

2015

GENEL SEÇİMLERİ SEÇİM BEYANNAMESİ

Tanıtım ve Medya Başkanlığı
Temmuz-2015

AK PARTİ

2015

GENEL SEÇİMLERİ SEÇİM BEYANNAMESİ

**Tanıtım ve Medya Başkanlığı
Temmuz-2015**

**YENİ TÜRKİYE YOLUNDA
DAİMA ADALET
DAİMA KALKINMA**

**7 HAZİRAN 2015
GENEL SEÇİMLERİ
SEÇİM BEYANNAMESİ**

AK PARTİ

İÇİNDEKİLER

1. DEMOKRATİKLEŞME VE YENİ ANAYASAL SİSTEM	17
1.1. Temel Hak ve Hürriyetler	20
1.2. Yeni Anayasa	32
1.3. Yönetim Modeli ve Başkanlık Sistemi	40
1.4. Adalet Sisteminde Dönüşüm	43
1.5. Güvenlik	51
1.6. Yönetişim	57
1.7. Şeffaflık	66
2. İNSANİ KALKINMA, NİTELİKLİ TOPLUM	75
2.1. Nitelikli Eğitim	77
2.2. Sağlıklı Nesiller	91
2.3. Aile, Çocuk ve Dinamik Nüfus	97
2.4. Sosyal Koruma ve Yoksullukla Mücadele	105
2.5. Kadın	111
2.6. Gençlik	116
2.7. Kültür ve Sanat	122
2.8. Spor	131
2.9. Çalışma Hayatı	135
2.10. Sosyal Güvenlik	139
3. İSTİKRARLI VE GÜÇLÜ EKONOMİ	151
3.1. Büyüme ve Makroekonomik İstikrar	154
3.2. Ödemeler Dengesi	161
3.3. Enflasyon ve Para Politikası	165
3.4. Mali Piyasalar ve Finansal Hizmetler	167
3.5. Mali Disiplin	173
3.6. Kayıt Dışılığın Azaltılması	179
3.7. Kamu Sermayeli Şirketler ve Özelleştirme	183
3.8. Tasarruflar	184
3.9. Yatırımlar	187
3.10. İstihdam	193

3.11. Tarım ve Gıda	197
3.12. Enerji Güvenliği	209
3.13. Ulaştırma ve Lojistik	217
3.14. Ticaret	230
3.15. Turizm	234
3.16. İnşaat, Teknik Müşavirlik ve Mütcaahhitlik	240
4. BİLİM, TEKNOLOJİ VE YENİLİKÇİ ÜRETİM	245
4.1. Bilim, Teknoloji ve Yenilik	248
4.2. Sanayi Politikaları	256
4.3. Girişimcilik ve KOBİ'ler	263
4.4. Bilgi Toplumuna Dönüşüm	269
5. YAşANABİLİR ŞEHİRLER, SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE	277
5.1. Refahın Bölgelere Dengeli Dağılımı	279
5.2. Mekân Planlaması ve İmar	285
5.3. Kentsel Dönüşüm ve Konut	289
5.4. Kentsel Altyapı	293
5.5. Yerel Yönetimler	299
5.6. Kırsal Kalkınma	303
5.7. Çevrenin Korunması	307
5.8. Afet Yönetimi	315
6. VİZYONER VE ÖNCÜ ÜLKE	323
6.1. Etkin, Hakkaniyetli, İtibarlı Dış Politika	327
6.2. Küresel Kalkınma Gündemine Katkı	335
6.3. Bölgesel ve Uluslararası İşbirlikleri	338
6.4. Yurt Dışında Yaşayan Vatandaşlarımız ve Akraba Topluluklar	346
7 HAZİRAN SEÇİMLERİNE DOğRU	353
EK: BEYANNAMEMİZDEN SEÇİLMİŞ 100 ÖNEMLİ PROJE	359

1. DEMOKRATİKLEŞME VE YENİ ANAYASAL SİSTEM

AK Parti olarak Türkiye'nin partisi olma iddiasıyla yola koyulduk, bu iddiayla yol aldık, Türkiye'nin birikmiş ve kronikleşmiş pek çok meselesini de bu anlayışla çözdük. Bunu Milletimizin beklenti ve ihtiyaçları doğrultusunda ve Milletimizin değerlerine sahip çıkarak yaptık. Hizmetlerimizi sunarken vatandaşlarımızın hangi inanç sistemine, mezhebe, kökene, kültüre ve gelir düzeyine mensup olduğuna bakmadık. Ülkemizin güçlü bir hukuk devleti olması yönünde önemli adımlar attık.

AK Parti'nin siyaset anlayışını demokrasi, hizmet ve sorumluluk ilkeleri üzerine kurduk. Yıllarca hırpalanan, güven erozyonuna uğrayan, milleti temsil etme yeteneğini yitiren siyaseti sonlandırarak, siyasetin milletle olan bağı güçlü bir şekilde kurduk ve siyasi alanı yeniden inşa ettik.

Bu yolculukta demokrasimizi hep daha ileriye götürmeyi hedefledik. AK Partinin varlık sebeplerinden biri, vatandaşlarımızın temel hak ve hürriyetlerini genişletmek oldu. Bu hedefimizi, bugüne kadar tüm seçim beyannamelerimizde ve hükümet programlarımızda dile getirdik. Diğer yandan, yönetimimizin kalitesini artırarak daha az kaynakla daha fazla hizmet ürettik. Demokrasinin aynı zamanda kalkınma sürecimize güç verdiğini somut uygulamalarımızla ortaya koyduk. Yeni dönemde de demokratikleşmeye ve yönetim kalitemizi artırmaya devam edeceğiz.

Demokrasinin ileri seviyede, temel hakların garanti altında olduğu ülkelerde bilim zihniyeti ve yenilikçi üretim daha hızlı yeşermektedir. Önümüzdeki dönemde yeni anayasa ile birlikte yapacağımız reformlarla demokrasimizin ilerlemesi ve yönetim kalitemizin daha da iyileşmesi; bir taraftan ekonomik gelişmeyi hızlandıracak, insani kalkınmamıza hız verecek, diğer taraftan da uluslararası alanda Türkiye'yi daha saygın ve cazip bir ülke haline getirecektir.

Adalet ve Kalkınma Partisi olarak, 7 Haziran'dan sonra da demokratikleşme çalışmalarımıza devam edeceğiz. Herkesin inandığı gibi yaşayabildiği, fikirlerini özgürce ifade edebildiği, refaha katkıda bulunduğu ve refahtan hak ettiği payı aldığı,

emniyet ve huzur içerisinde yaşayan bir toplum olarak **birlikte geleceğe** yürüyeceğiz.

1.1. Temel Hak ve Hürriyetler

AK Parti, bireysel hak ve özgürlükler ile insan onurunu yüceltmeyi yeni anayasanın temel ahlaki referansı olarak kabul etmektedir. Bu referansla, vatandaşlarımızın temel hak ve özgürlüklerini garanti altına almayı ve bunların kullanımını kısıtlayan engelleri ortadan kaldırmayı temel bir vazife olarak görmeyi sürdürüyoruz.

Tüm toplumsal kesimlere eşit mesafede durma anlayışımızla, milletimizin temel değerlerine dayalı birlikteliğimizi ve vatandaşlık bağını benimsiyoruz. Devlet ile vatandaş ilişkilerinin adalet ölçüsünde ve demokratik bir temelde sağlanması gerektiğini düşünüyor ve tüm vatandaşlarımızı çoğulcu bir yaklaşımla kucaklamaya devam ediyoruz.

Tarihi tecrübemiz, kadim medeniyet birikimimiz, insanı yücelten manevi değerlerimiz bugünün dünyasında temel hak ve hürriyetleri sağlam bir zeminde inşa etmemizin de güvencesidir.

Yeni Türkiye’de şiarımız; etnik kimliği, mezhebi ve inancı ne olursa olsun herkesi bağrına basan, onları eşit vatandaşlık ile evrensel ilke ve değerler temelinde demokratik bir ortak yaşam bilincine ulaştıran bir anlayışı, daha güçlü bir şekilde hayata geçirmektir.

a. Neler Yaptık

İfade, inanç ve teşebbüs hürriyetlerinin önündeki tüm engellerin kaldırılması AK Parti’nin temel prensibidir. Bu anlayış çerçevesinde, temel hak ve özgürlükler alanında adeta **“sessiz devrim”** yaşanmış, bir çok adım atılmış ve temel reformlar hayata geçirilmiştir.

Attığımız adımlarla ülkemizde kronikleşmiş sorunları giderdik. Toplumsal ve siyasal hayatı normalleştirdik ve

yeniden toplum sözleşmesinin yapılabilmesinin önündeki engelleri kaldırdık.

12 yıllık iktidarımız döneminde, mevzuatın önemli bir kısmını gözden geçirdik ve antidemokratik olanların pek çoğunu değiştirdik. Özellikle darbe dönemlerinde topluma dayatılan temel kanunların büyük bir kısmını yeniledik.

Düşünceyi ifade etmenin önündeki engelleri kaldırdık ve basın özgürlüğünü genişlettik. İfade hürriyetiyle ilgili suçların tamamına, “eleştiri amacıyla yapılan düşünce açıklamaları suç oluşturmaz” kuralını koyduk ve eleştiri hürriyetini teminat altına aldık.

Basımevi ve eklentileri ile basın araçlarının, suç aleti olduğu gerekçesiyle zapt ve müsadere edilemeyeceği veya işletmeden alıkonulamayacağını anayasal kural haline getirdik.

Geçmişte alınmış binlerce yayın yasaklama, toplama ve el koyma emirlerini kaldırdık. **Yasaklanmış, toplanmış ve el konulmuş eserleri hürriyetine kavuşturduk.**

Her farklılığı kendi tarihsel ve kültürel derinliği içinde, Türkiye’nin dinamizmine dönüştüren Partimiz, uzun geçmişe dayalı, pek çok sorunu aşma yolunda önemli projelere de imza attı. Bunların arasında; vatandaşlarımızın inanç, mezhep, kültürel kimlik gibi tabii haklarını kullanabilmelerinin önünün açılması ile **çözüm sürecinin** başlatılması bulunmaktadır.

İktidarlarımız döneminde bu alanda yaptığımız reformlarla **toplumsal restorasyonun** en önemli dinamiklerini harekete geçirdik.

İnsan hakları alanında önemli reformlar yaptık ve Türkiye’nin insan hakları karnesini olumlu anlamda değiştirdik.

İktidarlarımız döneminde işkenceye sıfır tolerans politikasını hayata geçirdik. **Türkiye’nin artık işkence diye bir gündemi kalmamıştır.** İşkence suçlarına uygulanan cezaları arttırdık, bu suçları işleyenler bakımından zaman aşımını kaldırdık. “İşkenceye Karşı BM Sözleşmesine Ek İhtiyari Protokol”ü onaylayarak iç hukuka dahil ettik.

Faili meçhul cinayetler dönemine son verdik, mafya ve çeteleri ülke gündeminden çıkardık. AİHM ihlal kararlarını; adli, cezai ve idari yargıda yargılamanın yenilenme nedeni haline getirdik.

Bilgi edinme hakkını kabul ederek, vatandaşlarımızın bilgi edinmesini imkânsızlaştıran uygulamaları ortadan kaldırdık.

İnsan hakları alanında evrensel nitelikteki en önemli belgelerden olan 1966 tarihli “BM Medeni ve Siyasi Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme” ile “BM Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme”yi onayladık.

28 Şubat döneminde mağdur edilenlerin mesleklerine geri dönmelerini sağladık.

İnsan haklarını koruma ve geliştirmeye yönelik çalışmalarda bulunmak üzere idari ve mali özerkliğe sahip **Türkiye İnsan Hakları Kurumunu** oluşturduk.

Uzun yargılamalardan kaynaklanan AİHM önündeki derdest başvuruları çözmek için, iç hukukumuzda tazmin komisyonu kurduk. 2013 yılı Şubat ayından bu yana faaliyet gösteren **İnsan Hakları Tazminat Komisyonu**, vatandaşlarımızın mağduriyetlerini önleyecek çok sayıda karar aldı.

İnsan hakları konusundaki sorunları tek tek ele alarak belirli bir takvim içerisinde çözmek için, AİHM içtihatları çerçevesinde, **“İnsan Hakları İhlallerinin Önlenmesine İlişkin Eylem Planı”** nı hazırladık ve hayata geçirdik.

Vatandaşlarımızın idare karşısında uğradıkları haksızlıkları gidermek ve şikâyetlerini mahkemeye gitmeden sonuçlandırmak amacıyla **Kamu Denetçiliği Kurumunu** kurduk.

Konjonktürel gelişmelerden bağımsız olarak, 2001 tarihli Parti Programımızda öngördüğümüz üzere, daha fazla demokratikleşmeyi sağlamak için önemli adımlar attık.

İktidara gelir gelmez, **OHAL uygulamasını kaldırarak normalleşme** sürecini hızlandırdık.

Kültürel hakların genişletilmesi ve eğitim sisteminin daha demokratik ve çoğulcu bir yapıya kavuşturulması için adımlar attık.

Farklı dil ve lehçelerde devletin resmi kanallarında yayın imkânı sağladık.

Tutuklu ve hükümlülerin yakınlarıyla anadillerinde görüşebilmesi, vatandaşlarımızın çocuklarına arzu ettikleri isimleri verebilmesi, üniversitelerde farklı dil ve lehçelerle akademik çalışmaların yapılabilmesi ve enstitülerin kurulması, bunların orta öğretim kurumlarında seçmeli ders olarak okutulabilmesi ve nihayetinde farklı dil ve lehçelerde eğitim yapan özel okulların açılmasını mümkün hale getirdik.

Farklı dil ve lehçelerde siyasi propaganda, sinema, video ve müzik eserlerine yönelik yasakları kaldırdık. Bu çerçevedeki kültürel faaliyetlere destek verdik.

Korkuların, tabuların, yasakların aşılması, toplumun ve devletin kendi sorunları ile yüzleşmesi, yıllardır konuşulamadığı için daha da büyüyen sorunların açıklıkla konuşulup tartışılabilmesini sağladık.

Kürt kökenli vatandaşlarımız dahil olmak üzere, tüm vatandaşlarımızın temel hak ve özgürlükler alanında sorunlarını aşma iradesini ortaya koyarak, aidiyet duygusunu güçlendirdik ve toplumsal restorasyon için önemli adımlar attık.

Vatandaşlıktan çıkarılanlara haklarını ve yerleşim birimlerine eski isimlerini iade ettik.

Bütün bu ve benzeri değişimleri, Partimizin kuruluş belgelerinde de ortaya koyduğumuz üzere, vatandaşlarımızın sahip olması gereken haklar olarak gördüğümüz ve buna inandığımız için gerçekleştirdik.

Farklı dillerin yanı sıra, farklı inanç ve mezhepler konusunda da cesur adımlar attık. İlk defa **“Alevi Çalıştayları”** düzenleyerek, İslam inancının farklı yorumlarının daha özgür bir ortamda tartışılmasına ve sorunlarının demokratik bir ortamda aşılmasına zemin hazırladık.

Roman vatandaşlarımızın Cumhuriyet tarihi boyunca biriken toplumsal sorunlarını çözmek için çalıştaylar düzenledik. Yeni İskân Kanunu ile Romanlara yönelik ayrımcı hükümleri ortadan kaldırdık. İktidarımızın atmış olduğu adımlardan cesaretle yola çıkan Roman vatandaşlarımızın kurduğu dernek ve federasyonların sayısında büyük bir artış yaşandı.

TBMM bünyesinde darbeleri araştırmak üzere, bir Meclis Araştırma Komisyonu ve Dilekçe Komisyonu bünyesinde de "Dersim Alt Komisyonu"nu kurduk.

Usulüne göre yürürlüğe konulmuş temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası anlaşmalarla, kanunların aynı konuda farklı hükümler içermesi halinde, milletlerarası antlaşma hükümlerinin esas alınmasını anayasal kural haline getirdik.

Örgütlü toplumun bir gereği olarak, özgürlükçü bir Dernekler Kanunu ile Sendika ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununu çıkardık. Toplantı ve gösteri hakkının kullanılması imkânlarını genişlettik, azınlıklara ait cemaat vakıflarının mülk edinmelerinin kolaylaştırılması ve özgürlük alanlarının genişletilmesi konusunda esaslı değişikliklere gittik.

Anayasamızdaki aynı zamanda ve aynı iş kolunda birden fazla sendikaya üye olunamaz hükmünü kaldırarak **sendika özgürlüğünü** geliştirdik.

Kamu görevlilerine toplu sözleşme yapma hakkı getirerek kamu çalışanlarının sendikal haklarını geliştirdik.

Anayasa Mahkemesine **bireysel başvuru hakkını** getirdik.

YAŞ ve HSYK kararlarını kısmen yargısal denetime açtık, yıllarca vesayet altında kalmış siyaset kurumuna, itibarının iadesi ve özgüveninin yeniden kazandırılmasını sağladık.

BM Çocuk Hakları Sözleşmesini göz önüne alarak, mevzuatta esaslı değişiklikler yaptık. Anayasada, **çocuklar konusunda pozitif ayrımcılık** esasını benimsedik.

Kadın ve erkeklerin eşit haklara sahip olduğunu anayasal hükme dönüştürdük. BM nezdinde, "İnsan Ticaretinin Özellikle Kadın ve Çocuk Ticaretinin Önlenmesine, Durdurulmasına ve Cezalandırılmasına İlişkin Protokol"ü onaylandı. İş Kanununda yaptığımız değişiklikle kadınlar lehine hükümler getirilmesini sağladık.

Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunu kurduk. Ceza kanunlarında kadın haklarını güçlendirici değişiklikler yaptık.

Kız öğrenciler, kadın kamu çalışanları ile milletvekillerinin kıyafetlerine ilişkin kısıtlamaları kaldırdık. Bu çerçevede, **başörtüsü ile sair kısıtlayıcı düzenlemeler artık tarihe karışmıştır**. Böylece, yıllardır süregelen ve toplumumuzda gereksiz yere gerilim oluşturan bir sorunu, temel haklar ve milletimizin beklentileri doğrultusunda köklü bir çözüme kavuşturduk.

Kişî güvenliği konusunda, orantısız güç kullanımının cezasını arttırdık. Gözaltı koşullarını iyileştirdik. BM ve Avrupa Konseyi standartlarını karşılayamayan cezaevlerini kapattık. Tutuklu ve hükümlülere yakınlarının cenazesine katılma ve ağır hastalık durumlarında ziyaret imkânını getirdik, anadilde savunma yapma imkânını tanıdık.

Kişisel kaygılara son vermek için vatandaşlarımızın kişisel verilerinin korunmasını anayasal bir hak olarak ilk defa düzenledik.

Daha fazla siyasi partinin devlet yardımı alması için, siyasi partilere devlet yardımının kapsamını genişlettik.

İktidarlarımız döneminde Türkiye'de aktif bir **sivil toplumun** gelişmesine özel önem verdik.

Sivil Toplum Kuruluşlarına (STK) yönelik önemli idari ve yasal düzenlemeler yaparak, örgütlenme hak ve özgürlüğüne daha fazla imkân sağlayan bir ortam oluşturduk.

Dernek ve vakıfları ilgilendiren mevzuatı iyileştirerek, kamu kesimi ile STK'lar arasındaki işbirliğinin gelişmesine ve etkinliğinin artırılmasına yönelik adımlar attık.

Önemli reformların hazırlanması aşamasında, sivil toplum aktörleri ile istişarelerde bulunduk.

AB-Türkiye Sivil Toplum Diyaloğu Programlarını başlattık; sivil toplumun gelişmesine ve sivil toplum kuruluşlarının yerel düzeyde daha fazla tanınmasına katkıda bulunduk.

STK'lara; kamu yararı ve vergi muafiyeti çerçevesinde, vergisel ayrıcalıklar tanıdık ve kamu kaynağı aktarılmasını sağladık. Kamu-STK işbirliklerinin kurulmasının önünü açtık.

Bu kapsamda, Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı, Sosyal Destek Programı (SODES), Kalkınma Ajansları ve çeşitli Bakanlıklarca yürütülen hibe programlarıyla STK'lara kaynak kullanılmakta ve ortak projeler gerçekleştirilmesini sağlamaktayız.

2014 yılı itibarıyla ülkemizde dernek sayısı toplam 104.317'ye, vakıf sayısı ise 4.757'ye ulaşmıştır.

b. Neler Yapacağız

AK Parti olarak önümüzdeki dönemde, temel hak ve hürriyetler alanında geçmişte sağladığımız kazanımları kararlılıkla koruyacağız. Yaptığımız düzenlemelerin zihniyet dönüşümü ve etkin bir uygulamayla birlikte hayatın bir parçası haline gelmesi ve düzenlemelerimizin kalitesinin yükseltilmesi önümüzdeki dönem için temel önceliğimiz olacaktır.

Geçmişte olduğu gibi ikinci atılım döneminde de topluma kimlik ve yaşam tarzı dayatılmasının karşısında olacağız. Bütün vatandaşlarımızın birinci sınıf olarak muamele gördüğü ve özgür fertler olarak yaşadığı bir ortamı tesis etmeye devam edeceğiz.

Kapsayıcı ve evrensel değerlere dayalı bir vatandaşlık anlayışı içerisinde, birliğimizi ve bütünlüğümüzü pekiştirmeyi sürdüreceğiz.

Bütün etnik, mezhebi ve dini kesimlere, başörtülü veya başı açık, köylü veya şehirli, kadın veya erkek, yoksul veya

zengin, şu veya bu siyasi görüşten tüm vatandaşlarımıza eşit mesafede duruyor; her bir bireyin temel hak ve özgürlüklerden en ileri derecede yararlanacağı bir Türkiye'yi hedefliyoruz.

Etnik, dini ve mezhepsel aidiyetlerden önce, milletimizin temel değerlerinin yoğun olduğu tarihi yolculuktaki birlikteliğimizi ve eşit vatandaşlık anlayışını benimsiyoruz. Bu anlayışla, devletin, bütün toplumsal kesimlerle hakkaniyet ölçüsünde, eşitlik temelinde ve demokratik bir ilişki geliştirmesini sağlayacak; toplumsal zenginliğimizin tüm unsurlarını çoğulcu bir yaklaşımla kucaklamaya devam edeceğiz.

Toplumdaki her bireyin yaşam tarzına gösterdiğimiz saygıyı, bundan sonra da özenle devam ettireceğiz.

Cemevleri, eğitim sisteminde sağlıklı bilgilendirme, üniversitelerde araştırma ve uygulama merkezleri oluşturma gibi çeşitli konularda alevi kanaat önderleri ile diyalog içinde demokratik uzlaşa temelinde gerekli adımları atacağız.

Önümüzdeki dönemde de, başta istihdam, iskan ve eğitim sorunları olmak üzere Roman vatandaşlarımızın sorunlarının çözümüne hız vererek her türlü ayrımcılık zeminini ortadan kaldıracacağız.

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olan azınlıkların herhangi bir ayrımcılığa maruz bırakılmaksızın onurlu bir hayat sürdürebilmeleri için gereken bütün hukuki ve fiili tedbirleri almaya devam edeceğiz.

Çoğulcu, eşitlikçi ve katılımcı demokrasi hedefimiz, Türkiye'yi dünya demokrasileri liginde daha da üst sıralara taşıyacaktır. Temel hak ve özgürlükler alanında uluslararası normlar, bundan sonra da tüm politikalarımıza temel teşkil edecektir.

Temel hak ve özgürlükler konusunda eksiklikleri gidereceğiz. Yeni anayasanın temel haklara ilişkin kısmını bu esaslara göre tanzim edeceğiz. Devletin siyasi, idari, yargısal ve ekonomik düzenini, insan onurunu ve temel hakları merkeze alacak şekilde tasarlayacağız.

Bu çerçevede, TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu, Kamu Denetçiliği Kurumu ve Türkiye İnsan Hakları Kurumunu etkinleştireceğiz. Bu kurumların, AİHM ve BM kapsamında Türkiye'nin üstlendiği sorumlulukları hayata geçirmesi için gerekli tedbirleri alacağız.

Ceza ve tutuklevlerini etkin bir şekilde denetleyecek, kolluğa yönelik şikâyetlerin üzerine kararlı bir şekilde gideceğiz.

Siyasi etiğe yönelik kuralları belirleyerek hayata geçireceğiz.

AİHM, Venedik Komisyonu ve diğer uluslararası temel hak mekanizmaları ile mevzuat ve uygulama uyum düzeyini yükselteceğiz.

Temel hak ve özgürlüklere ilişkin uluslararası sözleşmelerin iç hukuka dahil edilmesine devam edecek, özgürlükçü demokratik düzen mantığıyla bağdaşmayan şerhleri kaldıracacağız.

Önümüzdeki dönemde çerçeve bir mevzuat hazırlayarak, bütüncül ve demokratik bir yaklaşımla; **sivil toplum** kurumlarının hukuki statüleri, kurumsal yapıları, faaliyetleri, kamu kurumları ile ilişkileri, mali kaynakları gibi alanları düzenleyeceğiz.

Kâr amacı gütmeyen kuruluşlar için ayrı finansal raporlama standartları getireceğiz.

STK'ların ve kamu yetkililerinin karşılıklı rollerinin daha iyi anlaşılmasını sağlayacak eğitim seminerleri ve STK'ların uluslararası değişim programları gerçekleştirmesini sağlayacağız.

Ekonomik ve Sosyal Konseyi etkin bir biçimde çalıştıracacağız.

Çözüm süreci, ülkemizin demokratikleşmesinde, milli birlik ve kardeşliğinde ve refahında tarihi bir çabaya karşılık gelmektedir.

İktidara geldiğimiz ilk günden itibaren, milli birlik ve kardeşlik perspektifi ile siyasetimizi şekillendirdik. Vatandaşlarımızın devletimize aidiyetini zedeleyen, milletimizin farklılıklarını zenginlik yerine tehdit gören anlayışların, ülkemize ve devletimize yakışmadığını açık bir şekilde ifade eden bir siyasi anlayışı benimsedik.

AK Parti olarak, milli birlik ve kardeşlik perspektifini pasif bir yaklaşım olmaktan çıkararak, geçmişin ihmalleriyle kronik hale gelmiş sorunlara aktif bir şekilde yaklaştık. Yakın tarihimiz boyunca, hiç bir seçilmiş hükümetin gösteremediği cesaret ve kararlılıkla sorunların üzerine gittik.

Cumhuriyet tarihinin temel sorunlarından biri olan Kürt sorununun dönüm noktası Kurucu Genel Başkanımız Recep Tayyip Erdoğan'ın, Başbakan olarak, 2005 yılında Diyarbakır'da yaptığı konuşma olmuştur. Bu konuşma ile tabular yıkılmış, soruna demokratik süreç içerisinde çözüm bulunacağı dile getirilmiştir. İlk kez bir hükümet, sorunla açıkça yüzleşme cesaretini göstermiştir.

AK Parti'nin bu cesur adımı, çeşitli terör saldırıları ve provokatif eylemler ile sekteye uğratılmaya çalışılmış, buna rağmen ülkemizin bu temel ve tarihi sorununun çözümü için kararlılık devam ettirilmiştir.

Terör ve anti-demokratik uygulamaların nihayete ermesi adına, bir dizi idari ve hukuki reformu hayata geçirdik. Terörün sona erdirilmesi ve demokratikleşme süreçlerini bir arada yürütme kararlılığıyla, 2009 yılında sivil toplum kuruluşları, akademisyenler ve siyasi parti temsilcilerinin görüşlerini alarak "Demokratik Açılım"ı ilan ettik. Milli Birlik ve Kardeşlik Projesi olarak da adlandırılan bu çalışma ile bir taraftan terörün kaynağını kurutmaya dönük çalışmalar yaparken diğer taraftan atılacak demokratik adımların çerçevesini ortaya koyduk.

2013 yılında, Milli Birlik ve Kardeşlik Projesini daha da olgunlaştırıp, çok boyutlu bir perspektif içinde, "Çözüm Süreci" ismiyle sürdürdük. Bu süre zarfında, eski Türkiye'nin ağır maliyet üretmiş olan sorunlu devlet-vatandaş ilişkileri tamir ettik, mağduriyet üreten bir çok anti-demokratik uygulamayı ortadan kaldırdık.

AK Parti olarak, eski Türkiye’de telaffuz bile edilmeye çekinilen sorunlarla açık bir şekilde yüzleşerek demokrasimizin derinleşmesini sağladık. Ret, inkar ve asimilasyon politikalarına son verdik.

Nisan 2013’te Hükümet tarafından belirlenen 63 kişilik Akil İnsanlar Heyeti Türkiye genelinde çalışmalarda bulunmuş, bunun yanı sıra TBMM’de “Toplumsal Barış Yollarının Araştırılması ve Çözüm Sürecinin Değerlendirilmesi” amacıyla kurulan Komisyon da ayrı bir çalışma yürütmüştür. Meclis Komisyonu 2 Aralık 2013’te çözüm süreciyle ilgili 450 sayfalık bir rapor açıklamıştır.

1 Ekim 2013’te Başbakan Erdoğan tarafından açıklanan Demokratikleşme Paketi’nin yanı sıra, 2014 yılında seçimlerde Türkçe dışındaki dillerde kampanya yapmasına imkân veren değişiklikler gibi düzenlemelerle çözüm sürecinde ilerleme sürdürülmüştür.

10 Temmuz 2014’te ise kamuoyunda “Çözüm Süreci Yasası” olarak tanımlanan, “Terörün Sona Erdirilmesi ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun” yürürlüğe girmiştir. Kanun ile çözüm sürecine ilişkin usul ve esasları düzenledik. 1 Ekim 2014’te ise “Çözüm Süreci Kurulu ile Kurumlar Arası İzleme ve Koordinasyon Komisyonlarının Kurulması”na ilişkin Bakanlar Kurulu Kararını çıkardık.

AK Parti olarak, esas itibarıyla tüm vatandaşlarımızın faydalanacağı bir özgürlük ortamını tesis etmek için demokratikleşme konusunda adımlar attık. Bu adımları atarken, her seferinde, açık bir şekilde siyasi partilerimizi, milli birlik ve kardeşlik sürecimize destek vermeleri için davet ettik. Partimiz, demokratik adımlar için anayasal değişimin şart olduğunun altını çizmiş, Meclis çatısı altında, yeni bir toplumsal sözleşme için çağrıda bulunmuştur. Muhalefet partileri bu çağrılara kulak tıkamasına rağmen, AK Parti olarak anayasa değişikliği gerektirmeyen demokratikleşme adımlarının kahir ekseriyetini atmaktan geri durmadık. Vatandaşlarımız bu adımlara büyük bir teveccüh göstererek, Çözüm Süreci’ni güçlü bir şekilde sahiplenmiştir.

20. yüzyıl Türkiye’sinin en maliyetli sorununun Türkiye’nin 21. Yüzyılını da esir alarak milletimizin ağır faturalar ödemesine müsaade etmeyeceğimizi Çözüm Süreci’yle açık bir şekilde ilan ettik. Geline nokta Çözüm Süreci, sadece ülkemizde değil, bölgemizdeki huzur ve barış ortamının da reçetesi haline gelmiştir. Bölgemizde ‘kanlı süreçlerin’ derinleştiği bir dönemde, ülkemizin ‘barış süreçleriyle’ anılmasını sağladık. Bu yönüyle Çözüm Süreci, sadece Türkiye’nin demokratikleşmesi ve acıların dinmesi için değil, bölgemiz için de birlik ve kardeşlik modelidir.

Çözüm Süreci, milletimizin esenlik projesidir. Çözüm Süreci, yüzüncü yılını idrak ettiğimiz, I. Dünya Savaşı’ndaki ve Balkan Harbi’ndeki acılarımızın bir daha yaşanmamasının teminatıdır. Çözüm Süreci, Türkiye’nin normalleşmesinin yol haritasıdır. Çözüm Süreci, eski Türkiye’nin anti-demokratik uygulamalarının bir daha tekerrür etmemesinin garantisidir. Çözüm Süreci, insan onurunu merkeze alan AK Parti’nin insani kalkınma ve 2023 hedeflerine ulaşmasının önemli dinamiklerinden birisidir. Çözüm süreci, Doğu ve Güneydoğu başta olmak üzere, tüm ülkemiz için aynı zamanda bir refah sürecidir. Çözüm Süreci, milletimizin ve devletimizin ayaklarına pranga vurmak isteyenlerin, maliyet ödetmek isteyenlerin, oyunlarını bozma hamlesidir. Çözüm Süreci, adaletin tesisi, kalkınmanın devamlılığı için hayata geçirilen insan hakları ve demokrasi odaklı yerli bir girişimdir.

AK Parti olarak, 7 Haziran’dan sonra da ülkede birlik ve kardeşliği tesis etmeyi amaçlayan ve dönemsel bir mesele olarak bakmadığımız Çözüm Sürecini kararlıkla sürdüreceğiz.

Demokratik hak ve özgürlüklerin korunmasını yeni anayasa ile güvence altına alacağız. Özgürlükleri geliştirmeye ve genişletmeye devam edeceğiz.

Demokratikleşme ile eş zamanlı olarak yatırım, üretim ve istihdam imkânlarının geliştirilmesi başta olmak üzere, terörden etkilenen yörelerimizin ekonomik ve sosyal rehabilitasyonuna dönük çalışmaları hızlandırarak devam ettireceğiz.

Çözüm Sürecini güvence altına almak ve nihayete erdirmek, kalıcı huzuru tesis etmek amacıyla çıkardığımız “6551 Sayılı Terörün Sona Erdirilmesi ve Toplumsal Bütünleşmenin Güçlendirilmesine Dair Kanun” ile silahın tamamen gündemden çıktığı bir noktaya ulaşmak için gereken tüm tedbirleri alacağız.

1.2. Yeni Anayasa

Adalet ve Kalkınma Partisi, insanı ve özgürlükleri esas alan, devleti ve kurumlarını insana hizmetin aracı olarak gören bir siyasi anlayışın temsilcisidir. Partimiz, kurulduğu günden itibaren Türkiye'nin **sivil bir anayasaya ihtiyacı** olduğunu, bunun için de çoğulcu ve özgürlükçü yeni bir anayasanın hazırlanması gerektiğini savunmuştur.

Yeni anayasa, çağdaş demokrasi anlayışını yansıtmalı, mümkün olan en geniş mutabakatla ve demokratik yöntemlerle hazırlanmalı, geniş toplumsal kesimlerce sahiplenilmelidir. **Anayasanın kapsayıcı, kucaklayıcı, bütünleştirici, çeşitlilikte birliği savunan, çoğulcu ve özgürlükçü olması** gerektiğini düşünmekteyiz.

Yeni anayasa, bireysel özgürlüklere dayanmalı, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığını sağlamaya yönelik kurumsal güvenceleri içermeli ve siyasi sistemin işleyişindeki belirsizlikleri ortadan kaldırmalıdır. Bu anlayışla, ikinci atılım döneminde yeni anayasayı Türkiye'de demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğünün kökleşmesi bakımından hayati bir aşama olarak görmekteyiz.

a. Neler Yaptık

AK Parti olarak, geçmişte yaşanan darbelerle kurumsallaşan vesayetçi düzeni tasfiye ederek, toplumsal değerlere ve meşruiyete dayalı bir siyasetin kapılarını açtık.

Geçmişte, sivil olmayan anayasalar, egemenliğin kullanımını milletin elinden alıp, anayasada öngörülen bürokratik kurumlara verdi. Milletin onayına dayanmayan bu

yapıların ülkeyi kontrol altında tutabilmesi için idari yapı, katı merkeziyetçi bir şekilde tasarlandı.

Sonuçta, halkımız devlete, hukuka ve yargıya yabancılaştı. Halkımızın Meclise ve sivil siyasete olan güveni sarsıldı. Demokrasi kültürü zayıfladı.

Gücün bürokratik kurumlarda ve merkezde toplanması, toplumun merkezde veya yerelde karar süreçlerinin dışında bırakılması, demokratik yollarla siyaset yapmak yerine, bu kurumları ele geçirerek egemenliği gasp etme heveslerini besledi.

Yaşanan her bir darbe Türkiye'nin demokrasiden kurumsal olarak biraz daha uzaklaşmasına yol açtı. Her bir darbe, toplumun normalleşmesinin önüne ideolojik ve kurumsal engeller koydu. Toplumun demokrasiyi inşa etmesi her bir müdahale ile daha da zorlaştı.

Toplum her şeye rağmen demokrasi konusundaki ısrarını sürdürdü, sandığa sahip çıktı. Tüm dayatmalara rağmen sabırla demokratik tepkisini ortaya koydu.

2002 seçimlerinde halkımız, AK Parti iktidarıyla bu dönemi sona erdirdi.

AK Parti İktidarları, işte bu demokratik talebe öncülük yaparak, toplumumuz daha fazla bedel ödemesin diye demokratik bir anayasal düzen inşası için mücadele etti ve etmeye devam ediyor.

12 yıllık iktidar dönemimizde, darbelerin yol açtığı vesayetçi yapıları ve yasağcı anlayışı sona erdirdik; düşünce, kültür, sosyal ve siyasal yaşamımıza verdiği zararları tamir ve tedavi etme çabası içinde olduk. **Demokratikleşme konusunda ısrar ettik ve reformları sürdürdük.** Sivil siyasetin Türkiye'nin kaderinde söz sahibi olmasının ve demokratik bir anayasal düzenin inşası için gerekli zihniyet dönüşümünün önünü açtık.

Geride bıraktığımız 12 yıllık sürede, demokrasimizin sağlam ve kalıcı bir zemine oturtulması, her kesimden

insanımızın temel hak ve özgürlüklerden en geniş şekilde yararlanmasını açısından önemli adımlar attık. Bu adımlar, devlet ile toplum arasındaki mesafeyi azaltan, başka bir ifadeyle milletimizin devletine aidiyet duygusunu ve güvenini yeniden sağlayan ve pekiştiren adımlardır.

Daha önceki süreçte güvenlikçi bakış açısı ve vesayet kurumları nedeniyle hak ve özgürlükler başta olmak üzere talepleri duymazdan gelinen vatandaşlarımızın sesine, AK Parti iktidarları olarak kulak verdik. **Güvenlik ve özgürlük arasında bir denge kurarak;** aralarında hiçbir ayrıma gitmeksizin vatandaşlarımızın meşru taleplerinin en geniş şekilde karşılanması için çaba harcadık.

Türkiye sivilleşmiş, halkın iradesi hakim irade haline gelmiştir.

Bu süreçte halkımız Cumhurbaşkanını doğrudan kendi iradesiyle seçmiş, Milli Güvenlik Kurulu sivilleştirilmiş, askeri yargının yetki alanı daraltılmış, Emasya protokolü kaldırılmış, bazı kamu kurum ve kuruluşlarındaki askeri üye uygulamasına son verilmiş, Yüksek Askeri Şura kararlarına karşı yargı yolu açılmış, 12 Eylül darbecilerinin yargılanması önündeki engeller kaldırılmıştır.

27 Mayıs'tan beri darbelere gerekçe olarak gösterilen TSK İç Hizmet Kanununun 35. maddesini demokratik bir ruhla yeniden tanzim ettik. Ayrıca, darbelerle mücadele konusunda meclis araştırma komisyonunu kurduk ve hazırlanan raporla, darbelerin nedenleri ve sonuçları hakkında kamuoyunu bilgilendirdik.

AK Parti tarafından bu süreçte atılan adımlar, geleceğin büyük ve güçlü Türkiye'sine ulaşılması noktasında tarihi bir dönemeçten geçildiğine işaret etmektedir. Ülkemiz bir taraftan demokratik standartlar bakımından dünyada en üst kategoriye yükselirken diğer taraftan hem bölgesinde hem de küresel ölçekte saygınlığını giderek artırmaktadır. Bu durum, AK Partinin etnik, kültürel, dini ve siyasi farklılıklarına bakmaksızın tüm vatandaşlarımıza eşit mesafede durması ve hepsini

ülkemizin **"eşit ve özgür vatandaşları"** olarak görmesi ile yakından ilgilidir.

AK Parti olarak, 1982 Anayasasının kökenindeki vesayetçi, otoriter ve yasadışı anlayışı tasfiye edebilmek için Anayasa'da 13 yılda bir çok değişiklik yaptık. Sonuçları ve kapsamı itibarıyla en önemlileri 2004 ve 2010 yılında gerçekleştirilenler olmak üzere, bu değişikliklerle demokratikleşme sürecinde önemli mesafeler kaydettik.

Askeri ve bürokratik vesayetlinin Anayasa'daki etkilerini silmek için çalışmalarını durmaksızın sürdüren Partimiz, Yeni Türkiye'nin darbe dönemi ürünü olan bir Anayasa ile inşa edilemeyeceği bilinciyle, 2011 seçimleri sonrası yeni anayasa çağrısını yineledi. AK Parti'nin çağrısını kabul eden Meclis'teki diğer partilerin de katılımıyla çalışmalarına başlayan Anayasa Uzlaşma Komisyonu, yeni anayasaya ilişkin 70 bine yakın bireysel görüş, 500'e yakın da kurumsal görüş topladı. Ardından 25 aylık çalışma sonunda toplam 172 madde kaleme alıp, 40'tan fazlası temel hak ve hürriyetler alanında olmak üzere 60 maddede uzlaşmaya vardı.

Sağlıklı ve meşru bir anayasal düzen, ancak normalleşme ve sivilleşme yoluna girmiş bir toplumda hayata geçebilir.

Daha önceki anayasa yapım denemeleri, yeni anayasa için gerekli zemin ve vasat sağlanmadığı için başarı ile sonuçlanmadı. Son dönemdeki yeni anayasa çalışmaları da bu akıbetten kurtulamadı. Özellikle içinde bulunduğumuz yasama döneminde ulaşılan 60 maddelik uzlaşma paketi dahi muhalefet partilerinin direnişi nedeniyle hayata geçirilemedi.

Arzu edilen sonuçlara tam olarak ulaşılamasa da bütün bunlar Türkiye'nin anayasa hazırlık tecrübesine katkı sağladı.

İktidara geldiğimiz 2002 yılında bu yana her türlü vesayet yapılanmasına karşı kararlı bir şekilde mücadelemizi sürdürdük. 2002 yılından hemen sonra değişik şekillerde ortaya çıkan darbe girişimleriyle karşı karşıya kaldık.

Milletimiz ve milletimizin iradesini temsil eden hükümetlerimiz; bu iradeyi yok etme ve egemenliğini gasp etme çabası içinde olan gayri meşru yapılanmalara, 27 Nisan 2007 e-muhtırası, 2008 partimizi kapatma teşebbüsü, 17-25 Aralık 2013 paralel devlet yapılanması gibi darbe teşebbüslerine fırsat vermedi.

Ulusal güvenliğimize tehdit oluşturan, anayasa ve demokrasi dışı bu odaklara karşı yine anayasal sınırlar içinde, milletimizden aldığımız güçle başarıyla mücadele ettik ve etmeye devam ediyoruz.

Bütün bu gelişmeler, toplumsal katılıma, çoğulculuğa, adem-i merkezîyetçiliğe ve demokratik denge ve denetim mekanizmalarına dayanan yeni bir anayasaya ihtiyaç olduğunu net bir biçimde ortaya koymaktadır.

Artık Türkiye Cumhuriyeti, toplumun demokratik iradesine dayanmayan, ihtiyaçlarını ve geleceğe dair beklentilerini karşılama yeteneğine sahip olmayan bu yapıyı geride bırakmalıdır.

Bu gerçeğin bilinciyle, AK Parti olarak yeni bir yapısal dönüşüm ihtiyacını tespit ediyor ve **Türkiye'ye elbirliğiyle, toplum sözleşmesine dayalı, sivil ve demokratik yeni anayasa kazandırma** çağrısıyla aziz milletimizin **huzuruna çıkıyor ve yetki istiyoruz.**

b. Neler Yapacağız

AK Parti ikinci atılım dönemini, halkımızın uzun zamandır beklediği yeni anayasa ile taçlandırmaya kararlıdır. Yaptığımız büyük dönüşümler ile **Türkiye yeni bir toplum sözleşmesinin eşliğindedir.**

23 Nisan 1920'de Ankara'da toplanan birinci Meclis, demokrasi tarihimiz açısından önemli bir referans niteliğindedir. Türkiye, 21. yüzyıl şartlarında geçmişin olumlu tecrübesini de dikkate alarak geleceğe yürüyecektir.

Öte yandan, bölgesel ve küresel ölçekte çok dinamik bir süreçten geçmekteyiz. Küresel değişimin mahkûmu olmayacağız. Tarihin öznesi olarak kalacak; değişimin içinde olarak değişime yön vereceğiz. Hukuk, yargı ve anayasal düzenimizi halkımızın beklentileri ve içinden geçtiğimiz değişim süreçlerine bağlı olarak geliştireceğiz.

Yeni anayasa, Cumhuriyetimizin insan hakları ve demokrasi konularındaki kazanımlarını geleceğe taşıyacak; vesayetin izlerini tamamen silecektir. Yeni anayasa, insan onurunu, bireysel hak ve özgürlükler ile toplumsal meşruiyeti, sistemin ahlaki ve demokratik temeli kabul edecek; bireyin ve toplumun geleceğe dair beklentilerini karşılamak üzere tasarlanacaktır.

AK Parti, yeni anayasayı; bir parti, bir grup veya bir kesimin sorunu olarak değil, Türkiye'nin tarihsel meselesi olarak görmektedir.

AK Parti, anayasal sistemin demokratik usullere, bireysel ve toplumsal katılım esaslarına göre dönüştürülmesi gerektiğine inanmaktadır.

Temel siyasi ve toplumsal sorunlarımızın çözümünün daha fazla demokratikleşmeden geçtiğine inanıyoruz.

Yeni anayasa özgürlük, eşitlik ve adalet üzerine inşa edilecek; **insan onuru yeni anayasanın temel ahlaki referansı** olacaktır.

Yeni anayasa, vatandaş ve toplum odaklı olacak, sivil bir anlayışla insanımızın mutluluk ve refahını artırmayı hedefleyecektir. Yeni yapısıyla anayasamız, değişen dünya ve ülke şartlarında akılcı siyasi programların oluşmasını ve etkin bir şekilde hayata geçmesini mümkün kılacaktır.

İktidarlarımız, son 12 yılda demokrasimizin kalitesini artırmış, ülkemizin daha demokratik bir ülke haline gelmesi çerçevesinde büyük reformlar gerçekleştirmiştir. Demokratikleşme yürüyüşümüzü bu dönemde de hızlı adımlarla devam ettirme kararlılığımızdır.

Hükümetlerimizin vermekte olduğu demokrasi mücadelesi, **milleti hakim ve biz seçilmişleri hâdim kılma gayretidir**. Milletimizin omuzlarımıza yüklediği emanetin karşılığını, milletimize hizmetle ödemek temel ilkemizdir.

Demokrasi yolu bizim için bitmeyen bir maratondur. Milletimize yakışacak şekilde her daim daha üst standartlar olduğunun bilincindeyiz. Bu güvenle, geçmiş 12 yılda oluşturduğumuz demokratik mirası, önümüzdeki ikinci atılım döneminde derinleştirerek devam ettireceğiz. Yeni Türkiye'nin daha sağlam temellere kavuşacağı bu dönemde, söz **de karar da yine yüce milletimizin** olacaktır.

Serbest ve adil seçimlerin saygınlığını korumaya, katılımcı demokrasinin ön şartı olarak gördüğümüz temsili demokrasinin kurumsallaşmasına bu dönemde de önem vermeye devam edeceğiz. İkinci atılım döneminde, kendisini milli iradenin üzerinde gören her türlü odakla mücadele ederken, toplumsal eğilimlerin demokratik süreçlerle siyasete yansımaları garanti altına alacağız. Katılımcı demokrasinin gereği olan sivil toplum kuruluşlarının yönetime daha aktif katılımını sağlayacağız.

Yeni anayasada, siyasi partilerin çalışmalarını etkin olarak koruyacak ve parti kapatmalarını uluslararası standartlarda düzenleyeceğiz.

Demokrasi ve kalkınma birlikte yürüyen süreçlerdir. Demokrasi alanında atacağımız her adım, aynı zamanda kalkınmamıza da yeni bir soluk ve ivme kazandıracaktır. **İnsani kalkınma** ilkelerimiz ve tüm dünyada cazibe merkezi haline gelebilme üst amacımız ışığında, demokrasimizin standartlarını daha ileri bir düzeye taşıyacağız.

Birinci atılım dönemi boyunca iktidarlarımız, demokrasi ile kalkınmayı yan yana konumlandırıp, ikisini eş zamanlı geliştiren bir anlayışla hareket etmiş ve Türkiye'ye Cumhuriyet tarihinin en hızlı ekonomik kalkınma ve demokratik gelişim dönemini yaşatmayı başarmıştır. Yeni dönemde de, verdiğimiz demokrasi mücadelesinde elde edilen kazanımları

kurumsallaştırarak, demokrasimizi sağlam, öngörülebilir ve kalıcı kılmayı hedefliyoruz.

İkinci atılım döneminde Yeni Türkiye'nin katılımcı, çoğulcu, özgürlükçü, demokratik ve sivil bir anayasa ile yönetilmesini sağlayacağız.

Hükümetlerimizin öncülüğünde gerçekleştirilen 2004, 2007 ve 2010 Anayasa değişikliklerini ve Meclis'te oluşturulan Anayasa Uzlaşma Komisyonu çalışmalarını, yeni anayasa için güçlü bir zemin olarak görüyoruz.

Yeni Türkiye'nin yeni anayasasında temel hak ve hürriyetlerin, demokrasinin, hukukun üstünlüğü ilkesinin, düşünce ve inanç özgürlüğünün dayanağı toplumsal meşruiyet olacaktır.

Yeni anayasamız, bireysel hak ve özgürlükleri esas alırken, Türkiye'nin birikimi üzerine inşa edilecek, taraf olduğumuz uluslararası normları gözeterek demokratik bir anlayışla hazırlanacaktır.

Yeni anayasa, milletimizin kültürel ve toplumsal çeşitliliğini tanıyan, herhangi bir etnik veya dini kimliğe referans yapmayan bir vatandaşlık tanımını esas alacaktır.

Yeni anayasa, toplumun herhangi bir kesiminin dışlanmasına yol açacak değer yargıları ve siyasal tercihler barındırmayacaktır. **Anayasamız tüm toplumu kucaklayan, kader birliğimizi yansıtan, demokratik denge ve denetim ilişkisini esas alan bir mahiyette hazırlanacaktır.**

Yeni anayasa, ortak değerleri ve çeşitlilik içinde birlik anlayışını esas alacaktır. Toplumsal hayatın ve siyasetin her alanını ayrıntılı bir biçimde düzenlemeyecek, her bir alanın kendi dinamiğinin ortaya çıkmasına imkân sağlayacaktır.

Yeni anayasa, sorunların çözümünün imkân ve araçlarını barındıracaktır. Sorunları, demokratik bir ortamda bireyler, toplum ve siyaset kurumu çözecektir.

AK Parti, sadece anayasa metni ile anayasal sistem tesis edilmediğinin bilincindedir. Doğrudan **anayasal sistemle bağlantılı seçim kanunları, siyasi partiler kanunu ve sair temel kanunlar**, yeni anayasa metniyle birlikte bir bütün olarak yenilenecektir.

1.3. Yönetim Modeli ve Başkanlık Sistemi

Yeni anayasa ile Türkiye'nin **katılımcılığı ve çoğulculuğu esas alan ve etkili işleyen bir hükümet modeline** kavuşmasını elzem görüyoruz.

Yeni Anayasa çalışmaları, Türkiye'nin 2023 ve sonrasına yönelik kalkınma hedeflerine ulaşmasını kolaylaştıracak etkin ve sağlıklı bir yönetim modeli arayışını da içerecektir.

1960 askeri darbesi sonrasında, bürokrasinin siyaset üzerinde vesayet kurmasını kurumsallaştırmak üzere kurgulanan mevcut sistem, parlamenter sistem olarak takdim edilse de, parlamenter sistemin asgari demokratik gereklerini karşılamaktan uzaktır.

Bu sistem, siyasetin sorun çözme kapasitesini zaafa uğratarak Türkiye'yi on yıllarca koalisyon hükümetlerine mahkum etmiş, zayıf ve istikrarsız yönetimlere mecbur kılmış, pek çok köklü siyasi ve ekonomik sorunun derinleşmesine yol açmıştır.

Parlamenter sistemin normatif ilkelerine aykırı olarak mevcut sistem, Cumhurbaşkanlığı makamına, vesayetçi aktörler adına hükümeti denetleme misyonu biçmiş, Cumhurbaşkanı ile Başbakan arasındaki ilişkiyi etkin ve eşgüdümlü bir yönetime imkan sağlayacak hukuki ve kurumsal dayanaklardan yoksun bırakmıştır.

Hükümetlerimiz döneminde, hayata geçirilen demokratik reformlar, vesayete karşı mücadelede elde edilen kazanımlar ve mecliste sağlanan güçlü temsil sayesinde, mevcut sistemin zaafı dönemsel olarak aşılarak istikrarlı ve etkin bir yönetim imkanı yakalanmıştır.

2007 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde ortaya çıkarılan anayasal kriz sonrasında öncülük ettiğimiz anayasal düzenlemelerle, Cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilmesi sağlanarak, Cumhurbaşkanlığı makamı vesayetçi misyondan arındırılmıştır.

Ancak, doğrudan halk tarafından seçilen Cumhurbaşkanı ile Başbakanın siyasal sistem içindeki yetki ve görev paylaşımı, yeni bir düzenlemeyi zorunlu kılmaktadır.

Son sekiz yıl boyunca, AK Parti siyasi vizyonunun öngördüğü birlikte çalışma ahlakı ve millete hizmet şuuru sayesinde, Cumhurbaşkanları ile Başbakanlar arasında uyumlu bir çalışma sağlanarak, mevcut sistemin kriz üretme potansiyeli kontrol altında tutulmuş ve eski dönemlerde rastlanan siyasi veya ekonomik krizlerin yaşanmasına izin verilmemiştir.

Ancak mevcut sistem, Cumhurbaşkanı ve Başbakanın farklı siyasi geleneklerden gelmeleri durumunda, kriz üretme potansiyelini taşımaya devam etmektedir.

AK Parti olarak, mevcut sistemin siyasi tarihimizdeki vesayetçi kurgusunu da göz önünde bulundurarak, Cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilmesinin oluşturduğu bu yeni durumun yol açabileceği muhtemel yönetim sorunlarının başkanlık sistemiyle aşılabacağına inanıyoruz.

Nitekim uzunca bir süredir, savunduğumuz başkanlık sistemini, 2011 yılında kurulan TBMM Anayasa Uzlaşma Komisyonu'na partimizin önerisi olarak da sunmuş bulunuyoruz.

Muhalefet partileri ise Cumhurbaşkanının doğrudan halk tarafından seçilmesinin parlamenter sistemin işleyişinde yol açabileceği muhtemel sıkıntıları çözmeye yönelik pozitif bir katkı sunup, ilkesel ve yapıcı bir tartışma yürütmek yerine, meseleyi kişiler üzerinden tartışmayı tercih etmiştir.

Bu tutum, siyasetin ve kamuoyunun, etkin ve demokratik bir siyasal sistemi hayata geçirme arayışını olumsuz etkilemiştir.

Ayrıca, başkanlık sistemi ile ilgili olarak yapılan tartışmalarda, güçlü ekonomiye sahip bir çok demokratik ülkenin bu modelle yönetiliyor olduğu gerçeği gözlerden kaçırılmaya çalışılmaktadır.

Bu çerçevede, tartışmayı kişiselleştirmeden, siyasal geleneğimizdeki tecrübelerden de yararlanarak, yeni Türkiye vizyonumuza uygun bir sistem arayışını sürdürmek ve çözüm bulmak zorundayız.

Hükümet modellerinin tartışılacağı zemin kuşkusuz demokratik bir anayasal zemin olacaktır.

AK Parti olarak, demokratik bir perspektifle yapılandırıldığında, parlamenter sistemle başkanlık sistemi arasında demokrasiye uyum açısından bir fark bulunmadığı kanaatindeyiz. Nitekim her iki sistemin de olumlu örneklerine rastlanabileceği gibi olumsuz örneklerine de rastlanabilir.

Ancak bir yandan vesayetçi bir şekilde kurgulanarak demokratik doğasından koparılmış parlamenter sistemin yol açtığı siyasal istikrarsızlıklar, öte yandan Yeni Türkiye vizyonumuzun ihtiyaç duyduğu etkin ve dinamik yönetim dolayısıyla, başkanlık sisteminin daha uygun bir yönetim modeli olduğuna inanıyoruz.

Milletimizin teveccühüyle hazırlayacağımız özgürlükçü ve insan odaklı yeni Anayasa ile seçimlerin istikrar üretebildiği, yasama ve yürütmenin müstakil olarak etkin olduğu, demokratik denge ve kontrol mekanizmalarının öngörüldüğü, toplumsal farklılıkların siyasal temsilinin sağlandığı, ademi merkezîyetçi bir idare sisteminin güçlendirildiği, karar alma süreçlerinin hızlandığı, her türlü vesayet engellendiği yeni bir siyasal sisteme geçebiliriz.

Bu çerçevede öngördüğümüz başkanlık sistemi, Türkiye'nin AK Parti iktidarında geçirdiği demokratik dönüşümü nihai sonucuna erdirerek, 2023 ve sonrasına yönelik kalkınma hedeflerine ulaşmasını kolaylaştıracak bir çerçeveye sahip olacaktır.

Bu unsurlarıyla başkanlık sisteminin, Türkiye'nin siyasal tecrübesine ve gelecek vizyonuna daha uygun olduğuna inanıyoruz.

1.4. Adalet Sisteminde Dönüşüm

AK Parti olarak, adaleti mülkün ve meşruiyetin temeli, hukuk devletinin esası olarak görüyoruz. Bizim için adalet, hukukun üstünlüğüne dayalı, herkesin güven duyduğu, her türlü güç odağından bağımsız, tarafsız, vatandaş taleplerine hızlı cevap verebilen bir yapıda olmalıdır.

Yargının, hukuk güvencesi oluşturması, uluslararası standartlarda ve demokratik usullerle işlemesi temel prensibimizdir. Toplumsal düzenin gerektirdiği ve ürettiği bir işlev olarak gördüğümüz yargı erkinin güven veren; öngörülebilirliği sağlayan; ideoloji, siyasal tasavvur veya inanç dikte etmeyen ve bunların etkisinde kalmayan bir çerçeveye kavuşması gerektiğine inanıyoruz.

Yargıya, sadece adaletin tesisini sağlayan ve temel hakların kullanımını garanti altına alan bir kurum gözüyle bakmıyoruz. Hukukun sağladığı öngörülebilirlik ortamında belirsizliğin azalacağını, üretim ve yatırım kararlarının daha sağlıklı ve nitelikli bir şekilde alınacağını, böylece kalkınma sürecimizin hızlanacağını düşünüyoruz.

a. Neler Yaptık

Son 12 yılda adalet sisteminde köklü iyileştirmeler yaptık, sorunları önemli ölçüde azalttık.

Anayasada hak aramayı engelleyen hükümleri kaldırdık, vatandaşlarımızın hak arama yollarını çoğalttık.

Sivillerin askeri mahkemelerde yargılanmasına son verdik.

Askeri Yargıtayın ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesinin hukuk devletinin gereklerine göre görev yapmasını anayasal kural haline getirdik.

Yüksek Askerî Şûranın ilişik kesme kararlarına, kamu görevlileri hakkında uygulanan uyarma ve kınama cezalarına, hâkim ve savcılar hakkında HSYK'nın verdiği meslekten ihraç kararlarına karşı mahkemeler nezdinde hak aramayı yasaklayan hükümleri Anayasadan çıkardık.

Özel yargılama usullerine son verdik. Devlet Güvenlik Mahkemelerini, CMK 250'nci madde uyarınca kurulan Özel Yetkili Mahkemeleri, TMK 10'uncu madde uyarınca oluşturulan Özel Yetkili Mahkemeleri kaldırdık.

Yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığını güçlendirdik. Sadece Yüksek Mahkemelerden gelen üyelerden oluşan HSYK'yı, geniş tabanlı olarak yeniden yapılandırdık. İlk defa hakim ve savcıların, Kurula üye seçmesini sağladık.

Makul sürede ve daha nitelikli adalet hizmeti için yargı teşkilatını güçlendirdik ve yenilikler getirdik. Hızlı ve adil yargılama için hakim, savcı ve personel sayısını artırdık.

2002 yılında 9.349 olan hâkim ve savcı sayımızı, Şubat 2015 itibarıyla 14.837'ye ulaştırdık. Ceza infaz kurumlarında görev yapanlar hariç olmak üzere personel sayımız, 2002 yılında 26.274 iken, bu sayıyı Ocak 2015 itibarıyla 52.187'ye yükselttik.

Makul sürede yargılanmanın temini için ilk derece mahkemelerinin sayısını artırdık. 2002 yılında adli yargıda 3.581 olan mahkeme sayısını 2015'te 6.116'ya; idari yargıda 146 olan mahkeme sayısını ise 191'e yükselttik.

Makul sürede yargılama için yargıda zaman yönetimi çalışmasını başlattık.

Vatandaşlarımıza daha nitelikli hizmet sunulması için aile ve çocuk mahkemeleri ile ceza infaz kurumları başta olmak üzere, adalet teşkilatında görev yapan sosyolog, psikolog, sosyal çalışmacı ve pedagog gibi uzman personelin sayısını artırdık.

Hakim, savcı ve personelin niteliğinin artırılması için eğitim faaliyetlerini güçlendirdik. Türkiye Adalet Akademisini kurduk.

Yüksek mahkemeler ve ilk derece mahkemelerini güçlendirdik.

Daha hızlı yargılama için Yargıtay ve Danıştay'ın daire ve üye sayılarını artırdık. Yüksek Mahkemeleri savcı, tetkik hakimi ve personel açısından güçlendirdik.

Yargı öncesi çözüm yollarının güçlendirilmesi amacıyla hakemlik ve arabuluculuk müesseselerini hayata geçirdik.

Sulh ceza mahkemelerini kaldırarak yerine kişi hürriyeti ve güvenliğiyle doğrudan ilgili konulara müstakilen bakmakla görevli sulh ceza hâkimliklerini kurduk. Böylece bazı AB ülkelerindeki "özgürlük hâkimliğini" ülkemize kazandırarak, bireysel özgürlükleri güvence altına aldık.

Aile hukukundan kaynaklanan uyuşmazlıkların çözümü için kurumsal yapımızı geliştirdik.

Daha nitelikli yargı hizmeti için ihtisaslaşmaya önem verdik. Ceza ve hukuk mahkemeleri ile idare mahkemelerinde, ihtisaslaşmanın artmasına imkân sağladık.

İlk derece mahkemeleri tarafından verilen kararların hukuki denetimi için yeni başvuru yolları geliştirdik.

Ulusal Yargı Ağı Projesi (UYAP) ile yargılamayı geciktiren birçok nedeni ortadan kaldırdık. UYAP'ın bulunmadığı dönemde; vatandaşlarımızın nüfus, tapu, ticaret sicil kaydı gibi bilgi ve belgelere ulaşmak için yazışma ve cevapları ayları bulurken, UYAP uygulaması ile vatandaşlarımız saniyeler içinde bu bilgi ve kayıtlara ulaşabiliyor.

Adliyelerde hizmetler daktilolarla yerine getirilmekteyken, UYAP kapsamında 2002 yılından itibaren adliyereleri bilgisayarlarla donattık ve tüm hakimler ile savcılara dizüstü bilgisayar vererek çalışmalarını elektronik ortamda yürütmelerini sağladık.

Vatandaşlarımız, haklarındaki adli işlemlerden SMS Bilgi Sistemi sayesinde anında haberdar oluyorlar.

Sesli ve Görüntülü Bilişim Sistemi (SEGBİS) ile mahkemeleri, savcılıkları ve ceza infaz kurumlarını ayrı bir video konferans ağıyla birbirine bağladık. Artık uzaktan ifade alma yöntemi ile vatandaşlarımızın ifadesi, ceza infaz kurumundan ya da başka yerdeki bir adliyeden alınabiliyor. Bu uygulama ile bir yandan yargı hizmetlerini hızlandırdık, diğer yandan vatandaşlarımızın hayatını kolaylaştırdık.

Temel Kanunların tümünü yeniledik. Kapsamlı bir mevzuat reformunu gerçekleştirdik. Türk Ceza Kanunu, Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu, Borçlar Kanunu, Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu ve Türk Ticaret Kanununu değiştirdik.

Maddi durumu elverişli olmayanların adalet hizmetlerinden yararlanmasının önündeki engelleri kaldırdık. Ceza soruşturma ya da davalarında avukatı olmayan herkese istemi halinde avukat tayin edilmesini ve dava masraflarından muaf tutulmasını sağladık.

İlk defa suç mağdurlarına da devlet tarafından avukat tayin edilmesi uygulamasını getirdik.

Sabıka kayıtları ile ilgili mevzuatı değiştirerek vatandaşlarımızın işlerini kolaylaştırdık. Cumhuriyet başsavcılıkları yanında, kaymakamlıkların da adli sicil belgesi vermesi uygulamasını getirerek, vatandaşlarımızın adliye kapılarında sıra beklemesini engelledik ve savcılık olmayan yerlerde vatandaşlarımızın işlerini kolaylaştırdık.

Tutuklu ve hükümlülere yakınlarının ağır hastalığı veya ölümü halinde mazeret izni hakkı tanıdık. Hükümlülere belirli sürelerle mahrem aile görüşmesi imkânı sağlayan düzenlemeyi hayata geçirdik.

İcra-iflas dairelerinin modernleşmesini sağladık ve icra-iflas işlerinden kaynaklanan mağduriyetlere son verdik.

Borçlu ve aynı çatı altında yaşayan aile bireyleri için lüzumlu eşyaların haczini yasaklayarak, yıllardır yaşanan mağduriyetleri ortadan kaldırdık.

İcra dairelerine yapılacak ödemelerin tamamen banka eliyle yapılmasını sağlayarak muhtemel usulsüzlüklerin önüne geçtik.

Vatandaşlarımızın mallarının sağlıklı biçimde muhafazasını sağlamak için yeddiemin depolarına lisans zorunluluğu getirdik.

Hacedilen malların değerinin altında satılmaması ve bu suretle borçlu ve alacaklının haklarının korunması için, ihalelere elektronik teklif verme imkânı getirdik.

Ülkemizin dört bir yanına **modern adalet sarayları** inşa ettik. 2003 yılı öncesine kadar adalet hizmetlerinin verildiği kapalı alan toplamı 570 bin metrekareyken, yapımı tamamlanarak hizmete açılan 195 adalet sarayının toplam kapalı alanı 3 milyon metrekareyi geçmiştir. Her türlü teknik donanıma sahip adalet saraylarına ön bürolar ve danışma masaları kurarak, adliyelerde vatandaşlarımızın işlerini kolaylaştırdık.

Ceza infaz sisteminin modernizasyonunu tamamladık. Basit suçlardan dolayı cezaevlerinde kalan birçok hükümlünün cezasını dışarıda çekmesi için "**denetimli serbestlik**" uygulamasını hayata geçirdik.

Uluslararası standartlara uymayan cezaevlerini kapatıyoruz. Bu kapsamda, 12 yılda 257 cezaevini kapattık.

Açık ceza infaz kurumu sayısını artırdık.

Dünya genelinde ceza adaleti sisteminin önemli bir parametresi olarak kabul edilen tutukluların cezaevlerinde kalanlara oranı, ülkemizde 2001 yılında yüzde 54 iken bugün itibarıyla yüzde 14,5'e gerilemiştir. Avrupa Birliği'nde ise bu oran yüzde 20'den fazladır.

b. Neler Yapacağız

Önümüzdeki dönemde, temel önceliklerimizden biri adalet sistemimizde köklü düzenlemeler yaparak ileri standartlarda bir yapı oluşturmak olacaktır. Yargıyı siyasal bir

erk olarak değil, toplumsal düzenin gerektirdiği, ürettiği bir işlev olarak görüyoruz. Yargı sistemimizi bu anlayışa göre ve iyi hazırlanmış bir strateji çerçevesinde yeniden yapılandıracağız.

Siyasal ve ideolojik yargıdan ülkemizin çok zarar gördüğünün bilincinde olan AK Parti, yargı bağımsızlığını ve tarafsızlığını, adalet taleplerine cevap verebilme imkânının güvence altına alınmasının bir aracı olarak değerli görmektedir. Bu kapsamda katılımcılığı, demokratik meşruiyeti ve şeffaflığı temel esaslar olarak güçlendireceğiz.

İyi işleyen bir hukuk sistemi, sağlıklı bir demokratik siyaset için olduğu kadar, temel hakların geliştirilmesi ve uygulanması için de vazgeçilmezdir. Hukuk devleti, aynı zamanda nitelikli ve sürdürülebilir kalkınma için temel bir koşuldur. Hukukun sağladığı güvenceler ve öngörülebilirlik, iş ve yatırım ortamının geliştirilmesinde hayati bir öneme sahiptir.

Demokratik bir ülke olarak Türkiye, hukuk düzeniyle kendi yurttaşlarının özgürlüklerini korumaya, uluslararası topluma güven vermeye, yerli ve yabancı yatırımcılar için güvenli bir liman olmaya devam edecektir.

Mevzuatın bu niteliklere sahip olabilmesi için, demokratik usullerle oluşturulmasını ve “**özgürlük güvenlik dengesi**”ne dikkat edilmesini sağlayacağız. Bunun için Avrupa standartlarını dikkate alacağız.

İkincil düzenlemelerle oluşturulabilecek detayları, yasalardan ayıklayacak ve mevzuat enflasyonuna son vereceğiz.

Yargıda etkinlik, hızlilik, hesap verebilirlik, ekonomiklik ve şeffaflığı sağlayacağız.

Anayasal değişikliklere bağlı olarak yüksek yargıda içtihat düzeyinde dağınıklığı gidereceğiz. Bu çerçevede, disiplin mahkemeleri dışında askeri yargıya son vereceğiz.

Temyiz mahkemelerinin, alt derece mahkemeleri üzerindeki hukukilik denetiminin ötesine taşan etkilerini azaltacağız ve temyizi, hukuki denetim ile sınırlandıracağız.

Yargı üst yönetimi ile temyiz mahkemelerinin oluşumunda milli iradeyi temsil eden Meclisimizin rolünü güçlendireceğiz, yargının toplumsal meşruiyetini artıracacağız.

Yüksek Mahkemeler, bölge adliye ve idare mahkemeleri ile ilk derece mahkemelerinin faaliyet raporları hazırlayıp kamuoyuna duyurmalarını sağlayacağız.

Yüksek mahkeme üyeliğini Avrupa örneklerine benzer şekilde makul sürelerle sınırlandıracağız.

İhtisas mahkemelerinin sayısını artıracacağız. Ticaret ve iş mahkemesi gibi bazı ihtisas mahkemelerinde meslekten olmayan hakimlerin de yer almasını sağlayacağız.

Hakimleri yeknesak bir hukuki statüye kavuşturacak ve tüm hakimler için geçerli tek kanun çıkaracağız.

Yargı mensuplarının mesleki ahlak ve davranış kurallarını uluslararası ölçütlere göre belirleyeceğiz.

Toplum yararına hukuk hizmetlerinin belirli kurallar çerçevesinde uygulanmasına yönelik düzenlemeler yapacağız.

Hukuk eğitimini güçlendireceğiz. Bu kapsamda, hukuk fakültelerine giriş şartları yeterli bilgiyi sağlayacak şekilde tasarlanacak, hukuk eğitimi içerik itibarıyla teorik bilgi ile uygulama uyumunu sağlayacak, karşılaştırmalı örnekler dikkate alınarak yeniden düzenlenecektir.

Adalet alanında meslek içi eğitimi, meslek hayatı boyunca ölçme ve değerlendirmeyi mümkün kılacak şekilde düzenleyeceğiz. Yargı mensuplarının alanlarında uluslararası gelişmeleri yakından takip etmelerini sağlayacak çalışmaları daha da artıracacağız.

Bilirkişilik müessesesini yeniden yapılandıracağız. Bilirkişilerin seçimi ve görevlendirilmesine yönelik standartlar belirleyerek, sertifikalandırma sistemine geçeceğiz.

Bilirkişilik kurumunu, geçim aracı bir meslek olmaktan çıkararak, gerçek işlevine uygun işlemesi için gerekli tedbirleri alacağız. Hakimlerin bilirkişiye müracaatlarını uyuşmazlıkların hukuki mahiyeti dışında, tamamıyla teknik bir meselenin vuzuha kavuşturulmasıyla sınırlandıracağız.

Hukukun tüm dallarında **alternatif uyuşmazlık çözüm yollarına** ağırlık verecek, yargıya ulaşılabilirliği kolaylaştırmak amacıyla savunma hakkı ve adli yardımı güçlendireceğiz.

Koruyucu ve önleyici hukuk yaklaşımını yaygınlaştıracağız.

Bireysel başvurunun Anayasa Mahkemesine getirdiği aşırı iş yükünün, mahkemenin işlevselliğine zarar verme ihtimali karşısında bu uygulamayı gözden geçireceğiz.

Adalet sisteminde kadınlar, çocuklar ve engellilere yönelik kolaylaştırıcı uygulamaları hayata geçireceğiz.

Mağdurlara, savunmasız gruplara ve adalete erişime yönelik uygulamalar geliştireceğiz.

Ülke genelinde ideal yargılama sürelerinin belirlenmesini ve yargıda zaman yönetiminin uygulanmasını sağlayacağız.

Vatandaşlarımızın daha kolay adalet hizmeti alabilmesi için birçok gelişmiş ülkede uygulanan **Hukuki Yardım (Himaye) Sigortası Sistemi** geliştireceğiz.

Maddi durumu yeterli olmayanlar için adli yardım sisteminin imkânlarını artıracak ve kalitesini geliştireceğiz.

Noterlik sistemini yeniden yapılandırarak, noterliklerden idarenin ve yargı organlarının iş yükünün azaltılması için faydalanacağız.

Adalet sisteminin aile içi şiddet suçları konusundaki kapasitesini güçlendireceğiz.

Adli ve idari yargıda **istinaf mahkemelerinin** faaliyete geçmesini sağlayacağız.

Başta büyük şehirler olmak üzere adliye saraylarının inşasına devam edeceğiz.

Ceza infaz sistemini mükerrer suçluluğu önleyecek şekilde etkili hâle getireceğiz.

Ceza infaz kurumlarının standartlarını yükseltmeye devam edeceğiz. Denetimli serbestlik sistemini daha etkin hale getirecek ve kamu-sivil toplum işbirliğinin artırılmasını sağlayacağız.

Adalet istatistiklerine ilişkin kapasiteyi geliştirecek, istatistiklerin uluslararası uygulamalarla uyumlu hale gelmesini ve sağlıklı istatistiklere dayalı politika geliştirilmesini sağlayacağız.

Başta UYAP olmak üzere, yargıda bilişim hizmetlerinin daha da etkinleştirilmesini sağlayacağız. Bu alanda ileri bir adım olarak başlattığımız Sesli ve Görüntülü Bilişim Sistemini (SEGBİS) ülke geneline yaygınlaştıracacağız.

Adli Tıp Kurumun kapasitesini geliştirileceğiz. Bu alandaki hizmetleri ülke geneline yaygınlaştıracak, dosya ve raporların bekleme sürelerinin daha da kısalmasını sağlayacağız. Ayrıca, Adli Bilimler Akademisini kurarak bu alandaki ileri araştırmalara ve eğitime ortam hazırlayacağız.

Uluslararası adli yardımlaşma faaliyetlerini etkinleştirecek, bölgesel ve ikili düzeyde adli işbirliğini geliştireceğiz.

1.5. Güvenlik

Bizim siyaset anlayışımız insanı, insan onurunu merkez kabul eder. Bu onurun güvencesi ise özgürlük ve güvenlik dengesidir. Bunlar birbirini dışlayan değil, birbirlerini bütünleyen kavramlardır.

Geçmişte kaygılar ve korkularla şekillenen devletin güvenliği yaklaşımını vatandaşa güven temelinde yeniden ele alarak, devlet-toplum-fert ilişkisini güçlendirecek bir yaklaşımı öne çıkardık.

AK Parti olarak güvenlik hizmetlerini, ileri bir demokrasi hedefine ulaşmak amacıyla temel hak ve özgürlüklerin garanti altına alınabilmesi ve eksiksiz bir biçimde kullanılabilmesi için ihtiyaç duyulan temel kamu hizmeti olarak tanımlamaktayız.

İcraatlarımızda esas aldığımız özgürlük-güvenlik dengesiyle, özgürlüklerin güven içinde ve hukukun üstünlüğü çerçevesinde yaşanmasına yönelik prensibimizi hayata geçirmekteyiz.

a. Neler Yaptık

AK Parti iktidarlarımızla birlikte, güvenlik anlayışı değişmiştir. İcraatlarımızda güvenliği, özgürlüklerin güven içinde yaşanmasının, milletin demokratik iradesinin ve kamu düzeninin korunmasının bir imkânı olarak gördük.

Asayiş olaylarından terörle mücadeleye kadar her alanda, daha etkin ve sonuç alıcı güvenlik politikalarını hayata geçirerek, hem ülkemizin güvenliğini en üst düzeyde tesis etmenin, hem de toplumsal barışı ve huzuru geliştirmenin gayreti içinde olduk.

Güvenlik hizmetini toplum desteğini içeren bir zihniyetle yeniden tasarlayıp, hizmetlerin sunumunda insan odaklı bir yaklaşım benimsedik.

Mevzuatımızı bu yaklaşıma göre gözden geçirdik. Güvenlik kurumlarını buna göre yeniden yapılandırdık.

TÜİK tarafından yapılan “Yaşam Memnuniyeti Araştırması” sonuçlarına göre, kamu hizmetleri sıralamasında vatandaşlarımızın en fazla memnun olduğu asayiş hizmetleri olmuş ve birinci sırada yer almıştır.

Terörle mücadele alanındaki politika ve strateji koordinasyonunu sağlamak amacıyla **Kamu Düzeni ve Güvenliği Müsteşarlığı** kurduk.

Terör ve terörün finansmanı ile mücadele etmek üzere **Terörizmin Finansmanının Önlenmesi Hakkında Kanunu** çıkardık.

AK Parti hükümetleri olarak, **ulusal güvenliğimizi ve kamu düzenini tehdit eden unsurlarla mücadele** ettik, etmeye de devam ediyoruz.

Yakın zamanda demokrasimiz, devlet içinde paralel örgütlenmelerin saldırılarıyla karşı karşıya kaldı. Bu süreçte, hukuk araçsallaştırıldı ve ideolojik amaçlarla kullanılmak istendi. Yeni vesayet yapısı olarak da isimlendirilebilecek bu girişimlere halkımızın büyük desteğiyle müsaade etmedik.

Kimden kaynaklanırsa kaynaklansın, hangi niyetle olursa olsun, devlet otoritesinin parçalanmasına yönelik hiçbir faaliyete asla izin vermeyeceğiz. Milletimizin iradesini, egemenliğini ve geleceğini kimsenin tekeline terk etmeyeceğiz.

İster paralel yapı, ister başka adlar altında bu kutlu yürüyüşü durdurmak isteyenlerin karşısında AK Parti kadroları, kararlılıkla durmaya devam edecektir. Eski vesayetler ile nasıl mücadele ettiyse, yeni vesayet girişimleriyle de Milletimizin sağduyusu ve desteğiyle mücadelemizi sürdüreceğiz.

Uluslararası bağlantıları da değerlendirildiğinde, bu unsurlar sadece hükümetimize yönelmiş bir tehdit olarak değil, devletin varlığına kast eden, onun yapısını çökertmeyi hedefleyen bir **ulusal güvenlik sorununa** dönüşmüştür. Bu tehdit karşısında, kararlı ve dirayetli duracağımız konusunda hiçbir vatandaşımızın şüphesi olmasın.

Ulusal güvenliğimiz açısından önem arz eden istihbarat hizmetlerine yönelik olarak, gelişmiş demokrasilerdeki uygulamalara benzer şekilde, **Güvenlik ve İstihbarat Komisyonunu** kurarak Meclis denetimine açtık.

Güvenlik birimlerimizin imkân ve kabiliyetlerini geliştirdik, ihtiyaçlarını azami seviyede karşıladık.

Kent Güvenliği Yönetim Sistemlerini il merkezlerinde ve büyükşehir belediyeleri dışında 225 ilçe merkezinde tamamladık.

81 ilimizi ve turizm bölgelerimiz başta olmak üzere büyük ilçelerimizi suçu önleme ve aydınlatmada büyük katkı sağlayan **MOBESE** sistemine kavuşturduk.

Suç ve olay aydınlatmada en ileri teknolojik imkânlarla sahip modern kriminal laboratuvarları kurduk.

Birden fazla olan acil çağrı numaralarının, tek numara (112) altında toplanmasını amaçlayan **Acil Çağrı Merkezleri** Projesini başlattık ve mevcut durumda 12 ilde faaliyete geçirdik.

Suçları işlenmeden önce önleyebilmek amacıyla önleyici kolluk hizmetlerine büyük önem ve öncelik verdik.

Geliştirilen ileri teknoloji ve uzmanlık sayesinde, işlenen suçları ve olayları aydınlatmada en başarılı ülkelerden biri haline geldik.

Geçmişte “faili meçhul” konusunda suçlanan ülkelerden biri olan Türkiye’yi, iktidarımız döneminde eleştirilen değil, övülen bir sicile kavuşturduk.

Siber suçlarla mücadele için eylem planı hazırladık ve Emniyet Genel Müdürlüğümüz bünyesinde özel bir birim kurduk.

Toplum Destekli Polislik uygulamasını hayata geçirerek, polisimizin vatandaşlarımızla daha yakın ilişki içinde olmasını, polise duyulan güvenin artmasını, polis-halk yardımlaşmasını sağladık.

Toplumun huzurunu bozan, korku ve endişeye neden olan suçların başında gelen asayiş suçları ile mücadele için özel ekipler oluşturduk.

Terör, uyuşturucu, kaçakçılık ve örgütlü suçlarla mücadele alanında önemli gelişmeler sağladık. Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde uyuşturucuyla daha etkin mücadele yapabilmek amacıyla Narkotik Daire Başkanlığı kurduk. Özellikle **okul çevrelerinde NARKOTİM’ler** oluşturduk.

Güvenlik görevlilerinin uzmanlaşmasını sağlayacak eğitimlere ağırlık verdik. Sınır güvenliği alanında çalışan birimlerimizin idari ve teknik kapasitelerini arttırmaya yönelik projeler yürüttük.

Uyguladığımız politikalar ve gerçekleştirdiğimiz icraatlarla Türkiye’nin güvenlik ve asayiş bakımından, Avrupa’nın suç oranı en düşük ülkeleri arasında yer almasını sağladık. Ülkemiz bugün, suç aydınlatma oranları açısından da Avrupa’nın önde gelen ülkeleri arasındadır.

b. Neler Yapacağız

AK Parti olarak, güvenlik ve asayiş ortamını bozarak, vatandaşlarımızın anayasal hakkı olan özgürlüklerini yaşamaları açısından baskı ve tehdit oluşturabilecek bütün yapıların üzerine kararlılıkla ve ödün vermeden gitmeye devam edeceğiz.

Uluslararası ve bölgesel teröre destek veren çevre ve odaklarla, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da kararlılıkla mücadele edeceğiz. Coğrafyamızda hangi nedene dayanırsa dayansın ve kimden gelirse gelsin **terörün karşısındaki ilkeli duruşumuzu** sürdüreceğiz.

Bu duruş ve mücadelemizde hukukun üstünlüğünü temel alacak; güvenlik hizmetlerini şeffaflık, katılımcılık ve hesap verebilirliği artıracak mekanizmalarla daha fazla destekleyecek, vatandaşlarımızın güvenlik birimlerine olan güvenini daha da pekiştireceğiz.

Bu bağlamda, toplumun bütün kesimlerini kucaklayan, özellikle kadın, çocuk, engelli ve yaşlı vatandaşlarımızın güvenlik hizmetlerine erişimini kolaylaştıran politikalarımızı uygulamaya devam edeceğiz.

Önümüzdeki dönemde de **terörizm, örgütlü suçlar, siber suçlar, narkotik suçlar ve kaçakçılıkla mücadelede** ulusal ve uluslararası kuruluşlar arasındaki işbirliğini güçlendirecek, bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da bu suçlarla ilgili kararlı mücadelemizi devam ettireceğiz.

Uyuşturucu ile mücadeleye yönelik güvenlik önlemlerini artıracak, bu alandaki suç örgütlerinin üzerine kararlılıkla gitmeye devam edeceğiz. Bu kapsamda, uyuşturucu maddelerin yasadışı imal, ticaret ve kullanımıyla mücadelede personel ve teknik kapasitemizi güçlendireceğiz.

Uyuşturucu ile mücadelede faaliyet gösteren kuruluşlar arasındaki koordinasyonu geliştirecek, çevre ülkelerle ve uluslararası alandaki işbirliğini artıracacağız.

Önleyici ve koruyucu güvenlik hizmetlerine öncelik verecek ve risk yönetimine geçeceğiz.

Önümüzdeki dönemde de vatandaşla kolluk güçleri arasındaki ilişki güven esasına dayalı olacaktır. Toplum destekli kolluk yaklaşımını güçlendireceğiz.

Kolluk teşkilatlarının fonksiyonlarını gözden geçirecek, sivil bir anlayışla yeniden yapılandıracağız. Bu kapsamda, Jandarma Teşkilatının İçişleri Bakanlığı ile bağına güçlendirerek kolluk hizmetlerinin bütüncül bir anlayış içerisinde yürütülmesini temin edeceğiz.

İç güvenlik birimlerinin sivil gözetimi kapsamında **Bağımsız Kolluk Denetim Mekanizması** kurulmasını sağlayacağız.

Güvenliğin bir kamu hizmeti olduğu bilinciyle, güvenlik personelimizin vatandaşlarımıza karşı iyi muamelede bulunması amacıyla gerekli ortamı oluşturacak, bu amaca dönük olarak hizmet içi eğitime ağırlık vereceğiz.

Sınırlarımızın korunmasından sorumlu olacak yeni, **profesyonel bir sınır kolluğu** teşkilatının kurulmasını sağlayacağız.

Güvenlik hizmetleri alanındaki personelimizin nitelik ve nicelik bakımından geliştirilmesi ve profesyonelleşmesini sağlayacak her türlü tedbiri almaya kararlıyız.

Emniyet teşkilatına personel yetiştiren kurumları yapılandıracak ve eğitim yöntemini yeniden düzenleyeceğiz.

Özel güvenlik personelinin eğitimini geliştirerek niteliğini yükseltecek, görev ve yetkilerini gözden geçirecek ve denetimine daha da ağırlık vereceğiz.

Kayıp çocuk bulma konusundaki Kayıp Alarmı, Uluslararası Polis Eğitim Merkezi (UPEM), Türkiye'nin Doğu Sınırlarında Mayın Temizlenmesi Projesi ve Geri Gönderme Merkezleri Yapımı projelerini gerçekleştireceğiz.

Acil Çağrı Merkezlerini ülke geneline yaygınlaştıracacağız.

1.6. Yönetişim

AK Parti olarak, yöneten ve yönetilen arasında keskin bir ayrımın yapılmasına karşı olduk. Bunun yerine birlikte sorunları tanımlama, birlikte çözümler arama gayreti içerisinde olduk. Halkımıza kurallar dayatma yerine halka hizmet yolunda hayati kolaylaştırıcı adımlar atmayı esas aldık. **Daha az maliyetle, daha fazla hizmet** üretme prensibinden hareket ettik. Kaynaklarımızı israf etmeden, halkımızın ihtiyaçlarını ve taleplerini karşılamaya çalıştık.

Sorunlara halkın içerisinde bakan ve çözüm üreten, halktan aldığı yetki ve güçle halkın taleplerine dayalı bir hizmet anlayışını benimsedik. Bu anlayışla, kamu hizmetlerini vatandaşlarımızın hayatını kolaylaştırmayı, temel kamu hizmetlerine rahatça erişimini sağlamayı kamu yönetiminin ana misyonu olarak görüyoruz.

İnsan odaklı yönetim tarzını benimsemiş olan AK Parti iktidarları olarak, hizmet yarışı anlayışımızı sürdürmeyi ve çitayı sürekli yükseltmeye devam ederek, vatandaşımıza daha kaliteli hizmet sunmayı bir borç olarak biliyoruz. Bu anlayışla, kamu yönetimimizi ve kamu çalışanlarımızı çağdaş yöntemlerle sürekli geliştirmekte ve yenilikçi uygulamalarla etkinliğini artırmaktayız.

AK Parti olarak kamu yönetimini **sürekli iyileştirilme** gerektiren bir alan olarak görüyoruz. Şartların ve anlayışların değişimi içinde, yenilikçi ve insan onurunu esas alan bir yaklaşımı benimsiyoruz. Bürokratik atalet ve rutinleşmeye karşı

katılımcı bir anlayış içerisinde, yönetim anlayışımızı, yapımızı ve uygulamalarımızı gözden geçiriyoruz. Vatandaşımızın gözetimi altında siyasi sahiplenme ile iş ve yaşam kalitemizi sürekli bir şekilde artırmaya kararlıyız.

Kamu yönetimi, ülkemizin toplam kalitesi bakımında kritik öneme sahiptir. İyi işleyen, şeffaf ve hesap verme sorumluluğu olan kamu yönetimi, aynı zamanda ekonominin ve sivil toplumun da elverişli bir ortamda gelişimini kolaylaştırır. Önümüzdeki dönem, her alanda olduğu gibi, yönetim alanında da kalitenin ön plana çıktığı bir dönem olacaktır. **Zihniyet, strateji ve organizasyon silsilesi** içerisinde yeniden yapılanacak olan kamu yönetimi, temel alanlarda kalite standartlarının oluşumunu ve geliştirilmesini de destekleyecektir.

a. Neler Yaptık

12 yıllık iktidarımızda “**devlet, millete hizmet etmek için vardır**” ilkesinden hareketle demokratik yönetim uygulamalarını hayata geçirdik.

Stratejik yönetimin temel üç unsuru olan stratejik plan, performans programı ve faaliyet raporlarının kamu kurumlarında yaygınlaştırılmasını ve kamuoyuyla paylaşılmasını sağladık.

Sayıştay’ın denetim alanını genişlettik, Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulunu Sayıştay’a devrederek denetimdeki çift başlılığı giderdik.

Kamu Denetçiliği Kurumuyla, idarenin daha iyi işlemesi ve idari yargının iş yükünün azaltılması hususunda önemli bir adım attık.

Kamu kurumlarında yönetim kalitesini arttırmak amacıyla **iç denetçi** istihdamını yaygınlaştırmaktayız.

Kamuda etkinlik ve verimliliği sağlamak, vatandaşlarımızın hayatını kolaylaştırmak amacıyla merkez ile yerel yönetimlerin ilişkilerini düzenledik. Bu kapsamda; Belediye, Büyükşehir Belediyesi, İl Özel İdaresi, Mahalli İdare

Birlikleri Kanunlarını uygulamaya koyduk. **Yerel yönetimleri güçlendirdik.**

Yerel yönetimlere ayrılacak payların oranları ve dağıtım esaslarını değiştirdik. Nüfus kriterinin yanı sıra gelişmişlik endeksi ile özel idareler için illerin yüzölçümü, köy sayısı, kırsal alan nüfusu gibi yeni kriterler geliştirerek, hizmet alanı ve ihtiyacı yüksek yörelere daha fazla kaynak aktarılmasını mümkün hale getirdik.

Büyükşehirler dâhilindeki ilk kademe belediyelerinin tüzel kişiliğine son vererek, belediye sayısını azalttık.

14 yeni Büyükşehir Belediyesi kurduk ve mevcut büyükşehir belediyelerinin sınırını il mülki sınırı olarak genişlettik. Hizmetleri tek merkezden yürüterek, ölçek ekonomisine geçişi sağladık. Hizmetlerde etkinlik, koordinasyon ve kalitenin artırılmasının önünü açtık.

Kamu idarelerinin hizmet sunumu için vatandaşlarımızdan istediği belgelerde sadeleştirmeye giderek, birçok bilgi için beyan esasını getirdik.

e-Devlet hizmetleriyle, vatandaşlar ve girişimciler tarafından sıklıkla kullanılan pek çok kamu hizmetini, elektronik ortamda sunarak, bu kesimler üzerindeki mali ve idari yükleri azalttık. Şeffaf, hesap verebilir ve katılımcı bir kamu yönetimi oluşturulması sürecinde önemli ilerleme kaydettik.

Ulusal Yargı Ağı Projesini (UYAP) hayata geçirerek, adliye, nüfus, tapu ve kolluk kuvvetleri gibi birçok kurumu elektronik ağlarla birbirine bağladık. Çok önemli tasarruflar sağlayan bu uygulamayla yargılamayı hızlandırdık; vatandaşlarımızın ve avukatların dava açma, dilekçe verme, harç yatırma gibi işlemlerini elektronik ortamda yapabilmesine imkân tanımış olduk.

Merkezi Nüfus İdaresi Sistemini (MERNİS) hayata geçirerek, vatandaşlarımızın nüfus kayıt örnekleri ve nüfus cüzdanlarını, ikamet ettikleri nüfus idarelerinden anında alabilmesine imkân sağladık.

Adres Kayıt Sistemiyle (AKS) vatandaşlarımızın adres bilgilerinin elektronik ortamda güncel olarak tutulmasını sağladık. Adres konusundaki dağınıklığa son verdik.

Geçmişte sağlıklı olmayan bir şekilde, yüksek maliyetlerle ve vatandaşımızın özgürlüklerini kısıtlayarak yapılan nüfus sayımlarını modern bir anlayışla dönüştürdük. Artık her yılın sonunda nüfusumuzun büyüklüğünü ve temel bazı parametrelerini adrese dayalı bir sistemle ölçebilen hale geldik.

MERNİS ve AKS üzerindeki bilgilerin ilgili kurumlarla paylaşılması amacıyla Kimlik Paylaşım Sistemi oluşturarak pek çok kamu hizmeti için belge talep edilmeden işlemlerin gerçekleştirilmesini sağladık.

Yeni şirket kaydı ve ticaret sicili işlemlerinin elektronik ortamda gerçekleştirilmesine olanak tanıyan **Merkezi Sicil Kayıt Sistemini (MERSİS)** oluşturduk. Ticaret sicili kayıtlarının elektronik ortama aktarılmasını sağladık.

Kurduğumuz **Tapu ve Kadastro Bilgi Sistemiyle (TAKBİS)** güvenilir arazi bilgilerinin teminini; tapu kayıtlarının ve kadastro haritalarının sayısal ortama aktarılmasını sağladık. Oluşturulan veri tabanını, ilgili kamu kurumlarının hizmetine sunduk.

Kamu hizmetlerine erişimde kimlik doğrulama ve yetkilendirme amacıyla kullanılacak olan **T.C. Kimlik Kartı** Projemizi, son aşama olan kart dağıtım aşamasına getirdik.

Kamu hizmetlerinin tek noktadan ve farklı kanallardan entegre sunumunu hedefleyen **e-Devlet Kapısını** 22 kamu hizmetiyle faaliyete geçirdik. 2015 yılı itibarıyla 168 kamu kurumunun 1.126 hizmeti, Kapıya entegre edilmiş ve yaklaşık 21 milyon kayıtlı kullanıcı sayısına ulaşılmıştır. 18 yaş altındaki gençlere e-devlet hizmetlerinden yararlanma imkânı getirdik.

Kamuda kurum içi ve kurum dışı yazışma süreçlerinin standartlaştırılarak zaman ve kaynak tasarrufu sağlanması için **elektronik belge yönetim sistemi** uygulamalarını yaygınlaştırmaktayız.

Kamu kurumları arasındaki resmi yazışmaların elektronik ortamda yürütülmesini sağlayacak **e-Yazışma Projesi** hazırlıkları çerçevesinde, pilot uygulamayı tamamladık ve e-Yazışmanın tüm kamu kuruluşlarına yaygınlaştırılması aşamasına geçilmesini sağladık.

Elektronik Kamu Alımları Platformu (EKAP) sayesinde sisteme kayıtlı gerçek ve tüzel kişilere, ihale dokümanlarını e-imza kullanarak indirebilme; idarelere ise, ihale dokümanlarını elektronik ortamda hazırlama ve bilgi amaçlı bazı sorgulamaları yapabilme imkânını sağladık.

Sağlık hizmetlerinin daha etkin ve verimli bir şekilde sunulması amacıyla **Sağlık.NET sistemini** faaliyete geçirdik.

Vatandaşlarımızın, Alo182 hattından veya web üzerinden istedikleri hastane ve hekimen randevu alabilmelerine imkân tanıyan **Merkezi Hastane Randevu Sistemini** hayata geçirdik.

Türkiye’de genel sağlık sigortası ile sağlık tesisleri arasında, fatura bilgisini elektronik olarak toplamak ve hizmet bedellerinin ödenmesini gerçekleştirmek için **MEDULA sistemini** oluşturduk.

Veli ve öğrencilere alternatif kanallar aracılığı ile bilgilendirme yapılmasını sağlayan **e-Okul Projesini** uygulamaya koyduk.

Burs, kredi ve yurt başvurularının tek noktadan çevrimiçi ortamda alınabilmesi ve sonuçlarının açıklanmasını sağladık.

Türkiye’de faaliyet gösteren firmaların faturalarının sanal ortamda Gelir İdaresi Başkanlığına transfer edebilmesini sağlayan **Elektronik Fatura Kayıt Sistemini** hayata geçirdik. **Elektronik Defter Uygulamasını** ise kullanım aşamasına getirdik.

Bütün bu uygulamalarımız sonucunda, AB tarafından 2013 yılında yayımlanan e-Devlet Kıyaslama Raporunda ülkemiz, “e-devlet hizmetleri olgunluk” ve “çevrimiçi hizmetlerin sunumunda kullanım kolaylığı” göstergelerinde AB27+ ortalamasının üzerinde yer almıştır.

TÜİK Yaşam Memnuniyeti Araştırması sonuçlarına göre e-devlet hizmetlerimizden memnuniyet oranı yüzde 86,2'dir.

b. Neler Yapacağız

Önümüzdeki dönemde de kamu hizmetlerinin adil, etkili ve verimli, süratli ve kaliteli sunumunu sağlayacak şekilde merkezi birimleri daha küçük ama daha etkin bir yapıya dönüştüreceğiz ve performanslarını artıracacağız.

Kamu kurum ve kuruluşlarımızdan izin alma, görüş sorma gibi süreçleri kısaltacağız. Kamu kurum ve kuruluşlarının kendi aralarındaki iş ve işlemlerini daha etkin ve hızlı sonuçlandırmalarını sağlayacak tedbirler alacağız.

Kamu kurumlarının uyması gereken temel ilkeleri bir bütün olarak ortaya koyacağız. Katılımcılık, şeffaflık, hesap verebilirlik, etkililik, hizmetlerin sonucuna odaklılık, bürokratik işlemlerde sadelik, bilgi teknolojilerinden yararlanma gibi ilkelerin uygulama etkinliğini artıracacağız.

Kamu kurumlarında stratejik düşünme boyutunu daha da güçlendirecek, kaynak kullanımında stratejik planları esas alan yaklaşımı öne çıkaracağız.

Kamu idaresini vatandaşlarımızın ihtiyacı olan hizmetlere odaklı, dış çevreye açık, rekabetin ve bilgi toplumunun gereklerine uygun hale getireceğiz.

Ülkemizde ve küresel düzeyde gelişmeler ile modern kamu yönetimi anlayışı çerçevesindeki yenilikleri takip ederek, kamu idarelerinin mevcut yapısını görev, yetki ve işlevleri açısından gözden geçirmeye devam edeceğiz. Bu alandaki mükerrerliklerin giderilmesine yönelik kurumsal düzenlemeler yapacağız.

Merkezî idarenin politika belirleme, standart geliştirme ve denetim birimlerini güçlendireceğiz ve stratejik düzeyde etkinliğini artıracacağız. Taşra teşkilatlarının ve mahallî idarelerin de insan kaynaklarının geliştirilmesine paralel olarak, operasyonel düzeyde esnekliklerini ve mali kaynaklarını genişletmeye devam edeceğiz.

Merkezi idareden mahalli idarelere yetki ve görev aktarımını, Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartında getirilen ilkeler doğrultusunda yasal bir zemine kavuşturacağız.

Ölçek ekonomisinin hizmetlerin sunumunda etkinliği sağlamada önemini dikkate alarak, hizmet birimlerimizin uygun ölçeklerde organize edilmesine yönelik çalışmalar yapacağız.

Mahalli idarelerin sundukları hizmetler için ülke çapında asgari **hizmet standartları** belirleyerek; standartlara uygunluk denetimini merkezi idare eliyle yapacağız.

Devlet personel rejimimizi etkinleştirecek, kamuda insan gücü planlaması yapacağız.

Nispeten geri kalmış yörelerimizde yeterli ve nitelikli personel istihdamına yönelik tedbirler geliştireceğiz.

Mevcut ve geliştireceğimiz yeni mekanizmalarla **vatandaş denetimini güçlendireceğiz.**

Kamu idarelerindeki iç denetim ve performans esaslı dış denetimi güçlendireceğiz.

Kamuda **Düzenleyici Etki Analizi** uygulamasını güçlü bir biçimde devreye sokacak ve takipçisi olacağız.

Stratejik yönetim konusunda bakanlıklar arasında koordinasyonu güçlendireceğiz. Stratejik yönetimin yönetsel boyutunun göz ardı edilmemesi için, idarelerde genellikle mali yönetim uzmanları eliyle uygulanmaya çalışılan sürece, stratejik yönetim uzmanlığını dahil edeceğiz.

Kamu kurumlarının dış temsilcilerinin rasyonelleştirilmesine yönelik çalışma yürüteceğiz.

Üst yöneticiler başta olmak üzere **kamu personelinin gelişimine yönelik etkin eğitim** programları uygulayacağız.

e-Devlet çalışmalarının kurumlar üstü ve kurumlar arası düzeyde güçlü ve etkin bir koordinasyon içerisinde

yürütülmesini sağlayacak yönetim ve organizasyon yapısını oluşturacağız.

2015 yılı başında uygulamaya giren **Bilgi Toplumu Stratejimiz çerçevesinde**, e-Devlet Stratejisi ve Eylem Planını hazırlayarak, uygulamanın izlenmesi ve değerlendirilmesi için gerekli mekanizmayı oluşturacağız.

Yerel yönetim hizmetlerinin elektronik ortamda, ortak norm ve standartlarda sunulmasını sağlayacak ve **e-Devlet Kapısına** entegre edilen yerel yönetim hizmetlerinin sayısını artıracaktır.

e-Devlet hizmet sunumunda ihtiyaç duyulan temel bilgi sistemleri ile ortak altyapılardan **Mekânsal Adres Kayıt Sistemi (MAKS), Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi Altyapısı, Kamu Güvenli Ağı, Kamu Entegre Veri Merkezi** projelerini gerçekleştireceğiz.

Yerel yönetimler de dâhil olmak üzere kamu kurumlarının, e-devlet hizmetleri sunumu amacıyla, dönemsel bilişim stratejilerini hazırlamalarını sağlayacağız.

Yeni girişimlerin oluşması, şeffaf kamu yönetimi anlayışına katkı sağlanması ve daha fazla bilimsel çalışma yapılmasına imkân tanınması amacıyla, kamu kurum ve kuruluşlarının topladıkları ve ürettikleri verilerin, bilgi güvenliği tedbirlerini almak suretiyle, paylaşımını sağlayacağız.

e-Devlet uygulama ve hizmetlerinin geliştirilmesine ve e-Devlet Kapısına taşınmasına devam edeceğiz. Vatandaşlarımızın kamu kurum ve kuruluşlarına başvurularını mümkün olduğunca e-devlet üzerinden gerçekleştirmelerini sağlayacağız.

Türkiye Coğrafi Bilgi Stratejisi ve Eylem Planını hazırlayacağız.

T.C. Kimlik Kartının tüm vatandaşlarımıza dağıtımını tamamlayacak ve e-devlet hizmetlerinde yaygın kullanımını sağlayacağız.

Kent hizmetlerinin hızlı, sağlıklı ve ekonomik olarak sürdürülebilir bir şekilde verilebilmesi için entegre kent yönetimi bilgi sistemini kuracağız. **Akıllı kentler** oluşturacağız.

Elektronik kamu hizmetlerini, kullanıcılara farklı platformlardan, birlikte işler ve bütünleşik bir yapıda sunulmasını ve vatandaşlarımızdan mükerrer bilgi talep edilmemesini sağlayacağız.

Kamu veri merkezlerinin bütünleştirilmesi ve etkin hizmet verilmesi amacıyla **Kamu Bulutu** Projesini hayata geçireceğiz.

Kamuda **büyük veri** uygulamalarını hayata geçireceğiz.

Kamu yönetiminde **BİT destekli katılımçılık** uygulamalarını geliştirecek, Başbakanlık BİMER'i katılımcı yönetim mekanizmasının bir unsuru olacak şekilde yeniden yapılandıracağız.

Kamu idarelerinde politika oluşturma ve uygulama süreçlerinde kalitenin artırılması, sağlıklı istatistiklerle yakından bağlantılıdır.

Ekonomik ve sosyal politikalara temel oluşturmasının yanı sıra, demokratik bir toplumda hesap verebilirliğin de zeminini oluşturan istatistik alanında daha ileri adımlar atmaya devam edeceğiz.

Öncelikli dönüşüm programı olarak hazırladığımız **"İstatistiki Bilgi Altyapısını Geliştirme Programımız"**la paylaşımcı, güvenilir istatistiklerin kalitesinin ve sayısının artırılması, ulusal ve uluslararası ihtiyaçlar doğrultusunda üretilmesi gereken istatistik yelpazesinin genişletilmesi ve idari kayıtların sağlıklı bir şekilde tutulmasını amaçlamaktayız. Programla;

Ulusal ve uluslararası kullanıcıların ihtiyaç ve önceliklerini dikkate alarak uluslararası standartlara uygun şekilde üretilebilecek istatistikleri belirleyeceğiz.

TÜİK ve diğer kurum ve kuruluşlarca yayınlanan tüm istatistikleri tek bir çatı altında toplayan bir internet portalı kurarak işlerliği sağlayacağız.

- Uluslararası veri gönderim sistemini kuracak; veri gönderiminin bu sistem üzerinden yapılmasını sağlayacağız.
- Kurumların tuttıkları idari kayıtların envanterini çıkaracak; Ulusal Kayıt Sistemine (UKS) dâhil edilecek idari kayıtları tespit edeceğiz.
- Resmi istatistik üretim sürecinde yer alan kurum ve kuruluşların idari kayıtlarının istatistik üretiminde kullanılmak üzere TÜİK'in kullanımına açılması sağlayacağız.
- Kurumlarda istatistiki analiz yapabilecek birimler kuracağız.
- İstatistik üretim sürecinde kullanılan değişkenleri standart hale getireceğiz.
- Ulusal kayıt sistemi standardının kurumların veri altyapılarında kullanımını sağlayacağız.

1.7. Şeffaflık

Adalet ve Kalkınma Partisi olarak şeffaflığı, demokratik bir ortamda yönetimlerin hesap verme sorumluluğu açısından vazgeçilmez önemde görüyoruz. Şeffaflık, adalet için olduğu kadar verimlilik için de gereklidir. Şeffaflık, kamu kaynak, imkân ve uygulamalarının kişisel menfaatler için kullanılmaması ve haksız rekabetin önlenmesi bakımından da önemli bir işleve sahiptir.

Yönetimde kalitenin geliştirilmesinde şeffaflık temel bir belirleyicidir.

AK Parti olarak, devletin gerçek ve tek sahibi olarak gördüğümüz vatandaşlarımız adına yürüttüğümüz tüm işlerin

şeffaf, katılımcı ve hesap verebilir bir biçimde gerçekleşmesi temel şiarımızdır.

Bu şiarla, vatandaşlarımızın ihtiyaç ve taleplerine dayalı; başarılı, şeffaf bir yönetimin esasının adalet temelli olduğunu biliyoruz. Kamu yönetimindeki politika ve uygulamamızda yolsuzlukla mücadeledeki kararlılığımız bu temele dayanmaktadır. Halkımızı gerektiğinde en üst siyasi ve bürokratik düzeyde bilgilendirmeyi ve onlara hesap vermeyi demokratik hukuk devleti anlayışımızın bir parçası olarak görüyoruz.

a. Neler Yaptık

AK Parti olarak kurulduğumuz günden bu yana 3 temel alanda mücadeleyi şiar edindik. Bunlar 3Y olarak da isimlendirdiğimiz yasalar, yoksulluk ve yolsuzluktur.

Yolsuzlukla ilgili mücadelenin hesap verilebilir bir bütçeden başladığını söyledik. Hem bütçeyi büyüttük hem de yaptığımız bütçenin ve kullandığımız kaynakların hesabını halkımıza verdik. Şeffaflığı Partimizden başlatarak, bütün gelirlerimizi ve giderlerimizi örnek olacak bir şekilde vatandaşlarımızla paylaştık.

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanununu yasalaştırıp uygulamaya koyduk. Her bir harcamanın yapıldığı kamu birimlerine sorumluluk verdik ve harcamaların denetimlerini etkinleştirdik. Güvenilir ve periyodik mali verilerin üretilmesini sağlayarak mali saydamlığı güçlendirdik.

Kamuda hesap verme sorumluluğu ve mali saydamlık ilkeleri çerçevesinde; kamu idarelerinin etkili, ekonomik, verimli ve hukuka uygun olarak çalışmasını teminen, denetimin kapsamının genişletilmesi ve performans denetimini içeren **Sayıştay Kanununu** yürürlüğe koyduk.

Finansal piyasalarda güven, istikrar ve şeffaflığın sağlanmasını, kredi sisteminin etkin bir şekilde çalışmasını ve tasarruf sahiplerinin hak ve menfaatlerinin korunmasını sağlamak amacıyla Bankacılık Kanununu çıkardık.

12 yılda kamu yönetiminin şeffaflığı için büyük adımlar attık.

Bizden önce kapalı kapılar ardında yapılan kamu ihaleleri, bugün TV'lerde canlı olarak yayınlanmaktadır.

Saydamlığın Artırılması ve Yolsuzlukla Mücadelenin Güçlendirilmesi Stratejisini uygulamaya koyduk.

Yerel yönetimlerin kurumsal kapasitelerinin artırılması, katılım ve şeffaflığın sağlanarak yerinden yönetim ve demokrasinin güçlendirilmesi amacıyla Belediye, Büyükşehir Belediyesi, İl Özel İdaresi ve Mahalli İdare Birlikleri Kanunlarını düzenledik.

Uygulamaya koyduğumuz Bilgi Edinme Hakkı Kanunuyla vatandaşlarımızın kanunda belirtilen istisnalar dışındaki ihtiyaç duydukları her türlü bilgi ve belgeye ulaşmalarının önünü açtık.

e-devlet uygulamaları ile vatandaş şikâyetlerini izleyen BİMER'i kurduk.

Kamu Denetçiliği Kurumu aracılığıyla vatandaşımıza hesap sorma hakkı sağlamış olduk.

Kamu Görevlileri için etik kuralların ve standartların belirlenmesi ve bu ilkelere aykırı davranan üst düzey kamu görevlilerine ilişkin şikâyetlerin incelenmesi için **Kamu Görevlileri Etik Kurulu** oluşturduk.

Basın Kanununu yürürlüğe koyarak, düşüncelerin ve haberin en yaygın ve hızlı bir şekilde dolaşımını ve kamuoyunun bilgilendirilmesini sağladık.

Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanun ve Kaçakçılıkla Mücadele Kanununu hayat geçirerek, suçla mücadelede mali sektörle işbirliğinin güçlendirilmesi, güçlü bir veri sistemi kurulması ve uluslararası gelişmelere uyumun sağlanmasını amaçladık.

Yolsuzlukla daha etkin mücadele için şahsa verilen cezai düzenlemeler, ilk olarak iktidarlarımız dönemimizde yapıldı. Özel hukuk tüzel kişilerine de idari para cezası verilmesine imkân sağlayan Kabahatler Kanununu yürürlüğe koyduk.

Türk Ceza Kanununda Türk veya yabancı kamu görevlileri tarafından işlenebilen rüşvet, irtikâp, zimmet ve suçtan kaynaklanan malvarlığı değerlerini aklama gibi yolsuzluk suçlarına ilişkin düzenleme yaptık.

Yolsuzlukla mücadelede etkin bir sistem kurulabilmesi için Ceza Muhakemesi Kanununda yaptığımız değişiklikle yeni tedbir ve düzenlemeler getirdik.

Doğrudan Yabancı Yatırımlar Kanunuyla yapılan düzenleme ile yatırımcıların ihtiyaç ve beklentilerini dikkate alan, açık, anlaşılır ve şeffaf bir doğrudan yatırım mevzuatı oluşturduk.

Akaryakıt kaçakçılığı ile mücadele kapsamında yürürlüğe konulan "**ulusal marker**" uygulamasını başlattık. Suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesine ilişkin çalışmalar yaptık.

Uluslararası alanda;

- BM Rüşveti Suç Sayma Anlaşmasını,
- Avrupa Konseyi Yolsuzluğa Karşı Medeni Hukuk Sözleşmesini,
- OECD Uluslararası Ticari İşlemlerde Yabancı Kamu Görevlilerine Verilen Rüşvetin Önlenmesi Sözleşmesini,
- Birleşmiş Milletler Sınır Aşan Örgütlü Suçlarla Mücadele Sözleşmesini,
- Avrupa Konseyinin Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve Bunlara El Konulması Sözleşmesini,
- Yolsuzluğa Karşı Ceza Hukuku Sözleşmesini,

- Hukuki ve Ticari Konularda Yabancı Ülkelerde Delil Sağlanması Hakkında Sözleşmeyi,
- Birleşmiş Milletler Yolsuzlukla Mücadele Sözleşmesini imzaladık.

Ayrıca, ülkemiz, yolsuzlukla mücadele alanında faaliyet gösteren Avrupa Konseyinin Yolsuzluğa Karşı Devletler Grubuna (GRECO) 2004 yılında üye olmuştur.

b. Neler Yapacağız

AK Parti olarak, kamunun gerçek sahibinin vatandaşlarımız olduğunun bilinciyle onlar adına kamuyu yönetirken; şeffaf, katılımcı ve hesap verebilir olmayı geçtiğimiz dönemde olduğu gibi yeni dönemde de taahhüt ediyoruz.

Hazırlık aşamasında olduğu kadar uygulama ve uygulama sonrası etkilerin sistematik bir şekilde ölçülmesi ve paylaşılması, şeffaflığın gereği olarak önümüzdeki dönem daha fazla vurgulanacaktır.

İkinci atılım döneminde de katılımcı demokrasimizi, şeffaflığı artan ve daha hesap verebilir bir yönetim anlayışıyla güçlendirecek; her türlü yolsuzlukla mücadelemizi kararlılıkla sürdüreceğiz.

Şeffaflığın yerleştirilmesi ve yolsuzlukla mücadelenin bir zihniyet ve kültürel dönüşüm gerektirdiği bilinciyle, bireyden başlayarak tüm alanlarda daha ileri bir noktayı hedefliyoruz.

Yolsuzlukla mücadelenin **bütüncül bir yaklaşım** gerektirdiği ilkesinden hareketle, hükümet-vatandaş-sivil toplum ve medya diyalogunun sağlıklı bir biçimde gerçekleşmesini sağlayacağız.

Kamuoyuyla paylaştığımız **şeffaflık paketini süratle hayata geçireceğiz.**

Siyasi partilerin seçimden önce kaynaklarını ilan etme zorunluluğunu getireceğiz.

Siyasi partilerin ve seçim kampanyalarının finansmanının şeffaştırılmasına yönelik Seçimlerin Temel Hükümleri ve Seçmen Kütükleri Hakkında Kanun ile Siyasi Partiler Kanununda değişiklikler yapacağız.

Milletvekili ve belediye başkan adaylarına yapılacak nakdi yardımların, kendi adlarına açılmış seçim hesaplarına yatırılmasını ve şeffaflığı sağlayacağız.

Adaylara ve siyasi partilere yapılacak aynı ve nakdi yardımlara bazı sınırlamalar getireceğiz.

Siyasi partilere yapılan bağış miktarının, elektronik ortamda ilan edilmesini ve seçim hesaplarıyla yapılan harcamaların denetiminin yapılmasını ve sonuçlarının elektronik ortamda ilan edilmesini sağlayacağız.

Seçim sonuçlarının ilan edilmesinden sonra, siyasi partilerin seçim bilançolarının elektronik ortamda ilan edilmesini sağlayacağız. Partilerin bu konuda aldığı yardımın nerede kullandığının açık ve berrak olmasını sağlayacağız.

Mal bildirimlerinin şeffaf olmasını sağlayacağız. Mal bildirimlerinin elektronik ortamda verilmesini ve kıyaslanmasını sağlayacak bilişim alt yapıları kuracağız. Bunlar, elektronik ortamda bildirilecek ve isteyen herkes, kimin hangi gelirle neyi elde ettiğini görebilecek.

Mal bildiriminin yenilenme süresini de 5 yıldan 2 yıla indireceğiz, ara bildirimleri kaldıracağız.

Yüksek Mahkeme Başkan ve üyeleri ile daire başkanlarının, TBMM Başkanlığına mal bildiriminde bulunmasını sağlayacağız.

Görevinden ayrılan kamu görevlilerinin ve üst düzey bürokratların 2 yıla kadar eski çalıştığı yerle iş yapamamasını ve görevden ayrıldıktan sonra görevleriyle ilgili şirketlerde vazife alamamasını etkili hale getireceğiz.

İmar planlarında oluşan değer artışlarından doğacak rantın, belediyelere ve bakanlıklara kentsel dönüşümde kullanmaları için aktarılmasını sağlayacağız. İmar uygulamalarını tepeden tırnağa yenileyeceğiz.

Taşınmazlarının plan değişikliğinden sonraki ilk satışından veya yapı ruhsatı aşamasından önce değer artış payı ödenmesini sağlayacağız.

2. İNSANİ KALKINMA, NİTELİKLİ TOPLUM

Doğrudan insana ve topluma yönelik politika ve uygulamalar, AK Parti iktidarlarının temel öncelikleri arasında yer almıştır. Partimiz insanı yaşat ki devlet yaşasın ilkesini şiar edinmiştir. Sosyal devlet kavramını ise hayatın her alanında güçlü bir şekilde uygulamaya koymuştur. Sosyal politikalar bizatihi değerli olmanın yanı sıra diğer tüm politika alanları için de temel bir mihenk taşı olarak alınmıştır. Bu yaklaşım, insanı merkeze alan yaklaşımımızın somut bir yansıması olmuştur.

Adalet ve Kalkınma Partisi olarak insanı, kalkınmanın bizatihi amacı olarak görüyor ve bu amaca ulaşmada yine en büyük aracın nitelikli, sağlıklı ve donanımlı insanlar olduğunu biliyoruz. Ekonomide atılım yapabilmenin ön şartı olarak gördüğümüz bilim ve teknoloji alanlarında arzu ettiğimiz hedeflere iyi yetişmiş ve donanımlı insanımızla ulaşacağımıza inanıyoruz. Sosyal ve beşeri sermayemizdeki gelişmelerin iktisadi kalkınmayı tetiklediği, demokratikleşmeyi artırdığı ve dış dünyada ülkemizin görünürlüğünü daha üst noktalara taşıdığı bilincindeyiz.

Bu yaklaşımla, eğitim kalitesini yükselten, etkili sağlık hizmeti sunan, nüfusun dinamizmini ve aile yapısını koruyarak geliştiren, kadınına, gencine, çocuğuna ve çalışanına hak ettiği yeri, önemi ve desteği veren bir iktidar olmayı sürdüreceğiz.

Çocuklarımızı potansiyel gençler, gençlerimizi de geleceğimizin teminatı olarak görürken, onlara hak ettikleri bedensel, kültürel ve sanatsal ortamı daha kaliteli bir biçimde sağlayarak **insanı merkeze alan kalkınma anlayışımızı** devam ettireceğiz.

Bu anlayışla Türkiye'nin "**yüksek insani gelişmişlik**" kategorisinden "**çok yüksek insani gelişmişlik**" kategorisinde olan ülkeler arasına girmesini hedefliyoruz.

2.1. Nitelikli Eğitim

İnsani kalkınma hedefimizin temelini eğitim oluşturmaktadır. AK Parti olarak eğitimi; uzun vadeli bir bakış açısıyla geleceğimize yatırım olarak kabul ediyor, insanımızın

yaşam kalitesini yükselten, ülkemizin insan kaynağını çağdaş dünya ile rekabet edebilir donanıma kavuşturan ve hayat boyu süren bir süreç olarak görüyoruz.

Eğitim süreçlerini insanımızın sahip olduğu, bilgi ve becerilerin kalitesinin geliştirilmesinin yanı sıra görgü ve davranışlarının olumlu yönde şekillenmesi, kültürünün artması, toplumun yararlı bir ferdi olması için önemli birer fırsat olarak değerlendiriyoruz. **Bilgi ile bilinç arasındaki etkileşimi temel alan** bir yaklaşımı benimsiyoruz. Bu yaklaşımla, bilgi tabanlı ekonominin ihtiyaç duyduğu insan gücünü yetiştiren, özgürlükçü, üretken ve rekabetçi bir eğitim sisteminin oluşturulması, bu sisteme uygun öğretmenlerin yetiştirilmesi, müfredatın geliştirilmesi ve uygun ortamların tesis edilmesi en temel önceliğimiz olmaya devam etmektedir.

a. Neler Yaptık

AK Parti olarak, eğitimi kalkınmanın temel aracı olarak gördük ve bu alana ilişkin hiçbir fedakârlıktan kaçınmadık. Bir yandan eğitimin altyapısına yönelik önemli yatırımlar yaparken diğer yandan eğitim sistemimizle ilgili köklü reform ve düzenlemeler gerçekleştirdik.

Milli Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatını, günümüz dünyasının gerekliliklerine, ekonomik ve sosyal hayatımızın ihtiyaçlarına karşılık verecek şekilde, daha esnek ve dinamik bir yapı öngörerek yeniden yapılandırdık.

AK Parti hükümetleri döneminde eğitimin fiziki ve teknolojik alt yapısını geçmişle mukayese edilemeyecek oranda iyileştirilip geliştirdik.

Tüm bireylerin eğitime erişiminin sağlanması, fırsat eşitliğinin yakalanması, ders müfredatlarının çağdaş hale getirilmesi ve eğitimdeki insan kaynaklarının nitelik, nicelik ve bölgesel dağılımında büyük adımlar attık ve önemli sonuçlar elde ettik.

Zorunlu eğitimi, 3 kademeli olmak üzere 12 yıla çıkardık ve müfredatı bu doğrultuda yeniledik.

Taşınmalı eğitim, şartlı eğitim yardımları, ücretsiz ders kitabı temini gibi uygulamalar ve okullaşma yönündeki özel projeler yoluyla eğitimin tüm kademelerinde, özellikle de kız çocuklarının okullaşma oranlarında ve ortalama eğitim süresinde artış sağladık.

Özgürlükçü bir eğitim felsefesi temelinde; esnek, sivil ve demokratik bir eğitim sistemi oluşturmak için eğitim alanının her türlü vesayetçi anlayıştan, eşitlik ilkesine aykırı ve yasakçı uygulamadan arındırılmasını sağlamak amacıyla son 12 yılda önemli adımlar attık.

Bütün öğrenciler için serbest kıyafet uygulamasına geçtik. Öğretim elemanları, öğretmenler ile yükseköğretim ve ortaöğretim öğrencileri için **başörtüsü serbestisi getirdik.**

Meslek ve imam hatip liselerine uygulanan **katsayı adaletsizliğini kaldırdık.**

Müfredatın demokratikleşmesini sağladık. Seçimlik derslerin sayısını artırarak öğrencilerimize ilgi ve yetenekleri doğrultusunda tercih imkânı tanıdık.

İlköğretim ve ortaöğretimde farklı dil ve lehçelerin seçmeli ders ile öğretim imkânını sağladık, yükseköğretimde ise lisansüstü programları açtık.

Hz. Muhammedin Hayatı, Kur'an-ı Kerim ve Temel Dini Bilgiler derslerini isteğe bağlı seçmeli dersler olarak müfredata dâhil ettik.

Eğitim sistemimizde özgürlükler yönünde attığımız adımların yanı sıra fiziki altyapı açısından da önemli gelişmeler sağladık. Ortalama eğitim görme süresi yetişkinler için 2000'li yılların başında 5,5 yıl iken, 2013 yılında 7,6 yıla çıkmıştır. Yeni gelen neslin beklenen okullaşma oranı ise 14,4 yıla kadar yükselmiştir. Böylece mevcut okullaşma oranını yeni gelen nesilde 2 katına çıkarmış olacağız.

Okul öncesi eğitimde 2002-2003 öğretim yılında öğrenci sayısı 320 bin iken, 2013-2014 öğretim yılında üç kattan fazla

artışla 1 milyonu aşmıştır. Aynı dönemde okullaşma oranı yüzde 12,5'ten yüzde 43,5'e yükselmiştir.

İlköğretimde 2002-2003 öğretim yılında öğrenci sayısı 10 milyon civarında iken 2013-2014 öğretim yılında 11 milyonu aşmıştır. Aynı dönemde okullaşma oranı ise yüzde 96'dan yüzde 107'ye ulaşmıştır.

Ortaöğretimde 2002-2003 öğretim yılında öğrenci sayısı 3 milyon iken, 2013-2014 öğretim yılında bu sayı 5,4 milyona yükselmiştir. Aynı dönemde okullaşma oranı 80'den yüzde 103'e yükselmiştir.

Milli Eğitim Bakanlığımızın toplam bütçesini 8'e katlayarak; 2002 yılında 7,4 milyar TL'den 2015 yılında 62 milyar TL'ye çıkardık.

Geçtiğimiz dönemde istihdam ettiğimiz toplam 558 bin öğretmen ile bugün toplam öğretmen sayımızı 911 bine; yaptığımız toplam 234 bin derslik ile toplam derslik sayımızı 562 bine çıkardık.

Öğrencileri bilgi toplumuna hazırlama hedefimiz çerçevesinde **FATİH (Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi) Projesini** başlattık.

Taşınmalı eğitim uygulaması kapsamında 2013-2014 eğitim-öğretim yılında 831 bin kişinin taşınmasını, taşınan öğrencilerin yüzde 97'sine aynı zamanda öğle yemeği verilmesini sağladık.

Özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerin taşınmasına 2004-2005 eğitim-öğretim yılında başladık ve 6 bin 900 öğrencinin taşınmasını sağladık. 2013-2014 eğitim ve öğretim yılında ise bu kapsamda ücretsiz taşınan öğrenci sayısı 56 bini aşmıştır.

2003 yılından itibaren ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine toplamda 1,9 milyar adet **ücretsiz kitap dağıtımını** yaptık.

2005 yılında başlatılan **şartlı nakit yardımından** yararlanan öğrenci sayısını, 2014 yılında 2,4 milyona ulaştırdık.

Milli Eğitim Bakanlığımız tarafından sağlanan burs imkânından yararlanan öğrenci sayısını 2002-2014 döneminde 95 binden 270 bine yükselttik.

İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine verilen burs tutarını 2014 yılında 146 TL'ye yükselttik. Böylece burs tutarını son 12 yılda yaklaşık 12 katladık. 2015 yılında da yaklaşık 320 bin öğrenciye burs vereceğiz.

Milli Eğitim Bakanlığımız tarafından yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın ve soydaşlarımızın çocuklarına yönelik açılan okul sayısını 2002-2014 döneminde 23'ten 66'ya yükselttik.

Öğrenci, öğretmen ve okul ilişkisinin güçlendirilmesi ve başarı değerlendirme sürecinin yıl içine yayılarak sınav kaygısının azaltılması amacıyla **Temel Eğitimden Ortaöğretime Geçiş Sınavını (TEOG)** uygulamaya başladık. Böylece öğrencilerimizi tek sınav kaygısından kurtardık ve kendi okullarında sınava girme imkânına kavuşturduk.

Özel sektörün eğitim finansmanındaki payının artırılması amacıyla 2014 yılında özel okullarda öğrenim gören öğrencilere 2.500 ile 3.500 TL arasında değişen tutarlarda destek sağladık.

2002-2003 öğretim yılında yükseköğretimde örgün öğrenci sayısı 1,2 milyon iken, 2013-2014 öğretim yılında bu sayı 2,6 milyona yükselmiştir. Bu durumun sonucu olarak yükseköğretimde brüt örgün okullaşma oranı yüzde 19'dan yüzde 50'ye ulaşmıştır.

Açık öğretime devam eden öğrenciler dahil edildiğinde brüt toplam okullaşma oranı ise aynı zaman dilimi içerisinde yüzde 29'dan yüzde 97'ye yükselmiştir.

Üniversitelerde öğretim elemanı sayımız ise aynı dönemde yüzde 100'e yakın artış göstererek 74 binden yaklaşık 142 bine ulaşmıştır.

2002 yılında 76 olan üniversite sayısını 176'ya ulaştırdık. Dönemimizde 49'u vakıf ve 51'i devlet üniversitesi olmak üzere toplam 100 yeni üniversite kurulmasını sağladık. 81 ilimizin tamamını üniversiteye kavuşturduk.

Yükseköğretimde yaşanan genişlemeye bağlı olarak üniversitelere aktarılan kamu kaynaklarında da ciddi artışlar gerçekleştirdik. 2002 yılında Üniversitelere aktarılan toplam ödenek 2,5 milyar TL iken; 2015 yılında 18,3 milyar TL'ye ulaştırdık.

2015 yılında üniversitelere tahsis edilen 3,8 milyar TL ödeneğin yüzde 33'ünü kalkınmada öncelikli bölgeler olan GAP, DAP, DOKAP ve KOP bölgesi üniversitelere tahsis ettik.

2002 yılında üniversite okumak isteyen her 100 kişinin sadece 21'i için yeterli kapasite var iken, bu kapasite 2014 yılına gelindiğinde yüzde 81 artış göstererek 38'e yükselmiştir.

Yurt-Kur'un yeni yurt yatırımlarını önemli ölçüde artırdık ve yatak kapasitesini 2002 yılına kıyasla yaklaşık yüzde 100 düzeyinde bir artışla 183 bin seviyesinden 360 bin seviyesine ulaştırdık.

Üniversite öğrencilerimize sağladığımız kredi ve burs miktarlarında da önemli artışlar gerçekleştirdik. Talep eden her öğrenciye öğrenim kredisi sağlanması uygulamasına geçtik.

Kredi ve burs miktarlarını da 2002 yılındaki 45 TL'den, 2015 yılında 330 TL'ye yükselttik.

Üniversite harçlarını kaldırdık.

b. Neler Yapacağız

İkinci atılım döneminde de eğitim, her zaman olduğu gibi yine AK Parti iktidarının en öncelikli gündemi olacaktır.

İktidarlarımız döneminde eğitim alanındaki temel altyapı ve erişim sorunlarını önemli ölçüde çözdük. Önümüzdeki dönemde başta eğitimin kalitesini yükseltmek olmak üzere çok daha büyük atılımlar hedefliyoruz.

Eğitim ile öğretimi bir bütün olarak görmekte; bedensel ve ruhsal gelişmeyi en az zihinsel gelişme kadar değerli bulmaktayız. Bu bütünsel yaklaşım doğrultusunda eğitim-öğretimde ana hedefimiz düşünme, anlama, fark etme, sorun

çözme, analiz ve sentez yeteneği ve yetkinliği gelişmiş; bilgi toplumunun gerektirdiği temel bilgi ve becerilerle donanmış; hak ve adalet sorumluluğunu, millî kültür ve değerlerini özümsemiş; insanlığın ve demokrasinin evrensel değerlerini içselleştirmiş; iletişime ve paylaşıma açık; estetik ve sanat becerisi gelişmiş bireylerin yetişmesine ortam ve imkân sağlamaktır.

Milli Eğitim Bakanlığının kurumsal örgütlenmesini, eğitim sisteminin ulusal düzeyde politika belirleme, koordinasyon ve denetiminden sorumlu olacak şekilde geliştireceğiz.

Öğrenciyle ilgili sorunların okul düzeyinde çözülmesi ilkesini esas alarak merkezden yerele doğru yetki devrini gerçekleştireceğiz.

Önümüzdeki dönemde "**Eğitimde Kalite**" en öncelik verdiğimiz alanlardan biri olacaktır. Bu kapsamda 'Eğitimde Kalite Seferberliği'ni başlatacağız.

Bu amaç doğrultusunda ilk olarak '**Eğitim Kalite Endeksi**' hazırlayacağız. Bu endeks aracılığıyla sınıf, okul türü, ilçe, il ve bölgeler düzeyinde Türkiye'nin eğitim kalitesi haritasını ortaya çıkaracağız.

Okul türleri ve bölgeler arası başarı farklılıklarını azaltarak eğitimde fırsat eşitliğine bütün boyutlarıyla hayatiyet kazandıracağız.

Bu süreçle uyumlu bir şekilde öğretmen yetiştirme ve eğitim yönetimi alanlarında da önemli dönüşümler hayata geçireceğiz.

Öğretmen Genel ve Alan Yeterliliklerini belirleyerek bu yeterliliklerle ilişkilendirilmiş **Ulusal Öğretmen Strateji Belgesini** hazırlayıp yürürlüğe koyacağız.

Eğitim fakültelerini, milli eğitim sistemindeki yeni yapılanmaya göre bölüm, anabilim dalı ve öğretmenlik genel ve alan yeterlilikleri ile ilişkilendirilmiş bir şekilde yeniden yapılandıracağız.

Eğitim fakültelerinin müfredatını yenileyeceğiz.

Eğitim fakültesi öğrenci veya mezunları için eğitim fakültesi dışındaki fakültelerde çift ana dal veya yan dal yapma imkânı sağlayacağız.

Eğitim fakülteleri ile diğer öğretmen adayı yetiştirilen yükseköğretim kurumlarının ve formasyon programlarının öğrenci kontenjanlarını, öğretmen ihtiyaç analiz ve projeksiyonlarını dikkate alarak belirleyeceğiz.

Kamu Personeli Seçme Sınavında bütün alanlardaki öğretmen adayları için alan sınavı yapacağız.

Müfredatın düzenli aralıklarla gözden geçirilmesini, eğitim kalitesi üzerindeki etkisinin izlenmesi ve nihai hedef olan bilgiyi üreten ve katma değere dönüştüren insan niteliğine ulaşmadaki katkısının ölçülmesini sağlayacağız.

Müfredatın eğitimin her kademesinde bilgi yüklemekten ziyade öğrenciyi hayata hazırlayan, öğrenmeyi öğreten, istidatlarını ortaya çıkaran, temel becerileri veren, özgüveni pekiştiren, evrensel değerleri aktaran bir içeriğe sahip hale getirilmesi yönündeki çalışmalarımıza devam edeceğiz.

Müfredatı bilgi teknolojileri destekli öğretime uygun hale getirerek eğitsel e-içeriklerin genişletilmesi ve daha da geliştirilmesini sağlayacağız.

Her alanda **dijital içerikle zenginleştirilmiş etkileşimli bir eğitim-öğretim** sistemini yaygınlaştıracacağız.

Derslerin müfredat ve kazanımlarına yönelik görsel, işitsel, hareketli, etkileşimli ve dinamik öğeler bir arada kullanılarak zenginleştirilmiş eğitim içeriklerini yaygınlaştıracacağız.

Kazanımlara yönelik hazırlanmış video çekimlerinden oluşan, öğretmenler için bir uygulama örneği teşkil edecek öğrenciler için de öğrenmelerini destekleyecek öğretim materyallerini yaygınlaştıracacağız.

Oyun tabanlı öğrenmeyi etkin hale getireceğiz.

Mobil öğrenme sistemlerini geliştirecek; sosyal medyanın öğrenme aracı olarak daha etkin biçimde kullanılmasını sağlayacağız.

Konular ve kazanımlar bazında durum tespiti yapan bilişim sistemlerini yaygınlaştırarak eğitim sisteminin niteliğini artıracacağız.

Öğrencilerimize yazılı ve sözlü iletişim kurabilecek düzeyde **yabancı dil öğretimine öncelik** vereceğiz. Bu amaca yönelik olarak öğretme sistematiğini ve müfredatı gözden geçirecek, dil öğrenimini etkin hale getireceğiz.

Birlikte, problem çözmeye dayalı ve proje tabanlı öğrenmeyi teşvik eden eğitim teknolojilerini yaygınlaştıracacağız.

FATİH projesi aracılığıyla tüm öğrencilere eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacağız.

Uzaktan eğitim yöntemlerinin dezavantajlı kesimler ile eğitim çağı dışında kalanların kaliteli eğitim imkânlarına erişmesinde etkin bir araç olarak kullanılmasını sağlayacağız.

Öğrencileri çeşitli alanlarda doğru bir şekilde yönlendirme, etkili öğrenmelerini sağlama ve becerilerini geliştirme ve geleceğe hazırlama hususlarında gerekli rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkin bir şekilde verilmesi sağlayacağız.

Eğitim sisteminin ihtiyaç duyduğu ortamları ve imkânları kalite standartlarını da dikkate alarak geliştirmeye devam edeceğiz. Eğitim mekânlarını yenilikçiliği teşvik edecek, erişilebilir, fonksiyonel ve yerel mimariye uygun bir yapıda ve yeterli oyun, spor ve kültürel alanlara sahip fonksiyonel mekânlar olarak tasarlayacağız.

İlk ve ortaöğretimde **okul bazlı bütçe** yönetimine geçilmesine yönelik çalışmalar yapacağız.

Okulları akademik, sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif performansa göre değerlendirerek, sonuçlarını kamuoyu ile paylaşılmasını sağlayacağız.

İş dünyasının ihtiyaç duyduğu meslek ve alanlarda kaliteli elaman yetiştirilmesini sağlayacak şekilde **mesleki eğitimin kalitesini artıracak tedbirleri** almaya devam edeceğiz.

Okul öncesi eğitimi dâhil ilkokul, ortaokul ve liselerimizde her bir vatandaşımızın fırsat eşitliği içinde adil ve kaliteli bir eğitim almasını sağlamak için kısa ve orta vadeli hedeflerimiz çerçevesinde; Okullarda ikili öğretime son verme hedefi doğrultusunda tüm okullarımızda tam gün eğitim-öğretime geçilmesi için yeter sayıda derslik inşasına devam edeceğiz.

Okul öncesi eğitimde, erişim imkânına sahip olmayan ailelerin çocuklarının okul öncesi eğitim almasını destekleyecek teşvikler oluşturacağız.

Okul öncesi eğitimi yaygınlaştırma yoluyla eğitimde fırsat eşitliğini artıracak ve her bir çocuğumuzun zihinsel ve duygusal gelişiminin toplumsal eşitlik ve adalet ilkelerini gözeterek, temel insan hak ve hürriyetleri çerçevesinde teminat altına alınmasını sağlayacağız.

İlkokul eğitimi daha sonraki yılların temelini oluşturmaktadır. Bu temelin sağlam olması ve her bir öğrencimizin ailesinin refah düzeyi ne olursa olsun kaliteli bir eğitim alması, ilkokul seviyesinde kazandırılması amaçlanan temel becerileri, değerleri ve tutumları tam olarak kazanması önceliğimiz olacaktır.

Eğitim ortamlarını, öğretim materyalleri ve eğitim-öğretim uygulamaları bireysel farklılıkları dikkate alan ve öğrenciyi merkeze alan bir anlayışla düzenleyeceğiz. Öğrenme ve gelişim düzeyi akranlarından geride olan öğrencilerin öğrenmesini desteklemek amacıyla tedbirler alacak ve telafi edici programlar uygulayacağız.

Ortaokul seviyesinde tüm öğrencilerin temel yetkinlikleri kazanmalarını sağlamak amacıyla başlatılan program

güncelleme çalışmalarına devam edecek, ortaokullarda hayata geçirilen seçmeli ders uygulamasını geliştireceğiz.

Ortaokul sekizinci sınıfta uygulanan merkezi ortak sınavların geliştirilmesini sağlayarak, eğitim sisteminin performansının izlenmesi ve değerlendirilmesinde de kullanacağız.

Her türdeki **liseleri** 9'uncu ve 10'uncu sınıfları temel yetkinliklerin kazandırılmasına yönelik ortak programlar olarak düzenleyeceğiz. 11'inci ve 12'inci sınıfları, öğrencinin devam etmek istediği yükseköğretim programına geçiş için hazırlık yapmasını sağlayacak veya bir mesleğe hazırlayacak derslerden oluşan modüller halinde düzenleyeceğiz.

Ortaöğretimde okullar arasında kalite farklılıklarını asgari seviyeye indirecek tedbirler alacağız. Okullar arasındaki farklılıkların azaltılmasıyla eş zamanlı olarak, ortaöğretimde öğrencilerin ikametlerine en yakın okullardan birinde öğrenim görmesinin alt yapısını oluşturacağız.

"En iyi okul eve en yakın okuldur" ilkesi hayata geçirilecek ve aileler üzerinden önemli bir külfet kaldırılmış olacaktır.

Özel yetenekli öğrencilerin gelişimlerinin desteklenmesi amacıyla özel programlar ve yeni uygulamalar geliştireceğiz. Bu programların finansmanı, insan kaynaklarının temini ve gerekli alt yapının oluşturulması için gerekli düzenlemeleri gerçekleştireceğiz.

Özel yetenekli öğrencilerin eğitim kalitesinin geliştirilmesi için resmi okullar yanında özel teşebbüsün de alternatif okul ve öğretim modelleri uygulamasını teşvik edeceğiz. Fen bilimleri, sosyal bilimler, işletme, teknoloji, spor ve sanat gibi alanlarda özgün öğretim modellerinin geliştirilmesini teşvik edeceğiz.

Mesleki ve teknik liselere devam eden öğrencilere verilen eğitim kalitesinin artırıldığı; buralardaki öğrenciler ile diğer liselerdeki öğrenciler arasındaki temel yetkinliklerdeki farkın kapatıldığı ve mezunlarının istihdam süreçlerinin de planlandığı politikalara öncelik vereceğiz.

Yükseköğretim reformunu hayata geçireceğiz.

Bu çerçevede, üniversite özerkliğini odağına alan yeni bir “**Yükseköğretim Çerçeve Yasası**” hazırlayacağız.

Üniversite yönetiminin, özerklik ve hesap verebilirlik temelinde yeniden örgütlendirilmesini sağlayacağız.

Üniversiteleri öğretim üyesi yetiştirme ve araştırma altyapılarını dikkate alarak kategorilere ayıracağız. Kategoriler, özerklik düzeyleri bakımından farklılaşacak ve bu düzeylerin üniversitelerin ihtisaslaşmasına ve kamu kaynağının transferine esas teşkil etmesini sağlayacağız.

Üniversite giriş sistemini gözden geçirecek, öğrencilerimizin gerçek performansını dikkate alan ve **sınav stresini en aza indirecek bir yaklaşımla** tekrar formüle edeceğiz.

Öğrencilerimiz üzerindeki sınav baskısını azaltmak amacıyla yükseköğretime geçişteki sınavların yılda birden çok yapılmasını temin edeceğiz.

Mevcut üniversitelere ilave olarak bundan sonra kurulacak yeni üniversite ve fakülteler için; öğrenci ve öğretim elemanı sayısı ile kurulmuş bulunan fakültelerin doluluk oranlarını gibi objektif kuralları baz alan bir mekanizma geliştireceğiz.

Bölgesel ihtiyaçlar, kapasiteleri ile gelişim ve yetkinlik düzeyleri dikkate alarak üniversitelerin ihtisaslaşmasını destekleyeceğiz.

Özel üniversitelerin kurulmasına ve yurt dışındaki üniversitelerin Türkiye’de, Türkiye’deki üniversitelerin yurtdışında faaliyet göstermelerine imkân vereceğiz.

Yükseköğretim kurumları bünyesinde veya yükseköğretim kurumlarıyla işbirliği içinde **bağımsız ileri araştırma merkezlerinin kurulması** için yeni destek mekanizmaları oluşturacağız.

Üniversitelerin uluslararası rekabet gücünü artırmak amacıyla daha fazla yabancı öğrenci kabul etmeleri ve öğretim elemanı istihdam edebilmelerini sağlayacağız.

Yükseköğretim kurumlarımızın dünyanın farklı coğrafyalarında yer alan gelişmiş üniversitelerle işbirliği yapmalarını destekleyeceğiz.

Hem öğretim elemanı hem de öğrenciler için özel tasarlanmış **yeni bölgesel değişim programlarını** özendiracağız.

Yükseköğretim öğrencilerinin yanı sıra mezunlara da **yan dal ve çift anadal yapma imkânı** getireceğiz.

Sürekli sayıları artan üniversitelerimizin öğretim elemanı ihtiyacını karşılamak için Milli Eğitim Bakanlığı ve TÜBİTAK’ın verdiği lisansüstü eğitim burslarının sayıları artırılacak, YÖK bünyesinde tema odaklı yeni lisansüstü burs programları oluşturulacaktır.

Devlet üniversitelerine ayrılan öğretim elemanı kadro sayılarını ihtiyaçlar çerçevesinde artıracamız.

Yükseköğretim öğrencilerinin ihtiyacını karşılayacak kapasitede **yurt yapımına devam edecek**, özel sektörün bu alana yatırım yapmasını teşvik edecek, mevcut yurtların kalitesini artıracamız.

Öncelikle üniversitelerde veya araştırma ve geliştirme merkezlerinde olmak üzere, yurtdışındaki yetişmiş insan gücünün ülkemize dönüşünü hızlandıracak yeni politikalar geliştireceğiz.

Mevcut devlet ve vakıf üniversitelerinin yanı sıra özel üniversitelerin de kurulması için gerekli düzenlemeleri yapacağız.

Eğitimin finansman kaynaklarını çeşitlendirip artıracamız. Bu kapsamda, eğitimin finansmanında özel sektörün payının artırılması yönünde kamu-özel ortaklığı gibi yeni arz ve işletim modellerinin kullanılmasını sağlayacağız.

Eğitim istihdam bağına güçlendireceğiz. Bu çerçevede hazırladığımız **“Temel ve Mesleki Becerileri Geliştirme Öncelikli Dönüşüm Programı”**mız kapsamında;

- İş piyasasındaki insan gücüne olan talep ile yükseköğretimin de dâhil olduğu eğitim sistemimizin o alanlarda sağlayabileceği arz arasındaki uyumu sağlayacağız.
- İşgücü piyasasında ve ekonomide hızlı değişmeye cevap verebilecek esnek bir planlama yapacağız. Yeni alanlarda beceri ihtiyaçlarının karşılanabilmesi için örgün eğitim kurumları bünyesinde ve yaygın eğitim çerçevesinde istihdam edilebilirlik oranı yüksek programlar geliştireceğiz.
- Öncelikli alanlar belirleyerek bu alanlarda yeterli kapasite artırımını için gerekli teşvik ve desteği vereceğiz.
- Girişimcilik ve yenilik ekosistemi güçlendirilerek girişimci bireylerin yetiştirilmesini sağlayacağız.
- İşgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu temel becerileri tespit edeceğiz.
- Uygulamalı eğitimleri yaygınlaştırarak, okul ve iş dünyası arasındaki işbirliğini güçlendireceğiz. Özellikle mesleki eğitimde özel sektörün rolünü güçlendirecek, odalar ve borsalara daha fazla sorumluluk vereceğiz.
- İşgücü piyasası ihtiyaç analizlerini etkinleştirerek, mesleki eğitimleri işgücü piyasasının ihtiyaçlarına göre planlayacağız.
- Üniversitelerde 1 dönem uygulamalı, 2 dönem akademik eğitimi içeren üç-dönem uygulamalarını yaygınlaştıracacağız.
- Fabrikaların sektörlerine yönelik özel mesleki ve teknik eğitim okulu açabilmeleri için düzenleme yapacağız.

- Mesleki ve teknik okul ve kurumlarında atölye ortamlarını sektörel bazlı olarak iyileştireceğiz.
- Mesleki ve teknik eğitim okul yönetim modelini geliştirecek, yerel yönetimlerin ve sektör temsilcilerinin katılımını sağlayacağız.
- Eğitimin tüm kademelerindeki müfredatı temel becerileri içerecek şekilde güncelleyeceğiz.
- Temel eğitimden ortaöğretime geçiş sınavlarında ve üniversiteye giriş sınavlarında temel becerileri ölçeceğiz.
- Ortaokul ve liselerde bireysel yeteneklere göre öğrencileri yönlendirebilecek bir rehberlik sistemi oluşturacağız.

2.2. Sağlıklı Nesiller

AK Parti olarak, insan merkezli anlayışının bir gereği olarak, fiziken ve ruhen sağlıklı nesillerin yetişmesini öncelikli görmekteyiz. Sağlıklı nesillerin yetiştirilmesini, aynı zamanda kalkınmada beşeri sermayenin oluşumu için de bir gereklilik olarak görüyoruz.

Sağlık alanında hizmet standardının sürdürülebilirliğini sağlamak, yeni reformlarla hizmet kalitesini arttırmak, başta yoksul kesimler olmak üzere hizmeti vatandaşlarımızın ayağına götürmek temel amacımızdır. Bu amaç doğrultusunda sağlık alanındaki insan kaynağımızın ve hizmetlerin kalitesini sürekli artırmayı hedefliyoruz.

Bir yandan temel sağlık hizmetlerini geliştirirken diğer yandan koruyucu sağlık hizmetlerine daha fazla önem vereceğiz. Bunun yanında sağlıkta küresel bir marka haline gelen ülkemizin, önümüzdeki dönemde sağlık turizmi alanında dünyanın önde gelen ülkeler arasına girmesini de hedefliyoruz.

a. Neler Yaptık

İnsanımız için sağlık sektörünü çile olmaktan çıkardık. Yoksulları gözetken bir sağlık devrimi yaptık. Bu alanda yapısal dönüşümü gerçekleştirmek amacıyla başlatılan **Sağlıkta Dönüşüm Programının** hayata geçirilmesinden bu yana temel sağlık göstergelerinde, sağlık hizmet sunum altyapısı ve insan kaynağında önemli gelişmeler kaydettik.

Vatandaşlarımızın tümünün sağlık hizmetlerinden aynı standartta faydalandığı, yoksulların primlerinin devlet tarafından karşılandığı, 18 yaşın altındaki bireylerin tamamının sağlık güvencesi altında olduğu **“Genel Sağlık Sigortası”** sistemini hayata geçirdik.

Yeşil Kartlı vatandaşlarımızın haklarını genişlettik; Yeşil Kart sahiplerinin “ayakta tedavi” kapsamında gördükleri sağlık hizmetleri ile ilaç giderleri devlet tarafından karşılanmaya başlanmıştır.

Sağlık hizmetlerine erişilebilirliği ve hizmet sunumunda kaliteyi artırdık. **Aile hekimliği** uygulamasını başlattık ve tüm ülkeye yaygınlaştırdık. Aile hekimi sayısını 2014 yılında 22.497’ye ulaştırdık. Aile hekimliği uygulaması için 2015 yılında bütçede 4,8 milyar TL kaynak ayırdık.

Koruyucu sağlık hizmetlerinin bütçesinde yaklaşık 9 kat artış kaydettik, tüm vatandaşların birinci basamak sağlık kuruluşlarından ücretsiz yararlanmasını sağladık.

Hastane ve eczane önlerindeki kuyruklara son verdik, hastanın doktora, tıbbi teknolojiye ve ilaca erişimini sağladık. SSK hastaneleri başta olmak üzere diğer kamu kurumlarının hastanelerini Sağlık Bakanlığı’na devrettik, hastaneleri tek çatı altında topladık.

Özel hastaneleri sisteme entegre ettik. Vatandaşlarımızı özel muayenehanelerdeki yüksek ücretlere mahkum olmaktan kurtararak özel sağlık tesislerinde hizmet alır hale getirdik.

Tam Gün Yasası ile vatandaşlarımızın özel muayenehanelere gitme mecburiyetini büyük ölçüde azalttık.

Merkezi Hastane Randevu Sistemi (MHRS) uygulamasını başlatarak tüm yurda yaygınlaştırdık.

Kamuda çalışan sağlık personeli sayısını 178 binden 472 bine ulaştırdık.

Mevcut fiziki mekânları iyileştirdik. 1.737 birinci basamak sağlık kuruluşu 760’tan fazla hastane ve ek bina olmak üzere yeni sağlık tesisi yaptık ve nitelikli yatak oranını yüzde 6’dan yüzde 43 düzeyine çıkardık.

Acil sağlık hizmetlerinde, kara ambulanslarıyla, ambulans helikopter ve uçaklarıyla, deniz bot ambulanslarıyla dünyanın en ideal hizmet sunumu yakalanmıştır.

2010 yılında başlattığımız **evde sağlık bakımı hizmetleri**yle yatağa bağımlı hastalarımızın evlerinde kaliteli, etkin, ulaşılabilir ve güvenli sağlık hizmeti almasını sağlıyoruz. Geldiğimiz noktada evde bakım hizmetlerini tüm yurda yaygınlaştırdık.

Anne ve çocuk sağlığı ile aşılama hizmetlerinde kaydettiğimiz ilerlemeler bebek ve anne ölümlerine de yansımış, son on yılda anne ve bebek ölümlerinde tüm dünyada örnek olarak gösterilen düşüşler yaşanmıştır.

2015 yılında Sosyal Güvenlik Kurumunun yapacağı harcamalar da dahil olmak üzere toplam kamu sağlık harcamaları için 81 milyar TL kaynak tahsis ettik. Böylece 2002’ye oranla sağlık harcamaları için ayırdığımız kaynağı 6’ya katladık.

2002 yılında yüzde 70 olan doğum öncesi bakım hizmetleri, yüzde 69 olan hastanede yapılan doğum oranı ve yüzde 77 olan aşılama oranını 2014 yılında yüzde 98’e çıkardık.

Bu gelişmelere bağlı olarak 2002 yılında 31,5 olan bebek ölüm hızı (bin canlı doğumda) 2014 yılında 7,8’e, 40 olan beş yaş altı ölüm hızı (bin canlı doğumda) 10,3’e, 64 olan anne ölüm oranı (yüz bin canlı doğumda) 15,9’a düşürülmüştür. Doğumda beklenen yaşam süresi 71,8’den 76,9’a ulaşmıştır.

2002 yılında 138 olan 100 bin kişiye düşen hekim sayısını 174'e; 171 olan hemşire ve ebe sayısını da 252'ye yükselttik. 2013 yılı itibarıyla toplam hekim sayısı 133.775'e ve hemşire sayısı 139.544'e ulaşmıştır.

Kişi başı hekime müracaat sayısı 2002 yılında 3,2 iken 2013 yılında 8,2'ye yükselmiştir.

İlacı, geçtiği her aşamada izleyen **İlaç Takip Sistemini (İTS)** kurduk.

Güvenli ürüne erişimi sağlamak ve kayıt dışı ekonomiyle mücadele kapsamında ülkemizde üretilen veya ithal edilen tıbbi cihazların ve kozmetik ürünlerin piyasaya sürülmesi, denetimi, takibi ve gözetimini yapmak üzere **Ürün Takip Sisteminin (ÜTS)** kurulması çalışmalarına başladık.

Bu gelişmeler neticesinde 2003 yılında yüzde 39,5 olan sağlık hizmetlerinden memnuniyet oranını yüzde 70'in üzerine çıkardık.

b. Neler Yapacağız

Partimiz, yeni dönemdeki tüm vizyoner projelerinin merkezine sağlıkta tüketen ülke olduğu kadar üreten ülke olma hedefini koymaktadır. Tıbbi teknolojide, ilaç endüstrisinde ve sağlık turizminde kapasitemizi arttırmak, yeni projelerin temel motivasyonunu oluşturacaktır. Hedefimiz ülkemizi sağlık alanında bölgemizin öncü ülkesi yapmaktır.

Önümüzdeki dönemde hastanelerimizdeki nitelikli yatak oranını yüzde 90'ın üzerine çıkaracağız.

Aile hekimi başına düşen nüfus sayısını 3 binin altına düşüreceğiz.

Koruyucu Hekimliği yaygınlaştıracamız ve sağlıklı yaşam kültürünü teşvik edeceğiz.

BİT destekli entegre uzaktan sağlık ve bakım uygulamalarını yaygınlaştıracamız.

Evde sağlık hizmetlerini, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve belediyeler ile entegre ederek evde öz bakım hizmetlerini geliştireceğiz.

Ağız ve diş sağlığının düzenli kontrollerle takip edilmesini sağlayacağız.

Biyoteknolojik ürünlerde yerli üretimi artıracamız. Böylece sağlıkta üreten ülke olacağız.

Plazma fraksinasyonu ile yerli **plazma ürünleri** üreteceğiz. Bu kapsamda, yerli plazmayı kullanacak ve ülkemizi bu teknolojiyi üretebilen ve kullanabilen sayılı ülkelerden biri haline getireceğiz.

Kişiye özel kanser tedavisini öngören ONCOGEN projemizi hayata geçireceğiz. Projeye kişiye özel ilaç ve kanser türüne özgü tedavi mümkün olacak ve ülkemiz sağlıkta biyoteknolojik ürün rekabetinde dünyanın sayılı ülkeleri arasına girerek, sağlıkta lider ülke olma hedefine bir adım daha yaklaşacaktır.

Mili aşı projemiz ile kendi aşımızı üreteceğiz.

Kamu-Özel Ortaklığı (KÖO) modeli ile inşa edeceğimiz **Şehir hastanelerini** yaygınlaştıracamız. Yurt genelinde oluşturulacak 29 sağlık bölgesinde toplam 56.000 yatak kapasiteli hastanelerimizi hizmete sokarak, daha gelişmiş bir hizmet altyapısı kuracağız.

Türkiye'nin son dönemlerde sağlık hizmetleri alanında gerçekleştirdiği başarıları Ar-Ge alanında da sürdürebilmesi için **Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı (TÜSEB) ile Kanser Enstitüsü ve Kalite ve Akreditasyon Enstitülerini kuracağız.**

Kalite ve Akreditasyon enstitüsü ile dünya standartlarında sağlık hizmeti sunarken, sağlık turizminde hedeflerimize istikrarlı ve kalıcı olarak yürüyeceğiz.

Türkiye Biyoteknoloji Enstitüsü ile ülkemizde sağlık alanında biyoeşdeğer ilaçların geliştirilmesini sağlayacağız.

Sağlık Bilimleri Üniversitesi projemiz kapsamında; sağlık sisteminde rol model uygulamaları hedefleyen bir ülke olarak çalışmalarımızın bir üniversite çatısı altında yapılmasına önem veriyoruz.

“Sağlıklı Yaşam ve Hareketlilik Öncelikli Dönüşüm Programı” mızla tütün kullanımı, alkol ve uyuşturucu bağımlılığı ile etkin mücadeleyi; sağlıklı beslenme, hareketli yaşam, gıda güvenilirliğinin ve ruh sağlığının geliştirilmesini hedeflemekteyiz. Program kapsamında;

- Tarımsal işletmelerle gıda ve yem işletmelerinde yapılan kontrolleri sayı ve nitelik bakımından artıracacağız.
- Gıda kontrol laboratuvarlarının bilgi ve iletişim altyapısını güçlendireceğiz.
- Veteriner sınır kontrol noktalarını iyileştirecek ve geliştireceğiz.
- Başta çocuklara yönelik olmak üzere sağlığa zararlı gıda ürünlerinin yanıltıcı, yanlış yönlendirici tanıtım faaliyetlerine yönelik tedbirler alacağız.
- Etiket ve ambalajları, tüketicileri daha doğru bilgilendirecek şekilde düzenleyeceğiz.
- Çocukluk ve ergenlik dönemindeki bireylere yönelik sağlıklı beslenme programları yürüteceğiz. **Obezite ile mücadele** edeceğiz.
- Diyabetin erken dönemde teşhis edilme oranını artıracamız ve **diyabetli bireylere yönelik bakım hizmetlerini** geliştireceğiz.
- Tütün ve alkol bağımlılığından kurtulmak isteyen vatandaşların hizmete erişimlerini kolaylaştıracağız.
- **Uyuşturucu madde bağımlılarına yönelik tedavi ve rehabilitasyon hizmetlerini** güçlendireceğiz. Uygulama koymuş olduğumuz eylem planını titizlikle yürüteceğiz.

- Yaşamı tehdit eden hastalıklardan kaynaklanan problemler ile karşılaşan hastaların ve hasta yakınlarının, başta ağrı olmak üzere tüm fiziksel, psikososyal ve ruhsal problemlerin önlenmesi veya giderilmesi amacıyla verilen hizmet anlamına gelen **palyatif bakım hizmetlerini** yaygınlaştıracamız.
- Bazı kanser türleri başta olmak üzere erken teşhise yönelik taramalarını yaygınlaştırılacağız.
- Asbest ve radon gibi kanser hastalığının önemli risk faktörlerine yönelik haritalandırma yapacağız.
- Bütün illeri kapsayan **aktif bir kanser kayıt sistemi** oluşturacağız.
- Ülke genelindeki Toplum Ruh Sağlığı Merkezi (TRSM) sayısı ve kapasitesini artıracamız. Ülke genelinde psikiyatri yataklarının sayısı artıracamız.
- Yaşam alanlarına yakın uygun yerlerde çok amaçlı, uygun maliyetli spor tesisi projeleri hayata geçireceğiz.
- Yerel yönetimlerin yürüyüş ve koşu yolu gibi alanlara ilişkin farkındalığını artıracamız.
- Kamuya ait spor tesislerinin kullanım ilkelerini belirleyecek ve tamamını vatandaşların kullanımına açacağız.
- **Spor dostu okul programı** geliştireceğiz ve okul spor kulüplerinin kurulmasını teşvik edeceğiz. Beden eğitimi ve spor derslerini daha aktif hale gelmesini sağlayacağız.

2.3. Aile, Çocuk ve Dinamik Nüfus

AK Parti olarak, aile kurumunu güçlendirmeyi, çocuklarımızın sayısını artırarak nitelikli bir biçimde yetişmelerini sağlamayı insan merkezli kalkınma politikalarımızın ana eksenini kabul ediyoruz.

Biz, sahip olduğumuz güçlü aile yapımızı diğer toplumlara göre önemli bir fark ve avantaj olarak görüyoruz. Sosyal dayanışmamızı ve her türlü güçlüğe karşı ayakta kalışımızı güçlü aile yapımıza borçluyuz. Ailelerimizi; bizi biz yapan değerlerimizin taşıyıcıları ve bireyi topluma, toplumu bireye bağlayan önemli birer köprü olarak değerlendiriyoruz.

Modern toplumlarda ailenin kişiye sağladığı manevi destek, beşeri ve sosyal sermaye altyapısı aşınmaktadır. AK Parti olarak kurulduğumuz günden itibaren bu tehditleri gördük; ailenin korunması ve güçlendirilmesini, milletimizin bekası açısından öncelikli bir mesele olarak ele aldık.

AK Parti olarak, gelecek idealimiz olan güçlü toplumun esasının sağlam ve mutlu bir aile olduğunu biliyoruz. İlke ve değerlerin nesiller arasında sağlıklı bir biçimde aktarılmasını sağlayan aileyi ilk ve en önemli eğitim kurumu olarak görüyoruz. Bize göre, geleceğimizin teminatı çocuklarımız kaliteli bir aile ortamında büyürken, ruhen ve bedenen sağlıklı bir biçimde yetişecekler ve topluma dinamizm kazandıran nesiller oluşturacaklardır.

a. Neler Yaptık

İktidara geldiğimiz ilk günden itibaren ailenin toplumun yapı taşı olduğunu söyledik. Diğer gelişmiş toplumlardan önemli oranda ayrılan yönümüzün bu olduğunu vurguladık ve sağlam bir aile yapısına sahip olmamız için politikalar ürettik.

2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığını kurduk.

Aileye yönelik sunulan özel danışmanlık hizmetlerinin etkililiğinin artırılması amacıyla gerekli düzenlemeleri yaptık. Bu çerçevede, Bakanlık dışında hizmete açılan aile danışma merkezlerinin açılış ve işleyişlerine yönelik gereken rehberlik ve danışmanlık hizmetlerini sürdürmekteyiz.

İktidarımız döneminde “**Ailenin korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun**” hayata geçirilmiştir. Kadına Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye Dair Avrupa Konseyi Sözleşmesi, yani

İstanbul Sözleşmesi kabul edilerek yürürlüğe girmiştir.

Aile Eğitim Programını (AEP), aile üyesi bireylerin çağın gerektirdiği temel aile yaşam becerilerine yönelik bilgi, beceri ve tutumları kapsamlı olarak edinebilmeleri için hazırladık.

Evlilik Öncesi Eğitim Programını, evlilik öncesi süreçte çiftlerin birbirlerini tanımaları, evlilikle ilgili gerçekçi beklentiler oluşturabilmeleri, etkili iletişim kurma yollarını ve olası sorunlarla nasıl baş edeceklerini bilmeleri amacıyla hazırladık ve ülke genelinde uygulamaktayız.

Sosyal desteklerimizde aileyi odağa alarak, bütüncül bir perspektifle yeni programlar geliştirdik. Bu kapsamda **Aile Sosyal Destek Programını (ASDEP)** başlattık. Bu programla hizmetlerin tüm ihtiyaç grupları için ulaşılabilir olması, sosyal hizmete ihtiyacı olan bireylerin öncelikle yaşadıkları ortamda kendilerine yeterli hale gelmesi, sosyal hizmet ve yardıma ihtiyaç duyan aileye yerinde, etkili ve yaygın bir hizmet verilmesini amaçladık. Kırıkkale ve Karabük illerinde pilot çalışmalar yaptık.

Evlat edinme, işçi annenin ölümü ve prematüre doğumlarda izin haklarının genişletilmesini sağladık.

Eşi doğum yapan işçiye babalık izni verilmesini düzenledik.

Gençlerde evliliğin teşvik edilmesi amacıyla destek modelleri geliştirdik.

Kreş ve gündüz bakımevlerini yaygınlaştırmak için, bu kurumlara okul öncesi eğitim kurumlarına tanınan vergi teşviklerinden yararlanmalarını sağlayarak 5 yıl vergi istisnası tanıdık.

Aile odaklı politikalarımızda çocuklarımıza özel bir öncelik veriyoruz. **Çocuklarımızın** haklarını ve ihtiyaçlarını esas alarak, potansiyellerini geliştirmeye yönelik fırsat ve imkânlarını artırmayı ve temel kamu hizmetlerine erişimlerini kolaylaştırmayı hedefledik.

12 yıllık iktidarlarımız döneminde çocuklarımıza yönelik önemli işlere imza attık.

Erken çocukluk eğitimini yaygınlaştırdık ve okullaşma oranlarını artırdık.

Şartlı eğitim ve sağlık yardımları, ücretsiz kitap, okul sütü ve taşınabilir eğitim uygulamalarını gerçekleştirdik. Yıllık ortalama 3 milyon çocuk için annelere düzenli nakit desteği sağladık.

Yetiştirme yurtlarında kalmış olup 2828 sayılı Kanun kapsamında kamu kurum ve kuruluşlarında istihdam edilen kişi sayısı 2014 sonu itibarıyla 40 bini geçmiştir. 2014 yılı Aralık ayında da 2.375 kişinin atamasını gerçekleştirdik.

Çocuk fırsat eşitliğinin artırılmasına yönelik sağlık sigortasının kapsamını genişlettik.

Çocuklarımıza özel mahkemeler kurduk. Çocuk destek merkezleri oluşturarak suç mağduru, suça sürüklenen ve sokakta risk altında bulunan çocukları güvence altına aldık.

Özel ilgiye muhtaç çocuklarımıza yönelik sosyal destek programları yürütmekteyiz.

Çocuklarımızın yuva ve yurtlarda bakımı yerine, **aile yanında bakımı** birinci önceliğimiz olmuştur. Ailesiyle yaşayan ancak desteğe ihtiyaç duyan çocuklarımızı, aile bütünlüğü bozulmadan aileleri yanında desteklemekteyiz.

Sosyal ve ekonomik destek hizmeti kapsamında 2002 yılında 12 bin kişiye destek verilirken, bu sayı 2014 yılı itibarıyla yaklaşık 57 bin kişiye ulaşmıştır. 2014 yılında sosyal ve ekonomik destek verilenlere ödenen aylık destek miktarı ortalama 539 TL'dir.

Kurum bakımından aile bakımına dönen çocuk sayısı ise, 2002 yılında 268 iken, 2014 yılı Haziran ayı sonu itibarıyla 10.526'ya ulaşmıştır.

2002 yılında koruyucu aile yanında bakılan çocuk sayısı 520 iken, 2014 yılında bu sayı 4 bini aşmıştır.

Koruyucu ailelere çocuk başına harçlık dahil ortalama aylık 782 TL ödeme yapmaktayız.

2002 yılına kadar toplam yaklaşık 7 bin çocuk evlat edindirilmişken, 2014 yılı sonuna kadar toplam yaklaşık 14 bin çocuk evlat edindirilmiştir.

Hizmet dönüşümü kapsamında, yurt ve yuvalardaki çocuklarımızın yüzde 90'ını ev tipi bakım birimlerine (sevgi evi, çocuk evi) yerleştirdik.

2002 yılında **3 sevgi evinde** 250 çocuğumuza hizmet sağlarken, 2014 yılı sonu itibarıyla 73 sevgi evi sitesinde toplam 4.352 çocuğumuza hizmet sağlıyoruz.

Çocuk evleri uygulamasını 2005 yılında başlattık. 2005 yılında açılan 4 çocuk evinde hizmet verilen çocuk sayımız 21 iken; 2014 yılında çocuk evi sayısı 1.015'e, hizmet verilen çocuk sayımız ise 5.068'e ulaşmıştır.

Suç mağduru, suça sürüklenen, sokakta risk altında bulunan 11-18 yaş arası çocuklara özgü **Çocuk Destek Merkezlerini** oluşturduk. Bu merkezlerimiz söz konusu çocuklarımızın temel gereksinimlerini karşılamak, aile ve yakın çevrelerine dönmelerini sağlamak üzere hizmet vermektedir.

Çocukların yaşadıkları risk ve travmaların tedavisine yönelik ANKA Psikososyal Destek Programını uygulamaya koyduk.

AK Partinin insan odaklı politikalarında nüfus ve nüfusun özellikleri önemli bir yer tutmaktadır. Kalkınmanın ve refahın ancak genç, dinamik ve kaliteli bir nüfus yapısıyla mümkün olabileceğini görüyor ve benimsiyoruz. Yaşlanmadan zenginleşmemiz gerektiğine inanıyoruz.

Nüfusun yaşlanmasının gecikmesi ve doğurganlık hızının olabildiğince geç yavaşlamasına yönelik tedbirler aldık.

2006 yılından bu yana, toplam doğurganlık hızı, yenileme seviyesi olan kadın başına 2,1 çocuk seviyelerinde durağanlaşmıştır.

TÜİK'in yaptığı uzun dönem nüfus projeksiyonlarına göre, tedbir alınmaması halinde, doğurganlık hızının 2050 yılına kadar 1,65 çocuk seviyelerine kadar gerileyeceği tahmin edilmektedir.

Bu kapsamda nüfus politikamızda değişime gittik ve 2000'li yıllara kadar uygulanan doğurganlığı azaltmaya yönelik politikalar yerine **doğurganlığı artırmaya yönelik politikalara geçiş** sağladık.

Bu çerçevede, çalışan kadınlara üçüncü çocuğa kadar doğum borçlanması imkânı getirdik, tüp bebek uygulamasına erişimi kolaylaştırdık ve özel sektör tarafından kurulacak kreş ve gündüz bakımevleri için 5. bölge teşvikleri sağladık.

b. Neler Yapacağız

Önümüzdeki dönemde de ailenin bütünlüğünün korunmasına, güçlendirilmesine ve sosyal refahının artırılmasına yönelik aile eğitimi programları çalışmalarını yaygınlaştırarak devam ettireceğiz. Sosyal hizmet birimlerinde sunulan hizmetlerle aile bireylerinin ekonomik ve sosyal yaşama katılımlarının artırılmasını sağlayacağız.

Sosyal yardım veya sosyal hizmete ihtiyacı olan bütün dezavantajlı vatandaşlarımıza ulaşacak olan **Aile Sosyal Destek Programının (ASDEP)** alt yapısını tamamlayacak, bir bilişim altyapısı kuracak ve yeterli sayıda nitelikli personel istihdam ederek ASDEP'i aşamalı olarak hayata geçireceğiz.

Aile, bebek ve çocuk dostu kültürel ortam ve mekânlar oluşturacağız.

Konut, eğitim, sosyal güvenlik ve gelir dağılımı politikaları ile aile bütünlüğünün korunması ve güçlendirilmesi politikalarımızı birbirini tamamlayıcı bir anlayışla uygulayacağız.

Genel olarak toplumsal değerlerin, özel olarak aile değerlerinin geliştirilmesi, korunması, sürdürülmesine dönük faaliyetlere öncelik vereceğiz; aile değerlerini öne çıkaran kültür, sanat, eğitim, TV programları gibi çalışmalarını teşvik edeceğiz.

Aile içi şiddet, ihmal ve istismarın önlenmesi, kötü alışkanlıkların ve bağımlılıkların azaltılmasına yönelik hizmetlerin geliştirilmesini sağlayacağız.

Sokakta yaşayan, çalışan, çalıştırılan ve risk altında olduğu tespit edilen çocuklar ile koruma altında olup uyuşturucu bağımlılığı tedavisi tamamlanan **çocuklar ve ailelerine yönelik psikolojik ve sosyal destek programları** oluşturacağız.

Belediyelere kreş açma zorunluluğu getireceğiz.

Çocuk hizmetlerinde toplumun tüm kesimlerinin katıldığı ve sorumluluk üstlendiği toplumsal duyarlılığın ve farkındalığın olduğu, çocuğa karşı ihmal, şiddet ve istismarın olmadığı bir ortam oluşturacağız.

Çocuk haklarının ulusal bir strateji olarak benimsendiği ve tüm kamu kurum ve kuruluşları ile uygulamaya geçirildiği bir Türkiye'yi hedefliyoruz.

Önümüzdeki dönemde de koruma ve bakım altındaki çocuklar, uygunsa ailesinin yanına bu mümkün değilse, akrabalarından bir ailenin yanına, bu da mümkün olmuyorsa, koruyucu ailenin yanına yerleştirilmek suretiyle kuruluş bakımının kapsamını en aza indireceğiz.

Çocuk hizmetlerinde yapısal dönüşümle, kurum bakımından aile yanına bakıma, koğuş sisteminden ev ortamına geçişi sağlayacağız.

Hizmet dönüşümü kapsamında hâlihazırda hizmet vermekte olan yurt ve yuvalar kapatılacak, çocuk bakım hizmetleri sadece ev tipi kuruluşlar aracılığıyla devam ettirilecektir.

Uyğurucu bağımlısı çocuklarımızın tedavi ve psiko-sosyal rehabilitasyonunu içeren kurumsal yapıları hayata geçireceğiz.

Çocuklarımız için ihtisaslaştırılmış rehabilitasyon sistemine geçilerek, suçun mağduru ya da suça sürüklenen çocukların en süratli şekilde topluma kazandırılmalarını sağlayacağız.

Çocuklarımızın insani ve ahlaki değerlere sahip, bilinçli, iyi eğitimli, saygılı ve kendine güvenen fertler olarak yetiştirilmelerini sağlayacağız.

Her bir çocuğumuzun fırsat eşitliği çerçevesinde eğitim almalarına imkân vereceğiz.

Türkiye'nin ekonomik ve sosyal gelişmesini desteklemek üzere dinamik nüfus yapısının korunması, aile kurumunun güçlendirilmesi ve böylece sosyal refah ve sosyal sermayenin artırılması amacıyla, "**Ailenin ve Dinamik Nüfus Yapısının Korunması Öncelikli Dönüşüm Programı**" mızı hazırladık. Program kapsamında;

- Çalışanların doğuma bağlı izin ve haklarını güçlendirmek üzere Devlet Memurları Kanunu ve İş Kanununda gerekli değişiklikleri yapacağız.
- Bütün annelerimize "**Doğum Hediyesi**" programı kapsamında, ilk çocuk için 300 TL, ikinci çocuk için 400 TL, üç ve üzerinde çocuklar için 600 TL ödemenin yapılmasına imkân verecek hukuki ve kurumsal düzenlemeleri yerine getireceğiz.
- Memurlarımızın sahip olduğu doğuma bağlı izin ve hakların İş Kanununa tabi çalışanlarla uyumlulaştırılmasını sağlayacak düzenlemeler yapacağız.
- **Kaliteli, hesaplı ve kolay erişilebilir kreş** imkânlarının yaygınlaştırılmasına yönelik olarak kreşleri teşvik edecek düzenlemeleri hayata geçireceğiz.

- Gençlerde evliliğin teşvik edilmesi amacıyla destek modelleri (**Çeyiz Hesabı**) geliştireceğiz.
  - Mevcut **çocuk ve anne dostu sağlık uygulamalarını** geliştireceğiz.
  - Yerel yönetimlerde **çocuk dostu şehirler** modeli oluşturacak ve yaygınlaştıracacağız.
  - Çocuk dostu sosyal ve kültürel bir ortamın oluşturulmasına yönelik destek programları hazırlayacağız.
  - **Aile ve iş hayatının uyumunun güçlendirilmesi** için farkındalığın artırılmasını sağlayacağız.
  - Okul saatlerinin çalışma saatleriyle uyumunu sağlayacağız.
  - Nüfus kayıt sistemini iyileştireceğiz.
  - Yaşlılarımızın ekonomik ve sosyal hayata daha aktif olarak katılmaları için **Yaşlanma Ulusal Uygulama Programımız**ın daha etkin bir şekilde hayata geçirilmesini sağlayacağız.
  - Göç alanında güvenilir bir veri sistemi oluşturacağız.
  - Göç ve uluslararası koruma alanında hukuki ve kurumsal düzenleme eksikliklerini tamamlayacağız.
  - Uluslararası korumadan faydalananlar için sağlık, barınma ve eğitim sorunlarının giderilmesi için uyum politikaları ve uygulamalarını planlayarak, gönüllü geri dönüşler için özel programlar hazırlayacağız.
- #### 2.4. Sosyal Koruma ve Yoksullukla Mücadele

AK Parti olarak insanı yaratılmışların en şerefli olarak gören bir anlayıştan gelmekteyiz. Bizim için her bir insan değerlidir ve her bir insana karşı sorumluyuz. Bu bilinçle, insanı

bütün politikalarımızın merkezine koyduk. Ekonomik ve sosyal politikalarımızı sosyal adalete öncelik veren insani kalkınma anlayışımız çerçevesinde belirlemekteyiz.

Yoksulluğun ortadan kaldırılmasını, ihtiyacı olan herkese sosyal destek sunulmasını ve sosyal desteklere duyulan ihtiyacın azaltılmasını temel görevlerimiz arasında görüyoruz. Yoksullukla mücadelede elde ettiğimiz başarıların sürdürülmesi ve gelir dağılımının daha da iyileştirilmesi temel hedeflerimizdendir.

İktidarlarımız döneminde Türkiye, ekonomisini büyütürken eş zamanlı olarak sosyal dengeleri iyileştirebilen ender ülkelerden biri oldu. Küresel kriz ortamında bir çok ülkede gelir dağılımı bozulurken ülkemiz istihdam üretmeye ve sosyal politikaları güçlendirmeye devam etti. İzlediğimiz politikaların sonucu olarak, Dünya Bankası verilerine göre, Türkiye’de orta sınıfın payı 2002-2011 döneminde ikiye katlandı. Türkiye, bu dönemde OECD ülkeleri arasında gelir dağılımını iyileştirebilen tek ülke oldu.

UNDP tarafından açıklanan İnsani Gelişme Endeksi sıralamasında ise Türkiye 2000 yılında 158 ülke arasında 80. sırada iken, 2014 yılında 187 ülke arasında 69. sıraya ilerlemiştir. Bu sıralamayla Türkiye “**yüksek insani gelişmişlik**” kategorisinde yer almaktadır. Önümüzdeki dönemde “**çok yüksek insani gelişmişlik**” grubunda yer almayı hedeflemekteyiz.

a. Neler Yaptık

Adalet ve Kalkınma Partisi olarak, iktidara geldiğimiz ilk günden itibaren sosyal olarak korunma ihtiyacı olan tüm vatandaşlarımıza el uzattık ve uzatmaya da devam edeceğiz.

İktidara geldiğimizde ilk olarak sosyal hizmet ve yardım alanındaki dağınıklıkları gidererek bu alandaki kuruluşları ve politikaları tek bir bakanlık çatısı altında birleştirdik.

Yoksulluğu azalttık. Türkiye’de kişi başına harcaması

günlük 1 doların ve 2,15 doların altında insan kalmadı. Kişi başına harcaması günlük 4,3 doların altındaki nüfus ise 2002 yılında yüzde 30,3 iken 2013 yılında yüzde 2,1’e gerilemiştir.

İktidarımız döneminde kamu çalışanlarımızı ve emeklilerimizi enflasyona ezdirmedik, bilakis gelirlerini reel bazda artırdık.

2002 yılı sonundan 2015 yılı Ocak ayı sonuna kadar enflasyon yüzde 185 oranında artarken; aile yardımı ödeneği dahil en düşük memur maaşı yüzde 435 artarak 2.097 TL’ye yükselmiş ve reel olarak yüzde 88 artmıştır.

Aile yardımı ödeneği dahil ortalama memur maaşı, yüzde 329 artarak 2.481 TL’ye yükselmiş ve reel olarak yüzde 51 artmıştır.

Net asgari ücret yüzde 415 artarak 949 TL’ye yükselmiştir. 2015 yılının ikinci yarısında net asgari ücret 1.000 TL’yi aşacaktır.

En düşük SSK emekli aylığı yüzde 317 artarak 1.072 TL’ye yükselmiş ve reel olarak yüzde 46 artmıştır.

Sosyal yardım harcamalarının GSYH’ya oranını yaklaşık 2,5 katına çıkardık. Sosyal yardım harcamaları için 2002 yılında 825 Milyon TL kaynak aktarılmışken, bu miktar 2015 yılında 33 milyar TL’ye ulaşmıştır.

Bu kapsamda 2015 yılında engelli vatandaşlarımızın hayat kalitesini artırmak için uygulamaya koyduğumuz **engelli evde bakımı** için 4,5 milyar TL, geliri asgari ücretin üçte birinden az olan 65 yaş üstü yaşlılarımıza, bakıma ihtiyacı olan engelli vatandaşlarımıza ve engelli vatandaşlarımızın yakınlarına bağladığımız aylıklar için 3,9 milyar TL, hayata geçirdiğimiz koruyucu aile modeli için 52 milyon TL, koruma altına alınacak çocuklarımızın aileleri ile bir arada yaşamasına fırsat sağlamak amacıyla sunduğumuz ekonomik yardım ve diğer sosyal hizmet uygulamaları için 457 milyon TL kaynak ayırdık.

Sosyal yardım programlarını çeşitlendirdik; engelli ve yaşlılar, eşi vefat etmiş kadınlar, muhtaç asker ailelerine yönelik düzenli sosyal yardım programları uygulamaya başladık.

Muhtaç Asker Ailelerine Yardım Programını başlattık; vatani görevini yerine getirmekte olan askerlerimizin, sosyal güvencesi olmayan ve ihtiyaç sahibi ailelerinin aylık 250 TL düzenli yardım ile desteklenmesini sağlıyoruz.

2012 yılında **Eşi Vefat Eden Kadınlara Düzenli Nakdi Yardım** Programını başlattık. 2013 yılı itibarıyla yaklaşık 280 bin kadını aylık 250 TL düzenli nakdi desteğe kavuşturduk ve toplam 753 Milyon TL yardım yaptık.

2003-2014 Eylül arasında yıllık ortalama 2 milyon öğrenciye okula devam etmesi şartıyla yapılan **Şartlı Eğitim Yardımları** kapsamında 3,5 milyar TL kaynak aktardık.

Şartlı Sağlık Yardımları kapsamında yıllık ortalama 1 milyon çocuğumuzun düzenli sağlık kontrollerinin yaptırılması şartı ile ailelerine 1,4 milyar TL kaynak aktardık.

Sosyal yardım alanında sağlıklı işleyen ortak veri tabanı eksikliğini gidererek kurumsal bir sosyal yardım sisteminin kurulmasına yönelik "**Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi**"ni tamamlamak üzereyiz.

Sosyal yardım programlarının etkinliğini artırmaya yönelik "**Puanlama Formülü Projesi**"ni tamamlayarak sosyal hizmet ve yardımlardan yararlanacak kişi ve grupların tespitinde nesnel ölçütler oluşturduk.

1 milyon 700 bin kişiye **Sosyal Yardım Kartı** dağıttık.

2014 Ocak-Eylül arasında 9,2 Milyon vatandaşımızın 4,67 milyar TL'lik Genel Sağlık Sigortası primini karşıladık.

Sosyal güvencesi bulunan yoksul kesimin de sosyal yardımlardan yararlanmasını sağladık.

Sosyal yardım istihdam bağlantısının kurulması amacıyla sosyal yardım alan çalışabilir durumdaki kişilerin İŞKUR kayıtları Bütünleşik Sosyal Yardım Sistemi üzerinden yapılmaya başlanmıştır.

Sosyal hizmetler alanında evde bakım, öncelikli olmakla birlikte kurum bakımında koğuş tipi bakım modelinden ev tipi bakım modeline geçilmesini sağladık.

Engellilere ödenen aylıkları, engel durumuna göre, yüzde 200 ile yüzde 300 oranlarında artırdık ve 18 yaşın altındaki engellilerin de yararlanmasını sağladık.

İhtiyaç sahibi, bakıma muhtaç engelliler için **evde bakım aylığı** uygulamasını başlattık ve ayrıca özel bakım merkezlerinden yararlanan engelliler için aylık iki net asgari ücret tutarında ödeme yapmaya başladık.

Engellilerin toplumsal hayata katılımı önündeki engelleri kaldırmak üzere; kamuya açık alanlar ile binalar ve toplu taşıma hizmetlerinin erişilebilir hale getirilmesine yönelik düzenlemeler yaptık.

Engellilerin Haklarına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesini 2007 yılında imzaladık. 2009 yılında TBMM'de onaylanarak yürürlüğe girdi.

İlk defa devlet memuru olarak atanacak engelliler için ayrı ve merkezi bir sınav yapılması uygulamasını getirdik.

2002 yılı itibarıyla engelli kontenjanında memur olarak çalışan engelli sayısı 5.777 iken bu rakam 2014 Haziran itibarıyla 34.088'e ulaşmıştır.

2007 yılında evde bakım hizmetinden yararlanan engelli sayısı 30.368 iken, 2014 yılı Kasım ayı itibarıyla **450.036 engelliye evde bakım hizmeti** vermekteyiz.

Vazife ve harp malullüğü kapsamındaki TSK mensubu ve güvenlik görevlilerinden hayatını kaybedenlerin yakınlarına iki, malul olanlara bir istihdam hakkı sağladık.

Vazife malullüğü kapsamında bulunan diğer kamu görevlilerinden hayatını kaybedenlerin yakınlarına ve malul olanlara bir istihdam hakkı sağladık.

Terör mağduru sivil vatandaşlardan terör eylemleri nedeniyle hayatını kaybeden veya engelli hale gelenlere bir istihdam hakkı getirdik. Çok sayıda insanımıza istihdam imkânı sağladık.

b. Neler Yapacağız

Önümüzdeki dönemde de yoksullukla hızlı bir biçimde mücadeleyi ve sosyal koruma politikalarımızı sürdüreceğiz.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı bünyesinde birleştirilen sosyal hizmet ve yardım kuruluşları arasında koordinasyon ve işbirliğini artıracacağız. Bu kapsamda **Aile Bilgi Sistemini** kuracağız.

Sosyal transferler ve vergi düzenlemelerinde en yoksul kesimi gözetken anlayışımızı sürdüreceğiz.

Sosyal yardım alanında hak temelli bir anlayış içinde etkinliğin artırılmasına yönelik olarak **Sosyal Yardım Kanunu** çıkaracağız.

Sosyal yardım istihdam bağının kurulması hususunda sosyal yardım yararlanıcılarının istihdama katılımı konusunda geliştirdiğimiz mekanizmaları güçlendireceğiz. Ayrıca İŞKUR'un bu alandaki kurumsal kapasitesini artıracacağız.

Kurum bakım hizmetlerinde standartları geliştirerek, denetim sitemimizi etkinleştireceğiz.

Sosyal yardımlarda aile büyüklüğünü esas alacak, ailenin bütünlüğünü koruyan bir modeli hayata geçireceğiz. Sosyal destek ve hizmetlerin hak temelli olarak bütünleşik bir şekilde sunulduğu bir sosyal destek sistemi kuracağız.

Sosyal Hizmet Merkezlerinde yürütülen hizmetlerimizin çeşitliliği ve etkinliğini artıracacağız.

Erişilebilirlik konusunda uygulamayı güçlendirerek, toplumda farkındalık yaratmaya yönelik kampanyalar düzenleyeceğiz.

Evde bakım hizmetlerinin sosyal hizmeti de kapsayacak şekilde yeniden tasarlanmasını sağlayacağız.

Yaşlıların ekonomik ve sosyal hayatta daha fazla yer almalarına ve yaşam kalitelerinin yükseltilmesine yönelik daha güçlü adımlar atmaya devam edeceğiz.

2.5. Kadın

Kadınların hakları, refahı, sosyal hayatta karşılaştığı engellerin ortadan kaldırılması güçlü toplum hedefimiz ve kalkınmamız için vazgeçilmezdir. Kadınlarımız, toplumsal hayatın olduğu kadar ailelerimizin de temel direğidir.

AK Parti olarak, kadınların bireysel ve toplumsal olarak daha da güçlenmeleri, daha kaliteli eğitim olanaklarına sahip olmaları, karar alma mekanizmalarındaki etkinliklerinin artırılması, işgücü piyasasına girişlerinin kolaylaştırılarak istihdamlarının artırılması, sosyal güvencelerinin sağlanması ve kadın girişimci sayısının artırılması temel hedeflerimizdir.

a. Neler Yaptık

Kadınların tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de geçmişten gelen dezavantajlı konumlarını avantaja çeviren birçok düzenleme ilk kez AK Parti hükümetleri döneminde gerçekleşti. Kadınlarımız bu yapmış olduğumuz düzenlemeler ile toplumda, iş hayatında, sivil toplum faaliyetlerinde nasıl üretken olduklarını gösterdiler. Kadınlarımızın son yıllarda işgücüne katılım oranındaki yüksek artış bunun en önemli göstergelerinden biridir.

AK Parti olarak iktidarlarımız döneminde kadınlarımıza hak ettikleri değeri verdik ve ülkemizin gelişme sürecinde rollerini güçlendirdik. Kadınlarımıza yönelik birçok reformu bu dönemde gerçekleştirdik.

Öncelikle kadınlarımız için pozitif ayrımcılık sağlanmasını anayasal güvenceye kavuşturduk. Kadın erkek fırsat eşitliği ilkesini, Anayasanın özellikle 10. maddesinde yaptığımız değişikliklerle güçlendirdik.

Artık kadınlarımız parlamentoda daha güçlü temsil ediliyorlar. 2002 yılında 24 olan parlamentodaki kadın sayısı, 2011 seçimleriyle 79'a yükselmiştir. TBMM bünyesinde **Kadın-Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonunun** kurulmasına öncülük ettik. Bu Komisyonu etkili bir şekilde çalıştırmaktayız.

Dini inançları yüzünden ayrımcılığa uğrayan, başörtüsü yüzünden eğitim özgürlüğü kısıtlanmış, ayrımcılığa uğramış kadınlarımızın eğitim ve çalışma haklarını kullanabilmelerini mümkün hale getirdik.

Kadına karşı şiddet ile mücadelede sıfır tolerans ilkesini gözettilik. Aile içi şiddetin, töre ve namus cinayetlerinin engellenmesine yönelik hukuki düzenlemeler yaptık. Yine bu amaca yönelik olarak "**Avrupa Konseyi Sözleşmesini (İstanbul Sözleşmesi)**" çekincesiz olarak imzalayan ilk ülke olduk.

Hiçbir kadının savunmasız ve sahipsiz kalmaması gerektiği yolundaki temel anlayışımızın gereği olarak, devlet kurumlarına başvuran kadınlarımıza ve çocuklarına korunma ve barınma hizmeti sunuyoruz.

"**Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı**"nı, ilgili tarafların katılımıyla güncelledik.

Şiddet Önleme ve İzleme Merkezlerini (ŞÖNİM) 14 pilot ilde kurmaya başladık. Ayrıca, kadın konukları sayısını 123'e ulaştırarak ciddi bir artış sağladık.

AK Parti iktidarlarımız döneminde kadınlarımıza ilişkin **temel göstergelerde belirgin iyileşmeler** meydana gelmiştir.

İlk, orta ve yükseköğretimde okullaşma oranlarında son on yılda önemli artışlar gerçekleştirdik. Bu bağlamda özellikle **kız öğrencilerimizin okullaşma oranlarını** artırarak erkek öğrencilerimizin okullaşma oranlarına yakınsamasını sağladık.

2003-2004 eğitim döneminde ilköğretim kademesinde net okullaşma oranı toplamda yüzde 90,2 iken, erkek ve kız çocukları için sırasıyla yüzde 93,4 ve yüzde 86,9 olarak kaydedilmiş; 2013-2014 eğitim döneminde okullaşma oranı erkek ve kız çocukları için sırasıyla yüzde 99,5 ve yüzde 99,6 olarak gerçekleşmiştir.

Ortaöğretimde de net okullaşma oranları son yıllarda önemli ölçüde artarak toplamda yüzde 94,5; erkek ve kız çocukları için sırasıyla yüzde 94,6 ve yüzde 94,5 olmuştur.

2002-2003 eğitim döneminde yüzde 14,7 olan toplam yükseköğretim net okullaşma oranının, 2012-2013 eğitim döneminde yüzde 38,5'e yükseldiği görülmektedir. Kadınlar açısından bu oran 2002-2003 eğitim döneminde yüzde 13,5 iken 2012-2013 eğitim döneminde yüzde 38,6'ya yükselmiştir.

Çocuklarımızın okullaşma oranlarını artırmak amacıyla **Şartlı Eğitim Yardımını** başlattık. Bu yardımları sürekli olarak artırdığımız gibi kız çocuklara verilen yardım miktarını daha yüksek tuttuk. Ödemeleri ise sadece annelere yapmaktayız.

Özel sektör ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içinde yürüttüğümüz "**Haydi Kızlar Okula**", "**Baba Beni Okula Gönder**", "**Kardelenler**" gibi kampanyalar ve "**Temel Eğitime Destek Projesi**", "**Kız Çocuklarının Okullaşmasının Artırılması Projesi**" gibi projelerle; kız öğrencilerimizin okuldan ayrılma oranlarının düşürülmesini hedeflemekteyiz. Kadınlar ile okuldan erken ayrılan kız çocukları için eğitim programları düzenlenmektedir.

İstihdam imkânlarında, sosyal güvenlik haklarında, girişimcilik desteklerinde, doğum izinlerinde önemli düzenlemeler yaparak, kadınlarımızın toplumdaki konumunu güçlendirdik.

AK Parti olarak kadınlarımızın istihdamını destekledik. Kadınların istihdamını teşvik amacıyla sigorta prim işveren payının belirli oranlarda karşıladık. Kadınlarımızın işgücüne katılım oranı, 2002 yılında yüzde 27,9 iken, son yıllarda kadın

istihdamı alanında izlediğimiz politikalar ve yürüttüğümüz projelerle bu oranı 2013 yılında yüzde 30,8'e yükselttik.

2010-2014 döneminde izlediğimiz politikaların da sonucu olarak yaklaşık 1,5 milyon kadınıma, yeni iş imkânı sağlamış olduk.

b. Neler Yapacağız

Kadının bireysel ve toplumsal olarak daha da güçlenmesi için hayata geçirdiğimiz politikaları ve başlattığımız çalışmalarını kararlılıkla uygulamaya devam edeceğiz.

Önümüzdeki dönemde kadınların karar alma mekanizmalarındaki etkinliğini daha da artıracacağız. Siyasetten bürokrasiye kültürel ve sanatsal hayattan sivil toplum faaliyetlerine kadar kadının katılımını ve rolünü güçlendireceğiz.

Kadınlarımızın konumunu daha da güçlendirmek ve uygulamalarımızın etkinliğini artırmak üzere, kadına ilişkin mevzuatı ilgili tarafların görüşlerini alarak gözden geçireceğiz.

Başta erken çocukluk dönemi eğitiminin geliştirilmesi olmak üzere, **kız çocuklarının eğitime devam etmelerinin sağlanması** için gerekli tedbirleri alacak ve ilave teşvik mekanizmalarını hayata geçireceğiz.

Mobil eğitim ve öğretim ekiplerinin mevsimlik tarım işçileri ile göçer ve yarı göçerlere yönelik sunduğu temel eğitim, yaygın eğitim ve yayım hizmetlerini yaygınlaştıracacağız. Özellikle kız çocukları ve kadınların bu hizmetlerden etkili bir biçimde yararlandırılmalarının zorunlu kılınmasını sağlayacağız.

Erken evliliklerin önlenmesi için aileye yönelik eğitim hizmetlerinin yaygınlığını ve etkinliğini artıracacağız.

Kadınlarımızın sağlık hizmetine daha kolay erişimi için yaşadıkları ortamda hizmet almalarını sağlayacak **ev ziyareti sistemini** yaygın ve işlevsel hale getireceğiz.

Kadın istihdamının arttırılmasına yönelik kadınların işgücü piyasasına girişlerini kolaylaştıracak çalışma

modelleri oluşturacağız. Mevsimlik tarım işçisi kadınlar ile ev eksenli çalışan kadınların sosyal güvenceden daha kolay faydalanmalarını sağlayacağız.

Kadın istihdamına yönelik getirdiğimiz istihdam teşviklerinin devamını sağlayacağız.

Kadın girişimciliğini daha fazla teşvik etmek için, piyasa eğilimleri, mevzuat, ihracat ve benzeri konularda danışmanlık hizmeti verecek kurumsal mekanizmalar oluşturacağız. **Kadın Girişimciliği Programı** hazırlayarak uygulamaya koyacak ve kadınlarımızın iş hayatına atılmalarını kolaylaştıracacağız.

Kadın girişimcilerin finansmana erişimlerinin kolaylaştırılması ve böylelikle kadın istihdamının artırılması amacıyla yaptığımız düzenlemeyle kadın girişimcilerin 100 bin TL'ye kadar ve 5 yıl vadeli kullanacakları krediler için Kredi Garanti Fonu aracılığıyla yüzde 85 oranında kefalet imkânı sağlıyoruz.

Çalışanların ve işverenlerin **kadın-erkek fırsat eşitliği** bilincini güçlendirmeye yönelik farkındalık oluşturucu programları artıracacağız.

Kadınlarımız için **iş ve aile yaşamını uzlaştırma** politikalarını hayata geçireceğiz.

Kadınlarımızın iş hayatında tutunmalarını kolaylaştırmak amacıyla **kaliteli ve hesaplı kreş** imkânlarını yaygınlaştıracacağız.

Meslek kurslarına katılan kadınlarımız için **çocuk oyun odaları** uygulamasını başlatacağız.

Doğum nedeniyle ücretsiz izinde geçen sürelerin memuriyet kıdeminde değerlendirilmesini sağlayacağız.

İşçi ve memur tüm çalışan kadınlarımıza doğuma bağlı olarak ilk çocukta 2 ay, ikinci çocukta 4 ay üçüncü ve üzeri çocukta 6 ay yarı zamanlı, tam ücretli çalışma hakkı ve çocuğun okula başlama yaşına kadar kısmi süreli çalışma hakkı tanıyacağız.

Genel olarak şiddete, özel olarak da kadınlara ve çocuklara yönelik şiddete karşı her türlü yasal korunma sağlanması ve yasaların etkin bir şekilde uygulanmasını sağlayacağız. Ayrıca, kadın ve çocukların şiddete uğradıklarında başvurabilecekleri, bilgi ve destek alabilecekleri merkezleri daha işlevsel ve erişilebilir hale getireceğiz.

Kadına ve çocuğa yönelik şiddete ilişkin adalet, kolluk kuvvetleri, acil servis gibi kamu hizmetlerinin kayıt verilerine dayanan, düzenli istatistiki bilgi üretilmesine yönelik bir veri tabanı kurulmasını sağlayacağız.

2.6. Gençlik

Değişimden ve dönüşümden yana olan, gelecek odaklı politikalar üreten AK Parti gençlerin partisidir. Gençlerimize güveniyor; gençliğimizi bugünün enerjisi, yarınların teminatı olarak görüyoruz.

Bu doğrultuda; düşünen, sorgulayan, kendini ifade edebilen, yeniliğe ve gelişmeye açık, farklılıklara saygılı, ahlaki değerlere sahip, karar süreçlerine katılan, ülkemiz meselelerine ve çevreye duyarlı, sağlıklı ve güçlü bir gençliğin yetişmesini hedeflemekteyiz.

Partimiz, gençlerimizin; siyasette, ekonomide ve toplumsal hayatta daha aktif rol almalarını sağlayarak, sorumlu, bilgili ve özgüven sahibi olmalarına azami önem vermektedir.

a. Neler Yaptık

İktidarlarımız döneminde, gençlerimizin aile içinde, yaşadıkları çevrede, okullarda ve sosyal mekânlarda iyi yetişmeleri, bilinçli birey olmaları, kültür ve spor ile ruhen ve bedenen güçlenmeleri için pek çok önemli adımlar attık.

Gençlerimize yönelik hizmetlerin bütüncül bir yaklaşımla sunulması ve yaygınlaştırılması amacıyla Gençlik ve Spor Bakanlığını kurduk.

Ulusal Gençlik ve Spor Politika Belgesini hayata geçirdik.

AK Parti iktidarlarımız döneminde **üniversite harçlarını kamu olarak üstlendik**, öğrencilerimizi büyük bir yükten kurtardık.

Eğitimde fırsat eşitliğini sağlamak AK Parti olarak önceliklerimiz arasında yer aldı. Üniversiteye girişte uygulanan **katsayı adaletsizliğine son** verdik.

Üniversitelerden ilişiği kesilen yaklaşık 800 bin öğrencimizin genel af düzenlemesi ile eğitimine devam etmesini sağladık.

Seçilme yaşını 25'e düşürdük.

Zorunlu askerlik süresini 18 aydan 12 aya, yedek subay askerlik süresini 15 aydan 12 aya, kısa dönem askerlik süresini 8 aydan 6 aya indirdik.

Yükseköğrenim gören gençlerimizin barınma, beslenme, burs ve kredi imkânlarını iktidara geldiğimiz 2002'ye göre çok daha iyi seviyelere ulaştırdık. 2003'ten bugüne, başvuru yapan her üniversite öğrencimize burs veya kredi imkânı sağladık.

2002 yılında 494 milyon TL olan **YURTKUR bütçesini** yaklaşık 14'e katlayarak 2015 yılında 7 milyar TL'ye yükselttik.

İktidara geldiğimizde 450 bin gencimize kredi verilirken, bu rakamı yaklaşık 3'e katlayarak 340 bini burs, 925 bini kredi olmak üzere **1 milyon 265 bin öğrencimize burs veya kredi** vermeye başladık.

2002 yılında lisans öğrencilerine verilen aylık 45 TL bursu artırarak 330 TL'ye yükselttik.

Yüksek lisans öğrencilerine verilen aylık 90 TL bursu, 660 TL'ye, doktora öğrencilerine verilen aylık 135 TL bursu 990 TL'ye yükselttik.

2002 yılından bu yana yükseköğrenim öğrencilerinin burs/öğrenim kredilerinde yapılan artış yüzde 567 olmuştur.

2002 yılında öğrencilere aylık 11 TL **beslenme yardımı** verilmekteyken, 2015 yılında 22 kat artışla aylık 240 TL beslenme yardımı vermekteyiz.

234 yeni yurt yaparak, yükseköğrenim öğrencilerimiz için yurt sayısını 190'dan 424'e, yatak kapasitesini ise 182 binden yüzde yüz artışla 383 bine yükselttik. 2002'de 75 il ve 57 ilçede öğrencilerimize yurt hizmeti verilirken bugün 81 il, 155 ilçe ve KKTC'de hizmet verilmektedir.

Üniversiteli gençlerimiz için yerel yönetimlere yükseköğrenim yurdu yapabilme imkânı getirdik. Kamu özel işbirliği ile yurt yapımlarını özendirdik ve hızlandırdık.

Yurtlarımızın standartlarını yükselttik. Koşu tipi odalardan, **modern odalara geçiş** yaptık.

Yurtlarımızın teknolojik altyapılarını yeniledik. Bütün **yurt ve yuvalarda ücretsiz İnternet** erişimi uygulamasını başlattık.

Gençlerimizi geleceğe hazırlamaya yönelik bilgi ve beceri kazandırmak üzere; Liderlik ve Kişisel Gelişim Seminerleri, Farkındalık Konferansları, Kariyer Sohbetleri, Din ve Değerler Eğitimi, Dil ve Tasarım ile Müzik ve Görsel Sanatlar Kursları düzenlenmektedir.

Yurtdışı eğitim ve değişim programlarından yararlanan öğrenci sayısını artırdık.

15-18 yaş arasındaki gençlerin dernek kurabilmelerini sağladık.

Gençlik faaliyetlerinde bulunmak amacıyla Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğüne kayıt ve tescilini yaptıran dernekler, 2002'de 125 iken 2015'te 695'e ulaştı.

Gençlik merkezleri ve kampları ile hareketlilik programlarını yaygınlaştırdık.

2002 yılında 74 olan gençlik merkezi sayısını, bugün 81 ilde 193'e yükselttik. 20 bin olan kültür ve gençlik merkezleri

üye sayısı, 45 kattan daha fazla artarak 2015'te toplam 922 bine ulaştı.

Gençlerimizin serbest zamanlarını çeşitli sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerle değerlendirmelerini sağlamak amacıyla Gençlik Kampları inşa ettik. Bugüne kadar hizmete aldığımız 18 gençlik kampından 30.250 gencimiz yararlanmıştı.

Gençliğin kişisel ve sosyal gelişimine katkı sağlayacak projelere destek verdik.

Elektronik Sorgulama, Yurdum Evim, Ücretsiz İnternetim ve Elektronik Değişim Dönüşüm Projeleriyle de gençlerimizin hayatlarını kolaylaştırdık.

Gençlik Liderliği Projesi'ni başlattık. 193 Gençlik Merkezi'nde 827 gençlik liderimiz görevlendirildi.

STK'lar ve diğer kurum ve kuruluşların projeleri desteklenmektedir. Bugüne kadar 1.001 projede 478 bin gencimiz bu desteklerden yararlandı. Özel ilgi bekleyen gençlerimize yönelik başta Sosyal Destek Programı (SODES) olmak üzere çeşitli sosyal programları yürütmekteyiz.

Gençlerimize yönelik olarak 48 stadyum, 343 spor salonu, 568 futbol sahası, 24 atletizm pisti, 205 çok amaçlı spor tesisi inşa ettik.

Gençlerimiz için önemli bir tehdit oluşturan uyuşturucu ile mücadele konusunda "Uyuşturucu ile Mücadele Şurası" düzenledik.

Uyuşturucu ile Mücadele Yüksek Kurulunu kurduk, kapsamlı bir Eylem Planını kamuoyu ile paylaşarak uygulamaya başladık. Bu kapsamda "Uyuşturucu ile Mücadele Strateji Belgesi" ile "Uyuşturucu ile Mücadele Eylem Planı" hazırlık çalışmalarını sürdürmekteyiz.

İl kez genç istihdamı için teşvikler sağladık. 18 yaşından büyük ve 29 yaşından küçük olanların istihdamını teşvik amacıyla gençlere ait SSK primlerini, belirli oranlarda 5 yıl boyunca karşıladık.

Genç girişimcilerin sermaye şirketlerine ilk defa vergi muafiyeti sağladık.

“100 Genç Girişimciye 100 Bin Lira Hibe Desteği” programını başlattık. Genç girişimcilere şirket kurma masrafları ve diğer harcamaları için 30 bin TL hibe olmak üzere 100 bin TL girişim sermayesi verilmeye başlandı.

İŞKUR tarafından verilen kurslara katılan kursiyerlerin 15 günlük SSK primlerini karşılıyoruz. Ayrıca kursiyer başına 600 TL ücret ödüyoruz.

b. Neler Yapacağız

Önümüzdeki dönemde de gençler eğitimden istihdama, karar alma süreçlerinden sosyal politikalara, kültürel faaliyetlerden yenilikçiliğe varıncaya kadar her alanda öncelikli hedef grup olmaya devam edecektir. Eğitimin her kademesinde ve üniversitelerde gençlerimizin demokratik ve bilimsel eğitim zeminlerini daha da güçlendirecek, özgürlükleri geliştirmeye devam edeceğiz.

Cumhuriyet tarihinde **en çok üniversite kuran iktidar olan AK Parti**, eğitim almamış genç bırakmayacaktır. Yükseköğretim kurumlarının kalitesi ve bilimsel-teknolojik olanakları artırılarak nitelikli bir öğrenim ve araştırma-geliştirme süreci gerçekleştirilecektir.

Genç bilim insanları, sanatçılar ve sporcular gibi nitelikli gençler açısından Türkiye bir cazibe merkezi haline getirilecektir.

Yüksek lisans ve doktora programları için yurtdışına gönderilen öğrenci sayısını yükselteceğiz.

İktidarımız döneminde önemli seviyeye ulaştırdığımız üniversite yurtlarımızın kapasitesini daha da arttıracak, standartlarını geliştirmeye devam edeceğiz.

Nihai amacımız, yükseköğretimde müracaat eden tüm öğrencilerimize barınma imkânı sağlamaktır.

Müracaat eden ihtiyaç sahibi ve başarılı öğrencilere burs, talep eden diğer tüm öğrencilere de kredi vereceğiz.

Çocuk, halk ve üniversite kütüphanelerimizi koleksiyon bakımından çeşitlendirecek, içerik bakımından zenginleştirileceğiz.

Belirli kıstaslar içerisinde, gençlerimizin bilgi ve iletişim teknolojilerinden daha yaygın bir şekilde yararlanmaları için ücretsiz internet erişimi imkanı getirecek yenilikçi paketler geliştireceğiz.

Gençlerimizin sosyal hayatta ve karar alma mekanizmalarında daha aktif rol almalarını sağlayacağız.

Hareketlilik programlarını özellikle dezavantajlı gençlerin katılımını artıracak biçimde genişletip çeşitlendirileceğiz.

Seçilme yaşını 18'e indireceğiz.

Gençlerimizin şiddete ve zararlı alışkanlıklara yönelmelerini önlemek üzere spor, kültür, sanat gibi alanlarda gelişimlerini destekleyici programların uygulanmasına devam edeceğiz.

Gençlerimizin spor ve sanatsal aktivitelerden daha yaygın bir biçimde yararlanması için gerekli koşulları oluşturacak ve bütün illerde gençlik ve kültür merkezlerinin sayısını yeterli hale getireceğiz.

Gençlerin kültür ve sanatla beslenmelerini, sanat icra etmelerini sağlayacak “**Sanat Evleri**” kuracağız. Gençlik enerjisini yansıtabileceğimiz uluslar arası seviyede kültüre katkı yapan modern sanat kurumları oluşturacağız.

Gençlerin modern sanat dallarıyla tanışabileceği “**Gençlik Stüdyoları**” kuracağız.

Engelli gençlerimizin yaşamlarını kolaylaştırmak, toplumla bütünleşmelerini sağlamak amacıyla gerekli fiziksel ve sosyal altyapıları güçlendirmeye devam edeceğiz. Toplumsal

alan ve hizmetleri, engelli genç bireylerin katılımına olanak verecek şekilde düzenleyeceğiz.

Gençlik kamplarının fiziki şartlarını iyileştirecek, faaliyetleri gençlerin tercihleri doğrultusunda çeşitlendireceğiz.

Genç işsizliğin önüne geçmek için “**ulusal genç istihdamı strateji belgesi**” hazırlayacağız.

Gençlerin ortaöğretimden yükseköğretime geçişte eğitim ve kariyer planlamasına yardım edecek “**Kariyer Merkezleri**” kuracağız. Lise veya üniversiteden mezun olmuş gençlere iş ve kariyer konusunda yol gösterici destekler sunacağız.

Genç girişimciliğin güçlendirmeye yönelik finansman, teknoloji, işletme ve pazarlama gibi konularda programlar düzenleyeceğiz.

Üniversite öğrencilerinin kredi ve bursları kesilmeden kısmi süreli çalışma yoluyla istihdama katılımlarını sağlayacak düzenlemeler yapacağız.

Hayat boyu öğrenme programlarını yaygınlaştırarak gençlere, temel ve mesleki beceriler kazandıracacağız.

Esnek çalışma biçimlerini geliştirerek özellikle gençlerin istihdama katılımının önünü açacağız.

Meslek lisesi ve üniversite öğrencilerinin staj yapmalarını özendirici tedbirler olarak okul-sanayi işbirliğine katkıda bulunacağız.

Gençlik alanında yapılan inceleme ve araştırmaların sayı ve kalitesini artıracacağız.

2.7. Kültür ve Sanat

Türkiye Cumhuriyeti; Osmanlı, Selçuklu ve daha öncesine giden çok köklü ve kadim bir medeniyetin son halkasıdır.

AK Parti olarak medeniyet, kültür ve sanat değerlerimizi muhafaza eden, yeniden üreten ve gelecek nesillere kaliteli bir

biçimde aktaran, kültürel farklılıkları zenginlik olarak gören, herkesin kültür ve sanat faaliyetlerine katkıda bulunduğu ve erişebildiği, estetik duygusu güçlü ve kültürlü bir toplum için çaba gösteriyoruz. Bize göre kültür birikmeli, kemale ermeli, çeşitlenmeli, çoğalmalı ve zenginlikle buluşarak yaygınlaşmalıdır.

İktidarlarımız döneminde, kuruluş felsefemizin özündeki değerleri koruyarak toplumsal kimliğimizi güçlendirmeye özel önem verdik. Kültür politikalarımızı bu anlayış çerçevesinde şekillendirdik. Geçmiş birikimimiz ile gelecek vizyonumuz arasında güçlü bağlar kurarak toplumsal kaynaşmayı temel hedef olarak gördük.

Kültürümüzün özündeki insanı merkeze alan adalet anlayışını, ahlaki değerleri, toplumsal dayanışma ruhunu, estetik hassasiyetleri, insanlığa katkıda bulunma gayesini siyasi anlayışımızın temeli olarak kabul ettik.

a. Neler Yaptık

Geçmişte kültür denildiğinde ilk olarak akla “devletin faaliyetleri” gelirken, AK Parti iktidarlarıyla birlikte bu yargı değişmeye başlamış; kültürel üretim daha fazla topluma ve sivil alana kaymaya başlamıştır.

2002’den bu yana süren AK Parti iktidarlarında milli gelirin üç kat artması, on bin dolar sınırının geçilmesi, zenginliklerin daha geniş toplumsal kesimlerce paylaşılması, kültür ve sanat alanında da halka dayanan büyük bir canlılık doğurmuştur.

Uluslararası ölçekte planladığımız kültürel girişimler ve faaliyetler sayesinde kültürel mirasımız sadece bizim değil, bütün insanlığın mirası olarak tanıtılmaya ve desteklenmeye devam etmektedir.

İktidarlarımız döneminde kültür alanında edebiyattan sinemaya tiyatrodan müzeciliğe kültür eserlerimizin restorasyonunda arkeolojik kazılara varıncaya kadar hemen her alanda önemli ilerlemeler sağladık.

Uluslararası standart numarası alan (ISBN) kitap sayısı 2002’de 16 bin iken, 2014’te 51 bine yükseldi. Kütüphanelerimizdeki kitap sayısını da yaklaşık 20 milyondan 31 milyona yükselttik. Bunun yanı sıra, halk ve çocuk kütüphanelerini rehabilite ediyoruz. 18 adet kütüphaneyi yenileyerek hizmete açtık. 50 adet kütüphanede de çalışmalarımızı sürdürmekteyiz. Yeni bir anlayışla toplam 6 adet Edebiyat Müze Kütüphanesi açtık.

Türk Edebiyatının dışa açılmasını desteklemek üzere 2005 yılından bu yana ‘**Türk Edebiyatının Dışa Açılımı**’ (TEDA) **projesini** sürdürmekteyiz. Bu program kapsamında, 64 ülkeden 438 farklı yayınevini destekledik. 435 farklı yazarımızın 992 eserinin 59 dile çevrilmesini sağladık. Türk edebiyatının gelişimine katkı sağlayacak özgün edebiyat eserlerini destekledik.

Yunus Emre Enstitüsünü kurduk ve yurt dışında Türk dilinin öğretimini etkin bir şekilde başlattık.

İktidarımız döneminde **sinema** alanında da çok önemli gelişmeler yaşanmıştır. 2002 yılında 1,9 milyon yerli film seyirci sayısı 13 yılda 18 kat artarak 35,5 milyona ulaştı. Sinema seyirci sayısı 2002’de 23,5 milyon iken, 2014’te 61,4 milyona ulaştı. 2002’de yüzde 8’lerde olan yerli film izlenme oranı ise bu yıl yüzde 58’e ulaştı.

Türk Sineması’nın son yıllarda gişe ve uluslararası arenada elde ettiği başarılarında devletin sektöre belli standartlar konularak yaptığı desteklerin rolü yadsınamaz.

İktidara geldiğimizde özel **tiyatrolara** verilen destek 850 bin TL iken, 2013-2014 sezonunda bu meblağı 4,3 milyon TL’ye ulaştırdık. Destek verdiğimiz özel tiyatro sayısı ise 59’dan 221’e erişmiştir.

Vakıf kültür varlıklarımızın envanterini çıkardık ve dijital ortama aktardık. Diğer taşınmaz kültür varlıklarının dijital ortama aktarılması çalışmalarımızı sürdürmekteyiz.

2002 yılı öncesinde 46 vakıf kültür varlığının restorasyonu ve onarımı yapılmış iken 2003-2014 döneminde bu sayıyı 4 bin seviyesine çıkardık. Yurtdışında ata yadigârı medeniyet mirasımıza da sahip çıktık.

313 adet taşınmazı “yapımı karşılığı kiralama” modeli ile değerlendirdik. 263 varlığı ise restorasyonu veya oranımı karşılığı kiraladık.

İktidarımız döneminde Selimiye Camii ve Külliyesi, Çatalhöyük Neolitik Kenti, Bursa ve Cumalıkızık ile Bergama Çok Katmanlı Kültürel Peyzaj dünya mirası listesine girmiştir. Dünya mirası geçici listesinde varlık sayımız 52’ye yükselmiştir. Ebru sanatımız, ‘İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi’ne Türkiye’nin 12. unsuru olarak kaydedilmiştir.

Yabancı ülkelere 85 adet eserin ülkemize iadesini sağladık.

İktidarımız döneminde arkeolojik kazıları 2 kattan fazla artırdık. Kazı çalışmalarına 2002 yılında sağlanan destek 1,9 milyon TL iken 2014 yılında bu rakamı 38,8 milyon TL’ye yükselttik.

2002 yılında müze ve ören yerlerini ziyaret edenlerin sayısı 7,4 milyon iken 2013 yılında 29,5 milyona ulaşmıştır.

Çok sayıda müzemizi, çağdaş müzecilik standartlarına göre yeniledik. 2002 yılında 93 olan özel müze sayımızı, 2014 yılında 206’ya yükselttik. 2014 yılı itibarıyla Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı müze ve ören yeri sayısı 326’dır. Gaziantep Zeugma Mozaik Müzesi, Hatay Arkeoloji Müzesi, Şanlıurfa Edessa Arkeopark ve Mozaik Müzelerini yenileyerek kültür hayatımıza kazandırdık.

2002 yılında Türkiye’de Bakanlık eliyle yapılmış 42 kültür merkezi varken, 2014 sonunda bu sayıyı 98’e ulaştırdık.

Çağdaş müzecilik uygulamaları adına attığımız bir başka adım ise **müzekart** uygulamasıdır. Bu uygulama, kapsamı ve ücreti konusunda Avrupa’da bir ilktir.

b. Neler Yapacağız

Önümüzdeki dönemde kültür ve sanat alanının, idari örgütlenmesini yeniden ele alacağız. Genel bütçeden kültür ve sanata ayrılan payı artıracacağız.

Kültürün esas olarak sivil toplum inisiyatifinden beslendiğinin ve yeniden üretildiğinin bilincinde olarak, sivil toplumun kültür ve sanat faaliyetlerine aktif olarak katılabileceği mekanizmaları artıracacağız.

Türkiye, çok katmanlı ve zengin bir kültür birikimine sahiptir. Türkiye'nin medeniyet birikiminin sunduğu imkânların uluslararası camiaya tanıtılması ve evrensel kültüre, düşünce ve sanat üretimine aktif olarak katkıda bulunmasını sağlayacağız. Bu kapsamda, kültürel etkinliklerimizin miktar ve kalitesini artıracacağız.

2023 ve ötesini hedeflerken dünyayı tanımış, Türkiye'nin meselelerine vâkıf, kendi toplumu ve tarihiyle barışık kültür ve sanat insanların yetişmesini sağlayacağız. Bu kapsamda; sahne sanatları, müzik, sinema, resim, animasyon, reklam, tasarım, estetik alanlarında kendi kültürel birikimimizin yanı sıra evrensel birikimden de istifade edeceğiz.

Kültür ve sanat eserlerinin özgürce üretilmelerinin önünü açacak hukuki altyapıyı geliştireceğiz. **Fikri mülkiyet** haklarının kurumsallaşmasına yönelik çalışmalarımızı sürdüreceğiz.

Kültür ve sanat insanlarımızın yurtiçinde ve dışında tanıtımına önem verecek, bu insanlarımızı teşvik edici her türlü tedbiri alacağız.

Toplumumuzda simgesel değer ve kutsallık atfedilen kültürel varlıkların korunmasına özen göstereceğiz.

Medeniyet değerlerimizin kurumsal taşıyıcısı olan **vakıf geleneğimizi geliştirerek yaşatmaya** ve yaygınlaştırmaya devam edeceğiz.

Dilimizin medeniyetimizle uyumlu bir şekilde geliştirilmesini sağlayacağız. **Türkçe'nin Birleşmiş Milletler'in**

resmi dilleri arasına girmesi için girişimlerimiz artarak devam edecektir.

Farklı kültürlerin temel düşünce ve bilim eserlerinin Türkçe'ye çevirisini ve uzaktan eğitim yolu ile yabancılara Türkçe öğretimini sağlayacağız.

Medeniyet birikimimizin en önemli unsurlarından olan Osmanlıcanın etkin bir şekilde öğretilmesini, tarihimizle ve kültürümüzle olan bağlantının güçlendirilmesini sağlayacağız.

Yunus Emre Enstitüsünün yurt dışındaki merkezlerinde yürüttüğü Türk dilinin eğitim ve öğretiminin yanı sıra kültürel ve sanatsal faaliyetlerini aktif bir biçimde sürdüreceğiz ve bilimsel araştırmalara verdiği desteği artıracacağız.

Tarihimizin önemli şahsiyetleri ve olayları ile masal kahramanlarının belgesel, dizi ve çizgi filmlere dönüştürülerek tanıtımının yapılmasını destekleyeceğiz.

Çocuklarımızın sevebilecekleri ve sorumlu birer birey olarak yetişmelerini sağlayacak içeriğe sahip bilgisayar oyunlarının ve animasyonların üretilmesini teşvik edeceğiz.

Tiyatro, sinema, opera, bale ve müzik alanlarında yerli üretimi evrensel standartlarda teşvik etmeyi sürdüreceğiz. Bir yandan bu alanlara canlılık kazandırmak için kurumsal düzenlemeler yaparken, diğer yandan da destek ve teşviklerle sivil katkıyı artıracacağız.

Türk film endüstrisinin dünyada sayılı endüstriler arasına girmesini sağlayacak tedbirleri alacağız. Kültürümüzün temel öğeleri olan milli, dini, ahlaki ve folklorik değerlerin işlenmesine yönelik etkin çalışan bir teşvik mekanizması oluşturacağız.

Tarihi kent bölgelerindeki dokunun bütüncül olarak ortaya çıkarılması ve korunmasını sağlayacağız.

Başta kamu binaları olmak üzere kültürümüze uygun mimari sentezin yapılmasını ve bir **kentsel mimarlık stratejisi** ile tasarım ve uygulama esaslarının oluşturulmasını sağlayacağız.

Şehirlerimizin kültür ekonomisine yönelik strateji ve projelerini destekleyeceğiz. Şehirlerde, AVM benzeri ticari faaliyet alanlarında kültürel faaliyet alanlarının oluşturulmasını teşvik edeceğiz. Kitap merkezleri, kitapçılar çarşısı ve sahalara mekân desteği vereceğiz.

Şehirlerimizin, kültür ve sanat varlıklarımızın ve toplum kesimlerinin zaman içindeki değişimlerini izleyecek şekilde **Dijital Fotoğraf Arşivleri** oluşturacağız. Böylece medeniyet birikimimizin gelecek nesillere aktarılmasına katkıda bulunmuş olacağız.

Gençlerin ilgisini çekecek, rol model olacak, değerlerimizin hatırlatılmasına ve anlatılmasına katkı sağlayacak "**Şehir-İnsan**" projemiz; değerlerimiz ve gençler arasında bir köprü oluşturmaya, medeniyetin kilit taşlarını yerlerine yerleştirmeye imkân sağlayacaktır.

Ebru, hat, tezhip, minyatür, ahşap oymacılığı, çini, halıcılık, bakırcılık, telkâri gibi bize özgü veya en iyi örneklerinin ülkemizde üretildiği süsleme ve el sanatlarının farklı sunum ve kompozisyonlarda birer ticari ürüne dönüştürülmesini sağlayacağız.

Yerel yönetimlerimizin kültür sanat alanındaki hareket kabiliyetlerini geliştirecek ve mevcut kültür merkezlerinin yerel yönetimlere devredilmesini sağlayacağız.

Kütüphane, kültür merkezi ve müze gibi kültürel tesisleri yerel yönetimlere devredeceğiz.

Belediye, STK ve özel girişimcilerin kurduğu tiyatroların artırılmasını destekleyeceğiz.

Toplumsal bütünlüğü, kimlik ve aidiyet duygusunu güçlendirmek amacıyla kültürel ve sanatsal değerlerimizin eğitim kurumlarında ağırlıklı ele alınmasına önem vereceğiz.

İlk, orta ve yükseköğretimde sanat ve estetik duygusunu geliştirici müfredatın oluşturularak uygulanmasını sağlayacağız.

Ülkemizde okuma oranının yükseltilmesini özendireceğiz. Bu doğrultuda özellikle halk kütüphanelerinin ve okul kütüphanelerinin sayı ve niteliğini artıracacağız.

Milli Kütüphanenin kitap, süreli yayın ve dijital görsel malzeme ve arşivler açısından dünyanın önde gelen kütüphaneleri arasına girmesini hedefliyoruz.

Çağdaş kütüphanecilik anlayışı çerçevesinde kullanıcı odaklı, nitelikli kütüphanecilik hizmetlerinin verilebileceği özelliklere sahip yeni kütüphaneleri hizmete açmaya devam edeceğiz. Kütüphane ve arşiv materyallerini sayısallaştıracacağız.

Tüm Halk Kütüphanelerimizin internet erişimi ve bilgisayar konusundaki altyapı eksikliğini giderecek, kitap ve doküman varlıklarını artıracacağız.

Kültür merkezlerinin sayısını ve niteliğini ihtiyaç duyulan mekânlarda artıracacağız. İnşa edilecek kültür merkezleri için, yerelin ihtiyaçlarını daha fazla yansıtan, çok fonksiyonlu, çağın gereklerine cevap veren tarzda yeni modeller geliştireceğiz.

Kültür merkezlerinin drama, tiyatro, resim ve müzik atölyeleri olarak amatör ve profesyonel sanatçıların sürekli eğitim gördüğü ve eğitim verdiği yerler olmasını temin edeceğiz.

Kültür merkezlerinde edebiyatın her alanına yönelik okuma yazma ve edebiyat zevkini geliştirici kurslar düzenleyecek; çocuk ve gençlerimizi Türk ve dünya edebiyatının klasikleriyle tanıştıracacağız.

Eğitimin her kademesinde geleneksel kültür ve dünya klasiklerinin okutulmasını sağlayacak, çocuk ve gençlerimizin kültür birikimini daha fazla destekleyeceğiz.

Cami, kütüphane, medrese, saray, tarihi kamu binaları gibi bütün kültür varlıklarımızın mimari çizimleri ve projelerinin oluşturulmasını ve eserlerin hasar görmesi durumunda tekrar inşa edilecek şekilde bu tasarım ve projelerin arşivlenmesini sağlayacağız.

Restorasyon Teknikleri Araştırma ve Uygulama Merkezi kurarak, bu alanda uluslararası standartlarda altyapımızı geliştirecek, yurtiçi ve yurtdışı çalışmalarımızda kaliteyi artıracaktır.

Restorasyonlarının yapılması ya da fiziki varlıklarının korunmasının yanı sıra, mekânların mimari kimliğine ve orijinal işlevine uygun kullanılmasına yönelik azami hassasiyet göstereceğiz.

Özel şahıs müzelerini teşvik edecek, vatandaşlarımızın birikimlerinin değerlendirilmesini ve kullanıma açılmasını sağlayacağız.

Tüm illerimizde şehir müzelerinin kurulumunu tamamlayacak, illerimizin kültür ve sanat varlıklarının koruma altına alınması ve gelecek nesillere aktarılmasını sağlayacağız.

Seçilecek şehirlerimizde ulusal düzeyde doğa tarihi, modern sanatlar, İslam Sanatları, mimari, tarihi halk kahramanları gibi **tematik müzelerin** kurulmasını sağlayacağız.

Başta özel müzeler ve kültür merkezleri olmak üzere iş dünyasının kültür ve sanata daha fazla bütçe ayırmalarını özendiracağız. Bu sayede yerli sanat yönetmenleri, küratörler ve editörlerin yetişmesinin hızlanmasını hedefliyoruz.

Ülkemizde en çok ziyaret edilen müze olan Topkapı Sarayında, medeniyet tarihimizin mimari, sanat tarihi, eğitim, devlet ve yaşam biçiminin belirli bir bütünlük içerisinde sunulmasını sağlayacağız.

Geleneksel ve çağdaş sanatçılarımızın envanterinin çıkarılması, eserlerinin bir program dahilinde toplanması ve bu eserlerin sergilendiği müzelerin oluşturulmasını sağlayacağız.

Ankara ve İstanbul illerinde **ulusal müze komplekslerinin kurulmasını** ve depolarda kalan bütün değerli eserlerin sergilenmesini sağlayacağız.

Milli Arşivimizin bütün belgeleriyle düzenlenerek

elektronik ortamda araştırmacıların hizmetine sunulmasını sağlayacağız.

Kültür kaynaklarımızın tıpkıbasım, sadeleştirme ve dijitalleştirme çalışmaları sonucunda modern teknolojinin imkânlarıyla gelecek kuşaklara ulaştırılmasına yönelik çalışmalarımızı hızlandıracaktır.

Tiyatro, film vb. kültür eserlerinin senaryo ve görüntülerine ilişkin derleme arşivlerini oluşturacak ve geliştireceğiz.

Arkeoloji eğitimine önem verip, Anadolu'nun kadim medeniyetlerini de kapsayan, Selçuklu, Osmanlı ve Orta Asya arkeoloji anabilim dallarını geliştireceğiz. Arkeoloji ve sanat tarihi bölümlerini birbirlerini besleyen ve destekleyen bölümler olarak düzenleyeceğiz.

Çanakkale Savaşları'nın 100. Yıl dönümünü sempozyumlar, paneller, konferanslar, sergiler, konserler, tiyatro oyunları ve kültürel etkinliklerle anılmasını sağlayacak ve bu tarihi hadisenin tarih ve kültür dünyamızdaki yerini ortaya koyacak çalışmalar yapacağız.

2.8. Spor

Sporu **sağlıklı bir toplum olmanın ve sosyalleşmenin önemli bir aracı** olarak görmekteyiz. Spor yoluyla nesillerimizin kötü alışkanlıklardan uzak bir ortamda yaşam kalitelerini artırmanın yanı sıra, önemli bir hizmet alanında yeni iş imkânları oluşturabileceğimizi değerlendiriyoruz. Ayrıca spor, insanımızın özgüvenini artırma ve ülkemizin uluslararası alanda daha iyi temsil edilmesini sağlama gibi önemli etkilere sahiptir.

AK Parti olarak bu yaklaşımla, sağlıklı ve hareketli bir yaşamın gereği olarak toplumumuzda spor yapma kültürünü yerleştirmeyi, spor hizmetlerinin kalitesi ve çeşitliliğinin artırılarak sporu geniş kitlelere yaygınlaştırmayı, sporun her dalında daha fazla iş ve gelir imkânları oluşturmayı hedefliyoruz. Milletimizin spor ile ilişkisini izleyici olma

konumundan çıkarıp aktif, katılımcı bir konuma dönüştürmeyi öncelikli görüyoruz.

a. Neler Yaptık

AK Parti iktidarlarımız süresince spora geçmiş iktidarların verdiği kadar çok daha fazla önem verdik, sporcu ve kulüp sayısında, çeşitli sportif altyapılarda ve spor organizasyonlarında önemli gelişmeler sağladık.

2002 yılında 278 bin olan lisanslı sporcu sayısını 2015 yılında 5,6 milyona ulaştırdık.

2002 yılında 6.035 olan spor kulübü sayısını 2015 yılında 13.280'e ulaştırdık.

Halkımızın daha yüksek başarılar beklediği Olimpiyatlara bilimsel veriler ışığında sporcu hazırlamak amacıyla 19 ilde, 17 branşta **Türkiye Olimpiyat Hazırlık Merkezi (TOHM) Projesini** uygulamaya başladık.

Spor yatırımlarına aktarılan kaynağı 2002 yılı seviyesi olan 63 milyon TL'den 967 milyon TL'ye yükselttik. Bu kaynaklarla toplam 813 spor tesisini hizmete aldık.

Bu kapsamda; 2002-2015 döneminde 1 adet olan atletizm pisti sayısını 36'ya; 46 yüzme havuzunu 134'e; 277 olan stadyum sayısını 602'ye; 372 olan spor salonunu 1.087'ye; 578 olan futbol sahasını 1.146'ya; 264 olan çok amaçlı spor tesisi sayısını 469'a çıkardık. 28 ilimize olimpik ve yarı olimpik standartlarda yüzme havuzunun yapımını sağladık. 48 adet yüzme havuzunun yapımına da devam etmekteyiz.

İnsanımızın yaygın bir şekilde sportif faaliyetler yapmasında önemli gördüğümüz amatör spor dallarına her yıl 50 milyon TL yardım yapmaktayız.

28 yaz olimpik, 4 kış olimpik, 3 paralimpik, 23 olimpik olmayan toplam 58 spor federasyonuna bu güne kadar 1,9 milyar TL yardım yaptık.

2004 yılında yaptığımız düzenlemelerle spor federasyonlarını siyasi tartışma alanından çıkardık ve bunlara bağımsızlık verdik.

Son 12 yılda ülkemizin tanıtımına da önemli katkılarda bulunan 659 uluslararası spor organizasyonuna ev sahipliği yaptık. Bunlar arasında Erzurum Dünya Universiade Kış Oyunları, Trabzon Avrupa Gençlik Olimpik Oyunları, Dünya Büyükler Güreş Şampiyonası, Dünya Kadınlar Tenis Şampiyonası, Dünya Salon Atletizm Şampiyonası, FIS Snowboard Gençler Dünya Şampiyonası, Antalya ITU Triatlon Avrupa Kupası, Mersin Akdeniz Olimpiyatları, Dünya Kadınlar Basketbol Şampiyonası uluslararası düzeyde dikkat çeken bazılarıdır.

b. Neler Yapacağız

Spor alanında insan kaynağına ve altyapıya yatırım yapmaya devam edecek, yeni dönemde bugüne kadar oluşturduğumuz birikimin üzerine katma değeri yüksek daha nitelikli organizasyonlar ile mevcut altyapılarımızın etkin kullanımını sağlayacağız.

Geliştireceğimiz spor altyapısı ve spor yapma kültürü ile uluslararası etkinliklerde daha başarılı sonuçlara imza atılmasını hedeflemekteyiz.

Yeni dönemde sporcu sayımızın ve sportif niteliklerimizin artırılması birinci önceliğimiz olacaktır.

Eğitimin her kademesinde spor eğitimini çeşitlendirecek, okullarda modüler bir anlayış içerisinde farklı spor branşlarının icrasına imkân verecek fiziki ve beşeri altyapıyı güçlendireceğiz. Eğitim kurumlarının sportif altyapısından halkımızın da azami düzeyde istifade etmesi için çalışmalarımızı sürdüreceğiz.

Yaşam alanlarına yakın uygun yerlerde **çok amaçlı, uygun maliyetli spor tesisi projelerini** hayata geçireceğiz.

Sportif yeteneklerin erken yaşta tespitine yönelik çalışmalar yapacağız. Sporcu öğrencilere desteğimizi artıracacağız.

Uluslararası düzeyde başarılı sporcular yetiştirebilmek için sporcu seçme ve yönlendirme sistemlerini geliştireceğiz, uygun fiziksel altyapıyı oluşturacak ve yeterli donanıma sahip antrenör desteği sağlayacağız.

Sporun aynı zamanda önemli bir istihdam alanı olduğunun bilinciyle geleneksel ve yeni **spor mesleklerini tanımlayarak sertifikalandırma** ve bu alanlarda nitelikli eğitim imkânlarını artırma konusunda gerekli programları oluşturacağız.

Ülkemizdeki 40'ın üzerindeki Sporcu Kamp Eğitim Merkezleri'nde, ulusal ve uluslararası müsabakalarda ülkemizi temsil edebilecek sporcular yetişmesini sağlayacağız.

19 ilde, 17 branşta 17-21 yaş aralığındaki yetenekli ve başarılı sporcularımızın yetiştirilmesini sağladığımız Türkiye Olimpiyat Hazırlık Merkezlerinin (TOHM) sayısını artıracacağız. Bu merkezler yoluyla akademik koordinatörler ve tecrübeli antrenörler nezaretinde bilimsel temellere dayanan antrenman programları oluşturacağız.

2016 Rio Yaz Olimpiyat ve Paralimpik Oyunlarına daha fazla sporcu ile katılımı ve daha başarılı sonuçlar elde etmeyi hedefliyoruz.

Halkın spor yapma alışkanlığı edinebilmesine olanak sağlayacak şehir altyapılarını geliştireceğiz. Yaşam mekânlarını, spor yapmayı ve hareketliliği sağlayacak şekilde tasarlayacak, kültür ve spor aktivitelerinin gerçekleştirilebileceği mekânları iyileştireceğiz.

2015 Yılında 2,3 milyar TL büyüklüğe sahip 178 adet spor tesisinin yapımını tamamlayarak hizmete sokacağız. Başta spor altyapısı görece zayıf olmak üzere, ihtiyaç duyulan yerlerde yeni spor tesislerine yatırım yapmaya devam edeceğiz.

Mevcut tesislerin fiziki durumlarını iyileştirecek, hem profesyonel sporcuların hem de halkımızın erişimi ile etkin kullanımını sağlayacağız.

Uluslararası organizasyonlar vesilesiyle önemli miktarlarda yatırım yaptığımız illerimiz başta olmak üzere, mevcut spor tesislerimizin tanıtım faaliyetlerine ağırlık verecek ve bu tesislerimizin ulusal ve uluslararası düzeyde daha etkin kullanımını sağlayacağız. Büyük yatırımlar ile oluşan tesislerin atıl kalmaması ve verimli bir şekilde çalıştırılarak istihdam ve katma değer üretmesi için özel sektörün öncülük edeceği yeni işletme modellerini hayata geçireceğiz.

Bölgesel kalkınma perspektifi de dikkate alınarak **spor turizmini geliştirme** konusunda yeni adımlar atacak, bu yörelerde tesis ve insan altyapısını gelir getirici bir anlayış içerisinde geliştireceğiz.

Yerel yönetimlerin spor alanındaki sorumluluklarını artıracak, spor alanında kamu, özel, üniversite gibi farklı kesimler arasında işbirliğinin geliştirilmesini destekleyeceğiz.

Sportaki şiddet ve doping olaylarının önlenmesine yönelik başta **spor etiği** olmak üzere bilinçlendirme ve bilgilendirme faaliyetlerine daha fazla ağırlık vereceğiz.

Merkezi idare, yerel yönetimler, üniversiteler, özel sektör gibi farklı kesimler tarafından yapılmış bulunan spor tesislerinin sayısal ve niteliksel olarak envanterini çıkarmaya dönük çalışmalarımızı tamamlayacak; geleceğe ilişkin planlamalarımızda bu envanteri esas alacağız.

2.9. Çalışma Hayatı

Adalet ve Kalkınma Partisi olarak çalışma barışını, çalışma hayatında hakkaniyeti ve insan onuruna yakışır çalışma ortamlarını tesis edilmesini esas alıyoruz.

İkinci atılım dönemimizde de evrensel standartlarda ve uluslararası taahhütlere uygun, kaliteli ve güvenceli bir çalışma hayatını tam olarak tesis etmeyi hedefliyoruz.

Çalışma hayatında şiarımız, çalışanın teri kurumadan hakkının verilmesidir. Bu şiarla, diğer alanlarda olduğu gibi, çalışma hayatının merkezine de insanı koyuyoruz. Çalışan

kesimlerimizin iş sağlığı ve güvenliği, kendi başına bir değer olduğu gibi, verimli ve katma değeri yüksek bir üretim yapısının da ön şartıdır.

a. Neler Yaptık

İktidarlarımız döneminde ilk olarak önem verdiğimiz husus, çalışan katılımıdır. Bu çerçevede, **sosyal diyalog** mekanizmalarını güçlendirdik.

Çalışma barışının sağlanmasına yönelik düzenlemeler yaptık.

Bu dönemde ücretlerde de önemli iyileşmeler sağladık. **Net asgari ücret** reel olarak 2002-2014 yılları arasında yüzde 61,6 oranında artış kaydetti. Net ele geçen ortalama memur maaşlarını ise aynı dönemde reel olarak yüzde 48,3 oranında arttırdık.

2010 ila 2013 yılları arasında uyguladığımız Mevsimlik Gezici Tarım İşçilerinin Çalışma ve Sosyal Hayatları İyileştirilmesi Projesi kapsamında 38 ilde yaklaşık 96 milyon TL kaynak aktararak, yaklaşık 326 bin vatandaşımıza hizmet sunduk.

Aktif işgücü programları kapsamında kurs ve programlardan yararlananların sayısı 2002'de 1.497 kişi iken, 2014 yılında bu sayıyı 416.878 kişiye yükselttik.

2002-2014 yılları arasında 2 milyon 71 bin kişinin aktif işgücü programlarından yararlanmasını sağladık. Toplam 4,7 milyar TL kaynak kullandık.

İşsizlik sigortası fonunda biriken kaynak 2014 yılı sonunda itibarıyla 81 milyar TL'ye ulaşmıştır. 2002 yılından bugüne 3,7 milyon kişiye yaklaşık 8,5 milyar TL işsizlik sigortası ödemesi yaptık.

Çalışma hayatımızın ihtiyaçlarını karşılayacak, AB ve ILO normlarına uyumlu, İş Kanununu ve Yabancıların Çalışma İzinleri Hakkında Kanunu çıkardık.

Engelli istihdamına yönelik teşvikleri uygulamaya koyduk, 2014 yılında bu teşviklerin kapsamını genişlettik.

İş Sağlığı ve Güvenliği Kanunu ve Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanununu çıkardık.

Sendikal mevzuatı, sosyal diyalog mekanizmaları etkin olarak işletilerek ve AB normları ile ILO Sözleşmelerine uygun olarak Sendikalar ve Toplu İş Sözleşmesi Kanunu ve diğer yasal düzenlemelerle yeniledik. Üyelikte noter şartını kaldırarak sendikal örgütlenmeyi kolaylaştırdık. Sendikal işlemlerde e-devlet sistemine geçerek üyelik işlemlerini daha hızlı ve güvenilir hale getirdik.

2002'den bu yana asgari ücret artış oranı enflasyonun üzerinde gerçekleşmiştir. Asgari ücretteki 16 yaş ayrımını 2014 yılında kaldırdık.

1 Mayıs'ı "Emek ve Dayanışma Günü" olarak kabul ederek **resmi tatil** ilan ettik.

Çalışma Bölge Müdürlükleri ile İŞKUR İl Müdürlüklerini birleştirerek hizmetlerimizi 81 ile yaydık.

Psikolojik Tacizle Mücadele Kurulunu oluşturduk; kamu ve özel sektör işyerlerinde eğitimler verdik.

İstihdam alanında fırsat eşitliği, işi değil insanı korumak, işverenler üzerine ek yük getirilmemesi ilkeleri doğrultusunda hazırlanan **Ulusal İstihdam Stratejisini** 2014 yılında uygulamaya başladık.

İş sağlığı ve güvenliğini sağlamaya yönelik önemli düzenlemeler yaptık.

2014 yılında kamu işyerlerinde çalışan **alt işveren işçilerine**; taraf olunan toplu iş sözleşmesinden yararlanma, kıdem tazminatını doğrudan ilgili kamu kurumundan alma imkânı sağladık. Tüm alt işveren işçilerinin ücretlerinin ödenmesini ve yıllık ücretli izinlerini kullanmalarını garanti altına aldık.

Çocuk İşçiliğinin Önlenmesinde Yerel Kaynakların Etkinleştirilmesi Projesini 2014 yılında beş pilot ilde uyguladık.

Yürürlüğe koyduğumuz vize rejimi değişikliği neticesinde hasta, yaşlı ve çocuk bakımında çalıştığı bilinen yaklaşık 40 bin yabancının kayıt altına alınmasını sağladık.

b. Neler Yapacağız

AK Parti olarak, önümüzdeki dönemde de insanı merkeze alan bir zihniyet içerisinde çalışma hayatımıza ilişkin reformlarımıza devam edeceğiz.

Kayıt dışılığın da önemli bir nedeni olan çalışma hayatındaki katılımları azaltarak, istihdamın gelişimine sağlıklı bir zemin oluştururken, işletmelerimizin rekabet gücünü artıracaktır.

Kıdem tazminatı sisteminde yaşanan sorunların çözümü amacıyla sosyal taraflarla diyalog içinde mevcut durum tespiti ve mevzuat çalışması yapacağız.

Mevzuat düzenlemesi yaparak fazla çalışma sürelerinin aşılması halinde işverenlere idari para cezası verilmesini sağlayacağız.

Özel sektör işletmelerinde eğitim birimleri kurulmasını teşvik edeceğiz. Özel sektör, meslek kuruluşları ile işçi ve işveren kuruluşlarının meslek eğitimi vermelerini özendiracağız.

Sektörden gelen talepler doğrultusunda iş ve eğitim dünyası için gerekli olan **Ulusal Meslek Standartları** hazırlanıp yürürlüğe konulacak, yürürlükteki standartlar en geç 5 yılda bir güncellenecektir.

Avrupa Birliği ve ILO standartlarında oluşturduğumuz **İş sağlığı ve güvenliği** mevzuatının etkili bir şekilde uygulanması, hayati önemde gördüğümüz bu alanda tüm ilgili taraflarda zihniyet dönüşümünün sağlanması ve gerekli kapasitelerin geliştirilmesi konularına azami önem ve önceliği vermeye

devam edeceğiz. Bu kapsamda, kamuoyuyla paylaştığımız **İş Sağlığı ve Güvenliği Eylem Planını** kararlılıkla hayata geçireceğiz.

Kısmi zamanlı çalışma, staj, prim desteği gibi araçlarla ve bilgi toplum şartlarında gelişen yeni işlerle genç ve kadın istihdamını artıracak bir çalışma ortamı oluşturacağız.

Her düzeyde sosyal diyalogun gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla hazırlanan "Çalışma Hayatında Sosyal Diyalogun Geliştirilmesi Projesi" ile "Dezavantajlı Kişilerin Sosyal Entegrasyonu ve İstihdam Edilebilirliklerinin Geliştirilmesi Operasyonu Projesi"ni uygulayacağız.

Çalışma hayatında kadın ve erkekler arasında eşit muameleyi ve eşit fırsatlar sunulmasını sağlayacak şekilde AB standartlarını göz önünde bulundurarak, babalık iznine ilişkin ilgili mevzuatta gerekli değişiklikleri yapacağız.

Yabancıların çalışma izinleri ile ilgili kırtasiyeciliği tamamen ortadan kaldıracak, ilgili tüm kurumlarla entegre olan yeni bir otomasyon sistemi kuracağız.

2.10. Sosyal Güvenlik

AK Parti olarak sosyal devleti etkili hale getirdik ve sosyal adaleti gözettik. Bu çerçevede, kalkınmanın en önemli göstergelerinden biri olan **tüm toplumun kapsandığı bir sosyal güvenlik şemsiyesini** geliştirmeyi temel bir politika olarak benimsedik.

Tüm vatandaşlarımızı sosyal güvenlik ve genel sağlık sigortası kapsamına alırken aynı zamanda sürdürülebilir ve etkin çalışan bir sosyal güvenlik sistemi oluşturmayı hedefliyoruz.

Sosyal güvenlik sistemimizi geliştirirken, çalışanlar, işverenler ve emekliler arasında hakkaniyetli ve **sürdürülebilir bir denge** oluşturulması temel ilkimizdir.

a. Neler Yaptık

İktidarlarımız döneminde, sosyal güvenliği temel bir hak olarak gördüğümüz için bu alanda önemli reformları hayata geçirdik.

Kasım 2002'de AK Parti olarak söz verdiğimiz tüm nüfusu ve tüm riskleri güvence altına alan ve sürdürülebilir bir sosyal güvenlik sistemi oluşturma hedefimizi büyük oranda gerçekleştirdik.

Üç ayrı sosyal güvenlik kurumunu (SSK, BAĞ-KUR ve Emekli Sandığı) tek çatı altında topladık. Sosyal güvenlik kapsamını genişlettik. Nüfusun tamamına eşit, kolay ulaşılabilir hale getirdik.

Gerçekleştirilen düzenlemelerin etkisiyle 2006 yılında yüzde 77,9 olan sigortalı nüfus oranını, 2014 yılı itibarıyla yüzde 81,5'e çıkarttık. Kaliteli sağlık hizmetini hedef alan genel sağlık sigortası sistemini oluşturarak, **nüfusumuzun tamamına yakınına Genel Sağlık Sigortası (GSS) kapsamına aldık.**

İstihdam teşvikleri ve kayıt dışıyla mücadele neticesinde; 2002 yılında 12 milyon olan aktif sigortalı sayısı 2014 yılında 19,9 milyon kişiye ulaşmıştır. Son 12 yılda çalışma çağındaki nüfus yüzde 18 artış gösterirken, sosyal güvenlik kapsamının genişletildiğinin bir göstergesi olarak **aktif sigortalı sayısı yüzde 66 oranında artış göstermiştir.**

AK Parti olarak, emekliye enflasyonun oldukça üzerinde artışlar sağladık. 12 yılda emekli aylığını reel olarak; memurlarımızda yüzde 23, işçilerimizde yüzde 43, Bağ-Kur'lu esnafımızda yüzde 100, Bağ-Kur'lu çiftçimizde yüzde 238 oranında artırdık.

Sağlığa erişimi kolaylaştırdık. Bir yıl içinde bir kişi için hekime müracaat sayısı 2002 yılında yıllık 3,2 iken, genel sağlık sigortasının tüm vatandaşlarımıza kapsamına alması ve istenilen hastaneye başvuru imkânının getirilmesiyle 2013 yılında bu oranı 8,3'e yükselttik.

Sosyal güvenliğe ilişkin hizmetlere erişiminin artırılması amacıyla ülkenin dört bir yanına Sosyal Güvenlik Merkezlerini (SGM) yaygınlaştırdık. İnsansız SGM ve 514 adet ilçemiz Mobil SGM'lerimizi hizmete aldık.

Kişilerin sosyal güvenceden mahrum çalıştırılmasının engellenmesi adına kayıt dışı istihdamla mücadeleye yönelik denetim faaliyetlerini yoğunlaştırdık. Etkin denetimler ve uygulamaya koyduğumuz düzenlemeler sonucunda, yüzde 47 olan kayıt dışı istihdam oranını ise 2014 yılında yüzde 36,3'e düşürdük.

Beşeri ilaçlarda referans fiyat uygulaması ile kamu iskontosu uygulamasını başlattık.

SSK hastanelerini Sağlık Bakanlığına devrettik, SSK eczanelerini kapatarak SSK sigortalılarının özel eczanelerden ilaç alabilmesini sağladık.

SSK, Bağ-Kur ve Emekli Sandığı birleştirilerek Sosyal Güvenlik Kurumunu (SGK) kurduk.

Devredilen Emekli Sandığı sigortalıları gibi, Devredilen SSK ve Devredilen Bağ-Kur sigortalılarının da SGK ile sözleşmeli üniversite hastanelerine ve sözleşmeli özel sağlık tesislerine doğrudan müracaat edebilmesi imkânını sağladık.

Sosyal güvenlik uygulamalarında **norm ve standart birliği** sağlanması yönünde düzenlemeler yaptık.

Emeklilik yaşı ve emekliliğe hak kazanmak için gerekli prim ödeme gün sayısı şartını kademeli olarak yükselttik, emekli maaşı hesaplanmasında kullanılan parametrelerde değişiklikler yaptık.

Tahsil edilen prim gelirlerinin dörtte biri oranında SGK gelirlerine devlet katkısı yapılmasını sağladık.

2002 yılında 14,8 milyar TL olan prim ve yapılandırma gelirleri 2014 yılında yaklaşık 134 milyar TL'ye ulaşmıştır.

Bölgesel yatırımlarda prim teşviki ile 5 puan, Ar-Ge, özürü ve genç-kadın teşviklerini uygulamaya başladık.

Bölgesel istihdam teşviklerini genişlettik, 5 puan teşvikine ilave olarak **sosyo-ekonomik gelişmişlik endeksleri dikkate alınmak suretiyle belirlenen 51 ilde, 6 puanlık ilave sosyal güvenlik primi işveren payı indirimi sağladık.**

2006, 2008, 2011 ve 2014 yıllarında prim yapılandırma uygulamaları kapsamında SGK'nın prim alacaklarında yapılandırmaya gittik.

İlaç harcamalarında sürdürülebilirlik ve öngörülebilirlik sağlanması amacıyla global bütçe uygulamasına geçtik.

Devredilen Emekli Sandığı sigortalılarının ve bağımlılarının sağlık harcamalarını SGK'ya devrettik.

Yeşil kartlıların sağlık harcamalarını genel sağlık sigortası kapsamında SGK'ya devrettik.

Zorunlu genel sağlık sigortası için prim ödeme gücü olmayanların ve genel sağlık sigortası dışında kalan diğer kişilerin gelir tespiti işlemlerini yapmaya başladık, nüfusun tamamına yakınının genel sağlık sigortalısı olarak tescil edilmesini sağladık.

Prim ödeme gücü olmadığı tespit edilenlerin sağlık primlerinin devlet tarafından ödenmeye başlanmasını sağladık.

2002 ve 2014 yıllarında GSYH'ya oran olarak, SGK toplam gelirleri sırasıyla yüzde 5,6 ve yüzde 10,2 düzeyinde, SGK toplam giderleri sırasıyla yüzde 8,0 ve yüzde 11,4 düzeyinde gerçekleşmiştir. Buna göre sosyal güvenlikte gelir-gider açığını GSYH'ya oran olarak 2002 yılındaki yüzde 2,4 düzeyinden 2014 yılındaki yüzde 1,2 düzeyine indirdik.

SGK'ya yapılan toplam bütçe transferleri, GSYH'ya oran olarak 2002 yılındaki yüzde 2,9 düzeyinden 2014 yılındaki yüzde 4,4 düzeyine yükselmiştir.

GSYH'ya oran olarak, SGK'nın prim tahsilatlarını 2002 yılındaki yüzde 4,5 düzeyinden 2014 yılında yüzde 7,8 düzeyine, sigorta giderlerini 2002 yılındaki yüzde 5,1 düzeyinden 2014 yılında yüzde 7,8 düzeyine yükselttik.

SGK sağlık harcamalarını, GSYH'ya oran olarak 2002 yılındaki yüzde 2,0 düzeyinden 2014 yılındaki yüzde 3,1 düzeyine yükselttik.

AK Parti İktidarları olarak sosyal güvenlik alanında geçtiğimiz dönemde vatandaşlarımıza yönelik önemli icraatlar gerçekleştirdik. Bu çerçevede;

- Evlerinde çalışıp gelir getirici faaliyet yapmayan kadınlarımız için isteğe bağlı sigortalı olma imkânı getirdik.
- Engelli çocuğu olan annelere ilave gün hakkı verdik.
- 900 gün karşılığı ölüm aylığı imkânı getirdik.
- Bağ-Kur ve SSK'lıların sağlık hizmetlerine erişimini daha kolay hale getirdik
- Ev hizmetlerinde 10 günden az çalıştırılanlara sigortalılık imkânı getirdik.
- Kısa vadeli prim oranlarını sabitledik.
- Yer altında çalışan işçilerimizin fiili hizmet zammı sürelerini genişlettik.
- Madencilerin emeklilik yaş koşulunu düşürdük. Mevcut koşullarda yıpranmayla 48,5 yaşında emekli olan madenci 43,5 yaşında emekli olabilecektir.
- Yeni özel düzenlemeler yaparak Soma faciasında hayatını kaybeden madencilerimizin hak sahiplerine ölüm aylığı bağladık.
- Yurtdışında bulunan vatandaşlarımıza isteğe bağlı sigortalı olma imkânı getirdik.

- İzinle vatandaşlıktan çıkanlara (mavi kartlılara) borçlanma hakkı verdik.
- Taksi ve dolmuş şoförlerinin sosyal güvenlik kapsamına girmelerini kolaylaştırdık.
- Bağ-Kurlulara da iş kazası geliri alma imkânı getirdik.
- Bağ-Kur kapsamında olan sigortalılar ile emeklilere her doğum için emzirme ödeneği vermeye başladık. 2014 yılı için emzirme ödeneği olarak kişi başına 103 TL ayırdık.
- Bağ-Kur Sigortalılarına erken emeklilik hakkı getirdik.
- Yetim kız çocuklarına evlenme yardımı imkânı getirdik.
- Krediyile emekli olma kolaylığı getirdik.
- Yurtdışında işçi çalıştıran işverenlere prim desteği sağladık.
- Bağ-Kurluların sağlık hizmetlerine erişimini daha kolay hale getirdik.
- Bağ-Kurluların askerlik borçlanmasını kolaylaştırdık.
- Kendi nam ve hesabına çalışanlara doğum borçlanması yapabilme imkânı getirdik.
- Aylıksız izne ayrılan memurlara sağlık güvencesi getirdik.
- Engelli kamu memurları için kolay emeklilik imkânı sağladık
- 5510 Sayılı Kanun 4. maddesinin (c) bendine tabi olanların borçlandıkları sürelerinin hizmete sayılmasını sağladık.
- YAŞ mağdurlarına iade-i itibar sağladık.
- Terörle Mücadele Kanunu kapsamına giren olayların kapsamını genişlettik.

- Vefat eden memurun dul ve yetimlerine aylık bağlanması için aranan 10 yıllık hizmet süresini 5 yıla düşürdük.
- Şehit ailelerine, maluller ile dul ve yetimlerine sağlanan hakları revize ettik.
- Eğitim öğretim yardımını arttırdık ve kapsamını genişlettik.
- Terör ve harp malulü gazilerimizin sağlık haklarını genişlettik.
- Devlet memurlarına da doğum borçlanması yapabilme imkânı getirdik.
- Aylık bağlama sürelerini kısalttık. Daha önce 3 ayı geçen aylık bağlama süreleri 30 günün altına düşürülerek emekli olan vatandaşlarımızın tek gelir kaynağı olan emekli aylığını elde edememesinden kaynaklı mağduriyetleri önlemiş olduk.
- Emekli aylıklarını emeklinin evinde ödemeye başladık. Bu kapsamda 2014 Nisan ayında 7.885, 2014 Kasım ayında 8.085 kişiye evinde ödeme yaptık.
- Fiş ve fatura toplamaya son verdik.
- T.C. Kimlik No ile gelir ve aylık alma imkânı sağladık.
- Kütahya/Simav ve Van'da meydana gelen depremler sonucunda malul kalan sigortalı depremzedelere aylık hakkı verdik.
- İntibak Yasasını yürürlüğe koyduk. Böylece kapsamdaki kişilerin yüzde 65,3'ünü intibaktan yararlandırdık.
- Vefat eden sigortalını 65 yaşından büyük muhtaç durumda olan ana ve babasına Aylık hakkı getirdik.
- Her vatandaşımızın istediği hastaneye gidebilmesinin önünü açtık.

- Vatandaşlarımızı ilaç kuyruklarından kurtardık.
- Evde sağlık hizmeti imkânı getirdik.
- Doğum borçlanması hakkını 3'e çıkardık.
- Tüp bebek tedavisinde vatandaşımızın yararına yenilikler getirdik.
- Yurtdışında tedavi olabilme süre sınırını kaldırdık.
- Trafik kazalarına bağlı tedaviler SGK tarafından karşılanmaya başlandı
- Yaşlılara yönelik karşılanan sağlık hizmetlerini hem nitel hem nicel olarak artırdık.
- Gazilerimize sağlıkta ayrıcalıklar sağladık.
- Kanser tedavisi gören hastalarımıza sağladığımız hizmetleri artırdık.
- Engelli hastalarımızın dış tedavileri ile fizik tedavi ve rehabilitasyon tedavilerine yönelik hizmetler sağladık.
- Kalp, akciğer ve kornea nakillerinde ayrıcalıklar sağladık.
- Gelir testine girmeyenlerin gelir testine girmelerini sağlayarak borçlarının taksitlendirdik.

b. Neler Yapacağız

AK Parti olarak önümüzdeki dönemde de sosyal güvenlik alanında sağladığımız ilerlemeleri devam ettirecek, dünyada değişen şartlar ve gelişen standartları da yakından takip ederek sistemimizi güncelleyeceğiz.

Sosyal güvenlik sistemimizin uzun vadeli mali sürdürülebilirliğinin sağlanması amacıyla tedbirler almaya devam edeceğiz.

Sigorta işlemlerinin otomasyonla yapılması kapsamında

çeşitli meslek mensuplarının tescil-terk işlemlerinin elektronik ortamda gerçekleştirilebilmesine yönelik çalışmalar yürüttük ve tam otomasyona geçiş kapsamında faaliyetlere devam edeceğiz.

Kayıt dışı istihdam ve kayıt dışı ücretle mücadele edilerek kayıtlı çalışan sayısını artıracak ve prim tabanını genişleteceğiz.

Prim yapılandırmalarını ekonomik kriz ve doğal afet gibi istisnai haller dışında uygulamayacağız.

Sağlık hizmetleri ve harcamalarında sürdürülebilirlik dikkate alınarak ilaç ve tedavi harcamalarını daha akılcı hale getireceğiz.

Sağlık bütçesinde kaynak etkinliğinin sağlanması amacına yönelik çalışacağız. Özellikle hasta ve işlemin takibinin yapılması, suistimallerin önlenmesi, gereksiz ve mükerrer tetkiklerin önüne geçilmesine yönelik çalışmalara hız kazandıracacağız.

Giderek artan yaş ortalamamızı da dikkate alarak aktif ve sağlıklı yaşlanmayı destekleyeceğiz. Yaşam boyu öğrenim programlarına daha iyi erişim sağlayarak uzun çalışma yaşamını destekleyecek, ileri yaşlarda uygun istihdam olanaklarını geliştireceğiz.

Sektörel katkısının yanı sıra ülkemizdeki tasarruf eğilimini de güçlendireceğini öngördüğümüz tamamlayıcı emeklilik tasarruflarını destekleyeceğiz.

Sosyal güvenlik ve prim ödeme bilincini artıracak ve farkındalık oluşturacağız. Cari dönem prim tahakkukunu ve tahsilatını artıracacağız.

Koruyucu önleyici sağlık hizmetlerinin geliştirilmesine ve yaygınlaştırılmasına katkı sağlayacağız.

Sağlık hizmetlerinin doğru kullanılması konusunda toplumu bilinçlendirecek ve farkındalık oluşturacağız. Sağlık sigortacılığını geliştireceğiz.

Emeklilik hizmetlerini etkinleştireceğiz.

Geçmişe olduğu gibi önümüzdeki süreçte de düşük düzeyde maaş alan emeklilerimizin gelir seviyesini alacağımız tedbirlerle yükselteceğiz. Bu çerçevede;

Temmuz ayında emekli maaşlarına rutin olarak yapacağımız artıştan sonra maaşı 1.000 liranın altında kalan SSK ve Bağ-Kur emeklilerimize seyyanen 100 lira zam yapacağız. Maaşı 1.000 lira ile 1.100 lira arasında olan emeklilerin maaşını da 1.100 liraya tamamlayacağız. Bu artıştan emeklilerimizin yaklaşık yüzde 60'ının istifade etmesini sağlayacağız.

Ticari faaliyette bulunan emeklilerimizden kesilen ayda yüzde 15 oranında Sosyal Güvenlik Destek Primini yüzde 10'a indireceğiz. 630 binden fazla emeklimizin yararlanacağı bu düzenlemeyle emeklilerimizin aylıklarına ortalama en az 50 liralık ayrıca bir artış sağlayacağız.

65 yaş aylığı alan vatandaşlarımızın 145 lira olan aylığını, 200 liraya çıkaracağız.

İmkânlarımız arttıkça emeklilerimize ve diğer sosyal gruplara desteğimizi daha da artıracacağız.

Bu ve benzeri tedbirlerimiz ile bir yandan gelir dağılımını iyileştirmeye, diğer yandan ekonomik canlılığımızı sürdürmeye devam edeceğiz.

Evde çocuk bakım hizmetleri yoluyla kayıtlı kadın istihdamını destekleyeceğiz.

Sosyal güvenlik sözleşmelerine göre sağlık yardım hakkı elde etmiş sigortalıların ve bakmakla yükümlü oldukları kişilerin sağlık aktivasyon ve provizyon sistemine dahil edilmesini sağlayacağız.

Sosyal güvenlik kurumuna erişimi artıracacağız.

e-randevu projesiyle randevu sistemini etkin ve daha kolay hale getireceğiz.

3. İSTİKRARLI VE GÜÇLÜ EKONOMİ

Ekonomide elde ettiğimiz başarılar; insanımızın refahını artırmakta, daha kaliteli mekân ve çevre taleplerini tetiklemekte, beşeri sermayemizi güçlendirmekte, bilim ve yenilik alanına daha fazla kaynak ayırmamıza yardımcı olmakta, ülkemizin prestijini artırarak dış politikada atacağımız adımlara önemli ölçüde güç vermektedir.

AK Parti olarak **sürdürülebilir bir ekonomik kalkınma** için, ileri demokratik standartları ve evrensel hukuk normlarına dayalı olarak işleyen adil bir yargı düzenini esas aldık. Yargı reformu başta olmak üzere, katılımcı demokrasi ve yönetim alanında sağlamakta olduğumuz ilerlemeler, önemli bir aşamaya gelmiş olan ekonomik dönüşüm sürecimizi sağlamlaştırmak açısından da kritik bir rol oynamaktadır.

Her alanda olduğu gibi ekonomi alanında da yeni bir döneme giriyoruz. Bu dönemde bir yandan **makroekonomik istikrar ve kazanımlarımızı güçlendirirken**, bir yandan da **mikroekonomik ve sektörel dönüşümlere odaklanacağız**. Son 12 yılda, üst-orta gelir grubuna yükselttiğimiz ülkemizin, yüksek gelir grubu ülkeler arasına girmesi temel amacımızdır. Güven ve istikrar içerisinde büyüyecek olan ekonomimizin temelini nitelikli, girişimci ve yenilikçi insanımız, bilgi ve teknoloji ile katma değeri yükselten işletmelerimiz oluşturacaktır.

Bugüne kadar olduğu gibi bundan sonra da;

- Mülkiyet hakkı ve girişim özgürlüğünü koruyacağız.
- Mevzuatın öngörülebilir ve sarıh olmasını, geriye yürümemesini sağlayacağız.
- Kazanılmış hakların korunmasını temin edeceğiz.
- Yargı sisteminin hızlı ve tutarlı bir şekilde çalışması için gerekli ortamı oluşturacağız.
- Kamunun etkin olarak işletilmesini ve öngörülebilirliği sağlayacağız.
- Adalet ve emniyetin tesis edildiği bir iş ve yatırım ortamı oluşturacağız.

- Özel sektörün ihtiyaç duyacağı hizmetlere yönelik temel fiziki ve sosyal altyapıyı sunacağız.
- Üretken alanlarda, yenilikçi ve girişimci özel sektör öncülüğünde büyüyeceğiz.
- Dışa açık bir ekonomi olarak her alanda rekabetçiliği geliştirecek, küresel yatırımları ve nitelikli insan gücünü cezbedeceğiz.

3.1. Büyüme ve Makroekonomik İstikrar

Uzun vadeli kalkınma amacımız, yeniden şekillenmekte olan dünyada milletimizin temel değerlerini ve beklentilerini esas alarak gerçekleştireceğimiz **yapısal dönüşümlerle ülkemizin uluslararası konumunu yükseltmek ve halkımızın refahını artırmaktır.** Uygulayacağımız ekonomi politikalarında insanımızın mutluluğunu ve refahını artırmayı temel hedef olarak görüyoruz.

Ekonomi, AK Parti iktidarının **güven ve istikrar** ile milletimizin refahı ve gücü doğrultusunda her zaman çok önem verdiği bir alandır. Dışa açık ve dünyayla entegre bir ekonomik yapıyla yatırım ortamının daha da iyileştirilmesi, serbest piyasa ekonomisine dayalı ekonomik kalkınma anlayışımızın vazgeçilmez prensibidir.

Birinci atılım dönemimizde bu prensiple, uyguladığımız politikalarla ülkemizi hem yerli hem uluslararası yatırımcı için cazip bir ortam haline getirdik ve uluslararası sermaye girişinde büyük artışlar sağladık. İkinci atılım döneminde de ekonomik büyümeyi bu anlayışımızdan taviz vermeden sağlayacağız.

a. Neler Yaptık

Siyasi istikrarın olmadığı bir ortamda makroekonomik istikrarı sağlamak mümkün değildir. Son 12 yıllık dönemde sağladığımız siyasi istikrar ve bu istikrara dayalı güven ortamı, önemli yapısal reformların gerçekleştirilebilmesine güçlü bir zemin hazırlamıştır.

Oluşturduğumuz güven ortamı ve inşa ettiğimiz istikrar sonucunda, kalkınmamızın önünde engel teşkil eden enflasyon ve kamu açıkları gibi temel makroekonomik istikrarsızlık unsurları, geçtiğimiz dönemde büyük oranda sorundan çıkmıştır.

Böylece, kalkınma sürecini hızlandıracak alanlara odaklanmayı mümkün hale getirdik. **Yüksek büyüme oranlarını yakaladığımız ve dünyada yükselen bir ekonomi olarak ön plana çıktığımız bir süreci yaşadık.**

Gerçekleştirdiğimiz yapısal reformlar ve güçlü düzenlemeler ile bir yandan **ekonominin kırılganlığını azalttık**, diğer yandan da piyasaların rekabetçi bir ortamda serbestçe işleyişini sağladık.

Yakaladığımız istikrarlı büyüme ve güven ortamının devamı için ekonomide fırsat eşitliği ve adaleti sağlayarak, hiç kimseye imtiyaz veya ayrıcalık tanımadık. Rekabeti iyi işleterek hiç kimse için korunaklı kolay para kazanma alanı oluşturmadık, **kurallı bir piyasa ekonomisi anlayışını hâkim kıldık.**

Ekonomi politikalarımızı güven, istikrar, uyum, şeffaflık, tutarlılık ve öngörülebilirlik ilkeleri üzerine inşa ettik. Politikalarımızı ve elde ettiğimiz sonuçları, şeffaf bir biçimde kamuoyuyla paylaştık, tüm uygulamaların birbiriyle tutarlı olmasına özen gösterdik.

Temel politikalarda süreklilik sağlayarak, halkımız ve ekonomik karar alıcılar için öngörülebilir bir ortam oluşturduk. **Devlet yönetiminde hesap verebilir bir anlayışı hâkim kıldık.** Halkın bize verdiği yetkinin, süresi sınırlı bir emanet olduğunun bilinciyle hareket ettik.

Bu ilkeleri temel alan ekonomi politikalarımız sayesinde, tüm dünyada örnek olarak gösterilen bir ülke konumuna gelmiş bulunmaktayız. Güçlü ekonomik yapımız, küresel ekonomik krizden hızlı bir şekilde çıkmamızda etkili olmuştur.

Ülkemizin dünyada öne çıkan başarısı, yalnız makroekonomik büyüklüklere dayalı olmayıp, sağladığımız ekonomik ve siyasi istikrar ortamını gerekli sosyo-ekonomik reformlarla desteklememizin bir sonucudur.

Sağladığımız istikrar ortamında, kamu kesiminden kaynaklanan riskler ortadan kalkmış, makroekonomik belirsizlikler azalmış, işletmelerimizin finansmana erişimi kolaylaşmış ve yatırımlar önemli ölçüde artmıştır. Bu durum, bir taraftan üretim ve istihdamı, diğer taraftan büyümemizin asıl dinamiğini oluşturan özel sektörümüzün rekabet gücünü artırmıştır.

Türkiye, iktidarlarımız döneminde siyasi, ekonomik ve sosyal pek çok alanda önemli bir dönüşüm süreci yaşamıştır.

Gayri Safi Yurtiçi Hasılamızı, 2002 yılındaki 230 milyar dolar seviyesinden 2014 yılı itibarıyla yaklaşık **800,1 milyar dolar seviyesine ulaştırdık. Kişi başına milli gelirimizi** ise 3.500 dolar seviyesinden yaklaşık **3 kat artırarak 10.404 dolar seviyesine ulaştırdık.**

2002 yılında satın alma gücü paritesine göre kişi başına gelir açısından AB ortalamasının yüzde 36'sı kadar gelire sahip olan ülkemiz, gelir seviyesini 2013 yılında AB ortalamasının yüzde 55'ine çıkarmıştır.

Makroekonomik istikrara yönelik aldığımız tedbirleri başarılı bir şekilde uygulamamız sonucunda, enflasyonu tek haneli rakamlara gerilettik ve fiyat istikrarının sağlanması yolunda önemli bir yol kat ettik. Bu kapsamda, enflasyon 2002 yılındaki yüzde 29,7 seviyesinden 2013 yılında yüzde 7,4 düzeyine gerilemiştir. 2014 yılında ise konjonktürel olumsuzluklara rağmen yüzde 8,2 olarak tek haneli rakamlarda gerçekleşmiştir.

2002-2014 döneminde, kamu maliyesi ve bankacılık kesimini güçlü bir yapıya kavuşturduk. Bu bağlamda, Hazine borçlanma **faizlerini yüzde 63,8 seviyesinden yüzde 7'lere kadar**

düşürdük. Böylece, ekonominin dış şoklara karşı kırılganlığını azalttık. 2014 yılında ise faizler yüzde 9,8 olarak gerçekleşmiştir.

Bütçe açığını 2002 yılındaki yüzde 12 seviyesinden 2014 yılında yüzde 1,3 seviyesine düşürerek bu alanda çok ciddi bir iyileşme kaydettik. Toplam **kamu borç stokunu** ise aynı dönemde **yüzde 74 seviyesinden yüzde 33 seviyesine** düşürdük.

Ekonomik dönüşüm sürecinde kararlı bir şekilde uyguladığımız reformların ve siyasi istikrarın kazanımlarını, son küresel ekonomik krizde daha belirgin bir şekilde gördük. Türkiye ekonomisi, oluşturduğumuz mali alanın da katkısıyla, doğru ve zamanında uyguladığımız makroekonomik politikalara ek olarak, sahip olduğumuz sağlam finansal sistem sayesinde, küresel kriz ortamında birçok ülkeye kıyasla pozitif yönde ayrılmıştır.

Bu sayede Türkiye, küresel ekonomik krizden en hızlı çıkan ve küresel ekonomik belirsizliklerden en az etkilenen ülkelerden biri olmuştur. 2002-2014 döneminde ortalama büyüme oranımız yüzde 5 civarında olmuştur.

2002'de en zengin yüzde 10'luk kesimin ortalama geliri en yoksul yüzde 10'luk kesimin gelirinin 18,3 katı iken, 2013 yılında bu oran 11,7 katına gerilemiştir. Böylece, giderek daha adil bir gelir paylaşımını sağlamış olduk.

Büyük oranda faiz harcamalarına ayrılan kaynaklar, oluşturduğumuz güven ve istikrar ortamında sosyal politikalara, yatırımlara ve personel harcamalarına kaydırılmıştır. Eğitim, sağlık ve sosyal koruma harcamalarının tamamını içeren **sosyal harcamaların GSYH'ya oranını, 2002 yılındaki yüzde 13,7 seviyesinden, 2013 yılında yüzde 18,1 seviyesine çıkardık**, 2014 yılında da yüzde 18,4 seviyesine yükselmesini bekliyoruz. Sosyal devlet anlayışımızın bir gereği olarak, sosyal harcamaların genel devlet harcamaları içerisindeki payını da aynı dönemde yüzde 33'ten yüzde 45'e yükselttik, bu payın 2014 yılında da yüzde 46'ya yükselmesini bekliyoruz.

b. Neler Yapacağız

AK Parti olarak, günümüzün rekabetçi dünyasında insana, insanın niteliklerine, sağlıklı bir sosyal ortama yapılan yatırımların, aynı zamanda ekonomik potansiyelimize yapılan bir yatırım olduğunu bilerek, ekonomi politikalarımızı güçlü sosyal politikalar ile bütünleştirmeye devam edeceğiz.

Önümüzdeki dönemde yurtiçi üretimi artırma ve ithalata bağımlılığı azaltma perspektifiyle, imalat sanayiinin GSYH içindeki payının artırılması, yapısal dönüşüm açısından önem arz etmektedir. AK Parti, bu yapının oluşturulması için verimlilik artışının ve sanayileşmenin hızlandırılması gerektiğinin farkındadır. Özel sektör öncülüğünde, Ar-Ge'ye daha fazla ağırlık vererek, ihracata dayalı ve rekabetçi bir üretim yapısıyla bunu gerçekleştirmeye kararlıyız.

Son 12 yılda, önemli bir kalkınma hamlesi yapan ülkemiz, gelişmiş ülkelere yakınsama sürecini hızlandıracaktır.

Önümüzdeki dönemde de makroekonomik ve finansal istikrarın güçlü bir biçimde sürdürülmesi, ekonomi politikalarımızın başarısında vazgeçilmez bir unsurdur. Cumhuriyetimizin 100. yıl ufkunu ortaya koyan 2023 vizyonumuz ile katılımcı bir yaklaşımla hazırladığımız planlarımız ve dönüşüm programlarımız yol haritamız olacaktır.

Yüksek ve istikrarlı büyümeye yönelik temel stratejimiz, özel sektör öncülüğünde, dışa açık ve rekabetçi üretim yapımızın geliştirilmesidir. Verimlilik artışı ve sanayileşme sürecinin güçlendirilmesi, bu stratejimizin temel yapı taşlarını oluşturmaktadır.

Yurt içi tasarruflarımızın artırılması ve daha üretken alanlara yönlendirilmesi, özel sektör yatırımlarının artırılması yoluyla imalat sanayiinin GSYH içindeki payının yükseltilmesi ve işgücü verimliliğimizin geliştirilmesi suretiyle istikrarlı büyümeyi devam ettireceğiz.

Bu kapsamda, **büyüme stratejimiz 5 temel eksen üzerine oturmaktadır.** Bu eksenler, büyüme stratejimizin hayata

geçirilmesi açısından önümüzdeki dönemde önemli politika alanları olacaktır.

- **Makroekonomik istikrarın güçlendirilmesi,**
- **Beşeri sermayenin geliştirilmesi ve işgücü piyasasının etkinleştirilmesi,**
- **Teknoloji ve yenilik geliştirme kapasitesinin artırılması,**
- **Fiziki altyapının güçlendirilmesi,**
- **Kurumsal kalitenin iyileştirilmesi.**

Son dönemde sağladığımız istikrarın güçlendirilerek korunması kapsamında, kamu gelir ve harcamalarında kalitenin artırılmasına yönelik çalışmalar yapacağız.

Kamu harcamalarının toplam hâsıla içerisindeki payının artırılmamasına ve böylelikle kamunun özel sektörü dışlayıcı etkisinin en aza indirilmesine dikkat edeceğiz.

Verginin tabana yayılması gibi gelir artırıcı çalışmalarla oluşturulacak mali alan ile yeni politikaların uygulanmasına imkân sağlayacağız.

Fiyat istikrarını güçlendirecek para politikası çerçevesini koruyacağız.

Cari açığın kalıcı çözümüne yönelik politika ve önlemleri hayata geçireceğiz. Bunlara paralel olarak, **yurtiçi tasarrufların artırılmasına** yönelik çalışmalarımızı sürdüreceğiz.

Türkiyemiz, hızlı gelişme sürecini destekleyecek genç ve dinamik bir nüfus yapısına sahiptir. Önümüzdeki dönemde nüfus dinamiklerinin sunduğu fırsattan en yüksek düzeyde yararlanmak amacıyla, işgücüne katılımı artıracacağız, eğitimin özellikle nitelik yapısının geliştirilmesini sağlayacağız.

İşgücü piyasasının ihtiyaçlarıyla uyumlu bir biçimde, **beşeri sermayenin geliştirilmesine** yönelik eğitim politikaların

yanı sıra, uygun çalışma ortamı sağlanarak nitelikli insan gücünün ülkemize çekilmesini sağlayacak, teknoloji geliştirme yeteneği ve kurumsal kalite alanlarına önemli girdi temin edeceğiz ve böylece büyümeye katkı sağlayacağız.

Önümüzdeki dönemde, çevre faktörünü de dikkate alan **Ar-Ge ve yenilik** faaliyetlerini özel sektör odaklı olacak şekilde artıracacağız. Elde edilecek çıktılarının ticarileştirme ve markalaşma süreçlerini hızlandırarak katma değer artışı sağlayacağız.

Kamu altyapı yatırımlarımızı, ekonomide üretimin sağlıklı olarak gelişmesini destekleyecek, ancak kaynak israfına yol açmayacak biçimde planlayacağız. Kamu eliyle yapacağımız nitelikli altyapı yatırımları, özel sektör yatırımlarını güdüleyerek üretim kapasitesini artıracak; bir taraftan da verimlilik bazlı büyüme dinamiğine katkı sağlayacaktır.

Firma ve ülke düzeyinde kurumsal kaliteyi artırarak, istikrarlı ve yüksek büyümeye katkı sağlayacağız. Firmalarımızın yönetim süreçlerinin iyileştirilmesi, ömürlerinin uzatılması ile verimlilik ve ölçek sorunlarının çözümüne odaklanacağız.

Aynı kapsamda, **kayıt dışılık ve yolsuzlukla mücadele**ye devam edeceğiz.

Vergi düzenlemelerinde öngörülebilirlik ve istikrarı gözeterek; fikri mülkiyet ve patent haklarını koruyacak, piyasaların etkin işlemlerini sağlayacak ve **yatırım ortamını güçlendireceğiz**.

Ülkemizdeki karar alma süreçlerinin daha sağlıklı bir şekilde işlemlerine imkân sağlayacak, yatırım ve üretimin cazip hale getirilmesi yoluyla, üretim kapasitesini daha hızlı bir biçimde artıracacağız.

Özellikle üretken alanlara yeni uluslararası doğrudan yatırım girişlerini artırmayı sağlayarak hem teknoloji transferi yoluyla verimliliği artırıcı hem de doğrudan istihdam yaratıcı sonuçlar elde ederek, büyümeye katkı sunmayı hedefliyoruz.

Tarım sektörünün yıllık ortalama yüzde 3'ün üzerinde büyümesi ve GSYH içerisindeki payının dönem sonunda yüzde 6,8 olması, hizmetler sektörünün ise GSYH'ya paralel bir eğilim sergilemesini beklemekteyiz.

3.2. Ödemeler Dengesi

AK Parti olarak, ekonomide yapısal dönüşümü sağlamada üretim ve ihracat kalitemizi artırmaya odaklandık. Bu yaklaşımla birinci atılım döneminde, Türkiye'nin hızlı büyüme dönemlerinde yaşadığı yüksek cari işlemler açığının altındaki yapısal sorunlara yönelik politikalarımızı ikinci atılım döneminde de sürdüreceğiz.

Yeni Türkiye'nin ekonomi politikalarının esası, iç ve dış nedenlerine yoğunlaşarak cari açığı düşürmeye devam ederken, büyümeyi daha iyi bir ödemeler dengesi bilançosuyla gerçekleştirmek şeklinde olacaktır. Yerli üretimi destekleyecek programlarla, dış ticaret dengesini iyileştirmeyi, artan kaynaklarımızı üretken alanlara yönlendirerek daha fazla gelire dönüştürmeyi hedefliyoruz.

a. Neler Yaptık

AK Parti iktidarlarımız döneminde, ihracatın GSYH'ya oranı 2002-2014 döneminde yıllık ortalama yüzde 17 olarak gerçekleşmiştir. 2002-2014 gerçekleştirmelerine göre yıllık ortalama ihracat artışı nominal olarak yüzde 14,2, reel olarak yüzde 8,9 olmuştur.

Bu dönemde yaşanan küresel krize rağmen, ihracatımız artış eğilimini sürdürmüştür. İhracat fiyatları, bu dönemde dalgalı bir seyir göstermiş ve yıllık ortalama yüzde 4,6 oranında artmıştır.

İhraç pazarlarımız çeşitlendirme stratejimizle, AB dışı pazarların toplam ihracatımız içerisindeki payını, 2002-2014 döneminde yüzde 43,3 seviyesinden yüzde 56,5 seviyesine yükselttik.

İthalatın GSYH'ya oranı, 2002-2014 döneminde yıllık ortalama yüzde 26,5 olarak gerçekleşmiştir. Aynı dönemde yıllık ortalama ithalat artışı nominal olarak yüzde 16,3, reel olarak yüzde 9,9 olarak gerçekleşmiştir.

Ekonomik büyüme ve istikrara bağlı olarak, dış borç stokunda kısa vadeli borçların ve özel sektörün payı artarken kamunun payında azalma kaydedilmesini sağladık.

2002 yılında 28,1 milyar dolar olarak devraldığımız Merkez Bankası net rezervlerini, 2014 yılı sonunda 127,3 milyar dolara ulaştırdık.

2012 yılında yurtiçinde üretimi artırmaya yönelik, sektörel ve bölgesel boyutları olan yatırım teşvik programını uygulamaya koyduk.

2013 yılında yurtiçi tasarruf oranlarını artırmak ve cari açığı kontrol altında tutmak amacıyla tüketici kredilerini sınırlayan, ihracat ve KOBİ kredilerini destekleyen kararlar aldık.

b. Neler Yapacağız

AK Parti olarak, yeni yatırımlar ve imalat sanayimizde yaşanacak dönüşümlerle, 2023 yılında 500 milyar dolar mal, 150 milyar dolar da hizmet ihracatına ulaşmayı hedefliyoruz. Mal ihracatımızda ana hedefimiz, dünya ihracatından yüzde 1,5 pay almaktır. İhracattaki bu olumlu performansın yanında, cari açık konusunu da dikkatle takip ediyor, gerekli yapısal ve konjonktürel tedbirleri alıyoruz.

Üretimde dönüşümün yüksek katma değerli ürünler lehine sağlanmasını, yerli girdi üretimini ve kullanımını teşvik ederek ithalata bağımlılığını ve bu suretle cari açığı azaltmayı amaçlayan **"İthalata Olan Bağımlılığın Azaltılması Öncelikli Dönüşüm Programımız"**la dış ticaret açığının GSYH'ya oranını azaltmayı hedeflemekteyiz.

Ayrıca ihracatın ithalatı karşılama oranını yüzde 70'e ulaştırmayı ve ihracatın kalitesini artırarak, orta ve yüksek

teknolojili ürünlerin ihracat içerisindeki payını yaklaşık yüzde 40'a ulaştırmayı hedeflemekteyiz. Program kapsamında;

- Türkiye'nin girdi tedarik ihtiyacı envanteri dikkate alınarak Girdi Tedarik Stratejisini (GİTES) güncelleyeceğiz.
- Orta-yüksek ve yüksek teknolojili ürünlere yönelik Ar-Ge, yenilik ve tasarım faaliyetlerine öncelik verilmek suretiyle, Türkiye Sanayi Stratejisi ve Sektörel Stratejiler hazırlayacağız.
- Orta ve yüksek teknolojili ürünlere yönelik yeni yatırım destek programları oluşturacağız.
- Firmaların orta-yüksek ve yüksek teknolojili ürün üretimine odaklanması amacıyla yatırım destek programlarının uygulamasına başlayacağız.
- İthalat bağımlılığını azaltmayı esas alan büyük ölçekli yatırımları ve stratejik sektör boyutlarını içeren yeni teşvik sistemini etkili olarak hayata geçireceğiz.
- Yerlilik oranını artırmak amacıyla, tedarik zincirindeki işletmeler arasındaki işbirliğini ve katma değer artışını sağlayacak kümelenme faaliyetlerini destekleyeceğiz.
- Türkiye'nin geleneksel ihracat pazarlarındaki payını düşürmeden, AB-dışı ülkelere olan mal ve hizmet ihracatını artırmak için gerekli düzenlemeleri yapacağız.
- İhracat desteklerinde etkililik esas alınacak, gelişme potansiyeli olan sektörlerle öncelik vereceğiz.
- Türkiye'nin ikili ve çok taraflı yükümlülükleri çerçevesinde yurtiçi üretimde yerli ara malı kullanımının ve katma değer artırılmasını sağlayacağız.
- Tasarım konusunda üniversite-sanayi işbirliği alanlarını genişleterek, yenilikçi üretim yapısını güçlendireceğiz.

- Tüketime yönelik ihrac ürünlerinde özgün tasarım faaliyetlerini özendirecek, nitelikli tasarımcı yetiştirilmesini sağlayacağız.
- Patent tescili ve uluslararası marka oluşturulmasını destekleyecek, tanıtım ve pazarlama konusundaki destekleri, ihracatçıların ihtiyaçları doğrultusunda geliştireceğiz.
- Enerji sektöründe girdi mahiyetinde olan ve üretilmesi yüksek katma değer sağlayacak hedef ürünler listesi çıkarılacak ve bunların üretimine yönelik yatırımlar desteklenecektir.
- Enerji üretim tesislerinde kullanılan teçhizatın yurtiçinde üretimini destekleyeceğiz.
- Rüzgâr, güneş, hidroelektrik gibi alternatif enerji kaynakları üreten tesislerde kullanılan, makine ve teçhizatın yurtiçi üretiminin payını artıracacağız.
- MTA'nın yurtdışında da madencilik faaliyeti yapabilmesini sağlayacağız.
- Demir çelik sektörünün hurda girdiye olan bağımlılığını azaltacağız.
- İnorganik kimya, biyoyakıt, alternatif kompozit malzemeler gibi alanlarda Ar-Ge faaliyetlerini teşvik edeceğiz.
- Elektrikli araçlar için prototip batarya üretimini gerçekleştireceğiz.
- Yüksek teknolojili ürünlere yönelik yatırımları ülkemize çekmek üzere serbest bölgelerin cazibesini artıracacağız.
- Yerli makine üreticilerinin rekabet gücünü artıracak mekanizmalar oluşturacağız.
- Atıkların ekonomiye kazandırılmasına önem vereceğiz.

- Yerli makine üreticilerinin yurtiçinde rekabet güçlerini artırmak için finansal ortamı iyileştirmeye yönelik mekanizmalar oluşturacağız.
- Dâhilde İşleme Rejimi, ihracata yönelik üretimde yurtiçinden girdi tedarik edilmesini teminen gözden geçirecek ve gerekli tedbirleri alacağız.
- Tohumculuk geliştirme ve üretim kapasitemizi artıracacağız.
- Özellikle son dönemde ticaret ortaklarımızda yaşanan gelişmelere bağlı olarak ihracatçılarımızın yeni pazarlara erişmesine yönelik mevcut imkânları iyileştireceğiz.
- e-Ticaretin, ihracatın artırılmasında etkili bir araç olarak kullanılması amacıyla gerekli mekanizmaları geliştireceğiz.
- Yerli ürünler gibi ithal ürünlerin de sağlık, çevre, enerji verimliliğine dair teknik düzenlemelere uygunluğunu sağlayacağız.
- Uluslararası hizmet ticareti müzakereleri kapsamında, ülkemiz yatırımcılarının yurt dışında haklarının teminat altına alınması ve korunmasını sağlayacağız.

3.3. Enflasyon ve Para Politikası

AK Parti olarak ekonomide temel prensibimiz, enflasyonun kalıcı bir biçimde düşük ve tek haneli oranlarda tutulmasıdır. Bu prensiple, para politikalarının temel amacı olan fiyat istikrarını sağlamak ve sürdürmek konusundaki kararlılığımız devam etmektedir.

İkinci atılım döneminde de para politikası, finansal istikrarı gözeterek ve fiyat istikrarını sağlama amacı ile çalışmamak kaydıyla uygulayacağımız büyüme ve istihdam politikalarını destekleyecektir.

a. Neler Yaptık

AK Parti iktidarları, para politikasının maliye politikasıyla uyumuna özen göstermiş ve enflasyonla mücadeleyi, ekonomik istikrarın temellerinden biri olarak görmüştür.

2002–2005 yılları arasında TCMB tarafından, açık enflasyon hedeflemesine geçiş rejimi olarak tanımlanan örtük enflasyon rejimi uygulanmıştır. 2005 yılına gelindiğinde, enflasyonun oranı ve oynaklığı azaltılmıştır.

Merkez Bankası 2006 yılında, gerekli ön koşulların büyük oranda oluştuğunu ve açık enflasyon hedeflemesi rejimine geçileceğini ilan etmiştir. Türkiye’de enflasyon hedefi “nokta hedef” olarak, 3 yıllık bir süre için belirlenmektedir.

2002 yılında yüzde 29,7 seviyesinde olan yılsonu TÜFE enflasyonunu, 2004 yılında tek haneye indirdik. **2012 yılı sonunda, enflasyon yüzde 6,2 değeri ile son 44 yılın en düşük oranını yakaladı.**

2002 yılında yüksek seviyede bulunan enflasyon beklentileri ile hedef enflasyon arasındaki fark, 2002-2006 döneminde büyük oranda azalmış ve sıfıra yakınsamıştır. Söz konusu fark, 2007-2014 döneminde ise dalgalı bir seyir izleyerek, ortalama yüzde 2,4 seviyesinde seyretmiştir.

2002 yılında gösterge tahvil faizi yüzde 70 seviyelerinde iken, faizlerde önemli bir düşüş süreci yaşanmış ve 2010 yılından itibaren gösterge tahvil faizi yüzde 10’lu seviyelerin altında seyretmiştir.

2004 yılı itibarıyla, gösterge tahvilin reel faizi yüzde 15 civarlarında iken, küresel finans krizi sonrasında kamuda bütçe disiplininin korunması ve takip eden dönemde özel sektörde basiretli borçlanmanın desteklenmesi ile reel faiz, yüzde 5’li seviyelerin altına gerilemiş ve ortalama yüzde 2 civarında seyretmiştir.

2002 yılı sonunda 28,1 milyar dolar düzeyinde bulunan (altın dâhil) döviz rezervlerimizi, 2014 yılı sonu itibarıyla 127,3 milyar dolara ulaştırdık.

2002 yılında 1 milyar dolar düzeyinde bulunan altın rezervlerimizi, 3 Nisan 2015 tarihi itibarıyla 19,5 milyar dolar düzeyine ulaştırdık.

Bu dönemde, Türk Lirasından altı sıfır attık ve Türk Lirasının itibarını pekiştirecek bir simge belirleyerek uygulamaya koyduk.

b. Neler Yapacağız

Para politikalarının temel önceliği, fiyat istikrarını sağlamak ve sürdürmektir. Para politikası finansal istikrarı da gözetecek ve fiyat istikrarını sağlama amacıyla çelişmemek kaydıyla, hükümetin büyüme ve istihdam politikalarını destekleyecektir.

Enflasyon hedeflemesi, temel para politikası rejimi olmaya devam edecektir.

Enflasyon hedefleri, hükümetimiz ve Merkez Bankası tarafından üçer yıllık vadeler için belirlenecektir.

Dalgalı döviz kuru rejimi sürdürülecektir.

Merkez Bankasının fiyat istikrarını sağlamak için uygulayacağı para politikası araçlarını doğrudan kendisinin belirlemesi, esas olmaya devam edecektir.

Finansal İstikrar Komitesi ve Gıda Komitesi, Merkez Bankasının da katkılarıyla ilgili alanlardaki istikrarı ve verimliliği güçlendirecektir.

3.4. Mali Piyasalar ve Finansal Hizmetler

AK Parti olarak, ekonomideki atılımların mali piyasalardaki istikrarı sürdürmekle mümkün olacağını düşünmekteyiz. Ekonomik başarılarımızda, mali piyasalardaki temel reformlarımızı ve mali istikrarı başlangıç noktası olarak görüyoruz.

Bu başarılarımızı kaliteli bir biçimde sürdürebilmek için, reel ekonominin ihtiyaçlarını karşılayacak ve büyümeyi finanse edecek her türlü finansal aracın ihraç edilebildiği, işlem maliyetlerinin düşük olduğu, güçlü bir teknolojik ve beşeri altyapıya sahip, etkin bir biçimde denetlenen, yenilikçi ve daha şeffaf işleyen bir mali piyasa oluşturmayı amaçlıyoruz.

a. Neler Yaptık

AK Parti olarak birinci atılımı döneminde, kamu bankalarının çağdaş bankacılığın ve uluslararası rekabetin gereklerine göre çalışmalarını ve özelleştirmeye hazırlanmalarını içerecek şekilde yeniden yapılandırılmalarını sağladık.

2001 krizinden olumsuz etkilenen özel bankaların daha sağlıklı bir yapıya kavuşması amacıyla sermaye yapılarının güçlendirilmesi, sorunlu kredilerin çözümlenmesi, yabancı para açık pozisyonlarının azaltılması ile devir ve birleşmelerinin özendirilmesine yönelik düzenlemeler gerçekleştirdik.

TMSF bünyesine alınan bankalar, zararlarının büyümesini önlemek ve çözümlenme süreçlerini hızlandırmak amacıyla öncelikle mali ve operasyonel yeniden yapılandırmaya tabi tutulmuş; devir, birleşme, satış ve tasfiye gibi yöntemlerle çözüme kavuşturulmuştur.

Krizi takip eden süreçte yaşanan tecrübeler ışığında, BDDK'nın denetim alanı genişletilmiş, yerinde denetim ve uzaktan gözetim fonksiyonları bütünleştirilmiş, yeni yöntem ve yaklaşımlar ile denetim ve gözetim çerçevesi güçlendirilerek daha pro-aktif bir yapıya kavuşturulmasına yönelik adımlar atılmıştır.

Yaptığımız reformların sonucunda, bankacılık sektöründeki aktiflerin GSYH'ya oranı, 2002 yılındaki yüzde 60 seviyelerinden, 2014 yılı sonu itibarıyla yüzde 114'e yükselmiştir. Kredi hacminin oranı ise yüzde 14 seviyesinden, 2014 yılı sonu itibarıyla yüzde 71'e yükselmiştir.

Faizsiz finansla ilgili olarak ise yeni Sermaye Piyasası Kanununun getirdiği imkânlarla önemli düzenlemeler yaptık.

Kira sertifikası (Sukuk) düzenlemesi yaparak, uluslararası sermaye piyasalarında öne çıkan yeni finansal araçları sistemimize kazandırdık. 2012 yılında ilk defa kamu tarafından yurtiçi piyasada 9,9 milyar TL, yurtdışı piyasada ise 3,8 milyar dolar tutarında kira sertifikası ihracı gerçekleştirdik.

Faizsiz bankacılık sistemini geliştirdik. Katılım bankalarının toplam aktiflerinin, bankacılık sektörü toplam aktifleri içerisindeki payı 2005 yılı sonundaki yüzde 2,4 seviyesinden, 2015 yılı Şubat ayı sonunda yüzde 5,1 seviyesine çıkmıştır.

Sınırlı mevduat garanti sistemi ile bireysel emeklilik tasarruf ve yatırım sistemini faaliyete geçirdik.

Mali piyasalara rekabet gücü kazandırılması, risklerin asgariye indirilmesi, etkin ve şeffaf bir finansal sistemin oluşturulması amacıyla uluslararası standartlarla uyumlu Bankacılık Kanununu yürürlüğe koyduk.

Banka Kartları ve Kredi Kartları Kanunuyla kart piyasasının etkin bir şekilde işleyişini sağladık.

İhtarı çekilmiş, icra takibi başlatılmış ya da banka tarafından takip olunan krediler grubunda sınıflandırılmış kredi kartı borçlarının, yeni bir ödeme planına bağlanması imkânını getirdik.

7 Nisan 2015 tarihli düzenleme ile KOBİ'lerin finansmana erişim imkânlarının geliştirilmesi amacıyla, Hazine'nin kredi garanti kurumlarına 2 milyar TL'ye kadar kaynak aktarmasına ve bu tutarın Bakanlar Kurulu kararı ile 10 katına kadar artırılabilmesine imkân sağladık. 2014 yılı sonu itibarıyla 5.862 firmayı 3,2 milyar TL tutarındaki kredilerle desteklemiş olduk. 2003-2014 döneminde KOBİ finansmanı için 14 milyar dolar uygun koşullu dış kredi sağladık.

İstanbul'un uluslararası bir finans merkezi haline getirilmesi hedefimiz doğrultusunda, **İstanbul Uluslararası Finans Merkezi (İFM) Stratejisi ve Eylem Planını** yürürlüğe

koyduk. Gerçekleştirilen çalışmalar neticesinde İstanbul, Küresel Finans Merkezleri Endeksine ilk kez 2009 yılında 72'nci sıradan girmiş ve 2014 yılında 42'nci sıraya yükselmiştir.

KOBİ'lerin finansmana erişim sorunlarının giderilmesi, işletmelerin daha profesyonel ve kurumsal bir yapıya kavuşmalarının desteklenmesi, yatırımların ve istihdamın artırılması amacıyla Bireysel Katılım Sermayesi Sistemini hayata geçirdik.

Dış ticaretin önündeki kısıtlayıcı engelleri kaldırarak, kambiyo rejimini serbestleştirdik. Böylece, ithalat ve ihracatçılar için bürokrasiyi azalttık, iş dünyamızın gereksiz yere adli ve idari mercilerle karşı karşıya gelmelerinin önüne geçtik.

Yatırımcılara, yurtiçinden 5 milyon dolar üzeri döviz kredisi kullanılabilmesi imkânı getirerek yurtiçi piyasalardan finansmana erişim imkânını artırdık.

Finansal İstikrar Komitesini kurduk.

Bankalarda risk yönetimini ve piyasa disiplini geliştirmek, sermaye yeterliliği ölçümlerinin etkinliğini artırmak ve bu sayede sağlam ve etkin bir bankacılık sistemi oluşturmak amacıyla Basel-II standartlarına geçtik.

Afet Sigortaları Kanununu yürürlüğe koyduk.

Bireysel Katılım Yatırımcıları (Melek Yatırımcı) ile ilgili düzenleme yaptık.

Tarım Sigortaları Havuzunu tüzel kişiliğe kavuşturduk.

Yeni Sermaye Piyasası Kanununu yasalastırdık.

Tüketimin finansmanında kullanılan kredilerin üretken yatırımlara yönlendirilmesi ve ekonomik şokların etkisinin zayıflatılması amacıyla kredilerde makro ihtiyati tedbirler aldık.

Bireysel Emeklilik Sistemini uygulamaya koyduk. 2015 yılı Nisan ayı itibarı ile 5,3 milyon katılımcı, devlet katkısı dahil 40,3 milyar TL'lik fon büyüklüğüne ulaştık.

İstanbul Tahkim Merkezini kurduk.

Takasbank-MKK sistemi ile entegre bir şekilde, tam otomasyona dayalı olarak gerçekleştirilen Türkiye Elektronik Fon Dağıtım Platformunu (TEFAS) faaliyete geçirdik.

b. Neler Yapacağız

AK Parti olarak, finansal hizmetler alanında önümüzdeki dönemde de dinamik bir bakış açısıyla yenilikçi politikalar uygulayacağız. Bu kapsamda finansal piyasalarda derinliğinin artırılmasına önem verecek, halka açık şirketleri destekleyeceğiz.

Özkaynak kullanımına vergi kolaylığı sağlayacağız. 26 Mart 2015 tarihinde kabul edilen Kanunla öz sermaye ile finansmana vergi kolaylıkları getirdik. Nakdi sermaye artırımını yapan şirketler için artırılan sermayenin belli bir kısmının her yıl kurum kazancından indirilebilmesini sağlayacağız.

Kanunla Hazine kaynaklarından kredi garanti kurumlarına aktarılacak 1 milyar TL tutarındaki kaynağı 2 milyar TL'ye çıkardık. **Kredi Garanti Fonu aracılığıyla 20 Milyar TL tutarına kadar Hazine kefaleti** verilebilmesinin önü açıyoruz.

Hazırladığımız "**İstanbul Uluslararası Finans Merkezi Öncelikli Dönüşüm Programımız**"la, İstanbul'un uluslararası alanda rekabet gücüne sahip bir finans merkezine dönüşebilmesi için reel sektörün ihtiyaçlarını karşılayacak, her türlü finansal aracın ihraç edilebildiği, güçlü bir fiziki, beşeri ve teknolojik altyapıya sahip, etkin bir biçimde denetlenen şeffaf bir piyasa yapısının tesis edilmesini amaçlamaktayız.

Program dönemi sonunda, İstanbul'un dünya küresel finans merkezi sıralamasında ilk 25 arasında, Türkiye'nin finansal gelişmişlik açısından ise ilk 30 ülke içerisinde yer almasını hedeflemekteyiz. Ayrıca, 2013 yılında yüzde 3,4 olan finansal hizmetler sektörünün GSYH içindeki payını, program dönemi sonunda yüzde 6'ya yükseltmeyi hedefliyoruz. Programla;

- Gayrimenkullerin elden çıkarılmasında değer artış kazançlarının vergilendirilmesine yönelik uygulamaları gözden geçireceğiz.
- İFM tanıtım ve iletişim faaliyetlerini yürütmek üzere, özel sektörün daha fazla katkı sağladığı bir idari yapı oluşturacağız.
- Finansal araçlar ile bunların dayanak varlıklarına ilişkin vergi uygulamalarını uyumlaştıracacağız.
- Farklı finans kurumları arasında haksız rekabete yol açan vergi uygulamalarını ortadan kaldıracacağız.
- Finans alanında ihtisas mahkemeleri kuracağız.
- İFM kümelenme bölgelerinde raylı sistemler başta olmak üzere, ulaşım imkânlarını ve iletişim altyapısını geliştireceğiz.
- Finans piyasalarında gereksinim duyulan bilişim teknolojileri ürünlerini geliştirmek üzere “Teknoloji Geliştirme Merkezi” kuracağız.
- Hem kamuda hem özel sektörde finans alanında uluslararası geçerliliği olan sertifikaya sahip uzman sayısını arttıracacağız.
- Faizsiz finans alanında koordinasyonu sağlayacak bir mekanizma oluşturacak, bu alana uygun etik ilkeleri ve kurumsal yönetim ilkelerini belirleyeceğiz. Ürün ve hizmet çeşitliliğini arttıracacağız.
- Borsa İstanbul Ortak Veri Merkezini kurumsallaştıracacağız.
- İstanbul Tahkim Merkezini faal hale getireceğiz.
- Borsa İstanbul bünyesinde Özel Sermaye Platformu kuracağız.

- Finans sektöründeki tüketici ve yatırımcı haklarını, kurumsal yönetim ilkeleri çerçevesinde şeffaf, âdil ve teşvik edici uygulamalarla güçlendireceğiz.
- Yatırımlara, uzun vadeli finansman sağlayan kalkınma bankacılığını geliştireceğiz.
- Teknolojik gelişmelere ve ortaya çıkan ihtiyaçlara paralel olarak, ödeme sistemlerini güçlendireceğiz.
- Mali piyasalarda Ar-Ge faaliyetlerini destekleyecek; mobil bankacılık ve internet bankacılığını yaygınlaştıracacağız.
- Yurtiçi tasarrufların artmasına katkı sağlayan finansal eğitimi yaygınlaştıracacağız.

3.5. Mali Disiplin

AK Parti olarak hazırladığımız ve uyguladığımız bütçelerimizde güven oluşturmayı esas aldık. Bütçemizi disipline ederken, ekonominin genel istikrarını gözettilik ve sağlıklı kaynaklara dayalı olarak artırdığımız gelirleri en iyi biçimde değerlendirerek, insanımıza hizmet olarak geri dönüşünü sağladık.

İktidarlarımız döneminde mali disiplinin, güçlü büyüme performansının ve enflasyondaki düşüşün eşzamanlı olarak gerçekleştirilebileceğini ortaya koyduk. Böylece geçmişte ülkemizde hakim olan büyüme için enflasyonun gerekli olduğu kanaatin kırılmasını sağladık. Yıllarca enflasyon ortamında gelir kaybına uğrayan sabit ve dar gelirli vatandaşlarımızın daha gerçekçi gelir artışlarına kavuşmalarını sağladık.

İkinci atılım döneminde de mali disiplinden taviz vermeyecek, ekonomide işletmelerimiz için belirsizlikleri en aza indirecek, müteşebbislerimiz için çok daha sağlıklı ve öngörülebilir, üretimi ve vergi gelirlerini artıracak bir ortam oluşturmayı hedefliyoruz.

a. Neler Yaptık

2002 yılından itibaren uyguladığımız disiplinli maliye politikamız, kamu maliyesinde önemli bir iyileşmeyi beraberinde getirmiştir. Ülkemiz açısından geçmişte kamu maliyesinde ciddi bir risk olarak algılanan borç stokunun sürdürülebilirliği meselesini gündemden çıkardık.

2002 yılında GSYH'ya oran olarak, yüzde 74 olan **AB tanımlı genel yönetim borç stoku**, 2014 yılı sonunda yüzde 33,5'e gerilemiştir. Bu oran, OECD ülkelerinde yüzde 89,6, Avro Bölgesinde yüzde 85,4 dolaylarındadır.

Yatırımcı tabanının genişletilmesi ve borçlanma enstrümanlarının çeşitlendirilmesi amacıyla, yurt içi piyasalarda 2012 yılında ilk defa kira sertifikası ihraçlarına başlanmıştır.

Küresel kriz ortamında birçok ülke IMF kaynaklarına başvururken ve merkez bankalarından destek alırken, piyasalar üzerinde bir baskı oluşturmada **hem IMF'ye olan borçların tamamını ödedik hem de TCMB'ye ve kamu bankalarına olan yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağladık.**

2002'de yüzde 64 seviyesinde olan TL cinsinden sabit faizli devlet iç borçlanma senetleri faiz oranı, 2014'te yüzde 9,7 olarak gerçekleşmiştir. Mart 2015 itibarıyla bu oran yüzde 8'e gerilemiştir.

Faiz bütçesinden hizmet bütçesine geçtik. 2002 yılında toplanan her yüz liralık vergi gelirin yaklaşık 86 lirası faize gidiyordu. 2014 yılında ise yüz liralık vergi gelirin sadece 14,2 lirası faize gitmiştir. Bütçedeki faiz yükünü azaltarak vatandaşlara hizmet götürmek için daha fazla kaynak sağladık.

Faiz giderlerinin bütçe giderleri içindeki payı ise 2002 yılında yüzde 43,2 iken, bu oran 2014 yılında yüzde 11,1 oldu.

2002 yılında faiz giderlerinin milli gelire oranı yüzde 14,8 iken, bu oranı 2014 yılında, son 23 yılın en düşük seviyesi olan yüzde 2,9'a kadar indirdik.

2002 yılından itibaren mali disipline hassasiyetle riayet etmemizin bir sonucu olarak, bütçe açıkları ve kamu kesimi borçlanma gereği hızlı bir şekilde düşmüştür. Bu süreçte, GSYH'ya oranla yüzde 11,6 olan bütçe açığı, kademeli şekilde gerileyerek 2014 yılı sonunda 1,3 olarak gerçekleşmiştir.

Benzer şekilde, 2002 yılında yüzde 10,8 olan genel devlet açığı, 2013 yılında yüzde 0,7'ye düşmüştür. Bu oranın 2014 yılı sonunda ise 0,8 olarak gerçekleşmesi beklenmektedir. Bu çerçevede, söz konusu açık rakamları, Maastricht kriterlerinde belirlenen ve AB ülkeleri için standart bir üst sınır niteliğinde olan yüzde 3'lük açık seviyesinin çok altındadır.

Faiz harcamalarını azaltmamız sonucunda elde edilen mali alanı, sosyal güvenlik sisteminin dönüştürülmesinde, eğitim ve sağlık gibi insanımıza doğrudan etkide bulunan alanlarda, kamu altyapı yatırımlarında ve sosyal nitelikli harcamaların finansmanında kullandık.

Bu çerçevede, 2002 yılında GSYH'ya oran olarak yüzde 2,2 olan merkezi yönetim bütçesi sermaye giderleri, 2014 yılında yüzde 2,7 olarak gerçekleşmiştir.

Benzer şekilde, **eğitim, sağlık ve sosyal koruma harcamalarını** kapsayan kamu kesimi toplam sosyal harcamalarını 2002 yılındaki **yüzde 13,7 seviyesinden 2013 yılında yüzde 18,1 seviyesine yükselttik.** Toplam sosyal harcamaların payının 2014 yılında yüzde 18,4'e ulaşmasını beklemekteyiz.

2002'de 12,3 milyar TL olan kamu eğitim harcamalarını, 2014 yılında 79,5 milyar TL ile birinci sıraya çıkardık. 2015 yılında ise kamu eğitim harcamalarına 86,1 milyar TL ayırdık.

2002'de 13,5 milyar TL olan kamu sağlık harcamaları ise 6'ya katlayarak 2014 yılında 77,2 milyar TL'ye çıkardık. 2015 yılında ise kamu sağlık harcamaları için 81 milyar TL ayırdık.

İktidarlarımız döneminde genel devlet gelirlerinin GSYH'ya oranı önemli şekilde artmıştır. 2002 yılında GSYH'ya

oranla yüzde 30,8 düzeyinde olan özelleştirme hariç genel devlet gelirlerini, 2013 yılında yüzde 39,1'e yükselttik. Söz konusu oranın, 2014 yılında yüzde 38,5 olmasını beklemekteyiz.

Benzer şekilde, 2002 yılında yüzde 22,3 düzeyinde olan sosyal güvenlik primleri dahil vergi yükünün, 2014 yılında yüzde 28,5 olarak gerçekleşmiştir.

5345 sayılı Kanunla **Gelir İdaresi Başkanlığı**nı kurduk.

Ücretin gerçek usulde vergilendirilmesinde "**asgari geçim indirimi**" sistemine geçtik.

Üreticilerin serbest bölgelerde imal ettikleri ürünlerin satışından elde ettikleri kazançlarına, gelir veya kurumlar vergisi muafiyeti getirdik.

Finans ve sigortacılık sektörlerinde faaliyet gösteren kurumlar ve iş ortaklıklarının, teşvik belgesine bağlanan yatırımlardan elde edilen kazançlarındaki kurumlar vergisine indirim uygulamasına geçtik.

Yerel yönetimlere transfer edilen genel bütçe vergi payını artırdık.

Vergi denetim birimlerini tek çatı altında topladık.

2008 yılında uygulamaya koyduğumuz asgari geçim indirimi uygulaması ile **dört çocuk sahibi bir asgari ücretli üzerindeki gelir vergisi yükünü sıfıra düşürdük**. Bu uygulamadan önce bu yük yüzde 12,8 idi. Üç çocuklu asgari ücretlinin gelir vergisi yükünü sıfıra indirmeyi hedefliyoruz.

Sabit ve dar gelirli vatandaşlarımızın harcamaları içerisinde önemli bir paya sahip olan temel ihtiyaç maddeleri ile hizmetler üzerinden alınan KDV oranlarını eğitimde, sağlıkta ve giyimde yüzde 8'e, birçok gıda maddesinde ise yüzde 1'e indirdik.

Katma Değer Vergisi (KDV) mevzuatını basitleştirdik.

Birçok makina ve cihazın finansal kiralama yoluyla ediniminde, KDV oranını yüzde 1'e indirerek, yatırım üzerindeki finansal yükleri azalttık.

Bu indirimler neticesinde ülkemiz genel KDV oranı bakımından Avrupa Birliği ülkeleri arasında en düşük orana sahip ikinci ülke olmuştur.

b. Neler Yapacağız

Mali disiplini sürdürmemizi ve daha fazla mali alan oluşturabilmemizi sağlayacak olan "**Kamu Harcamalarının Rasyonelleştirilmesi Öncelikli Dönüşüm Programımız**" çerçevesinde, mevcut harcama programlarını gözden geçirerek, verimsiz harcamaları tasfiye edeceğiz. Bu yolla oluşturulacak mali alanı öncelikli harcama alanlarına tahsis ederek, kamu faiz dışı harcama büyüklüğünün belirli bir seviyede tutulmasını sağlayacağız.

Bu programla ayrıca, kamu harcama büyüklüğünün ve borçlanma gereğinin sınırlandırılmasının yanı sıra, esas olarak harcamaların kalitesinin artırılmasını hedefliyoruz. Program kapsamında;

- Sosyal yardımlarda suistimali engellemek ve hak eden herkese ulaşabilmek amacıyla, bu yardımlardan faydalanacak kişileri daha objektif ölçütlere göre belirleyeceğiz. Bu alanda hizmet veren kamu kurumlarının veri tabanlarının entegrasyonunu tamamlayacağız.
- Tarımsal desteklerin ekonomik, sosyal ve çevresel etkilerini değerlendireceğiz. Desteklemelerde etkinliği sağlarken, doğal kaynakların sürdürülebilir kullanımını ve gıda güvenilirliğini gözeteceğiz.
- KÖİ uygulamalarıyla ilgili çerçeve kanun hazırlayacağız.
- Kamu kurumlarının ihtiyaçlarının ortak alım yöntemiyle tedarikini yaygınlaştıracacağız.

- Yükseköğretim kurumlarına ödenek tahsisini daha rasyonel hala getireceğiz.
- Kamuda taşıt edinim ve kullanımında yerindelik ve etkinliğin sağlanmasına yönelik tedbirler alacağız.
- Saydamlığın artırılması ve rekabetin sağlanması amacıyla, bütün ihale sonuçlarını yayımlama sürecini iyileştireceğiz.
- Hizmet alımlarında fayda-maliyet analizini zorunlu hale getireceğiz.
- Kamuda hizmet binası ediniminde uyulacak yöntem, kriter, usul ve esasları belirleyeceğiz.
- Kaynak tahsis sürecinin etkinliğini sağlamak için stratejik plan-bütçe bağlantısını güçlendireceğiz.
- Kamu hizmetlerini program yaklaşımıyla ele alan bütçe yapısına geçeceğiz.
- Akılcı ilaç kullanımını yaygınlaştıracamız, koruyucu ve önleyici sağlık hizmetlerini geliştireceğiz.

Bütçemizin gelir kısmını daha da iyileştirmek üzere hazırladığımız **“Kamu Gelirlerinin Kalitesinin Artırılması Öncelikli Dönüşüm Programımız”** çerçevesinde, temel olarak kamu gelirlerinin sağlıklı ve sürekli kaynaklardan çağdaş yöntemlerle elde edilmesini amaçlamaktayız.

Programla, gelir mevzuatının oluşturulmasından gelirlerin toplanmasına ve kamuoyunun bilgilendirilmesine kadar olan tüm sürecin kalitesini artırmayı hedefliyoruz.

Temel yaklaşımımız, vergi ödeyenlerden daha fazla vergi almak değil, vergi tabanını genişletmek suretiyle gelirlerin kalitesini artırmaktır. Program kapsamında;

- Vergi mevzuatının sadeleştirilmesi çalışmalarına devam edeceğiz.

- Vergi mevzuatına ilişkin düzenlemeleri toplumun ve ilgili tarafların katkılarının alındığı bir süreç içinde gerçekleştireceğiz.
- Yerel yönetimlerin öz gelirlerini artıracamız.
- Yatırımların üretken alanlara yönlendirilmesi ve tasarrufların artırılması temel amacı kapsamında, gayrimenkul rantlarından kamunun pay almasına yönelik çalışma yapacağız.
- İstisna, muafiyet ve indirimleri kapsamlı bir analize tabi tutacağız.
- Vergileme alanında vatandaşa hizmete sunarken, teknolojinin imkânlarından daha çok yararlanacağız.
- Kamu gelirleriyle ilgili daha kapsamlı ve detaylı istatistikler üreteceğiz.
- Vergi İdaresinin beşeri ve teknik kapasitesini artıracamız.

3.6. Kayıt Dışılığın Azaltılması

AK Parti, adaletli bir yönetimin temel esaslarından biri olarak herkese eşit koşullarda çalışma, kazanma hakkı tanımayı; herkesten adil bir vergi sistemi ile katkı istemeyi benimsemektedir.

Kayıt dışı ekonominin boyutlarının azaltılmasının, orta ve uzun dönemde ekonomik istikrar, gelir dağılımı ve istihdam gibi birçok makroekonomik unsurun nitelikli bir biçimde iyileşmesine, ekonomide verimlilik düzeyi ve rekabet gücünün yükselmesine, ayrıca kamu gelirlerinin artmasına katkıda bulunacağını görmekteyiz. Bu yaklaşımla, ekonomide etkinliği sağlayacak; kayıtlı çalışmayı, istihdam etmeyi ve vergide gönüllüğü artıracak uygulamaları özendirmeyi temel bir ilke olarak kabul ediyoruz.

a. Neler Yaptık

Birinci atılım dönemimizde kayıt dışı ekonominin azaltılması kapsamında önemli reformlar yaptık.

Gelir vergisi alanında, son on yılda kademeli olarak, tarife dilimi sayısını yediden dörde, en üst tarife diliminde yüzde 55 olan vergi oranını ise yüzde 35 seviyesine indirdik.

Ücretli çalışanlar açısından vergi iadesi olarak bilinen uygulamayı kaldırarak, asgari geçim indirimini uygulamaya başladık.

Kurumlar vergisi oranını da aynı dönemde yüzde 30-33 seviyesinden yüzde 20'ye indirdik.

Katma değer vergisi oranlarında eğitim, sağlık, tekstil ve turizm başta olmak üzere birçok sektörde son yıllarda önemli indirimler yaptık.

İstihdamı artırmak ve kayıtlı istihdamı teşvik etmek amacıyla 5 puan prim indirimi, genç ve kadın istihdamının teşviki, engelli istihdamının teşviki gibi düzenlemeleri hayata geçirdik.

Gelir idaremizin teknolojik altyapısının güçlendirilmesi amacıyla uygulamaya konulan VEDOP projesinin sonucunda vergi dairelerinde otomasyona geçtik.

Gelir idaremiz bünyesinde vergilendirmeye ilgili kamu veya özel sektörden toplanan bilgilerin depolandığı bir veri ambarı (VERİA) oluşturduk.

8 bin TL'yi aşan tahsilat ve ödemelerin, bankalar ve PTT aracılığıyla yapılması uygulamasını başlattık.

Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele (KADİM) Projesini başlattık. Proje kapsamında, Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele Koordinatörlüğünü kurduk.

Akaryakıt ürünlerinde marker ve akaryakıt pompalarına yazar kasa uygulamasını başlattık, alkollü içki ve sigaralarda bandrollü izleme sistemini kurduk.

Vergi gelirlerinin önemli bir bölümünü ödeyen mükelleflere ayrı olarak hizmet verilmesi ve bunların izlenmesine yönelik olarak kurulan Büyük Mükellefler Vergi Dairesini faaliyete geçirdik.

Çalışanların hak kayıplarının önlenmesi, kişilerin ihbar ve şikâyetlerinden kısa sürede sonuç alabilmeleri amacıyla **"Alo 170 Kayıt Dışı İstihdam ve Sosyal Güvenlik Bilgi Hattı"**nı hizmete koyduk.

Bankalar ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarından gelen bilgilerden sigortalılık kontrolü yapılması ve istatistiki bilgi toplanması amacıyla SGK'nın tüm il müdürlüklerinde Kayıt Dışı İstihdamla Mücadele Servisi kurduk.

İlk defa Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planını (2008-2010) uygulamaya koyduk. Daha sonra 2011-2013 yıllarını kapsayan ikinci Kayıt Dışı Ekonomiyle Mücadele Stratejisi Eylem Planımızı hazırlayıp uyguladık.

Beş adet kamu kurum ve kuruluşundan, çiftçi kayıt sisteminden, internet sağlayıcılarından, Türk Telekomünikasyon A.Ş. ve GSM operatörlerinden de işlemi yapılan kişilerin T.C. Kimlik numaralarıyla birlikte mesleki bilgilerini de almaya ve sigortalılık kontrollerini yapmaya başladık.

Vergi kayıp ve kaçığının boyutunun ölçülmesine yönelik çalışmalar ile nesnel risk faktörleri çerçevesinde, riskli mükelleflerin tespit edilmesini sağlamayı amaçlayan Merkezi Risk Analizi Modelinin test çalışmalarını tamamladık.

Vergi denetiminde etkinliğin artırılması amacıyla, vergi denetim birimlerini tek çatı altında birleştirdik.

Vergi denetiminde uzmanlaşma ve işbölümünü sağladık. Denetim hizmetlerinde etkinliği artırdık. Vergi müfettişi sayısını 10 bine çıkardık.

Mükellef haklarını azami ölçüde gözeten, suç teşkil eden fiillerin yaygınlaşmasını önleyen, e-teftiş uygulamalarında etkinliği artıran bir sistem oluşturduk.

2011-2013 yıllarını kapsayan Tütün ve Tütün Mamulleri Kaçakçılığı ile Mücadele Eylem Planımızı uyguladık.

b. Neler Yapacağız

AK Parti olarak önümüzdeki dönemde uygulamaya koyacağımız “**Kayıt Dışı Ekonominin Azaltılması Öncelikli Dönüşüm Programı**” mızla kayıt dışı ekonominin GSYH’ya oranının ve tarım dışı sektörlerde kayıt dışı istihdam oranının beşer puan azaltılmasını hedeflemekteyiz. Program kapsamında;

- Kayıt dışı ekonominin boyutunu ölçerek, kayıt dışılığın yol açtığı etkileri araştırarak ve bir envanter çalışması yapacağız.
- Denetim kapasitesini güçlendireceğiz.
- Eğitici ve kapsayıcı yöntemlerle toplumun tüm kesimlerinde farkındalığı artıracacağız.
- Vergilendirme kapasitesini ölçen yöntemler geliştirecek, kayıt dışı istihdamın boyutunu analiz edecek ve yol açtığı sorunları gidereceğiz.
- Vergiye gönüllü uyumu etkileyen faktörleri analiz edeceğiz ve mükelleflerin vergiye uyum seviyelerini artırıcı uygulamaları hayata geçireceğiz.
- Mükelleflerin hak ve yükümlülüklerine ilişkin defter ve etkileşimli yazılımlar hazırlayacağız.
- Vergi tahsilatını ve hizmet kalitesini artırmak amacıyla belirli yerlere ödeme terminalleri kuracağız.
- Petrol ve LPG lisans sahipleriyle ilgili düzenlemeler yapacağız. Akaryakıt satış bilgilerini anlık olarak takip

edebilecek merkezi bir sistemi hayata geçireceğiz.

- Akaryakıt ve LPG taşımacılığında kullanılan kara ve deniz araçlarıyla ilgili bir takip sistemi kuracağız.
- Gümrük kapıları ve gümrükleri modernize ederek yenileyeceğiz.
- Dahilde işleme rejimini gözden geçirecek ve sistemin kontrol süreçlerini daha etkin hale getireceğiz.
- Vergi ve sosyal güvenlik bilincini geliştireceğiz amacıyla görsel medyada yer alan programlardan faydalanacağız.
- Kayıt dışılıkla mücadelede kurumlar arası veri paylaşımı kapasitesini artıracacağız.
- Ayrıca sosyal yardım alanların gelirlerinin, kayıtlı işe başlar başlamaz kesilmemesini ve belirli bir süre veya geliri yeterli bir noktaya erişinceye kadar devam ettirilmesini sağlayacağız.
- Özellikle kısmi süreli çalışanların, GSS ile ilgili ek ödeme sorunlarının çözülerek kayıt dışı çalışmalarının engellenmesini sağlayacağız.

3.7. Kamu Sermayeli Şirketler ve Özelleştirme

AK Parti olarak piyasa ekonomisinin kuralları çerçevesinde kamu işletmeciliğinden mümkün olduğunca çekilmeyi hedefliyoruz. Bu hedef doğrultusunda, birinci atılım döneminde büyük miktarda özelleştirmeler gerçekleştirdik. İkinci atılım döneminde ise, bir taraftan özelleştirme uygulamalarına devam ederken, diğer taraftan kamunun işletmecisi olduğu alanlarda etkinliği artıracacağız.

Piyasa ekonomisinin etkin ve kamu müdahalesinden olabildiğince arınmış bir şekilde işlemlerini teminen, KİT’lerin faaliyetlerini, ekonomik amaç ve hedeflere dayalı olarak daha kaliteli bir biçimde yürütmeyi temel bir prensip olarak devam ettireceğiz.

a. Neler Yaptık

1985 yılından 2002 yılı sonuna kadar satış ve devir işlemi tamamlanan özelleştirme uygulamalarının toplam tutarı 8,1 milyar dolar iken, iktidarlarımız döneminde şeffaf yöntemlerle ve daha yüksek değerler oluşumuyla toplam 56,9 milyar dolar tutarında özelleştirme gerçekleştirdik. Yapılan özelleştirmeler, bir yandan kamuya gelir sağlarken diğer yandan daha rekabetçi bir ekonomik yapının oluşumuna katkıda bulunmuştur.

Özelleştirme kapsamında olmayan kamu işletmelerinde ise, stratejik yönetim anlayışının yerleştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla stratejik planların hazırlanması ve uygulanması sürecini başlattık.

b. Neler Yapacağız

Önümüzdeki dönemde KİT'lerin faaliyetlerini, piyasa mekanizmasını bozucu etkiye neden olmayacak şekilde sürdüreceğiz.

Stratejik yönetim anlayışını yaygınlaştıracak, KİT faaliyetlerinin stratejik planlar ve performans programlarına uyumunun artırılmasına yönelik uygulamaları gerçekleştireceğiz.

KİT'lerin, istikrarlı yüksek büyümeye katkı sağlamak amacıyla teknolojik altyapılarını ve Ar-Ge faaliyetlerini geliştirerek katma değeri yüksek ürünlere yoğunlaşmasını, yerli enerji kaynaklarından faydalanarak ihracata yönelik yeni fırsatları değerlendirmesini sağlayacağız.

Özelleştirme uygulamalarını, uzun vadeli sektörel öncelikler çerçevesinde belirlenmiş bir program dâhilinde sürdüreceğiz.

3.8. Tasarruflar

AK Parti olarak yurtiçi tasarrufları ekonomik büyümenin önemli dinamiklerinden biri olarak görmekteyiz. Ekonomi politikalarımızın temelini oluşturan üretken yatırımlarımızı,

uluslararası sermayenin yanı sıra, yurtiçi tasarruflarla da finanse ederek sağlıklı bir büyüme yapısı oluşturmak temel amacımızdır.

Yurtiçi tasarrufları, sadece artırmakla kalmayacak, bunları üretken alanlarda Türkiye'nin hızlı bir biçimde büyümesini sağlayacak katma değer yüksek yatırımlara yönlendireceğiz.

Uygulayacağımız para ve maliye politikalarının yanı sıra, hanehalkı ve firmalara sağlayacağımız teşviklerle yurtiçi tasarruf oranlarını, büyüme ve cari açık hedeflerimizle uyumlu bir şekilde yükseltmeyi hedeflemekteyiz.

a. Neler Yaptık

Yurtiçi tasarruflar ekonomik yapının sağlığı açısından oldukça önemli olup ülkemizde 2014 yılı itibarıyla milli gelirin yaklaşık yüzde 15'i seviyesindedir.

Tasarrufun kamu ve özel sektör dağılımına ilişkin veriler incelendiğinde, düşük tasarruf oranlarının özel sektör tasarruflarındaki yetersizlikten kaynaklandığı göze çarpmaktadır.

AK Parti olarak, kamu tasarruflarını son 12 yılda sağladığımız mali disiplin sayesinde önemli ölçüde artırdık. 2002 yılında kamu tasarruflarının GSYH içindeki payını, eksi yüzde 4,8'den 8 puan artırarak 2014 yılında yüzde 3,2'ye yükselttik.

Bireysel emeklilik sisteminde değişiklikler yaptık. Düzenleme ile bireysel emeklilik sistemine ödenen primlerin belli oranda gelir vergisinden düşülmesine dayanan teşvik uygulaması yerine, doğrudan yüzde 25'lik devlet katkısı uygulamasına geçtik.

Tasarrufları baskılayan yurtiçi kredi hacmindeki aşırı hızlanmayı önlemek amacıyla, makro-ihiyati düzenlemeler yaptık. Bu kapsamda, kredi kartı limiti ve gelir ilişkisini yeniden düzenledik; kredi kartları taksitlerinde uygulanan risk ağırlıklarını ve kredi kartı asgari ödeme tutarlarını artırdık.

Tüketici kredilerinde vadeleri yeniden düzenledik, taşıt kredilerinde kredi/değer oranı düzenlemesi yaptık ve kredi kartlarında taksit sayılarını yeniden belirledik.

Ayrıca, tasarrufların üretken alanlara yönlendirilmesi ve kredi kompozisyonunun ticari krediler lehine değişmesi hedeflerimiz çerçevesinde, ihracat kredileri ve KOBİ kredileri için uygulanan genel karşılık oranlarını düşürdük ve Eximbank ihracat kredisini sigorta poliçeleri kredi riski azaltım teknikleri kapsamına aldık.

b. Neler Yapacağız

AK Parti olarak, ekonomide önemli bir dönüşüm alanı olarak tasarrufları görmekteyiz. Bu kapsamda hazırladığımız **“Yurtiçi Tasarrufların Artırılması ve İsrafın Önlenmesi Öncelikli Dönüşüm Programımız”**la, yüksek ve istikrarlı bir büyüme dinamiği sağlamak üzere, en güvenilir ve kalıcı finansman kaynağı olan yurtiçi tasarrufların artırılması, artan yurtiçi tasarrufların üretken yatırımlara yönlendirilmesi ve israfın azaltılmasını amaçlamaktayız.

Yurtiçi tasarruf oranımızı orta vadede yüzde 19’a yükseltmeyi hedeflenmekteyiz. Programla;

- Gayrimenkullerin elden çıkarılmasında değer artış kazançlarının vergilendirilmesine yönelik uygulamaları gözden geçireceğiz.
- Taşınmaz alımlarının finansmanında kullanılan kredilere ilişkin vergi istisna ve muafiyetlerini, sosyal ve ekonomik amaçları dikkate alarak, gözden geçireceğiz.
- İmalat sanayiinde kapasite ve verimlilik artışı sağlamak amacıyla, imalat sanayii makine-teçhizat yatırımlarının finansmanında Banka ve Sigorta Muameleleri Vergisi (BSMV) istisnası getireceğiz.
- Uluslararası yükümlülükleri gözeterek, lüks ve/veya ithalat yoğunluğu yüksek tüketim mallarını tespit edecek ve caydırıcı vergilendirme yapacağız.

- Uzun vadeli tasarrufları teşvik etmek üzere, özel amaçlı tasarruf mekanizmaları geliştireceğiz.
- Altın bankacılığı başta olmak üzere, altın şeklinde tutulan tasarrufların sisteme çekilmesi için çeşitli mekanizmalar geliştirileceğiz.
- Finansal istikrar gözetilerek, ihtiyaç duyulan alanlarda kredi düzenlemelerine ilişkin çalışmalara devam edeceğiz.
- Bireysel emeklilik sisteminde kesinti oranlarını uluslararası düzeylere yaklaştıracacağız.
- Bireysel emeklilik sisteminde “otomatik katılım sistemi” pilot çalışması yapacağız.
- Hayat sigortalarının ve uzun süreli (bir yılı aşan) özel sağlık sigortalarının geliştirilmesini sağlayacağız.
- İsrafın fazla olduğu mal gruplarını tespit edecek ve israfın önlenmesine yönelik bilinçlendirme ve yönlendirme faaliyetleri yürüteceğiz.
- Kamuoyuna yönelik olarak genel bir tasarruf çağrısı kampanyası yürüteceğiz.
- Türkiye’de finansal konularda farkındalığın artırılması için çeşitli kesimlere yönelik eğitim ve tanıtım faaliyetleri düzenleyeceğiz.
- Hak arama yollarının kolaylaştırılmasına yönelik olarak, tüketici mahkemelerinin sayısını artıracacağız.

3.9. Yatırımlar

İktidarlarımız boyunca, uyguladığımız icraatlar arasında yaptığımız yatırımlar hep öne çıktı. Yatırımların daha temellerini atarken açılış tarihlerini taahhüt eden bir Parti olarak ekonomik büyümenin ve istihdamın artırılması, gerekli altyapının sağlanarak ülkemizin rekabet gücünün ve iş ortamının iyileştirilmesi için yatırımlara büyük önem vermekteyiz.

Sadece büyüme ve istihdam açısından değil, bölgesel kalkınmanın sağlanması, insan kaynaklarımızın geliştirilmesi, vatandaşlarımızın refahının ve yaşam kalitesinin artırılması açısından etkin ve verimli yatırımlara hız kesmeden devam etmek temel amacımızdır.

Kamu yatırımlarıyla eş zamanlı yürüttüğümüz yatırım ortamının geliştirilmesine yönelik politikamızla, özel sektör yatırımlarının önünü açmayı ve bu yatırımları teşvik etmeyi sürdüreceğiz.

a. Neler Yaptık

İktidarımız süresince kamu yatırımları bağlamında hem önceki yıllardan devam eden projeleri tamamladık, hem de yeni projeler geliştirerek yapımına başladık. 2002 yılında yatırımların tamamlanma süresi 8,5 yıl iken, 2015 yılında bu süreyi 4 yıla düşürerek yarısından daha aza indirdik. Böylece kamu yatırım programının etkinliğini önemli ölçüde artırdık ve programı rasyonel bir yapıya kavuşturduk.

Bu dönemde; proje uygulama aşamasında proje yürütücüsü kuruluşlara önemli esneklikler vererek gereksiz bürokratik işlemleri azalttık.

2002 yılında gerçekleştirilen kamu yatırımları, cari fiyatlarla 11,5 milyar dolar, özel sektör yatırımı 28,4 milyar dolar ve toplam sabit sermaye yatırımı 39,9 milyar dolar iken, 2014 yılında sadece kamu yatırım tutarını 39,2 milyara çıkardık.

Özel sektör tarafından gerçekleştirilen 126,9 milyar dolar tutarındaki yatırımla beraber, 2014 yılı toplam sabit sermaye yatırım tutarı 166,2 milyara ulaşmıştır. Böylece, 2002-2014 döneminde 1,6 trilyon dolar tutarında toplam sabit sermaye yatırımı gerçekleştirilmiştir. Sulama, enerji, ulaştırma, eğitim, sağlık, kentsel altyapı, teknolojik araştırma gibi alanlarda birçok önemli ve büyük projeleri tamamlayarak hayata geçirmiş olduk.

2002-2014 döneminde, küresel sermayenin ülkemizi tercih etmesini sağlayan yatırım ortamının da etkisiyle kümülatif uluslararası doğrudan yatırım miktarı 150 milyar

dolar seviyelerine ulaşmıştır.

KÖYDES, SODES, BELDES, SUKAP, Cazibe Merkezleri, GAP Eylem Planı gibi yenilikçi uygulamalarla yerel ve bölgesel açıdan önemli işler başardık.

GAP, DAP, KOP, DOKAP bölgelerindeki iller için tahsis edilen kamu yatırım ödeneklerinin toplam ödenekler içindeki payı 2002 yılında yüzde 20 iken, bu payı kademeli bir şekilde artırarak son yıllarda yüzde 30'ların üzerine çıkardık.

1986-2014 döneminde, Kamu-Özel İşbirliği modelleri kapsamında, toplam sözleşme değeri 102,1 milyar dolar, toplam yatırım tutarı 44,8 milyar dolar olan 183 adet projenin sözleşmesi imzalanmıştır. Bu projelerin, toplam sözleşme tutarı 92,9 milyar dolar, yatırım tutarı 36,1 milyar dolar olan 155 adedinin sözleşmesi 2003-2014 döneminde imzalanmıştır.

Özel kesime yönelik olarak **Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Reform Programı** kapsamında birçok düzenleme gerçekleştirdik. Bu çerçevede;

- Bir günde şirket kurulmasını mümkün hale getirdik.
- Doğrudan yabancı yatırım için aranılan en düşük sermaye miktarını kaldırdık.
- İzin sisteminden bilgilendirme sistemine geçtik.
- Şirket kurma öncesindeki işlemlerde, yabancı ve yerli yatırımlar arasındaki ayırımı kaldırdık.
- Türkiye'de çalışacak yabancılara verilecek çalışma izinleri ile ilgili esasları belirledik. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığımızı bu izinlerle ilgili tek yetkili kuruluş olarak tespit ettik.

26 düzey-2 bölgesinde kurulan Kalkınma Ajansları bünyesinde, illerde yatırımcıya sağlıklı bilgilendirme yapacak ve bürokratik işlemlerini kolaylaştıracak bir mekanizma olarak **Yatırım Destek Ofislerini** oluşturduk.

Yargı sürecinin hızlanması, yatırımcılar için büyük önem arz eden tahkimin ülkemizde yaygınlaştırılması ve tahkim kültürünün yerleştirilmesine yönelik düzenlemeleri içeren Hukuk Muhakemeleri Kanununu yürürlüğe koyduk.

Büyük yatırımların yanında bölgesel ve sektörel öncelikleri dikkate alarak hazırlanan yeni bir yatırım teşvik sistemini uygulamaya başladık.

Sektörel izinlere ilişkin basitleştirme ve bürokrasinin azaltılması çalışmalarımızı sürdürdük.

Teşviklerin, Türkiye ile AB arasındaki anlaşmalara uygun olarak düzenlenmesini ve ilgili mercilere bildirimini sağlamak üzere hazırlanan Devlet Desteklerinin İzlenmesi ve Denetlenmesi Hakkında Kanunu yürürlüğe koyduk.

Tüm izin ve ruhsat süreçlerinin basitleştirilmesi, izin süreçlerinin maliyetlerinin ölçülmesi ve azaltılmasına yönelik Standart Maliyet Modeli (SMM) çalışmalarını gerçekleştirdik.

Dünya Bankasının hazırlanan İş Yapma Kolaylığı Raporunda Türkiye, genel sıralamada, 2005 yılında 155 ülke arasında 93. sırada yer alırken, 189 ülke arasında 2014 yılında 55. sıraya yükselmiştir.

b. Neler Yapacağız

Önümüzdeki dönemde de yüksek ve istikrarlı büyüme için kamu ve özel kesim yatırımlarını birbirini tamamlayacak şekilde bütüncül bir bakış açısıyla ele alacağız.

Kamu yatırımlarını, özel sektör tarafından gerçekleştirilemeyecek ekonomik ve sosyal altyapı alanlarında yoğunlaştıracamız.

Kamu yatırımlarını, bölgeler arası gelişmişlik farklarını azaltmada ve bölgesel gelişme potansiyelini değerlendirmede etkili bir araç olarak kullanacağız. GAP, DAP, KOP, DOKAP gibi bölgesel eylem planları kapsamındaki projelere öncelik vereceğiz.

Yatırım programının rasyonel yapısını koruyacağız, projeleri geciktirilmeden hayata geçirilmesini sağlayacağız.

KÖİ yöntemiyle başlatılan İstanbul Boğazı Karayolu Tüp Geçidi, Yavuz Sultan Selim Köprüsü ve Kuzey Marmara Otoyolu, İstanbul Yeni Havalimanı, Gebze-İzmir Otoyolu (Körfez Geçişi Dahil), Şehir Hastaneleri, Limanlar gibi büyük projeleri tamamlayacak; yeni otoyollar, yüksek hızlı tren hatları dahil olmak üzere, birçok alanda yeni projeleri KÖİ yöntemiyle hayata geçireceğiz.

Dağınık yapıdaki Kamu Özel İşbirliği mevzuatını çerçeve bir Kanun altında toplayacağız.

Önümüzdeki dönemde özel yatırımların teşvikine yönelik uygulamalarda maliyet-etkinlik, hesap verebilirlik, şeffaflık, öngörülebilirlik, esneklik, atıl kapasite oluşturulmaması ile verimlilik ilkelerini gözeteceğiz. İstihdam, yüksek katma değer ve ihracat artışına yönelik yatırım alanlarına öncelik vereceğiz.

Yatırımcılarımızın 2015 ve 2016 yıllarında gerçekleştirecekleri yatırım harcamaları için, yatırım döneminde mevcut diğer tüm faaliyetlerinden elde edecekleri tüm kazançlarına daha yüksek miktarda vergi indirimini uygulayacağız.

Yatırım teşvik uygulamalarında düzenli izleme ve değerlendirme gerçekleştirecek, teşviklerin makroekonomik, sektörel ve bölgesel etkilerini ölçecek ve bu alanlarda kurumsal kapasitenin geliştirilmesine öncelik vereceğiz. Devlet desteklerine ilişkin veri toplama ve izleme altyapısı çalışmalarını tamamlayarak uygulamaya geçireceğiz. Oluşturulan verilerin bu alanda yapılacak etki analizlerine temel teşkil etmesini sağlayacağız.

Yatırım Ortamının İyileştirilmesi Koordinasyon Kurulu (YOİKK) kapsamındaki çalışmaların da genel sorun alanlarına odaklı, daha etkin ve sonuç alıcı bir biçimde sürdürülmesini sağlayacağız.

“İş ve Yatırım Ortamının Geliştirilmesi Öncelikli Dönüşüm Programımız”la iş ve yatırım ortamının öncelikli sorunlarına odaklanılarak, yatırımcının karşılaştığı belirsizliklerin giderilmesi ve sorunların hızla çözülmesi; bunun için mevcut mekanizmaların iyileştirilerek yatırımların artırılmasını amaçlamaktayız.

Bu programın da katkısıyla 2014 yılında yüzde 15,5 civarında olacağını beklediğimiz özel sektör yatırımlarının GSYH'ya oranını 2018 yılı sonunda yüzde 19,3'e çıkarmayı, yatırım süreçlerinin iyileştirilmesi suretiyle yatırım yeri tahsis miktarını artırmayı ve Dünya Bankası İş Yapma Kolaylığı Endeksi sıralamasında ilk 40 ülke arasına girmeyi hedeflemekteyiz. Program kapsamında;

- Ülke ekonomisi için büyük önem arz eden yatırımların izin ve yatırım yeri temini süreçlerinin hızlı ve etkin bir biçimde yürütülmesine ve sonuçlandırılmasına yönelik mekanizma oluşturacağız.
- Türkiye’de yatırıma uygun arazi envanterinin yatırımcıya elektronik ortamda sunulması amacıyla coğrafi bilgi sistemleri altyapısını geliştireceğiz.
- Endüstri Bölgeleri ve Organize Sanayi Bölgelerinde, özellikle yatırım yeri tahsisine ilişkin uygulama sürecinde karşılaşılan sorunları tespit edeceğiz ve bu sorunların çözümüne yönelik olarak mevzuatı geliştireceğiz.
- Kamunun iş dünyasına elektronik ortamda sunduğu hizmetlerin birbirleri ile entegrasyonunu sağlayacak ve elektronik ortamda daha fazla hizmet sunacağız.
- İşyeri açma ve çalışma ruhsatlarında basitleştirme ve uygulama birliğini sağlayacağız.
- Türkiye’de iş ve yatırım ortamına ilişkin hukuki süreçleri ve altyapıyı geliştirerek, hukuki süreçlerin daha kısa zamanda sonuçlanmasını sağlayacağız.
- Adli ve idari yargıda uyuşmazlıkların yargı öncesi çözüm usullerini geliştirecek ve etkin hale getireceğiz.

- Bölgesel düzeyde iş ve yatırım ortamını değerlendirmek üzere gösterge seti belirleyecek, anket çalışması gerçekleştirecek ve değerlendirme raporları hazırlayacağız.

3.10. İstihdam

AK Parti olarak istihdam alanındaki temel yaklaşımımız daha fazla ve daha nitelikli iş imkânları oluşturmaktır. Bu amaçla bir yandan ekonomimizi büyütürken, diğer yandan istihdam dostu bir büyüme sağlamayı hedefliyoruz. İstihdamı sadece ekonomik anlamda bir gösterge olarak değil, ekonomik büyümenin sosyal refaha yansımalarının temel alanı olarak kabul ediyoruz.

Geliştireceğimiz işlerin ve oluşturacağımız istihdamın ekonomik dinamizmimizi ve sosyal refahımızı artıracığı düşüncesiyle; ikinci atılım dönemimizde de istihdam dostu bir büyüme sağlamayı ve işgücü piyasasının daha etkin işlediği bir ortamda işsizliği kalıcı şekilde düşük oranlara indirmeyi hedefliyoruz.

a. Neler Yaptık

AK Parti olarak birinci atılım dönemimiz olan 2002-2014 arasında işsizlik oranında önemli bir azalma kaydettik ve kadınlar başta olmak üzere işgücüne katılımı artırdık. İstihdam üzerindeki vergi yüklerini indirdik.

2002-2014 döneminde toplam ilave 6,6 milyon kişiye istihdam yeni istihdam imkanı sağlamış olduk. Özellikle küresel krizin etkisiyle bir çok ülkede işsizlik oranı artarken ve yeni iş imkanları oluşturulamazken ülkemiz son derece başarılı bir performansla istihdamda büyük artışlar elde edebilmiştir. Bu başarıda büyüme kadar aktif işgücü politikalarımızın ve çeşitli sektörlerde izlediğimiz istihdam dostu politikaların da katkısı olmuştur.

İstihdamı teşvik için işveren primlerinde indirim uygulamasını sürdürüyoruz. Uygulamakta olduğumuz 5 puanlık işveren prim teşvikine ek olarak geçen sene 6 puan işveren

prim teşviki de getirilmiştir. Söz konusu sigorta prim teşviki uygulamaları için 2015 Yılı Bütçesinde toplam 9,4 milyar TL ödenek öngördük.

Gençlerin ve kadınların istihdamını teşvik edici politikalar uyguladık.

Bu çerçevede;

- 2002 yılında istihdam 19,3 milyon kişi iken 2014 yılında 25,9 milyon kişiye ulaşmıştır. Aynı dönemde işsiz kişi sayısı hızlı nüfus ve işgücüne katılım oranındaki artışa rağmen büyük ölçüde aynı kalmış, işsizlik oranı ise yüzde 10,3'ten yüzde 9,9'a gerilemiştir.
- İşgücü piyasasındaki gelişmelerden kadınlar erkeklere göre daha olumlu etkilenmişlerdir. Kadınların işgücüne katılma oranı, bu dönemde yüzde 27,9'dan yüzde 30,3'e yükselmiştir. Kadınlarda ücretli istihdam oranı 2002 yılında yüzde 30,9 iken 2014 yılında yüzde 60'a yükselmiştir.
- Aynı dönemde işgücü piyasasının kalitesinde de önemli iyileşmeler sağlanmıştır. Ücretli istihdam oranı 2002 yılında yüzde 42 iken 2014 yılında yüzde 66'ya ulaşmıştır.
- Kayıtlı istihdam oranı aynı dönemde yüzde 48,9'dan yüzde 65,1'e yükselmiştir. İstihdamda lise ve üstü eğitimlilerin oranı aynı dönemde yüzde 27,8'den yüzde 39'a ulaşmıştır.

Hayat Boyu Öğrenme Stratejisini ve İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi Eylem Planını uygulamaya koyduk.

2014 yılında Ulusal İstihdam Stratejisini hazırladık.

Özel istihdam bürolarının sayısını 105'ten 338'e yükselttik.

İŞKUR bünyesinde çalıştırılmak üzere yaklaşık 3 bin iş ve meslek danışmanı istihdam ettik.

İstihdamda temel düzenlemeleri içeren İş Kanununu yürürlüğe koyduk.

İŞKUR tarafından yürütülen aktif işgücü programlarının kapsamı ve kaynak miktarını önemli ölçüde genişlettik.

İstihdam teşviklerinin kapsamını ve miktarını genişlettik.

b. Neler Yapacağız

İkinci atılım dönemimizde de istihdamın artırılması için farklı alanlara özel politikalarımız sürecektir.

Ulusal İstihdam Stratejisi kapsamında 2023 yılı itibarıyla işsizlik oranını yüzde 5 düzeylerine indirmeyi, istihdam oranını yüzde 50'ye yükseltmeyi, kadınların işgücüne katılım oranını yüzde 38 düzeyine çıkarmayı, tarım dışı sektörde kayıt dışı istihdam oranını yüzde 15'e indirmeyi hedeflemekteyiz.

Türkiye'de kadın girişimciliğinin geliştirilmesi ve yaygınlaştırılması amacıyla girişimcileri iş kurma aşamasından, işin geliştirilmesine, güçlendirilmesine ve sürdürülebilirliğinin sağlanması ile izleme ve takibine kadar desteklemeye yönelik bir programı ilgili tarafların katılımı ile hazırlayacağız. Program kapsamında eğitim, finansman ve mentörlük destekleri sağlayacağız.

Özel sektör işyerlerinde 6 ay süreyle İşbaşı Eğitim Programında (İEP) çalışacak kursiyerlere net asgari ücret ödeyeceğiz. İşbaşı Eğitim Programı sonrası kursiyerler aynı işkolunda işe alınırsa; imalat sektöründe 42 ay, diğer sektörlerde ise 30 ay boyunca SGK işveren primini ödeyeceğiz. İşverenin kursiyerler için yaptığı harcamaların vergi matrahından düşürülebilmesini sağlayacağız. Böylece bir yandan istihdamı artırırken, diğer yandan işgücümüzün verimliliğini yükselteceğiz.

İŞKUR tarafından düzenlenen aktif işgücü programlarından yararlananların işgücü piyasasındaki durumlarını değerlendirmek ve programların etkinliğini ölçmek amacıyla özel sektör ve üniversite işbirliği ile etki değerlendirmesinin yapılmasını sağlayacağız.

İşgücü piyasalarına esneklik sağlayan çalışma biçimlerini iş ve sosyal güvenlik mevzuatına ekleyeceğiz. Söz konusu mevzuat düzenlemelerinde AB Müktesebatı ve uygulamalarını dikkate alacağız.

İstihdama ilişkin uygulanmakta olan istihdam teşviklerini basit ve daha anlaşılır hale getireceğiz. Bu kapsamda yapılacak analizler dikkate alınarak bazı teşvik uygulamalarını gözden geçireceğiz.

İş ve yatırım ortamının öncelikli sorunlarına odaklanılarak, yatırımcının karşılaştığı belirsizlikleri giderecek ve sorunları hızla çözeceğiz.

İstihdamın nitelikli bir biçimde artırılması ve piyasanın düzgün işlemesine yönelik hazırladığımız **“İşgücü Piyasasının Etkinleştirilmesi Öncelikli Dönüşüm Programımız”**ı hayata geçireceğiz. Program kapsamında;

- Kaliteli ve hesaplı kreş imkânlarını yaygınlaştıracacağız. Yerel yönetimlerin ve özel sektörün bu alandaki katkısını artıracacağız ve kamunun altyapılarını daha etkin kullanacağız.
- Meslek kurslarına katılan kadınlar için çocuk oyun odaları uygulamasını başlatacağız.
- Kadın Girişimciliği Programı hazırlayarak uygulamaya koyacağız.
- Çalışanların ve işverenlerin kadın erkek fırsat eşitliği bilincini artırmaya yönelik etkinlikler yapacağız.
- Aktif İşgücü Programlarına ilişkin bir izleme ve değerlendirme sistemi kuracak ve programların takibini 81 il düzeyinde gerçekleştirileceğiz.
- Özel politika gerektiren gruplar için düzenlenen yeni program/proje ve uygulamalardan yararlanan kişi sayısını artıracacağız.

- Uzaktan eğitim sistemi kuracak ve sisteme işlerlik kazandıracacağız.
- Kıdem tazminatı sisteminde yaşanan sorunların çözümü amacıyla ilgili sosyal taraflarla istişare içinde gerekli mevzuat düzenlemelerini yapacağız.
- İşsizlik sigortasından yararlanma koşullarının esnetilmesi ve yararlanma sürelerinin artırılması yönünde mevzuat çalışması yapacağız.
- Fazla çalışma sınırına uyulmaması halinde idari para cezası tatbik edilmesi yönünde mevzuat çalışması yapacağız.
- Kamu ve özel sektörde alt işverenlerin ve alt işveren işçi sayılarının tespit edilmesini ve güncel olarak sağlıklı bir şekilde takip edilmesini sağlayacağız.
- Sosyal Yardım-İstihdam Bağlantısı Bilgi Sistemini geliştireceğiz.
- İŞKUR'a kayıt edilen sosyal yardım yararlanıcılarına bilgilendirme ve danışmanlık hizmetleri sunacağız.
- Çalışabilir durumdaki sosyal yardım alanlara yönelik istihdama kazandırıcı faaliyetlere katılmaları şartıyla işsizlik yardımı vb. özendirici yardım programları geliştirileceğiz.
- Sosyal yardım alanların özel sektörde istihdamı halinde sosyal güvenlik primi işveren hissesinde teşvik getireceğiz.
- Mevcut istihdam teşviklerinin etki analizi çalışmasını yapacağız.

3.11. Tarım ve Gıda

AK Parti olarak iktidara geldiğimizden bu yana stratejik bir sektör olarak gördüğümüz tarım ve gıda alanında da köklü değişimlere ve ilklere imza atarak, ülkemizin refahını, halkımızın mutluluğunu artırdık.

Tarımsal desteklerde üretimi teşvik eden ancak sosyal boyutu da ihmal etmeyen yaklaşımımızı, planlı tarım ve çağdaş hayvancılık uygulamaları, etkin gıda güvenliğine yoğunlaşarak sürdürüyoruz.

Tarımda gerekli yapısal dönüşümleri, öncelikli alanlarda rasyonel ve çağdaş üretim modellerini esas alıyoruz.

Bu yaklaşım ve prensiplerle nüfusunu yeterli, kaliteli ve güvenilir gıda ile besleyen, tarım ürünlerinde net ihracatçı konumunu daha da geliştiren, rekabet gücünü artırmış, dünyada ve bölgesinde tarım alanında söz sahibi bir ülke olmak temel hedefimizdir.

a. Neler Yaptık

AK Parti olarak birinci atılım döneminde tarımda yapısal dönüşüme ağırlık vererek, çiftçilerimiz için ekonomik ve sosyal boyutları birlikte ele alan bir anlayışı hayata geçirdik. Yaklaşık 6 milyon civarında insanımıza istihdam sağlayan tarımı, ülkemizin gıda güvenliği ve halkımızın sağlıklı beslenmesi açısından önemli bir sektör olarak değerlendirdik.

Bu dönemde;

- Tarım Kanunu da dâhil sektörle ilgili 15 önemli kanun çıkardık.
- Ülkemiz tarımının yaklaşık 100 yıllık sorununu çözüme kavuşturduk. Tarım arazilerinde miras yoluyla bölünmesine son verdik.
- Arz açığı olan ve ekonomik değeri yüksek 17 temel ürünü (hububat, baklagiller, yağlı tohumlu bitkiler, zeytin, çay) belirlenen 30 havzada destekledik.
- Tüm tarım parsellerini (32,5 Milyon) uydu teknolojilerini kullanarak kayıt altına aldık.
- Tarımsal envanterimizi anlık olarak tespit eden sistem oluşturduk.

- Tüm sistemleri entegre ederek “**Tarım Bilgi Sistemi**”ni kurduk.
- Arazi Toplulaştırma çalışmalarına hız verdik. 2002 yılına kadar 41 yılda 450 Bin hektar arazi toplulaştırması yapılmış iken, 2003-2014 döneminde 4,5 Milyon hektar alanda toplulaştırmayı tamamladık.
- Ülkemizde toplam ekonomik sulanabilir alan olan 8,5 milyon hektar arazimizin, 2002 yılına kadar 4,8 milyon hektarı sulanabilir iken son 12 yılda yaptığımız çalışmalarla bu miktarı 6,1 milyon hektara yükselttik.
- Damla ve yağmurlama sulama yatırımlarına 2006 yılından itibaren sıfır faizli kredi ve 2007 yılından itibaren yüzde 50 hibe desteği imkânı sağladık. Bu destek ve hibelerle 5 milyon dekar alanı damlama-yağmurlama sistemiyle sulamaya açtık.
- Ülkemizin uluslararası seviyede referans olacak ilk laboratuvarı olan **Ulusal Gıda Referans Laboratuvarını** kurduk.

Birinci atılım dönemindeki bütün bu gelişmeler sonucunda;

- Ülkemizi, **tarımsal GSYH’de Avrupa’nın en büyük ülkesi konumuna getirdik**. Türkiye’yi Tarımsal hasılda Avrupa’da 4. sıradan 1. sıraya yükselttik.
- 2002’de 36 milyar TL olan tarımsal milli gelirimizi, 2014 yılında 125 milyar TL’ye ulaştırdık.
- 2002 yılında 3,8 milyar dolar olan tarım ürünleri toplam ihracatımızı, 2014 yılında 18 milyar dolara çıkardık. Türkiye’yi 193 ülkeye, 1.781 çeşit tarımsal ürün ihraç eden bir ülke konumuna ulaştırdık.
- Hayvansal ürün, canlı hayvan ve su ürünleri ihracatımızı, 2002-2014 döneminde 247 milyon dolardan 2,1 milyar dolara yükselttik.

- 2002 yılında Ziraat Bankasında yüzde 59 olan tarımsal kredi faiz oranları, 2014 yılında kredi konusuna bağlı olarak yüzde sıfır ile yüzde 8,25 arasında uygulanmıştır.
- 2002’de 530 milyon TL olan Ziraat Bankası ve Tarım Kredi Kooperatifleri tarafından kullanılan kredi miktarını 2014’de 22,8 milyar TL’ye ulaştırdık.

2012-2014 yılları arasında 3,3 milyar TL yatırım harcaması yaparak “bin günde bin gölet ve sulama tesisi” inşa ettik. Bu projeye 1 milyon 700 bin dekar zirai araziye suya kavuşturduk.

Özellikle GAP Eylem Planı (2008-2012) ile başlayan süreçte, sulama ödeneklerini büyük bir hızla artırdık, bu artıştan GAP’ın yanı sıra diğer öncelikli bölgelerdeki projelerin de faydalanmasını sağladık.

Diyarbakır’da GAP Eylem Planını ilan ettiğimiz 2008 yılından itibaren sulama ödeneklerini 7 misli artırarak yatırımlara hız verdik.

2002 yılına kadar GAP’ta 2 milyon dekar arazi sulanırken, 2014 yılı sonunda sulanan araziye 4 milyon 430 bin dekara çıkardık.

2002 ve 2014 yılları arasında; Seydişehir-Suğla Depolaması, Sultansuyu, Aşağı Susurluk Manyas I. Merhale, Yaylak Sulaması, Van-Karasu, Karaman I. Merhale, Aşağı Gediz, Gölhisar-Acıpayam I. Merhale, Erzincan II. Merhale, Aşağı Ceyhan Aslantaş II. Merhale, Menderes Çayı, Bağbaşı Barajı ve Mavi Tünel, Aşağı Fırat I. Merhale, Iğdır ve Aşağı Büyük Menderes gibi birçok büyük projeyi tamamlayarak hayata geçirdik.

Silvan I. Merhale, Aşağı Fırat II. Merhale, Kralkızı Dicle, Konya Çumra III. Merhale, Kars Çayı Havzası I. Merhale, Orta Ceyhan Menzelet II. Merhale, Bahçelik, Bozova, Suruç, Çarşamba Ovası Sulaması, Aşağı Çekerek I. Merhale, Amik-Afrin gibi birçok proje de Yatırım Programında halen devam eden önemli projelerimiz arasındadır.

Son on yıllık dönemde, birim alan ve hayvandan elde edilen verimler ile tarımsal işgücü verimliliğini artırdık.

Süt ve beyaz et üretiminin yanı sıra, özellikle mısır, pirinç ve ayçiçeğinde verim artışına bağlı üretim artışlarını sağladık.

Hayvancılığın geliştirilmesi ve üretimin kayıt altına alınması için yaptığımız çalışmalar neticesinde, 2002 yılında 421 bin ton olan toplam kırmızı et üretimini, 2014 sonu itibarıyla 1 milyon tona ulaştırdık.

2002 yılında 8,4 milyon ton olan süt üretimini, 2014 yılında 18,5 milyon tona çıkardık.

Toplam **tarımsal destekleme ödemeleri** 2002 yılında 1,87 milyar TL iken, 2014 yılında 9,1 milyar TL olarak gerçekleşti.

2003’ten bugüne çiftçilerimize verdiğimiz nakit hibe tarımsal destek toplamı 70 milyar TL’ye ulaştı.

2002 yılından bu yana hayvancılığa verilen destek miktarının toplam destekler içindeki payını 31 kat artırdık. 2002’de 83 milyon TL hayvancılık desteği verilmiş iken, 2014 yılında hayvancılığa verilen desteği 2,6 milyar TL’ye yükselttik. Hayvancılık desteklerinin toplam destekler içindeki oranı 2002 yılında yüzde 4,4 iken, bu oranı 2014 yılında yaklaşık yüzde 30’a ulaştırdık.

Diğer taraftan, GAP ve DAP Hayvancılığının Geliştirilmesi Programı kapsamında 313 projeyi tamamladık, 102 proje ise devam etmektedir.

Prim desteği verilen ürün sayısını 4’ten 17’ye çıkardık. Prim desteği 2002 yılında 186 milyon TL iken, 2014 yılında 2,7 milyar TL ye ulaştı.

2003-2014 yılları arasında üreticilerimize 5 milyar 313 milyon TL mazot destekleme ödemesi yaptık. Yapılan destekleme ile mazot maliyetinin ortalama yüzde 16’sını karşılamış olduk.

2005-2014 döneminde toplam 4 milyar 977 milyon TL gübre destekleme ödemesi yaptık. Yapılan destekleme ile gübre maliyetinin ortalama yüzde 15'ini karşıladık.

Tarımsal ürün piyasalarını daha rekabetçi ve verimli bir yapıya dönüştürmek üzere; haller, lisanslı depoculuk, ürün ihtisas borsaları ile vadeli işlem ve opsiyon işlemlerine ilişkin düzenlemeler yaptık.

Sertifikalı hububat (buğday-arpa) tohumu kullanım oranını 2014 yılında yüzde 70'e yükselttik.

Organik tarım üretimini, 2013 yılında 213 ürüne ulaştırdık.

Tarıma ilişkin gen bankalarının kurulması, yeni ürün çeşitlerinin geliştirilmesinde önemli ilerlemeler sağladık.

2002 yılında 20,7 milyon hektar olan orman varlığımızı 2014 yılında 21,7 milyon hektara yükselttik. Aynı dönemde 42 milyon dekar alanda ağaçlandırma, 654 bin hektar alanda erozyon kontrolü faaliyeti ve 2,57 milyon hektar bozuk orman alanında rehabilitasyon faaliyeti gerçekleştirdik.

Son 12 yılda 4,1 milyar adet fidan üretimi yaptık ve 127 adet şehir ormanı tesis ettik. Ayrıca, orman yangınlarıyla daha etkili mücadele yöntemleri geliştirdik.

Yaptığımız teknolojik yatırımlarla ve tamamladığımız radar ve Otomatik Meteoroloji Gözlem İstasyonları (OMGİ) ile meteorolojik tahminlerimizde isabet oranını arttırdık. Hava tahminlerinde isabet oranımızı yüzde 90'ların üzerine çıkardık.

b. Neler Yapacağız

İkinci atılım dönemimizde de tarım politikalarımızı başarıyla uygulamaya devam edeceğiz. Kümülatif olarak 8 milyon hektar alanda arazi toplulaştırma çalışmalarını tamamlayacağız ve tarla içi geliştirme hizmetlerini geliştireceğiz.

Tarımsal destekleri, 190 adet tarım alt havzasında, iklim, toprak ve topografyanın yanı sıra, mevcut su potansiyeli ve bitkilerin su tüketimini de dikkate alarak, alt havzalar düzeyinde, bölgesel ve ürün bazında düzenleyeceğiz. Destekleri, sosyal amaçlı ve üretim odaklı olarak düzenleyecek; çevre ile bitki, hayvan ve insan sağlığını dikkate alacak; desteklerin etkinliğini izleyip değerlendireceğiz.

2015 yılında 10 Milyar TL **nakit olarak hibe destek** vereceğiz.

Tarımsal desteklemelerde ürün deseni ve su potansiyeli uyumunu gözeterek, sertifikalı üretim yöntemlerine önem vereceğiz.

Tarım sigortalarının kapsamını genişleterek yaygınlaştıracacağız.

Tarımsal istatistik ve kayıt sistemlerini geliştirmek amacıyla yürütülen projeleri sürdüreceğiz, tarım politikalarının yürütülmesine ilişkin bilgi altyapısı ile idari yapıyı geliştirerek tüm tarımsal bilgi sistemlerini AB ile uyumlu hale getireceğiz.

Üreticiyi ve tüketiciyi koruyucu yeni yasal düzenlemeleri hayata geçireceğiz.

İşletmeleri ekonomik ölçek büyüklüğüne ulaştıracak projeler yürüteceğiz.

Arazilerini büyütme isteyen ehil mirasçılara kredi imkânları sağlayacağız.

Tarım arazilerimizi ve verimli ovalarımızı koruyacak "Arazi Kullanım Planları" ve "Ovalarımızın Belirlenmesi" çalışmalarını tamamlayacağız.

Tarım sayımını tamamlayacağız. Tarımsal verileri tek bir veri tabanında düzenleyerek güncel halde takip edeceğiz.

Üreticiden tüketiciye kadar tüm tarımsal verilerin izlendiği, değerlendirildiği ve raporlandığı bir sistem olan

Tarım Sektör Entegre Yönetim Bilgi Sistemini (**TARSEY**) tamamlayacak ve etkin bir şekilde kullanacağız.

Tarımsal planlamada kullanılan bütün verilerin üretildiği noktada derlenerek sürekli veri akışını sağlayacak olan Ülkesel Tarım Envanteri Takip Sistemlerini (**ÜTES**) yaygın ve etkin bir şekilde uygulamaya koyacağız.

Tarımsal kuraklığın daha etkin olarak izlenebilmesi için **TARBİL** kapsamında çalışan 400 tarımsal meteoroloji istasyonu 1.200' e çıkarılarak tüm ülke geneline yaygınlaştırılacaktır.

14 yeni araştırma merkezi kuracağız.

Ülkemizin **ilk Milli Botanik Bahçesini** Ankara'da hizmete açacağız.

"Tarımda Su Kullanımının Etkinleştirilmesi Öncelikli Dönüşüm Programı"mızla ülkemizde toplam su kullanımının yüzde 70'inden fazlasının gerçekleştiği tarım sektöründe israfı önlemek ve suyu etkin kullanmayı amaçlıyoruz.

Yeni yatırımlarımızda suyun tasarruflu kullanımını sağlayacak, geçmişten devraldığımız sistemlerde ise suyun verimli kullanımına yönelik iyileştirme çalışmalarına hız vereceğiz. DSİ sulamalarında yüzde 62 olan sulama oranını yüzde 68'e, yüzde 42 olan sulama randımanını ise yüzde 50'ye çıkarmayı hedefliyoruz.

Program kapsamında;

- Sulanan arazi varlığının nihai hedef olan 8,5 milyon hektara ulaştırılmasını sağlayacak; özellikle su tasarrufuna imkân sağlayan basınçlı modern sulama yatırımlarına devam edeceğiz.
- Mevcut sulama tesislerinin rehabilitasyonunu bir program dahilinde gerçekleştireceğiz. Açık sistemleri kapalı hale dönüştürmeye yönelik başlattığımız programımızı hızlandıracaktır.

- Su tasarrufu sağlayan yağmurlama, damlama sulama gibi yöntemleri yaygınlaştıracaktır.
- Arıtılmış suların sulamada kullanımını araştıracağız.
- Sulama yatırımlarında cazibeli ve düşük pompajlı olanlara öncelik vereceğiz.
- Çiftçiler başta olmak üzere, etkin su kullanım ve tasarrufu konusunda bilinçlendirme, kapasite geliştirme çalışmalarını hayata geçireceğiz.
- Tarımsal destekleri, havza özelliklerini ve su kısıtını dikkate alacak şekilde gözden geçireceğiz.
- Sulama şebekelerinde modern izleme sistemlerini yaygınlaştıracaktır.
- Su yönetimini ve fiyatlandırma sistemini, su tasarrufunu artırıcı bir yaklaşımla gözden geçireceğiz.
- Uygun geçiş düzenlemeleriyle, yeraltı suyu kullanımında kayıt ve kontrolü sağlayacağız.
- Yeni yatırımların yanında eskiyen, kullanım dışında kalan veya uygun şekilde kullanılmayan tesislerin rehabilitasyonuna da önem vereceğiz ve kısıtlı su kaynaklarının etkin kullanımına katkı sağlayacağız.
- Yeraltı su kaynaklarının tarımda kontrollü kullanımının sağlanmasına yönelik miktar kısıtlaması ve fiyatlandırma mekanizmaları geliştireceğiz.
- Sulama birliklerinin çalışma süreçlerini gözden geçirecek, sistemin daha etkin hale getirilmesi yönünde alternatifler oluşturacağız.
- Suyun bilinçli kullanımı için tarım üreticilerine yönelik eğitim ve yayım faaliyetlerini artıracaktır.

2019 yılına kadar 10 milyon dekar ilave araziye sulanabilir hale getirmeyi hedefliyoruz.

GAP'ta büyük oranda tamamlamış olduğumuz ana kanallar sonrasında şebeke inşaatlarına daha da hız vereceğiz. Orta vadede, GAP sulamalarının tamamı olan 10 milyon 580 bin dekarın tamamını sulamaya açmayı hedefliyoruz. Sulamalar tamamladığında GAP, gıda üreten ve Dünya'ya ihraç eden bir "üretim ve ihracat merkezi" haline gelecektir.

Konya, Karaman, Aksaray ve Niğde illerini kapsayan Konya Ovası Projesi ile Akdeniz'e boşa akan suların Konya Ovası'na yönlendirilmesi, Baraj, gölet ve sulama sistemlerinin tamamlanması, vahşi yeraltı sulamalarının yağmurlama veya damlamalı sulama usullerine dönüştürülerek su ve enerji sarfiyatında tasarruf sağlamayı hedeflemekteyiz. KOP'ta 2014 yılı sonu itibarıyla 9 milyon 240 bin dekar arazi sulanmaktadır. 2019 yılı sonuna kadar hedeflenen 11 milyon dekar arazinin tamamını sulamaya açmayı hedefliyoruz.

14 ilimizi kapsayan Doğu Anadolu Projesiyle 2019 yılı sonuna kadar 2,3 milyon dekar araziye daha sulamaya açarak çiftçilerimizin yüzünü güldüreceğiz.

Sulama alanında özellikle 5,7 milyar TL'lik kaynak ayırdığımız Silvan I. Merhale Projesiyle Silvan Barajı ve bağlı ara depolamaları tamamlamayı ve 193 bin hektar alanın sulanmasını sağlamayı hedefliyoruz. Bu çalışmaların tamamlanması özellikle Diyarbakır İlimizde önemli oranda gelir ve istihdam artışını sağlayacaktır. Proje tamamlandığında 2 milyon 454 bin dekar arazi sulanacaktır.

Ayrıca Ilısu Hidro-Elektrik Santrali Projesi ile Yusufeli Barajı ve Hidro-Elektrik Santrali Projelerini tamamlayacağız.

Tarım alanlarını planlama ile koruma altına alacağız.

Katma değeri yüksek ürünlerin geliştirilmesine, gen kaynaklarının korunmasına, ıslah çalışmalarına, nanoteknoloji ve biyoteknolojiye yönelik çalışmalara öncelik vererek, güdümlü projelerle tarım-sanayi-üniversite arasındaki işbirliklerini artıracacağız.

"Zeytin ve Zeytinyağı Sektörü Ulusal Kümelenme Stratejisi" oluşturacağız.

Başta aspir, kanola, soya olmak üzere bitkisel üretimde sözleşmeli üretimi yaygınlaştıracacağız.

Sertifikalı tohumluk üretimini 880 bin tona çıkaracağız.

Tarım alanları içerisinde organik tarımın oranını yüzde 1,95'den yüzde 4'e çıkaracağız.

Organik atık ve artıkların tarımda kullanımını yaygınlaştırmak için "Organik Atık ve Artık Yönetimi" Entegre Projesi yürütülecektir.

İlk yerli patates çeşitlerini üretime kazandıracacağız.

Genetik yapısı değiştirilmiş organizmalar ve ürünlerden kaynaklanabilecek risklerin önlenmesi ve söz konusu ürünlerle ilgili izlenebilirliğin sağlanması, kontrol ve denetim sisteminin etkin şekilde işletilmesini sağlayacağız.

Bitki sağlığı alanında ithalat dahil koruma ürünlerinin ruhsatlandırılması, ruhsatlandırılmış ürünlerin biyolojik etkilerinin kontrolü ve kurulan izleme altyapısının geliştirilmesi, üreticilerde farkındalığın oluşturulmasını sağlayacağız.

Ambalajlı ürünlerin etiketlerinde besleyici değerlere ait bilgileri zorunlu hale getireceğiz.

Gıdalarda tuz ve şeker azaltılmasına teknolojinin imkân verdiği ölçüde devam edeceğiz.

Vatandaşlarımız, tükettiği gıdanın içinde yer alan bileşenlerin kendilerine hangi faydaları sağlayacağını öğrenebilecek.

Tarım sektörü açısından önem taşıyan biyolojik çeşitliliğin tespiti, korunması ve sürdürülebilir kullanımını sağlayacağız.

Ürünlerini lisanslı depolarda muhafaza eden üreticilere kira desteği sağlayacağız.

1 milyon ton kapasiteli "Hububat Depolama Projesi" kapsamında; 300 bin tonluk depo hizmete açılmış, 120 bin ton depo yapımı devam etmekte olup, 2018 yılına kadar ilave 580 bin ton kapasiteli depo yapılacaktır.

12 milyon hektar mera alanında tespit, 7,2 milyon hektar alanda tahdit, 4 milyon hektar tahsis, 800 bin hektar alanda ise ıslah çalışmalarını tamamlayacağız.

Kafeinsiz siyah çay ve yeşil çay üretimine geçeceğiz.

Yerel ve geleneksel ürünlerin katma değeri ve ihracata katkısını artıracaktır.

Erzurum, Van, Sakarya ve Diyarbakır illerinde et kombinalarını yenileyecek, Erzincan ilinde tavuk kombinasını faaliyete geçireceğiz.

Üretici ve üretici örgütleri vasıtasıyla sanayiye giden çiğ sütün alım ve satımının sözleşmeli usulde yapılmasını sağlayacağız.

Koyun ve keçi yetiştiriciliğine yönelik teşvikleri artıracaktır. Koyun ve keçilerin kayıt altına alınarak izlenmesi ve hayvan hastalıklarının kontrol altına alınmasını sağlayacağız.

Süt ve et üretiminde sözleşmeli model geliştireceğiz.

Balıkçılıkta kaynak yönetimini bilimsel verilere dayalı ve etkin bir biçimde gerçekleştirecek, idari kapasiteyi güçlendireceğiz.

"Balıkçı Gemileri İzleme ve Veri Toplama Sistemi"ni kuracağız.

Su ürünleri yetiştiriciliğinde, çevresel sürdürülebilirlik gözetilecek, ürün çeşitliliği ve markalaşma ile uluslararası pazarlarda rekabet edebilirliğin artırılması sağlanacaktır.

Yetiştiricilikte ileri teknikler ve üretim sistemlerini yaygınlaştıracaktır.

Muhtelif illerde yürütülen toplam 12 balıkçı barınağını balıkçılarımızın hizmetine sunmak üzere tamamlayacağız.

Ormanların sınırlarının korunması ve mülkiyet problemlerinin çözümüne yönelik orman kadastro çalışmalarını hızlandıracaktır.

Ormanların ekonomik, sosyal ve ekolojik fonksiyonlarını gözeterek sürdürülebilir yönetim ilkesi benimsenecek, odun ve odun dışı orman ürünleri potansiyelini değerlendirerek üretim ve pazarlanması konusunda etkin yönetim sağlayacağız.

İkinci GAP Eylem Planında beşeri ve sosyal kaynakların geliştirilmesine ve temel altyapı yatırımlarının tamamlanmasına öncelik vereceğiz. DAP Eylem Planında tarım ve hayvancılığın geliştirilmesine öncelik vereceğiz. KOP Eylem Planında toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımını sağlamak suretiyle sektörel çeşitliliğin artırılmasını esas alacağız. DOKAP Eylem Planında ise turizm odaklı sürdürülebilir kalkınma yaklaşımını esas alacağız.

3.12. Enerji Güvenliği

AK Parti olarak stratejik bir sektör olan enerji alanında hem arz güvenliğini sağlamak hem de ekonomik kalkınmamıza daha düşük maliyetli girdi sağlamak öncelikli yaklaşımımızdır. Bu yaklaşımla enerjinin nihai tüketiciye sürekli, kaliteli, güvenli, asgari maliyetlerle arzını ve enerji temininde kaynak çeşitlendirmesini esas almaktayız.

Yerli ve yenilenebilir enerji kaynaklarımızı mümkün olan en üst düzeyde değerlendirmeyi ve nükleer teknolojiyi elektrik üretiminde kullanmayı öngörmekteyiz. Enerjinin israf edilmemesi ve çevresel etkilerinin asgariye indirilmesi ile ülkemizin uluslararası enerji ticaretinde stratejik konumunu güçlendiren rekabetçi bir enerji sistemine ulaşılması temel amacımızdır.

a. Neler Yaptık

İktidarlarımız süresince yeterli seviyede elektrik enerjisi üretim kapasitesinin oluşturulmasına, enerji kaynaklarının çeşitlendirilmesine, yenilenebilir enerji kaynaklarına, üretim ve dağıtım tesislerinin özelleştirilmesine önem verdik.

2002 yılında 31.846 MW olan kurulu gücü 2014 yılı sonunda 69.520 MW'a çıkardık. Elektrik üretiminde ise 129 milyar kWh seviyesinden 250 milyar kWh seviyesine ulaştı. Kişi başına elektrik tüketimi ise yılda 2.046 kWh saatten 3.289 kWh saate yükseldi.

Yenilenebilir kaynaklardan elektrik üretiminde de ciddi gelişmeler kaydettik. 2002 yılında hidrolik dahil 12 bin 300 MW olan yenilenebilir enerji kurulu gücü 27.700 MW'a yükselttik.

Hidroelektrik enerji üretim potansiyelini 26 milyar kWh'den 82,8 milyar kWh'e yükselttik. 12 yılda 18'i büyük HES olmak üzere 278 baraj ve 245 gölet inşa ettik.

Enerji sektöründe 2002 yılında 4,5 milyar TL olan yıllık yatırım miktarını, 2014 yılında 13,6 milyar TL seviyesine çıkardık.

Yaptığımız düzenlemelerle yatırımcının Türkiye elektrik sektörüne olan güveni artırdık. 2007 yılına kadar her yıl ortalama 1.500 MW'lık santral devreye aldık. 2009 yılından itibaren ise bu kapasiteyi her yıl ortalama 4.400 MW ve üzerine çıkardık.

Uzun yıllardır üzerinde konuşulan nükleer enerjide somut adımlar attık. 4.800 MW gücünde **Akkuyu**'da ve 4.480 MW gücünde **Sinop**'ta olmak üzere **2 adet nükleer santral**ın yapılması için anlaşmayı imzaladık. Bu iki santrale ek olarak 3. santral için bazı ülkelerle görüşmelere başladık.

21 adet elektrik dağıtım şirketinin işletme hakkını özel sektöre devrettik. Elektrik üretimindeki özelleştirme çalışmalarımız sonucunda 2002 yılında yüzde 66 olan kurulu güçteki kamu payını 2014 yılında yüzde 31,5'e düşürdük.

81 ilin 73'üne doğal gaz bağlantısı kurduk, 69 ilde konut sektöründe doğal gaz kullanımına başlanmasını sağladık.

Doğal gaz tüketimindeki mevsimlik, günlük ve saatlik değişiklikleri düzenlemek ve arz güvenliğini sağlamak amacıyla **Tuz Gölü Doğal Gaz Yer Altı Depolama projesinin** 2012 yılında yapımına başladık.

Türkiye'ye transit ülkeler olmaksızın doğrudan Rusya Federasyonundan doğal gaz sağlamak üzere geliştirilen Mavi Akım Projesi kapsamında inşa edilen Karadeniz geçişli Rusya-Türkiye Doğal Gaz Boru Hattını 2003 yılında işletmeye aldık.

Azerbaycan'dan gelen petrolü; Azerbaycan, Gürcistan ve Türkiye üzerinden geçerek Ceyhan deniz terminaline taşıyan **Bakü-Tiflis-Ceyhan (BTC) Ham Petrol Boru Hattı** faaliyete geçirdik.

2007 yılında işletmeye alınan Türkiye-Yunanistan Doğalgaz Boru hattıyla Yunanistan'a doğal gaz ihraç etmeye başladık.

Azerbaycan ile **Trans-Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı (TANAP) Projesinin** gerçekleştirilmesine yönelik hükümetler arası anlaşmayı imzaladık ve projenin yapımına başladık.

Avrupa İletim Sistemi ile entegrasyon sağlayarak belli bir kapasitede elektrik enerjisi ticaretini mümkün hale getirdik.

2002-2014 yılları arasında önemli mevzuat düzenlemeleri yaptık. Yenilenebilir Enerji Kaynaklarının Elektrik Enerjisi Üretimi Amaçlı Kullanımına İlişkin Kanununu, Enerji Verimliliği Kanununu ve Enerji Verimliliği Strateji Belgesi ile Elektrik Piyasası Kanununu yürürlüğe koyduk.

Madencilik sektörünün 2002 yılında yüzde 0,9 olan GSYH içerisindeki payını, 2013 yılında yüzde 1,4'e yükselttik.

2002 yılında 0,38 milyar dolar olan maden ihracatımızı, 2013 yılında 3,9 milyar dolara yükselttik.

Enerjide dışa bağımlılığın azaltılmasına ve sanayide hammadde ihtiyacının karşılanmasına yönelik maden, enerji hammaddeleri ve jeotermal kaynak arama yatırımları için ayrılan kaynaklarımızı önemli oranda artırdık.

2002-2014 döneminde maden ve jeotermal kaynak aramaları için Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğüne (MTA) ayrılan ödenek 2002 yılında 16,75 milyon TL iken, bu tutarı 2014 yılında 200 milyon TL'ye çıkardık.

2002-2014 döneminde, petrol ve doğalgaz aramaları için TPAO'ya ayrılan ödeneği 105 milyon TL'den, 1.400 milyon TL'ye çıkardık.

2002-2014 döneminde gerçekleştirilen arama faaliyetleri sonucunda bilinen linyit kömürü rezervini 8,3 milyar tondan 14 milyar tona çıkardık. Altın, çinko, bakır, zeolit, feldspat, kuvars, mermer gibi birçok madende önemli rezervler ve jeotermal sahalar tespit edilmesini sağladık.

TPAO ve BOTAŞ tarafından yurtdışında başlatılan petrol ve doğal gaz arama çalışmalarımız devam etmektedir.

Petrol ve doğal gazda yerli üretimi artırmak amacıyla, arama faaliyetlerinin aksamadan yürütülmesini teminen 2012 yılında TPAO tarafından bir sismik araştırma gemisi alınmasını sağladık.

MTA'nın tam donanımlı ulusal araştırma gemisinin yapım çalışmalarını tamamladık.

Uygulamada karşılaşılan sorunların giderilmesi için Maden Kanununda kapsamlı değişiklikler yaptık.

Ülkemizdeki jeotermal ve doğal mineralli su kaynaklarının etkin bir şekilde kullanılmasını düzenleyen Jeotermal Kaynaklar ve Doğal Mineralli Sular Kanununun yürürlüğe girmesini sağladık.

Eski Kanunu yürürlükten kaldırarak, petrol ve doğalgaz ruhsatlarına ilişkin başta arama ve üretim faaliyetlerinin teşviki

olmak üzere kapsamlı değişiklikler içeren Türk Petrol Kanununu çıkardık.

Doğal gaz depolama tesislerinin depolama, enjeksiyon ve geri üretim kapasitelerinin artırılması için TPAO tarafından 3 faz halinde programlanan Kuzey Marmara ve Değirmenköy Sahaları Yeraltı Depolama Tesisleri Kapasite Artırımı Projesimizi sürdürmekteyiz.

b. Neler Yapacağız

AK Parti olarak ikinci atılım dönemimizde vatandaşlarımıza ve üreticilerimize ucuz, kaliteli, güvenli enerji sağlamaya devam edeceğiz.

2017 yılı sonuna kadar tüm illerde konut sektörüne doğal gaz iletiminin tamamlanmasını planlamaktayız.

Doğal gaz depolama kapasitesini artıracacağız. Bu kapsamda, yapımı devam eden ve tamamlandığında 1 milyar m³ gaz depolama kapasitesi temin edecek Tuz Gölü Yeraltı Depolama projesinin ilk aşamasını 2017 yılında, ikinci aşamasını ise 2019 yılında tamamlayarak devreye almayı planlamaktayız.

Trans Adriatik Doğal Gaz Boru Hattı Projesiyle (TAP) doğalgazın Yunanistan ve Arnavutluk üzerinden İtalya'ya ulaşması planlanmaktadır. Yine, **Irak Türkiye Doğal Gaz Boru Hattı Projesiyle** Türkiye ve Avrupa için gaz alışı gerçekleşmesi planlanmaktadır.

Tarımsal amaçlı kullanılmayacak nitelikte 6.000 hektar alanda 3.000 MW kapasiteye sahip **Karapınar Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi** ilan edilmiştir. 2015 yılında yatırımcılara yer tahsisi yapılması hedeflenmektedir.

Dolgu hacmi bakımından Türkiye'nin 2. büyük, 1.200 Mw'lık kurulu gücüyle 4. büyük baraj ve HES olacak Ilisu Santrali ile yıllık ortalama 4,12 milyar Kw/s enerji üreteceğiz.

270 metre gövde yüksekliği ile Türkiye'nin en yüksek, Dünya'nın 3'ncü yüksek barajı olacak Artvin Yusufeli Barajını tamamlayacağız.

Komşu ülkelerle elektrik ticareti kapasitesini artıracaktır.

Elektrik iletim şebekesinin altyapısının güçlendirilmesine ve modern bir şebeke haline dönüştürülmesine yönelik çalışmalarımız devam edecektir.

2010 yılında başlatılan elektrik üretim varlıklarının özelleştirilmesine devam edilecektir.

Enerjiyi verimli tüketen ürünlerin verimsiz ürünlere oranla kullanımının artırılması özendirilecektir.

Afşin-Elbistan gibi büyük linyit havzaları ile daha düşük kapasiteli diğer rezervlerin değerlendirilmesini sağlayacağız.

Kömür aramalarına hız verecek ve rezervleri artıracaktır.

Yurt içi ve yurt dışı petrol ve doğal gaz aramaları ve üretimini artıracaktır.

Enerji üretiminde dışa bağımlılığın azaltılması hedefiyle uyumlu olarak; yurtiçi ve yurtdışında petrol ve doğal gaz arama faaliyetlerini hızlandıracaktır.

Linyit kömürü ve jeotermal gibi yerli kaynakların potansiyelinin tespitine yönelik arama faaliyetlerini azami düzeye çıkaracağız.

Kaya gazı konusunda ise kapsamlı araştırma faaliyetlerinin yürütülmesini sağlayacağız.

Demir cevheri, mermer ve bor başta olmak üzere sanayi hammaddelerinin yurtiçinde arama ve üretimine öncelik vereceğiz.

Türkiye ekonomisi için temel ve kritik olan hammaddelerin güvenli teminine yönelik strateji oluşturacağız. Kritik hammadde, maden ve minerallerin ülke dışına çıkarılmasında düzeni sağlayacak bir sistem kuracağız.

Ülkeler ve ülke grupları tarafından belirlenen kritik

hammadde listesiyle ilgili olarak, başta nadir toprak elementleri olmak üzere, Türkiye’de yer alan hammaddelerin aranması ve üretilmesine yönelik arama programı başlatacağız.

Madencilik sektörünün çevre mevzuatına uyumunu geliştireceğiz.

Madencilik sektöründe iş sağlığı ve güvenliği tedbirlerinin artırılmasına yönelik olarak maden kanunu ve diğer ilgili kanunlarda yaptığımız düzenlemeleri etkili bir şekilde uygulayacağız.

Krom ve mermer gibi madencilik ürünlerinin yurtiçinde işlenmesi ve oluşan katma değer artırılmasını sağlayacağız.

Küresel ölçekli ve rekabet gücü yüksek madencilik şirketlerinin oluşturulmasını destekleyeceğiz.

MTA’nın günümüz ihtiyaçlarına göre yeniden yapılandırılmasını sağlamak üzere MTA’yı günümüz ihtiyaçlarına göre yeniden yapılandıracağız.

TTK’nın zarar eden bir yapıdan çıkarılması için eylem planı hazırlayarak kurumun yeniden yapılandırılmasını sağlayacağız.

Enerjide önemli bir reform alanımız **“Yerli Kaynaklara Dayalı Enerji Üretimi Öncelikli Dönüşüm Programı”** mızdır. Programımızın amacı enerji alanında yerli kaynaklarımızı maksimum düzeyde harekete geçirmek suretiyle dışa bağımlılığımızı azaltmaktır.

Programla birincil enerji üretiminde yerli kaynaklarımızın payını 2013’teki yüzde 28 seviyesinden yüzde 35 seviyesine yükseltmeyi hedefliyoruz

Diğer yandan yerli kömürden üretilen elektriği 32 milyar kWh’den 57 milyar kWh’a çıkarmayı ve hidroelektrik kapasitemize de 10.000 MW’lık kapasite eklemeyi hedeflemekteyiz. Program kapsamında;

- Bu alana özgü yeni destek ve finansman modelleri geliştireceğiz.
- Bürokrasiyi azaltarak yatırım ortamını geliştireceğiz.
- Kurumlar arası koordinasyonu güçlendireceğiz.
- Arama ve Ar-ge çalışmalarına ivme kazandıracacağız.
- Güneş, rüzgar, jeo-termal gibi yenilenebilir enerji alanında envanterimizi yenileyip, kapasitemizi geliştirecek çalışmaları hızlandıracacağız.
- Linyit kaynaklarımızı akılcı bir şekilde azami düzeyde ekonomimize kazandıracacağız.

Yine hazırladığımız “**Enerji Verimliliğinin Geliştirilmesi Öncelikli Dönüşüm Programımız**”la bir yandan daha az karbon salınımıyla çevreyi korurken, diğer yandan daha az girdi kullanımıyla rekabet gücümüzü artırmayı amaçlamaktayız. Programla Birincil enerji yoğunluğunu azaltırken, kamu binaları ve tesisleri başta olmak üzere enerji verimliliğini yaygınlaştıracacağız. Bu kapsamda;

- Enerji verimliliği konusunda bilinçlendirme faaliyetlerini yoğunlaştıracak, iyi uygulama örneklerini yaygınlaştıracacağız.
- Enerji verimliliği alanında yönetim bilgi sistemini oluşturacağız ve koordinasyonu güçlendireceğiz.
- Enerji verimliliği yatırımlarının finansmanı için yeni modeller geliştireceğiz.
- Taşıtlar dahil olmak üzere vergilendirme sistemimizde enerji verimliliği lehine farklılaştırmalar yapacağız.
- Enerji performans sözleşmeleri modelini yaygınlaştıracacağız.
- Sanayide yüksek verimli elektrik motorları üretimini ve kullanımını destekleyeceğiz.

- Başta konutlar olmak üzere mevcut binalarda enerji verimliliği konusundaki yatırımları destekleyeceğiz.
- Akıllı ulaşım sistemlerini yaygınlaştıracacağız.
- Enerji verimliliği alanında KOBİ'lere dönük özel destek programları geliştireceğiz.
- Termik santrallerde ve sanayide atık ısılardan azami oranda yararlanacağız.

3.13. Ulaştırma ve Lojistik

AK Parti olarak 12 yıllık birinci atılım dönemimizde en çok önem verdiğimiz ve yatırım yaptığımız alanlardan birisi de şüphesiz ki ulaştırma ve lojistik. Partimiz, büyük ekonomilerin can damarları olan ulaştırma ve lojistik altyapılarının gelişimine ve bu sayede ülkemizin rekabetçiliğinin artırılmasına özel önem vermektedir.

Ülkemizin rekabet gücüne ve toplumumuzun yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkı sağlayan, güvenli, ekonomik, konforlu, hızlı ve çevreye duyarlı hizmetlerin sunulduğu, kombine taşımacılığın ve lojistik merkezlerin etkin bir şekilde hayata geçirildiği bir ulaştırma ve lojistik sisteminin oluşturulması temel hedefimizdir.

a. Neler Yaptık

İktidarlarımız süresince, gerçekleştirdiğimiz ulaştırma yatırımları, ülkemizin rekabet gücünün artırılmasında ve vatandaşlarımızın yaşam kalitesinin yükseltilmesinde çok önemli bir işlev üstlenmiştir.

Geçtiğimiz 12 yıllık dönemde, ülkemizin bütün Dünya’da gıpta ile bakılan devasa ulaşım projelerini hayata geçirebilecek güce sahip olduğumuzu gösterdik. Yaptığımız yatırımlarla ülkemizin ulaştırma alanında tıkanan damarlarını açtık. Kuzey ile güneyi, doğu ile batıyı oluşturduğumuz ulaşım aksları ile bütünleştirdik.

Otoyollar, bölünmüş yollar, hava limanları, hızlı tren hatları, limanlar ve tersaneler, akıllı iletişim sistemleri iktidarlarımızın başarı hanesinde yer aldı. Seksen yılda yapılan ulaşım yatırımlarının kat ve kat fazlasını 12 yıla sığdırdık. 2002-2014 döneminde 216 milyar liralık yatırım gerçekleştirdik.

Karayolu ulaşımında güvenliği arttırmak, yollarımızı dünya standartlarında kaliteli bir çehreye kavuşturmak, yıllardır ihmal edilen bölgelere en iyi karayolu ulaşım imkânını sunmak bu dönemdeki temel önceliğimiz oldu.

Sinop'tan Sarp sınır kapısına uzanan şerit boyunca yaklaşık 550 km'lik otoyol standardında bölünmüş yolu kapsayan **Karadeniz Sahil Yolu Projesi** ve **Bolu Tüneli Projesi** başta olmak üzere pek çok büyük projeyi tamamlayarak vatandaşlarımıza daha güvenli ve konforlu seyahat etme imkânı sağladık.

2002 yılı sonu itibarıyla **1.714 km'si otoyol olmak üzere 6.101 km bölünmüş yol mevcut iken, 2014 yılı sonunda 2.282 km'si otoyol olmak üzere bölünmüş yol uzunluğunu 23.716 km'ye ulaştırdık**. Böylece iktidarlarımız döneminde, 568 km'si otoyol olmak üzere, 17,615 km bölünmüş yolu hizmete sunduk.

2002'de sadece 6 ilimiz bölünmüş yollar ile birbirine bağlanmış iken, bugün 75 ilimiz bölünmüş yol ile birbiriyle bağlanmış durumdadır.

Yapmış olduğumuz bölünmüş yollar sayesinde, 2003 yılında 100 milyon taşıt km başına 5,7 olan trafik kazalarındaki can kaybı, 2013 yılı itibarıyla 2,3'e düşmüştür.

Ülkemizin kuzeyinden güneyine, doğusundan batısına ana karayolu koridorlar geliştiriyoruz. Kuzey-güney koridorlarının yüzde 77'sini tamamlayarak 9.429 km. yolu vatandaşlarımızın hizmetine sunduk. Doğu-batı koridorlarının yüzde 88'ini tamamlayarak 7.237 km. yolu hizmete açtık.

2014 yılı sonu itibarıyla 2,282 km'si otoyol, 32,470 km'si il yolları ve 31,280 km'si devlet yolları olmak üzere toplam yol ağımızı 66,032 km'ye ulaştırdık.

1923-2002 döneminde sadece 50 km. tünel yapılmış iken, 12 yıllık iktidarımız döneminde 207 km. tünel inşa ettik.

Karayolu taşımacılık sektöründe reform niteliğinde düzenlemeler yaptık. Bu dönemde; mesleki ve mali yeterlilik ile mesleki saygınlık ilkelerini mevzuatımıza taşıdık. Bu yeterliliklere sahip işletmelerin faaliyet gösterebildiği kurumsallaşmış bir taşımacılık sektörünün temellerini attık.

282 adet Mesleki Eğitim Merkezi oluşturularak 600 binden fazla sektör mensubunu eğittik ve başarılı olan 300 bin kişiyi sertifikalandırdık.

Ülke genelinde, 3 bin kişinin istihdam edildiği 75 adet Yol Kenarı Denetim İstasyonu kurduk. Yılda 35 milyondan fazla araç ve şoförü, tonaj ve belge denetimine alarak, fazla tonaj ve yetkisiz taşımacılık faaliyetlerini önledik.

Araçların teknik muayenelerinin devlet denetiminde özel sektör eliyle yaptırılması uygulamasına başladık. Türkiye genelinde 197 adet sabit ve 73 adet seyyar muayene istasyonu kurulmasını ve yılda 6,5 milyon aracın muayeneden geçirilmesini sağladık.

Ekonomik ve teknik ömrünü tamamlamış yaklaşık 120 bin ticari aracı, gönüllülük esası ve bedeli karşılığında trafikten çektik.

Tehlikeli madde taşımacılık faaliyetlerinin emniyetli, gerekli teknik standart ve usullere göre yapılması için denetimleri başlattık.

Demiryollarında yüksek hızlı tren hatlarının yapımına, mevcut hatların modernize edilmesine, çeken ve çekilen araçların yenilenmesine önem verdik. Bu kapsamda; Türkiye'de ilk kez yaklaşık 1.213 km yüksek hızlı tren ağı inşa ettik. 2002 yılında 10.959 km olan konvansiyonel demiryolu hat uzunluğunu, 2014 yılı itibarıyla 12.485 km'ye çıkardık. 2002-2014 döneminde yaklaşık toplam 9.350 km uzunluğunda konvansiyonel demiryolu hattımızı yeniledik. Böylece mevcut

hatlarımızın tamamına yakınına yenilemiş olduk. Diğer taraftan, toplam 3.573 km uzunluğundaki mevcut hat üzerinde elektrifikasyon ve sinyalizasyon yatırımlarına devam ettik.

Ankara-Eskişehir Hızlı Tren hattını 2009'da, Ankara-Konya Hızlı Tren hattını 2011'de, Eskişehir-Konya Hızlı Tren hattını 2013'te, Ankara-İstanbul Hızlı Tren hattı ile İstanbul-Konya Hızlı Tren hatlarını 2014'te işletmeye açtık.

Muratlı-Tekirdağ Demiryolu, Cumaovası-Tepeköy (İzmir) 2. Hat Yapımı, Ankara-Sincan arasını 3 hattan 6 hatta çıkararak demiryolu yapımı, Turgutlu-Kemalpaşa demiryolu yapımı ve Tecer-Kangal Varyantını tamamladık.

İktidarımız döneminde sadece yüksek hızlı tren yatırım ve işletmeciliğinde değil, kent içi raylı sistemlerde de önemli gelişmeler sağladık.

Asya'yı Avrupa'ya İstanbul Boğazı'nın altından raylı sistemle bağlayan asrın projesi Marmaray'ı hayata geçirdik.

Türkiye'de 2002 yılına kadar İstanbul, Ankara, İzmir ve Konya olmak üzere toplam 4 kentimizde yaklaşık 280 km'lik **kentiçi raylı sistem** hattı faaliyet göstermekteydi. 2014 yılı itibarıyla raylı sistemlerde hat uzunluğumuzu 590 km'ye, raylı sistem hattına sahip kent sayımızı ise 4'ten 11'e yükselttik.

Yakın dönemde de İstanbul Otogar-Bağcılar-İkitelli Raylı Sistemi ile Ankara Kızılay-Çayyolu ve Batıkent-Sincan hatlarını faaliyete geçirdik. İstanbul-Levent-Hisarüstü Metro hattını tamamladık.

Mevcut demiryolu şebekemiz üzerinde özel sektörün kendi trenleri ile yük ve yolcu taşınması için gerekli yasal zemini hazırladık.

İşletmelerimizin rekabet güçlerini artırmak, pazarlama imkânlarını kolaylaştırmak, kombine taşımacılığı daha etkin hale getirmek amacıyla lojistik merkezler kuruyoruz. Denizli-Kaklık, Samsun-Gelemen, İzmit-Köseköy, Uşak, İstanbul Halkalı, Eskişehir-Hasanbey ve Balıkesir-Gökköy'de 7 adet

lojistik merkezi işletmeye aldık. 13 lojistik merkezimizin yapım çalışmalarına devam ediyoruz.

Havacılık alanında yaptığımız birçok düzenleme ile sektörün serbestleştirilmesini sağladık. Birçok ilimizde inşa ettiğimiz yeni hava limanları ve mevcut hava limanlarında yaptığımız modernizasyonlarla sektörün hızla büyümesini sağladık, hava yolunu halkın yolu haline getirdik. Böylece daha önce uçakla hiç tanışmamış vatandaşlarımızı, artık rahat bir şekilde havayoluyla seyahat etme imkânına kavuşturduk.

Havayollarında 2002 sonunda aktif hava limanı sayısı 26, yıllık toplam yolcu sayısı 33,7 milyon iken, 2014 yılı sonu itibarıyla hava limanı sayısı 53'e, yıllık toplam yolcu sayısı ise 166,5 milyona çıkmıştır. Aynı dönemde, filomuzdaki toplam uçak sayısı 110 iken, 422'ye ulaşmış; uçak trafiği ise 530 binden 1,7 milyona yükselmiştir.

İktidarımız döneminde milli havayolu şirketimizi dünya markası haline getirdik.

Havacılıkta büyümemize ve Batı Avrupa ile Uzak Doğu arasındaki transfer merkezi olma konumumuzu güçlendirerek ülkemizin kalkınmasına önemli katkı sağlayacak olan İstanbul 3. havalimanının yapımına başladık. Tamamlandığında 150 milyonluk yolcu kapasitesiyle dünyanın en büyük havalimanı olmasını hedefliyoruz.

Dünyada sayılı örneği bulunan denize inşa edilmiş havaalanlarından biri olacak olan Ordu-Giresun havalimanını tamamlamak üzereyiz.

Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde bir çok yeni hava limanı inşa ettik. Böylece, bu havalimanlarıyla illerimizi ve bölgelerimizi birbirine bağladık ve vatandaşlarımızı havayoluyla tanıştırdık. Çok önem verdiğimiz Hakkâri havalimanını da tamamlanma aşamasına getirdik.

Havayolu sektörünü sadece havalimanı yapımı ve yolcu taşımacılığından ibaret gören anlayışı terk ederek, uzay ve

havacılık endüstrisinde milli imkânların harekete geçirilmesine yönelik çalışmalara hız vererek uydu üretecek bir kapasiteye eriştik.

Türk mühendislerimizin de katkısı ile yapım gerçekleştirilerek, Şubat 2014'te başarı ile uzaya fırlatılan 4A uydusuyla artık televizyon kanallarımız, Asya'dan Avrupa'ya, Ortadoğu'dan Afrika'ya kadar geniş bir alana yayınlarını ulaştırabiliyorlar.

Yapmış olduğumuz düzenlemeler ve alınan tedbirlerle **Denizcilik** sektörüne, Cumhuriyet tarihimizin en parlak dönemini yaşattık.

Ülkemizin denizcilikteki ulusal ve uluslararası sorumluluklarını zamanında ve eksiksiz olarak yerine getirebilmesi ve sektörün güçlendirilmesi için denizcilik idaresinin kapasitesini geliştirdik, Türk gemilerinin yurtdışındaki limanlarda yüksek tutulma oranını azalttık.

Güvenli ve emniyetli denizyolu taşımacılığını tesis etmek için, kıyılarımızda seyir, can, mal ve çevre emniyetinin artırılması amacıyla, gemi takip ve kontrol sistemlerini kurduk.

Gemi inşa sanayimizin yaşadığı teminat gösterme sorununu, yaptığımız düzenlemelerle giderdik, yaşlı koster filomuzun Türk tersanelerinde yerli katkı payı ile yenilenmesi için hurda desteği sağladık.

Ülkemizin coğrafi konumunun denizcilik açısından sunduğu avantajdan nitelikli bir şekilde yararlanmak için özenli bir denizcilik politikasıyla hareket ediyoruz. 2003 yılında 19. sırada yer alan Türk sahipli filomuzu, bugün dünya sıralamasında 13. sıraya yükselttik. 2003 yılında 37 olan tersane sayımızı ise 73'e ulaştırdık.

2002-2014 yılları arasında denizyolu taşımacılığını önemli oranda artırdık. 2002 yılında Türkiye'nin toplam yük elleçlemesi 150 milyon ton iken, 2014 yılında bu rakam 383 milyon tona ulaşmıştır.

Konteyner elleçlemesi 2002 yılında 2 milyon TEU iken, bu rakam 2014 yılı sonunda 8,4 milyon TEU'ya ulaşmıştır. Konteyner elleçleme kapasitesini ise 2002 yılında 3 milyon TEU'dan 2014 yılında 11,5 milyon TEU'ya yükselttik.

2002-2014 yılları arasında birçok Tersane ve deniz altyapısını tamamladık. Bunlardan bazıları; Sürmene-Yeniçam Tersanesi, Samsun Tekkeköy Tersanesi, Karadeniz Ereğli Tersaneler Bölgesi Mendireği, İnebolu Limanı Tevsii, Rize Limanı Ana Mendirek Onarımıdır.

2002 yılında 178 olan balıkçı barınağı sayısını, 47 yeni balıkçı barınağı ekleyerek, 2014 yılı sonunda 225'e çıkardık ve balıkçılarımızın hizmetine sunduk.

2002'de 8.500 olan yat bağlama kapasitemizi, 2014 sonu itibarıyla 17.700'e çıkararak turizm sektörümüzün hizmetine sunduk.

Türkiye'nin en önemli ana limanlarından biri olması beklenen Çandarlı Limanının mendireğini tamamladık, bölgesel ölçekte önemli olan Filyos Limanı için de ihale sürecini başlattık.

Deniz emniyeti alanında da önemli gelişmeler kaydettik. Türk bayraklı filonun, başta AB ülkeleri olmak üzere birçok ülkenin taraf olduğu Paris Memorandumu uyarınca beyaz listeye geçmesini sağladık. Böylece, en önemli ticari ortağımız olan AB'nin limanlarında denetlenen ve tutulan gemi sayımızı önemli oranda azalttık.

Otomatik Tanımlama Sistemi, Türk boğazları ve önemli limanlarında Gemi Trafik Hizmetleri Sistemi, Seyir Yardımcılarına Uzaktan İzleme Sistemi Kurulması projelerinin tamamlanmasıyla, Türkiye'nin bayrak ve kıyı devleti yükümlülüklerini en iyi seviyede yerine getirilmesini sağladık.

Gerekli ekipmanları sağlayarak ve tedbirleri alarak deniz yollarındaki seyrüsefer güvenliğini artırdık.

Posta sektörünün yeniden yapılandırılmasına yönelik yasal altyapıyı oluşturduk. PTT Genel Müdürlüğünü, PTT

A.Ş adı altında tamamen kamu sermayeli ancak Türk Ticaret Kanunu hükümleri uyarınca faaliyet gösteren bir anonim şirket olarak yeniden yapılandırdık. PTT işyerlerinin tamamını otomasyona geçirdik.

b. Neler Yapacağız

İkinci atılım dönemimizde ulaştırma alanında; bölgelerimizi ve illerimizi birbirleri ile bütünleştirmeye, hem yolcu hem de yük açısından güçlü bir lojistik ve ulaştırma altyapısı oluşturmaya devam edeceğiz.

Karayolunda ülkemizin kuzeyini güneyine, doğusunu batısına bağlayan ana akslarımızı tamamlayacak ve otoyol ağıımızı geliştireceğiz.

Havacılık ve denizcilik sektörlerinde ülkemizi dünyanın en önemli transit merkezlerinden birine dönüştüreceğiz.

Demiryollarında yüksek hızlı ve hızlı tren hatlarımızı önemli ölçüde tamamlayacağız.

Böylece, Türkiye'yi gelişmiş ülke standartlarında bir ulaştırma alt yapısına kavuşturacağız.

Trafik yoğunluğunun yüksek olduğu kesimlerde trafik güvenliğinin artırılması ve taşıma sürelerinin kısaltılması amacıyla bölünmüş yol yapımına devam edeceğiz.

Önemli ulaşım koridorlarını otoyol ağı ile birbirine bağlayacak, başta Marmara Bölgesi olmak üzere YİD modeliyle yeni otoyollar inşa edeceğiz. Bu ağın önemli parçaları olan İstanbul-Bursa-İzmir (Körfez Geçiş Köprüsü dahil) ve Kuzey Marmara Otoyolunu tamamlayarak hizmete açacağız.

Bu kuşağın önemli bir bölümü olan ve üzerinde demiryolu da bulunan Çanakkale Boğaz Köprüsünün yer aldığı güzergâhın da yapımına başlayacağız. Böylece Otoyollar ve köprülerle çevrilmiş Marmara Ringini oluşturacağız.

Yavuz Sultan Selim Köprüsü ve AVRASYA tüneline tamamlayacağız.

Ankara-Niğde Otoyolu ile Ankara-Kırıkkale-Delice, Mersin-Silifke (Taşucu), Çiğli-İzmir-Çandarlı ve Antalya-Alanya Otoyollarının yapımına başlayacağız.

Aydın-Denizli-Burdur, Afyonkarahisar-Burdur-Antalya, Ankara-Sivrihisar, Sivrihisar-Bursa, Sivrihisar-İzmir, Şanlıurfa-Diyarbakır-Habur, Delice-Samsun, Kınalı-Tekirdağ-Çanakkale-Balıkesir, Gerede-Merzifon, Yalova-İzmit ve Merzifon-Gürbulak Otoyolu Projelerinin 2023 yılına kadar gerçekleştirilmesini hedefliyoruz.

Ağır taşıt trafiği yüksek olan yollarda BSK yapımına devam edeceğiz.

Doğu Anadolu'yu Karadeniz Bölgesine bağlayan Ovit, Cankurtaran ve Salmankaş Tünelleri, Orta Anadolu'yu Karadeniz'e bağlayan Ilgaz Tüneli, Cizre ile Şırnak'ı birbirine bağlayan Cudi Tüneli, Akdeniz sahilini geçilebilir kılan Mersin-Antalya arasında 6 adet tünel başta olmak üzere 128 km uzunluğunda 62 adet tüneli tamamlayacağız.

Ayrıca Nissibi, Kömürhan ve Ağın Köprüleri ile çok sayıda viyadüğü hizmete açacağız.

Mega ulaşım projelerini hayata geçireceğiz. İstanbul Boğazının altından iki defa tünel yapmak yerine dünyada bir ilk olmak üzere tek geçişte tek tünel halindeki karayolu ve metro geçişlerini kapsayan 3 katlı Büyük İstanbul Tüneline tasarladık. Günde 6,5 milyon vatandaşımızın kullanacağı toplam 9 farklı raylı sistemi birbirine bağlayacak, Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet Köprülerinin trafiğine nefes aldırarak projenin YİD modeli ile yapımına başlayacağız.

Yüzyılın en büyük projelerinden biri olacak olan Kanal İstanbul Projesinin çalışmalarına devam ediyoruz. Projeye, Avrupa Yakası'nda, Karadeniz ve Marmara Denizi'nin arasına bir kanal inşa edilecek ve İstanbul içinden iki boğaz geçen bir şehir haline gelecek.

Ankara ve İstanbul arasını 1,5 saate indirecek yüksek hızlı tren projesini, YİD modeliyle, etaplar halinde gerçekleştirmek üzere proje çalışmalarını başlattık.

Önümüzdeki dönemde Ankara merkezli hızlı tren çekirdek ağını 3.623 km'ye ve buna paralel olarak ihtiyaç duyulacak hızlı tren seti sayısını 13'ten 125'e çıkaracağız. Bunların en önemlilerinden biri olan Ankara-İzmir Yüksek Hızlı Tren Projesini tamamlayacağız. Böylece ülke nüfusunun yarısı yüksek hızlı tren konforundan faydalanacaktır.

Kapıkule'den Kars'a ve İzmir'den Habur'a uzanan Doğu-Batı demiryolu akslarındaki yük ve yolcu taşıyacak hızlı tren hatları ile Kuzey-Güney akslarındaki İstanbul-Antalya, İstanbul-İzmir-Aydın, Karasu-Antalya, Zonguldak-Mersin, Samsun-Çorum-Kırıkkale-Ankara, Kayseri-Nevşehir-Aksaray-Konya-Antalya, Samsun-Gaziantep yük ve yolcu taşıyacak hızlı tren hatlarını bölümler halinde yapmaya devam edeceğiz.

Demiryolu ile yük ve yolcu taşımacılığına imkan sağlayacak şekilde sınırlarımıza kadar oluşturacağımız demiryolu ağıımızı, uluslararası sisteme entegre edeceğiz.

YİD modeli ile başlattığımız hızlı tren garlarının yapımına devam edeceğiz.

Kars-Tiflis-Bakü, Ankara-Sivas ve Sivas-Erzincan demiryolu projelerini tamamlayacağız.

Demiryolu ağının yüzde 80'nini elektrikli ve sinyalli hale getirecek, demiryolu ağıımızı yenilemeye devam edeceğiz. Öncelikli hatları modernize ederek çift hatlı hale getirecek, bu hatlarda yük ve yolcu taşımacılığını artıracacağız.

Başta İstanbul olmak üzere raylı sistem yatırımlarına hızla devam edeceğiz. Ankara'da Tandoğan-Keçiören, AKM-Gar-Kızılay, İstanbul'da Levent-Hisarüstü, Üsküdar-Ümraniye-Dudullu, Kartal-Kaynarca, Kabataş-Mecidiyeköy-Mahmutbey, Bakırköy-Kirazlı, Kaynarca-Sabiha Gökçen, Marmaray Raylı Sistem Projelerini, Antalya havalimanı-expo projelerini tamamlayacağız.

Milli demiryolu sanayimizi geliştirecek, hızlı tren dahil demir yolu araçlarımızı kendimiz imal edeceğiz. İhale hazırlıklarını sürdürdüğümüz projeye ilk milli yüksek hızlı trenimizi faaliyete geçireceğiz.

Başkentray projesi ile YHT işletmeciliğinin merkezi olan Ankara'da banliyö, metro ve YHT hatlarını entegre ediyoruz.

İzmir Büyükşehir Belediyesi ile işbirliği içinde hayata geçirdiğimiz Egeray-İZBAN'ın Cumaovası-Tepeköy arasını işletmeye alacağız.

Gaziantep'te ise Gaziantep Belediyesi ile Gaziray projesini hayata geçireceğiz.

Havayolu sektöründe İstanbul Yeni Havalimanını hayata geçirerek, sektörün dünya ortalaması üzerinde büyümesini ve İstanbul'un dünyanın önemli bir transit merkezine dönüşmesini destekleyeceğiz.

Her 100 km mesafede bir havalimanına ulaşacak şekilde "Hava Ulaşım Ağı" oluşturacağız.

Önemli projelerimizden Diyarbakır Havalimanı Terminal Binası ve Müteemmimleri Projesini tamamlayacağız.

Milli Bölgesel uçak yapımına başlayacağız.

Uydu Sistemleri Entegrasyon ve Test Merkezimizde yerli uydumuzun (Türksat 6A) üretimini tamamlayacağız.

Türksat 4B'yi fırlatacağız.

Türksat 5A uydusunun yapımına başlayacağız.

Ülkemizdeki havacılık ve uzay alanındaki faaliyetlerin yürütülmesi, yeni teknolojilerin takip edilerek kullanılması ve projelerde koordinasyonun sağlanması amacıyla **Türkiye Uzay Ajansı'nı** kuracağız.

Denizcilik sektöründe Türkiye'yi küresel deniz taşımacılığı ile entegre transit bir liman ülkesine dönüştürmeyi, Türk deniz ticaret filosunu yenileyerek 10 milyar tona ulaşan dünya deniz ticaret hacminden daha fazla pay almayı, gemi ve yat inşa sanayimizi yenilikçi teknolojilerle donatarak daha rekabetçi bir hale getirmeyi hedefliyoruz.

Türkiye'nin dış ticaretinde Türk sahipli filoyu kullanarak navlun açığını azaltmak için gemi işletmeciliğini destekleyen yeni modeller oluşturacağız.

Denizcilik eğitimini iyileştirerek Türk ve dünya filolarında Türk gemi adamlarının istihdamını arttıracak, deniz turizminde ihtiyaç duyulan tekne bağlama kapasitesini yükselteceğiz.

Ülkemizin bölgesinde transit liman üssü olmasını teminen kıyılarımızda büyük ölçekli limanların tesis edilmesini sağlayacak, bu kapsamda 3 büyük denizde 3 büyük liman kuracağız.

Marmara denizinde Kuzey Güney aksında en az 2 RO-RO terminali inşa ederek körfez ve boğaz köprüleri üzerindeki trafik yükünü azaltacak, İstanbul limanını kurvaziyer gemilerin ana yolcu değişim limanı haline dönüştüreceğiz. Kurvaziyer gemilerin diğer limanlarımıza uğrak çeşitliliğini teşvik edecek önlemler alacağız.

Kıyı Yapıları Master Planını revize edeceğiz. Liman Yönetim Modeli ve bu modele uygun bir yönetim yapısı oluşturacağız.

İzmit, İzmir ve Mersin gemi hizmet alanlarında Gemi Trafik Hizmetleri sistemini hizmete alacağız.

Mersin, Tekirdağ ve Antalya'da, Ulusal ve uluslararası boyutta deniz kirliliklerine müdahale ve temizlik çalışmalarının koordine edilmesine yönelik olarak faaliyet gösterecek olan Acil Müdahale Merkezlerini (AMM) tamamlayacağız.

Ro-Ro ve kabotaj taşımacılığını geliştireceğiz.

Yolları, araçları ve diğer altyapıyı insanımıza daha güvenli, konforlu ve hızlı hizmet veren sistemler bütünü haline getirmek için akıllı ulaşım sistemlerini yaygınlaştıracacağız.

Önümüzdeki dönemde önemli bir reform alanımız olan **"Taşımacılıktan Lojistiğe Dönüşüm Programı"** mızı hayata geçireceğiz. Programla ülkemizde lojistik sektörünün büyüme potansiyeline katkısını artırmayı ve ülkemizin

"Lojistik Performans Endeksinde" ilk 15 ülke arasına girmesini amaçlamaktayız. Program kapsamında;

- Lojistik alanda çalışan tüm kurumlar arası eş güdümü sağlamak üzere "Lojistik Koordinasyon Kurulu" kuracağız.
- Türkiye'de ilk defa bir lojistik master planı hazırlayacağız.
- Lojistik merkezlerde modern yönetim modellerini geliştirecek ve hayata geçireceğiz.
- Bütüncül bir lojistik mevzuatı hazırlayarak yürürlüğe koyacağız.
- Kamu ve özel sektöre hizmet edecek istatistikleri toplayarak lojistik veri tabanı oluşturacağız.
- Ulaşım da elektronik sistemleri yaygınlaştıracacağız.
- Üretim alanlarının, ticari çıkış noktalarına demiryolu bağlantısını güçlendireceğiz.
- Lojistikte kritik bir kurum olan TCDD'nin yapılandırılmasını tamamlayacağız.
- Kent içi ulaşımı, ulusal lojistik planlarıyla uyumlaştıracacağız.
- Komşu ülkeler ve dış ticaretimizin bulunduğu diğer ülkelerle gümrük işlemlerini hızlandıracağız.
- Kamu özel işbirliği modeli kullanarak, gümrük kapılarının sayısını artıracak, kapasite ve kalitesini geliştireceğiz.
- Gümrüklerde tek pencere sistemini tamamlayacağız.
- **Filyos limanı** yapımını tamamlayacak, **Çandarlı ve Mersin konteyner liman** yapım projelerini yürüteceğiz.
- Öncelikli demiryolu ve karayolu projelerini süratle tamamlayacağız.

3.14. Ticaret

AK Parti olarak, ülkemizin küresel refah ve zenginlikten daha fazla pay alabilmesi için etkin ve kesintisiz işleyen bir ticari ortam tesis edilmesini kritik olarak görmekteyiz. Dış ticarete yaptığımız atılımların canlı bir iç ticaret ortamının tesis edilerek desteklenmesine ekonomik büyüme açısından önem vermekteyiz.

Bu yaklaşımla, ikinci atılım döneminde kalite odaklı, yenilikçi yaklaşım ve uygulamalarla ülkemizi gümrük hizmetlerinin ve ticaretin en kolay ve en güvenli yapıldığı, dünyanın önemli ticaret merkezinden biri haline getirmeyi hedefliyoruz.

a. Neler Yaptık

İktidarlarımız döneminde gerek iç ticaret gerekse dış ticaret alanında aldığımız tedbirlerle önemli gelişmeler sağladık. Bu gelişmelerle, 2002-2013 döneminde toptan ve perakende ticaret hizmetleri yıllık ortalama yüzde 5,6 oranında büyümüştür.

Toptan ve perakende ticaret hizmetlerinin GSYH içerisindeki payı 2002 yılında yüzde 11,8 iken 2013 yılında yüzde 12,7 olmuştur.

Organize perakende ticaretin önemli bir kolu olan alışveriş merkezlerinin sayısı özellikle 2006 yılından itibaren hızlı bir artış göstermiş ve Eylül 2014 itibarıyla 337'ye ulaşmıştır.

e-ticarete 2013 yılı sonunda işlem hacmi 34,6 milyar TL'ye ulaşmıştır.

2002 yılında 34 bin şirketle ihracat gerçekleştiren ülkemiz, bugün 65 binden fazla ihracatçısı ile 240 ülkeye ihracat yapar hale gelmiştir.

Türk perakende şirketlerinin 2013 yılsonu itibarıyla 90 ülkede yaklaşık 3 bin mağazası bulunmaktadır.

Türk Ticaret Kanunu ve Türk Borçlar Kanununu günümüz sosyal ve ekonomik ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde yeniledik.

Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun ve Perakende Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun yürürlüğü girmiştir.

Hayata geçirdiğimiz etkin ve verimli uygulamalar sayesinde, gümrük işlem sürelerini kısalttık. 2002 yılında gümrük işlemlerinin sadece yüzde 3'ü ilk 1 dakika içerisinde tamamlanırken, bu oranı 22 kat artırarak yüzde 66'ya çıkarttık.

Yetkilendirilmiş yükümlü uygulaması ile gümrük hizmetlerini ticaretle uğraşan vatandaşlarımızın ayağına götürdüğümüz bir dönemi başlatmış olduk. Bu sayede, yüzde 20'ye varan oranda maliyet tasarrufu sağladık.

Avrupa'nın en büyük TIR filolarından birisine sahip olan ülkemizin lojistik etkinliğini artıracak uygulamaları hayata geçirdik. Avrupa Birliğinin Ortak Transit Sistemine tam üye haline gelen taşımacılarımız, artık en ucuz maliyetle ve tek beyanname ile 32 ülkede serbestçe dolaşabiliyor.

Kamu Özel İşbirliği Modeli ile 8 gümrük kapımızı yeniledik, 4 gümrük kapı ve tesisimizin bu modelle temellerini attık, 9 kapımızın da yenileme çalışmasını sürdürmekteyiz.

Teknolojinin son imkânlarından yararlanarak gümrük işlemlerini hızlandırırken, başta uyuşturucu ve akaryakıt olmak üzere kaçak eşya yakalamalarında yüzde 700'lere varan artış sağladık.

Özet beyan uygulamasıyla, eşya ve taşıta ilişkin bilgilerin ülkemize gelmeden elektronik ortamda Gümrük ve Ticaret Bakanlığına iletilmesini sağlamak suretiyle eşyanın risk analizini önceden yaparak gümrükte bekleme sürelerini kısalttık.

AB Ortak Transit Sözleşmesine taraf olduk. AB ve EFTA ülkeleriyle ülkemiz arasındaki taşımalarda tek beyan ve tek teminat ile işlem yapılabilmesini sağladık.

Hızlı geçiş hattı uygulamasını yürürlüğe koyarak sınırdaki bekleme süreleri ve nakliye maliyetlerini azalttık.

Yetkilendirilmiş yükümlü statüsünü hayata geçirerek şartları taşıyan firmalara gümrük işlemlerinde kolaylıklar sağlamaktayız.

Kamu kurum ve kuruluşlarının yaptığı kontrol ve talep ettiği bilgi ve belgelerin elektronik ortamda tek bir noktadan yapılmasına imkân verecek olan **Tek Pencere Sistemi Projesini** önemli ölçüde tamamladık.

b. Neler Yapacağız

Ticareti kolaylaştırıcı ve güven ortamını tesis etmeye yönelik uygulamaları devam ettireceğiz. Piyasa gözetim ve denetimi ile piyasanın düzenlemesine yönelik düzenlemeleri sürdüreceğiz.

Ticaret hizmetlerinde markalaşma ve kurumsallaşma kapasitesinin geliştirilmesi yoluyla işletmelerin özellikle yeni gelişen çevre ülke pazarlarına daha fazla açılmasını sağlayacağız.

Girişimcilerin yurtdışı pazarlara açılması amacıyla **elektronik ticaret hizmetlerinin** geliştirilmesini sağlayacağız.

Elektronik ticaretin geliştirilmesi amacıyla mevzuat çalışmalarını tamamlayacağız.

Geleneksel toptan ve perakende sektörünün rekabet gücünü artırıcı tedarik ve satış faaliyetlerini geliştirecek; bu kesimde modern işletme teknikleri, yeni hizmet modelleri ve teknoloji kullanımını destekleyeceğiz.

Perakende ticaretin düzenlenmesine ilişkin kanun ile ilgili ikincil düzenlemeleri tamamlayacağız.

Gümrük işlemlerinin ilk 1 dakika içerisinde tamamlanma oranını, 2015 yılında yüzde 70'e ulaştırmayı hedefliyoruz.

Gümrük işlemlerinin daha kolay ve hızlı yapılabilmesi ile firmaların lojistik maliyetlerinin düşürülmesine katkı sağlamak amacıyla, ülkemizin mevcut kara hudut kapılarının modernize edilmesi, ihtiyaç duyulan yerlerde yeni gümrük tesislerinin yapılması ve işlemlerin kolaylaştırılması için teknolojik imkânlar ve yeni yöntemler kullanılmasını sağlayacağız.

Bu kapsamda, komşu ülkeler ve dış ticaretimizin bulunduğu diğer ülkelerle gümrük işlemlerini hızlandıracağız. **Gürcistan ile Tek Durakta Kontrol ve Ortak Kapı** Projesini tamamlayacağız.

Bir taraftan gümrük işlemlerinin tamamını elektronik ortama aktarırken, diğer taraftan işlemleri basitleştirmek suretiyle kamu kaynaklarını ve personeli etkin kullanarak maliyetleri düşürüyoruz.

Irak ile **Derecik ve Üzümlü** gümrük kapılarını 2015 Haziran ayına kadar, **Aktepe gümrük kapısını** ise 2015 yılı sonuna kadar açacağız. **Gülyazı ve Ovaköy gümrük kapılarını** da açma çalışmalarımızı hızlandıracağız.

Önümüzdeki dönemde, gümrük işlemlerinin basitleştirilmesi ve hızlandırılması ile kaçakçılığın önlenmesi konusunda altyapı başta olmak üzere gerekli çalışmalara devam edeceğiz.

Gümrük işlemlerinde **"Tek Pencere Sistemi"** ile dış ticaret işlemlerinin tek bir noktadan tamamlanmasını sağlayacağız. **"Tek Durakta Kontrol"** ve komşularımızla **"Ortak Gümrük Kapısı"** projeleri sayesinde sınır geçişlerini hızlandırmak suretiyle rekabetçiliği artıracaktır.

Kamunun en kapsamlı dört temel veri tabanından biri olan MERSİS (Merkezi Sicil Kayıt Sistemi) ile ticari işletmeler ile şirketlerin tüm kuruluş ve değişiklik işlemlerini elektronik ortama taşıdık. Önümüzdeki dönemde ülkemizdeki tüm ekonomik birimleri sisteme dahil edeceğiz.

3.15. Turizm

AK Parti olarak turizme sadece turist sayısı ve gelir odaklı bakmıyoruz. Etkili bir turizm politikasının ekonominin yanı sıra dış politika ve kültür alışverişi sayesinde oluşturulacak pek çok kazanım sağlayacağına bilinciyle hareket ediyoruz.

Doğal ve tarihi değerlerin yanı sıra çok zengin bir tarihi mirasımız ve eşsiz bir coğrafi konumumuz bulunmaktadır. 12 yıllık birinci atılım dönemimizde ülkemizin bu potansiyelini çok iyi bir biçimde kullanmasına yönelik politikalar uygulayarak turizmde halen dünyanın sayılı ülkeleri arasına girmesini sağladık.

AK Parti olarak önümüzdeki dönemde de turizm sektörünün sürdürülebilir turizm yaklaşımı çerçevesinde istihdamın artırılmasında ve bölgesel gelişmede öncü bir sektör olması, dünya ölçeğinde "kitle" turizminin yanı sıra bireysel turizmin de önemli cazibe merkezlerinden birisi haline gelmesi vizyonuyla hareket edeceğiz.

a. Neler Yaptık

2002 yılında gelen turist sayısı bakımından dünyada 17. sırada olan Türkiye, 2013 yılında 6. sıraya yükselmiştir. Ülkemiz turizm gelirlerinde ise 2013 yılı itibarıyla 12. sıradadır.

Türkiye'ye gelen turist sayısının uluslararası turist sayısına oranını 2002 yılında yüzde 1,9 iken, 2013 yılında yüzde 3'e yükselmesini sağladık.

İktidarlarımız döneminde turizme verdiğimiz önemle, 2002 yılında ülkemize gelen yabancı ziyaretçi sayısı 13,3 milyon kişi, turizm geliri ise 12,4 milyar dolar iken, 2013 yılında ise yabancı ziyaretçi sayısı 34,9 milyon kişi, turizm geliri 32,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

2002 yılında, 396 bin olan Kültür ve Turizm Bakanlığından belgeli yatak sayısını, 2013 yılında 749 bine ulaştırdık. Yatırım aşamasında ise 302 bin yatak kapasitesi bulunmaktadır. Belediye belgeli tesislerdeki 498 bin yatak ile toplam yatak sayısını 1 milyon 549 bine ulaştırdık.

2014 yılında ülkemizi ziyaret eden yabancı sayısı bir önceki yıla kıyasla yüzde 5,5'lik bir artışla 34 milyon 910 bin kişiden, 36 milyon 837 bin 900 kişiye yükselmiştir.

2002 yılında Türkiye'de işletme belgeli 419 adet 4 ve 5 yıldızlı otel bulunurken 2013 yılında bu rakam 1.066'ya ulaşmıştır.

2002 yılında sektörde faaliyet gösteren 4.344 seyahat acentesi sayısı 2013 yılında 7.377 olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye Turizm Stratejisi 2023 ve Eylem Planını hazırladık ve uygulamaya koyduk.

Mesleki eğitimde standardizasyonu, değerlendirmenin devlet ve sektör kuruluşlarınca ortaklaşa yapılmasını, verimliliğin ve iş kalitesinin artırılmasını ve istihdam için gerekli beceri düzeyinin belirlenmesini sağlamak üzere belgelendirme (sertifikasyon) sistemi uygulamalarını başlattık.

Kültür ve Turizm Bakanlığından belgeli asli fonksiyonu konaklama olan işletmelerin yurt dışından 1 milyon dolar ve üzeri döviz miktarını sağlamaları halinde ihracatçı sayılmalarını sağladık.

Deniz turizmi sektörünün uluslararası alanda rekabet gücünün artırılması ve kalitesinin yükseltilmesini sağlamak üzere Deniz Turizmi Yönetmeliğini hazırladık.

Kültür ve Turizm Bakanlığından Turizm Yatırım Belgesi veya Turizm İşletme Belgesi almış yatırım veya işletmelerin tükettikleri elektrik enerjisi bedellerinin bir kısmının bütçeden karşılanmasını sağladık.

Termal ve kış turizmine yönelik yatırımların tahsis koşullarında iyileştirme yaptık.

"Turist Rehberliği Meslek Kanunu"nu yasalaştırdık.

Enerji desteğinden yalnızca yeşil yıldız belgeli tesislerin faydalanmasını sağladık.

Çanakkale Savaşları Gelibolu Tarihi Alan Başkanlığını kurduk.

Doğu Karadeniz Bölgesinde yayla turizmi gelişimi odaklı Doğu Karadeniz Turizm Master Planını hazırladık. Plan kapsamında kıyı gerisindeki mevcut yol izlerinin birleştirilerek yeni bir tur güzergâhı oluşturulmasını hedeflemekteyiz.

Medikal turizm, termal turizm ve ileri yaş-engelli turizmi alanlarındaki hizmet kalitesinin yükseltilerek rekabet gücünün artırılması amacıyla sağlık turizminin geliştirilmesine ilişkin dönüşüm programını oluşturduk.

Yeni teşvik paketimizle, Kültür ve Turizm Koruma ve Gelişim Bölgelerinde yapılacak turizm yatırımlarından bölgesel desteklerden yararlanabilecek nitelikteki turizm konaklama yatırımlarının 5'inci bölgede uygulanan bölgesel desteklerden faydalanabilmesini sağladık.

Sağlık turizmi alanında hizmet veren turizm şirketlerine pazara giriş, yurtdışı tanıtım, yurtdışı birim, belgelendirme, danışmanlık, ticaret heyeti ve alım heyeti desteklerinden faydalanma imkânı sağladık.

Ülkemizin yurt dışı tanıtım ve pazarlama faaliyetlerini 39 ülkede bulunan 44 Kültür ve Tanıtma Müşavirliği ve Ataşeliği tarafından yürütmekteyiz.

Ülkemizin yurtdışındaki tanıtımı kapsamında 87 ülkede 37 farklı dilde yürütülen klasik reklam mecralarının yanı sıra; 2014 yılında ilk kez tüm sosyal medya kanallarını kapsayan küresel çapta, pazar odaklı, dijital reklam kampanyası yürüttük.

Dünyanın her yerinde tutarlı, anlamlı ve çekici bir Türkiye imajı yaratmayı hedefleyerek 30'dan fazla medeniyete ev sahipliği yapan, tarihi, coğrafyası ve tüm kültür ve turizm değerleriyle rakiplerinden ayrılan ülkemizin tanıtımını global çapta "**Turkey:Home**" konsepti ile gerçekleştirilmekteyiz.

b. Neler Yapacağız

AK Parti olarak ikinci atılım döneminde turizme ayırdığımız kaynakları daha da artırarak, Türkiye Turizm Stratejisinde öngördüğümüz hedeflere ulaşacağız.

Önümüzdeki dönemde deniz, kum ve güneş turizminin yanı sıra sağlık ve termal turizm, kış turizmi, golf turizmi, deniz turizmi, eko-turizm ve yayla turizmi, kongre ve fuar turizmi gibi turizm türlerini öncelikli olarak ele alacak ve geliştireceğiz.

Ülkemizin her yanına dağılmış durumda bulunan sağlık, termal, yayla, kış ve dağ sporları, kültürel açıdan önemli yer ve yerleşmelerin tek tek ele alınması yerine bunların birbirleriyle entegrasyonunu sağlayarak daha cazip ve daha güçlü alternatif varış noktaları ve güzergâhlar oluşturacağız.

Turizm potansiyelini harekete geçirmek üzere kamu yatırımlarını varış noktası yönetimi bazında bir planlamaya dayalı yapacağız. Turizm merkezlerinde bürokrasiyi azaltacak ve sermaye akışını kolaylaştıracak yeni "**Alan Yönetim**" modelleri geliştireceğiz.

Turizmin gelişimini sürdürülebilir çevre politikaları ile destekleyeceğiz. Turizmin olumsuz etkilerinin en aza indirilmesi amacıyla kirlilik, plajların erozyonu gibi konularda çalışmalar yürüteceğiz. Sürdürülebilir turizmi tanıtarak **eko-turizm, kırsal turizm ve agro-turizm** konularında kamu, özel ve sivil toplum kuruluşlarının bilinçlendirilmesini sağlayacağız. **Yeşil Yıldız Belgesine** sahip konaklama tesislerinin sayısını artıracacağız.

Turizmde rekabeti ucuz ürün yerine markalaşan turizm bölgeleri oluşturarak sağlayacağız. Var olan turizm bölgelerinin sürdürülebilirlik perspektifi içinde yeniden ele alarak kaliteli yaşanabilir çevreler oluşturacağız.

Turizm Gelişim Bölgeleri, Turizm Koridorları, Turizm Kentleri ve Ekoturizm Bölgelerinin geliştirilmesi yaklaşımımızla dokuz turizm gelişim bölgesi, yedi tematik koridor, on turizm kenti ve beş ekoturizm bölgesi öngörmekteyiz.

DOKAP Turizm Master Planı Uygulamalarımız çerçevesinde “Yeşil Yolculuk” kavramı öne çıkaracak, Samsun’dan Artvin’e kadar **sekiz ili kapsayan alanda yeşil yol** çalışmalarını sürdüreceğiz. Programla yayla turizmi güzergâhında yeterli kapasitede konaklama merkezinin ve farklı turizm türleri için bu noktaların, mevcut kırsal yol izlerinin iyileştirilmesiyle bağlanmasını içeren projeleri hayata geçireceğiz.

Yine bu çerçevede alternatif turizm türlerinin ulusal ve bölgesel ölçekte geliştirmeyi hedefliyoruz.

Ziyaretçi sayısının ve ziyaretçi başına yapılan harcamanın artırılması, yüksek gelir gruplarının ülkemize çekilmesi ve yıl boyu talep yaratılması, iç ve dış talebin bölgelere ve ürünlere dengeli dağılımının sağlanmasını hedefliyoruz.

Kış Turizmi Master Planı hazırlanarak, kış turizmine ilişkin yatırımların bütüncül bir şekilde planlanması ve gerçekleştirilmesini sağlayacağız. Ayrıca, kış turizmi açısından rekabet gücü yüksek olan Doğu Anadolu Bölgesi için Kış Turizmi Strateji Belgesini hazırlayacağız.

Kıyılarda yat turizmi için alt bölgeler itibarıyla talep tahmini, gerekli yat limanı sayısı ve kapasiteleri ile yer seçimi konularını içeren bir çalışma yapacağız. Önümüzdeki dönemde Demre, Aydınçık ve İzmir Yeni Foça Yat Limanları ile İzmir Turan Yat Limanını tamamlayacağız.

Dış tanıtımda, pazarlardaki ve müşteri profilindeki gelişmeleri sürekli izleyerek değişen koşullara hızlı uyum sağlayacak tedbirler alacağız.

Ülkemizin tarihi, kültürel ve turizm değerlerinin tanıtımda yer alan tüm unsurlarını ülkemiz imajının güçlendirilmesi bakımından bir bütün olarak ele alınacağı küresel bir reklam kampanyası uygulayacağız.

Yeni veya talep artışı görülen pazarlarda tanıtıma yönelik dış yapılanma oluşturacağız.

Turizm eğitimini, sektörün ihtiyaçlarına hizmet verecek yapıya kavuşturacağız. Turizm alanında sektörel işgücü eğitim araştırmasını tamamlayacağız.

Turizm alt ve üstyapı yatırımlarında kamu-özel işbirliğinden azami ölçüde faydalanacağız.

Sağlıkta küresel marka haline gelen ülkemizin, sağlık turizmi alanında dünyanın önde gelen ülkeler arasına girmesi için önümüzdeki dönemde gerekli adımları atacağız. “**Sağlık Turizminin Geliştirilmesi Öncelikli Dönüşüm Programı**”mızla Türkiye’nin dünyada yükselen pazar konumunda olduğu medikal turizm, termal sağlık turizmi ve ileri yaş-engelli turizmi alanlarındaki hizmet kalitesini yükselterek rekabet gücümüzü artırmayı amaçlıyoruz. Bu çerçevede;

- Termal sağlık turizminde 100 bin yatak kapasitesiyle, 1.500.000 (600.000 tedavi amaçlı) yabancı turiste hizmet sunmayı hedeflemekteyiz. Bu hizmet karşılığında 3 milyar dolar gelir elde etmeyi hedefliyoruz.
- Medikal turizm alanında, 750.000 yabancı hasta tedavi edilecek böylece 5,6 milyar dolar gelir sağlanacaktır. Ülkemizin bu hizmetler sayesinde dünyanın ilk 5 destinasyonu içerisinde yer almasını hedefliyoruz.
- İleri yaş turizminde ise hedefimiz 150.000 yabancı turiste hizmet vermek ve yaklaşık 750 milyon dolar gelir sağlamaktır.
- Sağlık Turizmi Koordinasyon Kurulu oluşturacak, sağlık turizminde hedef ülke bazlı eylem planları hazırlayıp, uygulamaya koyacağız.
- Bu alanda hizmet verecek tesis ve kurumlara yönelik akreditasyon altyapımızı güçlendireceğiz.
- Bu alanda teşvik sistemlerimizi sadeleştireceğiz ve etkin çalışmasını sağlayacağız.
- Bu hizmetlerle ilgili olarak fiyat farklılaştırmalarına ilişkin mevzuat düzenlemesi yapacağız.

- Yabancı dil başta olmak üzere sağlık personelinin donanımını artıracaktır.
- Tıp eğitiminde yabancı öğrenci kontenjanını artıracaktır.
- Yurtdışı tanıtım çalışmalarının kapsamını geliştirecek ve etkinleştireceğiz.

3.16. İnşaat, Teknik Müşavirlik ve Müteahhitlik

AK Parti olarak birinci atılım döneminde ekonomide sadece yeni alanlara yatırım yapılmasının önünü açmadık aynı inşaat gibi zamanda güçlü olduğumuz geleneksel sektörlerimizi daha da güçlendirecek politikalar oluşturduk.

İnşaat sektörüne bakışımız sağlam, güvenli ve estetik yapılan üretildiği, güçlü bir sektörel alt yapı kazandırarak ülkemizi dünyaya ihracat yapabilecek konuma getirmektedir.

Bu yaklaşımla hem vatandaşlarımıza daha ucuz ve güvenli konutlar sağlama hem de dev yatırımların yerli üretimle gerçekleştirilerek firmalarımızın dünya ölçeğinde tecrübe kazanarak daha da güçlenmesi önceliğimiz olmaya devam edecektir.

a. Neler Yaptık

Yapılarda kullanılan malzemelerin güvenli ve standartlara uygun olarak üretilmesi ve uygulanmasını amaçlayan Yapı Malzemeleri Yönetmeliğini uygulamaya koyduk.

Müteahhitlere yetki belgesi verilmesi sistemine geçtik. Ayrıca şantiye şefliği ile ilgili sorumluluk ve yetki alanları belirleyerek, inşaat ve tesisat işlerinde de yetki belgeli usta çalıştırılması zorunluluğunu getirdik.

4708 sayılı Yapı Denetimi Hakkında Kanun 2011 yılından itibaren 81 ilde uygulanmaya başlamıştır. Bu konuda beşeri ve teknik altyapının geliştirilmesi amacıyla ilgili kurum ve kişilere yönelik eğitimler verilmesini sağladık.

Yeni teknolojilerin kullanılması amacıyla binalara enerji kimlik belgesi alma zorunluluğu getirdik. Binalarda enerji verimliliğinin artırılması ve yapı stoğunda yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanılabilmesi sistemlerin ön plana çıkarılmasını hedefledik.

İnşaat Sektör Komitesini kurduk. Farklı alan ve seviyelerde Ulusal Meslek Standartları hazırladık ve bu standartların sektör tarafından kullanılabilir hale getirilmesi için belgelendirme çalışmalarına başladık.

b. Neler Yapacağız

İkinci atılım döneminde de iç piyasada rekabet ortamının kalite ve yüksek nitelikli talep üzerine kurulmasını sağlayacağız. İnşaat yatırımlarında talep niteliğinin yükseltilmesi ve kalitenin ön planda tutulmasını, sektörün ihtiyaç duyduğu dönüşümde kamunun itici güç olmasını öngörmekteyiz.

Yerli teknik müşavirlik firmalarının inşaat sektörünün tüm üretim süreçlerinde ve kamu-özel işbirliği projeleri ile kentsel dönüşüm gibi alanlarda daha etkin faaliyet göstermelerini temin edeceğiz. Bu şekilde bir yandan kalite bilincinin yerleşmesine, diğer yandan yenilikçiliğin gelişmesine katkı sağlayacak, sektörün rekabet gücünü artıracaktır.

Teknik müşavirlik firmalarının yurtdışı faaliyetlerinin desteklenmesine devam edeceğiz. Bu kapsamda, teknik müşavirlik firmalarının uluslararası pazarlarda güçlenmesi ve konumlanmasına yönelik olarak yurt dışında ofis, reklam, tanıtım, pazarlama faaliyetleri, fuar, seminer/konferanslara katılım, yurt dışı eğitim faaliyetleri, pazar araştırması, heyet programları ve sözleşme desteklerinden faydalanan firma sayısı ve toplam destek miktarını artıracaktır.

Yurtdışı müteahhitlik hizmetlerinde kaliteyi artıran ve yapı malzemelerinin ihracat potansiyelini yükselten faaliyetleri destekleyeceğiz. Yurt dışı müteahhitlik hizmetleri sektörüne finansmana erişim konusunda ilave destekler sağlayacağız. Bu kapsamda; yurt dışı müteahhitlik projelerinin

finansmanı amacıyla muhatap devletlerin garantisi altında ilgili ülkelerdeki kamu kuruluşlarına kullanılacak kredilerin yanı sıra özel sektördeki fırsatların değerlendirilmesini teminen yurt dışında yerleşik bankalara kredi açılması uygulamasını yaygınlaştıracamız.

Yapı denetimi sisteminin, mevzuat değişiklikleri ve teknolojik gelişmelere uyum esnekliğini artıracak iyileştirmeler yapacağız. Ayrıca, piyasa gözetim ve denetim sistemlerini iyileştirecek, laboratuvar kapasitesini artıracamız.

İnşaat sektöründe işgücü niteliğini yükselteceğimiz, iş sağlığı ve güvenliği uygulamalarını geliştireceğimiz. Bu kapsamda, inşaat sektöründe yetki belgeli ara işgücü oranını yükseltecek, yetki belgeli yapı müteahhidi sayısını artıracamız. Ayrıca, şantiye şeflerinin faaliyetlerinin etkin denetimi için bilişim altyapısını geliştireceğimiz.

Kullanıcı odaklı, güvenli, çevreyle barışık, enerji verimli ve mimari estetiğe sahip yapıların üretimi için tasarım ve yapım standartları geliştireceğimiz.

Yapılarla ilgili politika önerileri ve standart geliştirilmesi, yenilikçi ve sürdürülebilir tasarım, yapım teknikleri ve malzeme-ekipmanların araştırılması ve geliştirilmesi ve kentsel dönüşüm de dahil olmak üzere inşaat sektörünün üretim sürecine kanalize edilebilmesi doğrultusunda yönlendirici ve destekleyici bir Yapı Araştırma Merkezi kurulmasına yönelik hukuki altyapıyı hazırlayacak, organizasyonel yapı ve çalışma usullerini belirleyeceğiz.

Sürdürülebilir yapı ve yeşil binalar için belgelendirme altyapılarının kurulmasını sağlayacak, bu alanda farkındalık ve bilinç düzeyini artırılmasına yönelik için eğitim ve seminerler düzenleyeceğiz.

4. BİLİM, TEKNOLOJİ VE YENİLİKÇİ ÜRETİM

Bugünün dünyasında ekonomik gelişmenin ana dinamiğini bilgi üretimi ve bilginin katma değere dönüşümü oluşturmaktadır. Doğal kaynaklara ve geleneksel üretim biçimlerine dayalı ekonomik yapıların sürdürülebilir olmadığını görüyoruz. Geleceğin dünyasını, insana ve insanla var olan bilim ve teknolojiye, bunların ticarileşmesine ortam hazırlayan, bilgi tabanlı bir ekonomi inşa eden ülkeler kuracaktır.

AK Parti olarak, ülkemizin orta üst gelir grubu ülkeler arasından çıkarak, yüksek gelir grubu ülkeler arasına girmesinin, bilim ve teknoloji ile yenilik alanında yapacağımız atılımlarla mümkün olabileceğinin bilincindeyiz. Kalkınma stratejimizin özünü; daha donanımlı, daha yenilikçi ve girişimci, bilgi üreten ve bunu yüksek katma değere dönüştüren insanımız ve işletmelerimiz oluşturmaktadır.

Önümüzdeki dönemde ülkemizin kalkınmasına daha fazla ivme sağlayacak yüksek katma değerli alanlara odaklanacağız. İmalat sanayiinde yenilikçi ve yüksek teknolojili sektörlerle dayalı bir biçimde dönüşümü gerçekleştirmeyi, girişimcilik kapasitemizi güçlendirmeyi, bilgi tabanlı ekonomiye dönüşüm için nitelikli bir istihdam alt yapısı oluşturmayı öncelikli olarak görüyoruz.

Geçmiş dönemde ülkemizde bilim, teknoloji ve yenilik alanında sıçrama yaptıracak Ar-Ge altyapılarının oluşmasına, nitelikli araştırmacı kaynağının yetiştirilmesine büyük önem verdik ve bu alana harcadığımız kaynakları büyük oranda artırdık. Küresel kriz ortamında bir çok ülke bu alanlara yeterli yatırım yapamazken, AK Parti yönetimi, uzun vadeli bir perspektif içinde ülkemizin geleceğine ve potansiyel büyümemize yatırım yapmayı sürdürmüştür.

Oluşturduğumuz bu altyapıyı, ikinci atılım döneminde, etkin bir şekilde kullanarak, ülkemizde yenilikçi ve yüksek katma değerli üretimi artırmayı ve kalkınma sürecimizi yeni bir evreye taşımayı hedefliyoruz.

Teknolojik gelişimde özel sektörü daha fazla destekleyerek, yeniliğe dayalı bir ekosistem oluşturulmasına,

araştırma sonuçlarının ticarileştirilmesine ve markalaşmasına özel önem vereceğiz.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin (BİT) yaygın ve etkin kullanılmasını teşvik ederek, bu alanda sektör oluşumunu destekleyecek, yerli BİT teknolojilerinin üretiminde katma değer artırılmasını ve üretimde BİT teknolojilerinin daha fazla kullanılmasını sağlayacağız.

Yenilikçiliğe odaklanarak firma becerilerinin artmasını, KOBİ'lerin rekabet güçlerinin artırılarak ekonomik büyümeye katkısının yükseltilmesini sağlayacağız.

Bilim ve teknoloji alanında gerçekleştirilen ilerlemelerin, bir taraftan ekonomik kalkınmanın hızlanmasına ve beşeri sermayemizin güçlenmesine yardımcı olacağına, diğer taraftan da bilgi topluma geçişte önemli bir kaldıraç etkisi oluşturacağına inanıyoruz.

4.1. Bilim, Teknoloji ve Yenilik

AK Parti olarak, ülkemizin ekonomik ve sosyal olarak kalkınmasının yenilikçi üretimden geçtiğine inanıyoruz. Birinci atılım dönemimizde, bilgiye dayalı ve rekabetçi bir ekonomiye geçiş için kaynak altyapısını oluşturma gayreti içinde olduk.

İkinci atılım dönemimizde de araştırma kapasitesinin, Ar-Ge ve yenilikçilik bilincinin ve üniversite-sanayi işbirliğinin daha da geliştirilmesi, öncelikli kalkınma hedeflerimiz arasında yer almaktadır.

Bilim, teknoloji ve yenilik, yeni Türkiye'nin ekonomisinde kritik bir role sahip olacaktır. Bu alanlarda yapacağımız atılımların, ülkemize rekabet üstünlüğü getireceğini ve sürdürülebilir sosyo-ekonomik gelişmeyi sağlayacağını görmekteyiz.

Büyük ekonomiler arasına girme hedefimize ulaşmak için teknoloji üreterek katma değeri yüksek ürünler ihraç eden bir konuma hızlı bir şekilde ulaşmayı planlıyoruz. Bunun için bilgi üreten ve bilgiyi nitelikli bir biçimde kullanarak ticari değere

dönüştüren, etkin işleyen bir Ar-Ge ve yenilik ekosistemini oluşturacağız.

a. Neler Yaptık

AK Parti olarak, iktidarlarımız döneminde ülkemizde, dünyanın da dikkatini çeken bir bilim, teknoloji ve yenilik atılımını başlattık.

Araştırma kapasitemizin, Ar-Ge ve yenilikçilik bilincinin ve üniversite-sanayi işbirliğinin geliştirilmesini ülkemizin öncelikli kalkınma hedefleri arasına aldık.

Milli gelirimizin hızlı bir şekilde yükseldiği bir dönemde, GSYH içindeki Ar-Ge harcamalarımızın payını neredeyse iki kat artırarak, 2002-2013 döneminde yüzde 0,53'ten yüzde 0,95'e yükselttik. 2023'de ise Ar-Ge harcamalarının milli gelir içindeki payını yüzde üçe çıkarmayı hedefliyoruz.

Özel sektörümüzün toplam Ar-Ge harcamaları içindeki payı, 2002 yılında yüzde 28 iken 2013 yılında yüzde 47'ye çıkmıştır. 2002 yılında 1,8 milyar TL olan Ar-Ge harcamasını nominal olarak yaklaşık 8 kat artırarak 2013 yılında 14,8 milyar TL düzeyine çıkardık.

2002 yılında 28.964 olan tam zaman eşdeğer (TZE) Ar-Ge personeli sayısını, 2013 yılında 112.969'a, aynı dönemde 5.918 olan özel sektörün (TZE) Ar-Ge personeli sayısını ise 58.391'e ulaştırdık.

Kamu yatırım programları kapsamında, Ar-Ge ve yenilik alanına ayrılan kaynakları, 2002 yılındaki 114 milyon TL düzeyinden 2014 yılında 1,8 milyar TL'ye yükselttik.

2004 yılında Türkiye Araştırma Alanını (TARAL) oluşturduk, Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerine ayrılan kaynakları artırdık.

2008 yılında çıkarılan 5746 sayılı Araştırma ve Geliştirme Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanun ile özel sektör Ar-Ge merkezlerine geniş kapsamlı teşvikler sağladık.

Toplam maliyeti 2015 fiyatlarıyla 4,1 milyar TL, toplam harcaması ise 3 milyar TL olan 174 tematik ve ileri araştırma laboratuvarı ile 94 adet merkezi araştırma laboratuvarını destekledik. Tematik ve ileri araştırma merkezlerinden 112'sinin, merkezi araştırma laboratuvarlarından ise 45 tanesinin tamamlanmasını sağladık. Böylece öncelikli alanlarda kapasite geliştirilmesini ve küresel ölçekte araştırma altyapıları kurulmasını temin ettik.

2014 yılında yasalaşan Araştırma Altyapılarının Desteklenmesine Dair Kanunla, üniversiteler ve özel sektör arasındaki işbirliğinin geliştirilmesine yönelik önemli bir adım daha atarak, kurduğumuz araştırma altyapılarının performans esasına dayalı olarak çalışmasını ve yönetilmesini, araştırma sonuçlarının ticarileşmesini, nitelikli araştırmacıların bu merkezlerde daha esnek bir biçimde istihdamını öngördük. Akredite edilecek bu merkezlerin güdümlü projelerle daha fazla desteklenerek, yenilikçi buluşların hızlandırılmasını amaçladık.

Fikri mülkiyet sisteminin hukuki ve kurumsal yapısını büyük ölçüde tamamladık. Fikri mülkiyet sisteminde cezai ve hukuki yaptırımların etkin uygulanmasını sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri aldık.

2002-2014 döneminde 36.429 olan marka başvuruları 109.739'a, tasarım başvuruları 20.302'den 42.034'e, faydalı model başvuruları 932'den 3.487'ye ve patent başvuruları 1.874'ten 12.174'e ulaşmıştır.

Yerli patent başvurularının toplam patent başvuruları içerisindeki oranı, 2002 yılındaki yüzde 22 düzeyinden 2014 yılında yüzde 39'a ulaşmıştır.

Fikri mülkiyet sisteminden daha çok kullanıcının yararlanmasını sağlamak amacıyla yurtdışı piyasalarda, pazarlama ve tanıtım desteğine kadar geniş bir yelpazede destekleme araçlarını uygulamaktayız.

Fikri mülkiyet haklarına yönelik stratejilerin oluşturulması, kurumlar arası koordinasyon ve işbirliğinin

geliştirilmesiyle etkin uygulamanın sağlanması amacıyla Fikri ve Sınai Mülkiyet Hakları Koordinasyon Kurulu oluşturduk.

Ulusal Fikri Haklar Stratejisi ve Eylem Planını hazırladık.

Tasarım stratejilerinin ve politikalarının belirlenmesine, katma değeri yüksek tasarımlar yaratılmasına, Türk tasarımlarının uluslararası alanda rekabet gücünün artırılmasına yönelik çalışmalar yapmak üzere, **Türk Tasarım Danışma Konseyini** kurduk.

Tasarım Strateji Belgesi ve Eylem Planını (2014-2016) uygulamaya koyduk.

b. Neler Yapacağız

Önümüzdeki dönemde Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerinin artırılmasına yönelik destek sağlayan kurumlar arasında koordinasyonu güçlendirecek ve desteklerin etkinliğini artıracaktır.

6550 sayılı Araştırma Altyapılarının Desteklenmesine Dair Kanunun ikincil mevzuat çalışmalarını tamamlayacağız ve hayata geçireceğiz. Bu Kanunun hayata geçmesiyle araştırma altyapılarımızın özel sektörle çok daha yakın bir şekilde çalışması sonucunda araştırmaların ticarileşmesine önemli bir destek sunacağız.

Dışa bağımlılığın yüksek olduğu sektörlerde, yerli ürün ve teknolojiler geliştirilmesine yönelik araştırma programlarını destekleyerek etkinleştireceğiz.

Ar-Ge faaliyetlerinin ürün ve hizmete dönüşmesini desteklemek amacıyla üniversite, sanayi ve kamu kurumları arasındaki işbirliklerini güçlendireceğiz; doktora mezunu olanlar başta olmak üzere, araştırmacı insan gücünü nicelik ve nitelik olarak iyileştirilecek ve özel sektörde daha fazla araştırmacı istihdam edilmesini sağlayacağız. Ayrıca temel ve sosyal bilimlerde araştırmacıların yetiştirilmesi ve bu alanda yapılan araştırma faaliyetlerinin nitelik ve nicelik olarak artırılmasını teşvik edeceğiz.

Ar-Ge ve tasarım faaliyetlerine destek ve katkılarımızı artıracaktır. Tasarım merkezlerini, Ar-Ge merkezleri gibi destekleyecek, Ar-Ge ve tasarım personelinin daha esnek çalışmasına olanak sağlayacağız. Ayrıca, KOBİ'lerin siparişe dayalı Ar-Ge ve tasarım faaliyetlerini destekleyeceğiz.

Tüm topluma bilimin sevdirmesi amacıyla kurgulayarak, ilk ikisini Konya ve Bursa'da açtığımız Bilim Merkezlerini 2015 yılında Kocaeli ve Kayseri'de açacağız. 2023 yılına kadar bu merkezlerimizin yaygınlaştırılmasına devam edeceğiz.

Bilim Merkezleri'nde sergilenen bilimsel materyallerin yerli imkanlarla üretimi için çalışma başlattık, TÜBİTAK'ta bununla ilgili çağrıya çıktık.

İlk defa iktidarımız döneminde bilim diplomasisi faaliyetlerini başlattık. Önümüzdeki dönemde yurtdışında yer alan bilimde öncü 10 ayrı merkeze Bilim Müşaviri ve Ataşesi ataması yapacağız.

Sinai mülkiyet ve yönetimi ile ilgili konularda yayın yapacak "Teknoloji Transfer Platformu"nu kuracağız. Böylece lisanslanmak veya devredilmek istenen, ihtiyaç veya ilgi duyulan konular ve teknolojiler ile ilgili bilgileri ortak kullanıma açmış olacağız.

Yargı, gümrük ve kolluk hizmetleri başta olmak üzere, kamuda fikri hakların korunması ve denetlenmesiyle ilgili birimlerde yeterli beşeri ve kurumsal kapasite oluşturacağız.

İşletmelerin fikri haklar sisteminden ve desteklerinden daha etkin yararlanmalarını sağlamak üzere, teknoloji transfer ve yenilik merkezlerinde hizmet kapasitesini geliştireceğiz.

Patent borsasını kuracağız.

Fikri haklar sistemi konusunda kamuoyunun her düzeyde bilgilendirilmesine yönelik tanıtım ve eğitim faaliyetleriyle toplumsal bilincin artırılmasını sağlayacağız.

Fikri haklara konu ürün ve eserlerin ülke ekonomisine katkısının tespiti, izlenmesi ve değerlendirilmesini sağlayacak, bilgi ve veri altyapısını güçlendireceğiz.

Ülkemizde genetik kaynaklar ile geleneksel bilgi ve geleneksel kültürel ve folklorik ifadelerin korunmasına yönelik bir yol haritası oluşturacağız.

"Öncelikli Teknoloji Alanlarında Ticarileştirme Öncelikli Dönüşüm Programımız" ile temel hedeflerimiz, teknolojik ürün ve marka sayısını artırmak, araştırma ve yenilik merkezlerini güçlendirmek, nitelikli insan sayısını artırmak ve yenilikçi girişimciliği geliştirmektir. Bu kapsamda;

- Öncelikli sektörlerde teknolojik ürün yatırımlarını ve prototip geliştirme süreçlerini destekleyeceğiz.
- Enerji, sağlık, havacılık, uzay, otomotiv, raylı sistemler, bilişim ve savunma sektörleri gibi öncelikli sektörlerde teknolojik ürün yatırımlarını ve kümelenme çalışmalarını destekleyeceğiz.
- Sanal ve gerçek ortamlarda Kamu-Üniversite-Sanayi işbirliği platformları oluşturacağız.
- Ülkemizdeki akredite test altyapısını geliştireceğiz.
- Araştırma merkezlerini özel sektörün kullanımına daha fazla açacağız.
- KOBİ'ler başta olmak üzere girişimciler ve yatırımcılar arasındaki ağlar ile mentörlük hizmetleri gibi mekanizmaları merkezi ve yerel düzeyde geliştireceğiz.
- Girişimcileri desteklemek için finansman eksiğinin en çok hissedildiği erken aşamaya yönelik bir fon kuracağız.
- Yenilikçi girişimcilerin ticarileştirme projelerine yönelik destek sağlayabilecek kredi garanti mekanizması oluşturacağız.

- Öncelikli sektörlerde yenilikçi girişimciliği desteklemek amacıyla kuluçka merkezleri ve hızlandırıcılar kuracağız.
- Fikri ve sınai haklar konusunda ticarileştirmeyi destekleyecek düzenlemeler yapacağız.

Bu programımızın yanı sıra **“Kamu Alımları Yoluyla Teknoloji Geliştirme ve Yerli Üretim Öncelikli Dönüşüm Programımız”**la kamu alımlarının kaldıraç gücünü kullanarak yerli teknoloji ve üretimi geliştirmeyi amaçlamaktayız.

Her yıl 100 milyar TL’yi aşan kamu alımlarımızı, Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerine katkı sağlayacak; yeniliği, yerlileştirmeyi, teknoloji transferini ve yenilikçi girişimciliği teşvik edecek etkili bir politika aracına dönüştüreceğiz. Bu kapsamda;

- Kamu alımlarında orta-yüksek ve yüksek teknoloji sektörlerindeki yerli firmaların payını artıracacağız. Uluslararası doğrudan yatırımları daha fazla cezbedeceğiz. Ar-Ge harcamalarının artırılmasını sağlayacağız.
- Kamu kurum ve kuruluşlarında farkındalığı ve kapasiteyi artıracacağız.
- Uluslararası yükümlülüklerimizi de dikkate alarak yüksek teknolojili ürünlerde kamu alım garantili tedarik modelinin uygulanabilmesi için Kamu İhale Kanunu ve ilgili diğer mevzuatta gerekli düzenlemeleri yapacağız.
- Yüksek teknolojili ürünlerde kamu alım garantisine dayalı üretim yapılabilmesi için ürün bazlı yerli tedarik modelleri geliştirecek ve uygulayacağız.
- Uygulamanın etkinliği için koordinasyon ve izleme mekanizmaları kuracağız.

Türkiye’nin bilim ve teknolojiye dayalı yeni ekonomik yapısı, dış dünya ile ilişkileri de farklı bir düzleme taşıyacaktır. Temel amacımız tarihte olduğu gibi ülkemizi geniş coğrafyaların nitelikli beyinleri için bir cazibe merkezine dönüştürmek,

dünyadaki konumumuzu üst noktalara taşıma mücadelesinde beyin göçünü engellerken, başlattığımız tersine beyin göçünü hızlandırmaktır.

Bu çerçevede hazırladığımız **“Nitelikli İnsan Gücü İçin Çekim Merkezi Öncelik Dönüşüm Programımız”**la, başta yurtdışındaki vatandaşlarımız olmak üzere yerli ve yabancı nitelikli insan gücü için ülkemizi cazibe merkezi haline getireceğiz. Program kapsamında;

- İş piyasasında, üniversitelerde ve kamu ve özel Ar-Ge merkezlerinde yurtdışından nitelikli insan gücüne ihtiyaç duyulan alanları belirleyeceğiz.
- İş, yatırım, çalışma, eğitim ve kültür ortamının yurtdışında tanıtımına yönelik faaliyetleri artıracak, yurtdışında bilim ve teknoloji müşavirleri görevlendireceğiz.
- AB Çerçeve Programlarına katılımın artırılmasına yönelik çalışmaları artıracak ve Türkiye’nin ekonomik, tarihi, kültürel bağlarının güçlü olduğu ülkelerle AB Çerçeve Programlarına benzer programlar geliştireceğiz.
- Öncelikli teknoloji alanlarında, araştırma merkezleri ve yükseköğretim kurumlarının yurtdışındaki muadilleriyle işbirliklerini geliştireceğiz.
- Yurtdışındaki lisansüstü eğitilmiş vatandaşlarımızın ülkemizle ilişkilerinin canlı tutulması için bir iletişim ağı oluşturacak, yurtdışındaki Türk araştırmacılar için bir veri tabanı ve kataloğu oluşturacağız.
- Ülkemize yatırım yapacaklara yönelik tanıtımları yaygınlaştıracacağız ve Ar-Ge altyapısı alanında yeni firma oluşumları ve girişimcilik faaliyetlerini destekleyeceğiz.
- Üniversitelerde yabancı öğrenci sayısının artırılmasına yönelik yatırımları teşvik ederek, yabancı öğrenci sayısını artıracacağız.

- Nitelikli insan gücü için çalışma izni sürecini hızlandıracak, bu amaçla özel bir **Turkuaz Kart** sistemi geliştireceğiz.
- Nitelikli yabancı uyruklu çalışanların ve ailelerinin ikamet iznine ve çalışmalarına ilişkin süreçleri kolaylaştıracak ve iyileştireceğiz.
- Araştırma projelerinde sözleşmeli yabancı uzman çalıştırılmasını kolaylaştıracacağız.
- Bilim ve araştırma insanların ülkemize araştırma, ders verme ve konferans amaçlı ziyaret mekanizmalarını çeşitlendireceğiz.
- Yurtdışındaki üniversite öğrencileri ile bilim, sanat ve kültür alanlarında öne çıkan yüksek nitelikli insan gücü için değişim, hareketlilik veya staj programları geliştireceğiz.
- Yurtdışında lisansüstü eğitim yapmış olan vatandaşlarımızın Türkiye'ye dönmelerini sağlamaya yönelik Ar-Ge desteklerini yaygınlaştıracacağız.
- Tüm bu eylemleri, yurtiçinde insanımızın istihdamını ikame etmeyen, aksine istihdam imkânlarını genişleten bir anlayış içinde hayata geçireceğiz.

4.2. Sanayi Politikaları

AK Parti olarak, sanayide dışa dönük bir yapı içinde, Ar-Ge, yenilik ve nitelikli işgücüne dayalı yüksek katma değerli mal üreten şirketlere sahip, orta ve yüksek teknoloji ürünlerde Avrasya'nın üretim merkezi haline gelmiş bir ülke olma vizyonu ile hareket etmekteyiz.

Küresel kriz, sanayisi güçlü olan ülkelerin dayanıklılığını bir kez daha ortaya koymuştur. Sanayi başta olmak üzere, üretken alanlara yatırım yapan ülkeler, zor dönemlerde gerekli esneklikleri gösterebilmekte, yeni üretim biçimleriyle krizleri aşabilmektedir. Sanayinin geliştiği ülkeler aynı zamanda işgücü

donanımının ve iş yapma disiplininin yüksek olduğu ülkelerdir. AK Parti, sanayisi yükselen bir ülke olarak, gelecekte de güçlü bir sanayi ve üretim kültürünün destekleyicisi olacaktır.

Ülkemizin uluslararası rekabet gücünü ve dünya ihracatından aldığı payı artırmak için imalat sanayiinde dönüşüm gerçekleştirmeye yönelik adımlar atması gerektiğinin bilinciyle, yüksek teknoloji sektörlerine yoğunlaşmaya önem vermekteyiz.

Partimiz, yenilikçiliği, firma becerilerini, sektörler arası entegrasyonu ve dış pazar çeşitliliğini imalat sanayiinde dönüşümün ana odakları olarak görmektedir. Bu kapsamda, imalat sanayiimizi; daha yüksek katma değer üreten, yüksek teknolojiyi kullanabilen, geleceğin ticaret dünyasının taleplerine cevap verebilen, sürdürülebilir küresel rekabet gücü kazanmış bir yapıya doğru dönüştürmeyi öngörmekteyiz.

a. Neler Yaptık

İktidarlarımız döneminde sağlıklı bir kalkınma altyapısı tesis edebilmek için makroekonomik istikrarla birlikte imalat sanayiinin gelişmesi için politika geliştirmeye ve yatırım yapmaya özel önem verdik.

Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesini (2011-2014) hazırlayıp uyguladık. 2015-2018 dönemini kapsayacak yeni Stratejisi Belgesi ve Eylem Planını hazırlamaktayız.

2002-2013 döneminde imalat sanayii katma değerinin yıllık ortalama yüzde 5,7 oranında büyümesini sağladık. Aynı dönemde imalat sanayii ihracatını 33,7 milyar dolardan 141,4 milyar dolara çıkardık.

İhracatta ülke çeşitlenmesini artırdık. İmalat sanayii ihracatında AB ülkelerinin payı azalırken; Orta Doğu, Afrika, BDT ve diğer Asya ülkelerinin payları artmıştır.

2002-2013 döneminde orta teknoloji sektörlerinin ihracat içindeki payını yüzde 47,1'den yüzde 61,3'e çıkardık.

2013 yılı itibarıyla, demir-çelik sektörümüz, 17,3 milyon ton ihracat ile AB'de 2., dünyada 8. sırada yer almıştır.

2012 yılı itibarıyla; hazır giyim sektörümüz, 14,3 milyar dolar ihracat ile AB'de 3., dünyada 5. sırada, tekstil sektörümüz 11,1 milyar dolar ihracat ile AB'de 3., dünyada 7. sırada, otomotiv sektörümüz 1 milyon 73 bin üretim ile AB'de 6., dünyada 17. sıradadır.

Türkiye'nin dünya motorlu araç üretimindeki payını, 2002 yılındaki yüzde 0,57'den 2013 yılındaki yüzde 1,29 seviyesine yükselttik. Otomotiv sanayimiz, 2013 yılı itibarıyla Avrupa Birliğinde, hafif ticari araç üretiminde birinci, otobüs üretiminde ikinci sırada yer almaktadır.

Makine imalat sanayiini 2002 yılındaki 2,1 milyar dolar ihracat ile dünyada 34'ncü sıradan, 2013 yılında 13 milyar dolar ihracat ile dünyada 26'ncı sıraya yükselttik.

Beyaz eşya sanayiini, 2013 yılı itibarıyla 3,8 milyar dolar ihracat ile AB'de 4., dünyada 6. sıraya ulaştırdık.

Çimento sektörünü, 2013 yılı itibarıyla 71,3 milyon ton üretimle AB'de 1., dünyada 5. sıraya yerleştirdik.

Otomotiv sanayiinde, üretim ve pazarlama alanlarında küresel entegrasyonu büyük oranda tamamladık.

Türkiye ilaç endüstrisinin faaliyetlerini ve gelecek dönem yatırımlarını etkileyecek önemli altyapı değişiklikleri gerçekleştirdik. Yeni teşvik sistemi oluşturduk, ilaç alanında öncelikli yatırım alanları belirledik ve Ar-Ge desteklerini çeşitlendirdik.

2003 yılında 331 milyon dolar olan savunma ve havacılık ihracatımızı 2013, yılı itibarıyla yıllık 1,4 milyar dolara ulaştırdık.

Savunma sanayiinde iktidara geldiğimizde yüzde 24 civarında olan yerlilik oranını yüzde 55'lerin üzerine çıkardık. Bir yandan savunma alanında daha güvenli bir altyapı oluştururken, diğer yandan ekonomimizin geneli için de

savunma sanayiini önemli bir aşamaya taşıdık. Askeri amaçların yanı sıra, savunma sanayiine yerli sanayimizin üretim ve Ar-Ge altyapısını geliştirmek için bir fırsat alanı olarak baktık.

Savunma sanayii şirketlerimiz; yurtdışına zırhlı araçlar, karakol gemileri, hava savunma sistemleri, roketler, simülasyonlar, askeri haberleşme ve komuta kontrol sistemleri ihraç etmekte ve uluslararası pazarlara girerek ihracat yapmaktadır.

Savunma sanayii alanında ürettiğimiz kirpi araçlarıyla, askeri personelimizin tam teçhizatlı olarak güvenle intikalini sağlıyoruz.

Göktürk-2, Milli Seyir Füzesi, Nüfuz Edici Bombalar (NEB) gibi yüksek teknoloji gerektiren ürünler imal etmekteyiz.

Yüzde 65'i milli imkanlarla ürettiğimiz MİLGEM Korveti, Türk gemi inşa sanayinin gelişmesinde ve tüm su üstü gemilerinde milli tasarım ve inşa kabiliyetine ulaşılmasında mihenk taşı olma rolünü üstlenmiştir.

Türk tersaneleri tarafından üretilmesini sağladığımız Sahil Güvenlik Arama Kurtarma Gemileri ile denizlerdeki varlığımızı güçlendirdik.

b. Neler Yapacağız

Önümüzdeki dönemde de büyük çaplı ve yatırım niteliğindeki kamu alımlarında, alıcı kurumların yerli sanayiye geliştirecek yönde kamu alım sürecini yönetme kapasitesini geliştireceğiz. Bu kapasitenin ve iyi uygulamaların yaygınlaştırılmasına odaklanacağız.

Bu çerçevede Kentsel Dönüşüm Programımızı, kentleşme ile ilişkili alanlarda (sıfır emisyonlu bina, sinyalizasyon, konsept araç gibi) imalat sanayiini yeniliğe yönlendirme ve küresel pazarlarda rekabet gücü sağlama perspektifiyle yöneteceğiz.

Kamunun raylı ulaşım sistem ihtiyaçlarının yurtiçinden karşılanma oranını artıracacağız.

Küresel rekabet gücümüzün artırılabilmesi için sektörel ve sektörler arası entegrasyonu güçlendireceğiz. Bu kapsamda;

- Tekstil, deri, mobilya sektörlerinin tarım sektörü ile,
- Makine, tıbbi cihaz ve elektronik sektörlerinin hizmetler sektörü ile,
- Makine, tıbbi cihaz, otomotiv sektörlerinin elektronik sektörü ile aralarındaki entegrasyonu güçlendireceğiz.

Sanayi girdilerinin ülke içinden karşılanma oranının artırılmasını teminen, yüksek yatırım gerektiren ara malı ve sanayi hammaddelerinin üretimine öncelik vereceğiz. Bu kapsamda, bu tesisler için nitelikli ve büyük çaplı mekân hazırlıkları yapacak, yerli ve yabancı yatırımların özendirilmesi amacıyla mekanizmalar oluşturacak ve bu yatırımların kamu desteklerinden öncelikli olarak yararlanmasını sağlayacağız.

Yatırım mallarının ve ara malların vadeli ithalatında KKDF oranını yüzde 6'dan yüzde sıfıra indirerek sanayicinin girdi maliyetini azaltıyoruz.

Yüksek teknoloji yatırımlara daha fazla destek vereceğiz. İleri teknoloji sınıfında yer alan yatırımları, öncelikli yatırımlar kapsamına aldık ve 5. bölge desteklerinden yararlandıracağız.

Ar-Ge'ye dayalı sanayi yatırımlarına yönelik projeler için finansman sağlayacağız. TÜBİTAK tarafından başta enerji, ulaştırma ve sağlık sektörleri olmak üzere imalat sanayinde özel sektör tarafından hayat geçirilecek projeleri Türkiye Kalkınma Bankası aracılığıyla destekleyecek, yüzde 50'ye kadar uygun koşullu finansman sağlayacağız.

Ayrıca, Kalkınma Bankamızı ekonomimizin ihtiyaç duyduğu nitelikli projeleri daha fazla destekleyecek bir anlayış içinde yeniden yapılandıracağız.

Global klinik araştırma yatırımlarından Türkiye'nin aldığı payın ve yürütülen klinik araştırma sayısının yıl bazında yüzde 25 oranında artırılmasını sağlayacağız.

Sağlıkta ulaştığımız kalitenin finansal olarak sürdürülebilmesi ile ilaç ve tıbbi cihaz alanında yerli üretimin artırılması temel amaçlarımızdandır. Bu çerçevede, önemli bir reform alanımız "**Sağlık Endüstrilerinde Yapısal Dönüşüm Programı**"dır.

Program kapsamında; ilaç ve tıbbi cihazda yüksek katma değerli ürün üretebilen, küresel pazarlara ürün ve hizmet sunabilen ve yurtiçi ilaç ve tıbbi cihaz ihtiyacının daha büyük bir kısmını karşılayabilen bir üretim yapısına geçeceğiz.

- Programımızın hedefi yurtiçi ilaç ihtiyacının değer olarak yüzde 60'ını yurtiçi üretimle karşılamaktır. Uzun vadede ise araştırma altyapısını geliştirmek ve yeni ürünlerin keşfi yoluyla küresel değer zincirlerinde etkinliğimizi artırmayı hedeflemekteyiz.
- Program kapsamında; Sağlık Endüstrileri Yönlendirme Komitesi oluşturacak, yerli Ar-Ge ve üretimi destekleyecek şekilde "**Türkiye Sağlık Enstitüleri Başkanlığı**"nı kuracağız.
- İlaç ve tıbbi cihaz alımlarında yerli üretimi özendirici ve geliştirici tedbirler alacağız.
- Geri ödeme ve fiyatlandırma politikaları ile ruhsat süreçlerinde yerli üretim ilaç ve tıbbi cihazlara öncelik vereceğiz.
- Biyoteknolojik ilaç, biyomalzemeler, biyomedikal ekipman alanlarında araştırma altyapılarımızı geliştireceğiz.
- **Plazma ürünleri ve aşuların yurtiçi üretimini** gerçekleştireceğiz.
- Sağlık endüstrisi alanında üretim yapacak KOBİ'lere yönelik finansal destek mekanizmaları geliştireceğiz.
- Buralarda üniversite-sanayi işbirliğini artıracak ve şirket kümelenmelerini özendirileceğiz.

- Ülkemizin ihtiyacına göre planlanarak gerçekleştirilen Ar-Ge faaliyetleri sonucunda üretilen ürünleri, fiyat ve geri ödeme uygulamaları açısından destekleyeceğiz.

Otomotiv sektöründe, tedarik zincirini kapsayan, tasarım, Ar-Ge, üretim ve satış-pazarlama süreçleri bütünüdür yurtiçinde geliştirilmesi, katma değer artırılması, çevreye duyarlı yeni teknolojilerin geliştirilmesini sağlayacağız.

Otomotiv sektöründe, küresel pazarların ihtiyaçlarına yönelik özgün tasarım araçlarla markalaşmayı teşvik edecek ve bu kapsamda yerli marka otomobil üretimi çalışmalarını hızlandıracaktır.

Elektronik sektöründe çift amaçlı teknolojilerin (savunma/sivil) uygulama imkânlarını dikkate alacak; sektörün ulaştırma, otomotiv, makine başta olmak üzere diğer sektörlerle entegrasyonunu artıracaktır.

Elektronik haberleşme alanında yeni nesil telsiz teknolojilerine geçiş sürecinde baz istasyonu ve kontrol birimleri ürünlerinin geliştirilmesi ve üretimine önem vereceğiz.

Bilgi ve iletişim teknolojileri destekli yenilikçi çözümlerin yaygınlaşmasında elektronik sektörünün üretici olarak yer almasını destekleyeceğiz.

Elektronik sektöründe rekabet öncesi Ar-Ge'yi teşvik edecek, laboratuvar kapasitesi ile aydınlatma ve görüntü teknolojileri konusunda araştırma altyapısını geliştireceğiz.

Yerli cep telefonu üretilmesini sağlayacağız. Bu kapsamda, TÜBİTAK akıllı telefon ve bileşenleri üretecek kuruluşlara destek için çağrıya çıkmış ve 8 şirket bu konuda çalışmalara başlamıştır.

Ana metal sanayiinde sürdürülebilir ve güvenli girdi tedarikini sağlayacağız. Bu kapsamda demir-çelik sektörü üretiminde ithalatla karşılanan paslanmaz çelik, vasıflı çelik, yapısal çelik ve dikişsiz boru gibi yüksek katma değerli ürünlerin ağırlıklarını artırarak ürün çeşitliliğinin sağlanmasını temin edeceğiz.

Savunma sanayiinde, denizlerde MİLGEM'in yanı sıra, yeni tip karakol botu, hızlı müdahale botu, amfibi gemi, arama kurtarma gemisi, süratli amfibi gemi, Perry sınıfı fırkateyn modernizasyonu projelerini hayata geçirmekteyiz.

Özgün temel eğitim uçağımız HÜRKUŞ-A, Türk mühendisleri tarafından tasarlanmıştır. 2019 yılına kadar 15 uçak yapacağız. Ayrıca Anka, Atak Helikopter, hedef uçak sistemleri, taktik insansız hava araçları, mini insansız hava araçları, C-130 ve F-16 uçaklarının modernizasyonu ile farklı roket ve hava sistemleri projelerimiz sürmektedir.

Türkiye'nin artık gündüz-gece ve her türlü hava koşulunda uzaydan görüntü alınabilmesini sağlayan uydu sistemi (göktürk-3) projesini hayata geçiriyoruz.

Milli tanksavar, milli füze, milli torpido, milli tankımız ALTAY, yeni tip denizaltı, çıkarma gemisi, hastane gemisi, uçak ve helikopter projelerimiz sürmektedir.

Savunma sanayiindeki bu projelerimizin gerçekleşmesiyle sadece milli ihtiyaçlarımızı temin etmekle kalmayacak, savunma sanayii ihracatında da küresel düzeyde önemli bir aktör haline geleceğiz.

4.3. Girişimcilik ve KOBİ'ler

Güçlü girişimciler, güçlü firmaları; güçlü firmalar da güçlü bir ekonomik yapıyı beraberinde getirmektedir. Partimizin büyüme stratejisi girişimciliği ve özel sektör öncülüğünde dinamik bir yapıyı esas almaktadır. Kamunun oluşturduğu uygun ortamda girişimcilik kültürünün güçlenmesi ve girişimci dostu bir ekosistemin oluşması temel politikamızdır.

Teşebbüs hürriyetinin ve serbest girişimcinin yanında olan AK Parti, girişimcisi güçlü toplumların rekabet gücünün, teknolojiye dayalı, katma değeri yüksek mal ve hizmet üreteceğinin ve ihraç edeceğinin bilincindedir. Güçlü bir girişimci yapısına sahip olmamızın, yüksek gelirli ülkeler arasında girme hedefimize önemli bir katkı sağlayacağını düşünmekteyiz.

KOBİ'lerimizin rekabet güçlerini artırarak ekonomik büyümeye daha fazla katkı vermesi temel amaçlarımızdan biridir. AK Parti olarak, hızlı büyüyen veya büyüme potansiyeline sahip girişimler ile yenilikçi KOBİ'leri desteklemeyi, istikrarlı ekonomik büyümenin ve sosyal gelişmenin önemli bir gereği olarak görmekteyiz.

a. Neler Yaptık

Birinci atılım döneminde AK Parti olarak, girişimciliği ve KOBİ'leri geliştirmek için önemli adımlar attık. İlk defa **KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı**nı hazırlayarak yürürlüğe koyduk. KOBİ'lerle ilgili düzenlemeler yaparak KOBİ tanımından KOBİ destek sistemlerine kadar önemli yenilikleri hayata geçirdik.

Yatırımcılar için uygun yatırım yerinin ve kümelenmenin önemine binaen bugüne kadar altyapısı tamamlanan 155 OSB projesinin 90 tanesini tamamladık. Bu alanlarda uygun yatırım ortamı sağlarken, çevresel açıdan da tedbirler aldık.

Son 12 yılda tamamlanan 90 OSB'de bugün itibarıyla 685 bin kişi istihdam edilmektedir.

2002 yılına kadar 70 OSB'ye 1,7 milyar TL kredi desteği verilmişken, son 12 yılda 87 OSB'ye 1,5 milyar TL kredi kullandırdık. OSB'lerde 1,5 milyon istihdam sağladık.

2011'den 2015'e kadar 1.967 boş parseli, OSB'lerdeki yatırımcıya bedelsiz olarak tahsis ettik. OSB'lerdeki parsellerin yatırımcıya bedelsiz tahsisi ile ilgili süreyi 2017 yılına kadar uzattık.

İş piyasasının ihtiyaç duyduğu nitelikli eleman yetiştirilmesi amacıyla MEB ile BSTB arasında yapılan protokol çerçevesinde OSB'lerde 18 adet Meslek Lisesi açtık.

Teknoloji geliştirme bölgesi (TGB) sayısını 22'den 59'a çıkardık. TGB'lerde faaliyet gösteren işletme sayısı da 604'den 2.947'ye yükselmiştir. Bu işletmeler 30 bin kişiye istihdam sağlamakta ve 1,7 milyar dolarlık ihracat yapmaktadır.

Hizmet ve ticaret sektörlerindeki KOBİ'lerin de KOSGEB desteklerinden yararlanmasının önünü açtık. Böylece KOSGEB'in hedef kitlesini 8 kat artırmış olduk.

2002 yılında 4 bin olan KOSGEB veri tabanına kayıtlı işletme sayısı bugün 770 bini aştı.

Ülkemizde girişimcilik eğitimlerinden yararlananların sayısını, 6 binden son beş yıl içinde 255 bine çıkardık.

KOSGEB kanalıyla 1991-2003 döneminde KOBİ'lere 14,5 milyon TL destek sağlanmışken, 2003 yılından bugüne kadar, 172 kat artışla yaklaşık 2,5 milyar TL destek sağladık.

Esnaf ve sanatkârlarımıza Halk Bankası aracılığıyla önemli miktarlara ulaşan uygun koşullu krediler kullandırdık. Söz konusu uygulamamız kapsamında 2002 yılında esnafa yansıtılan kredi faizleri yüzde 47 seviyelerinde iken, 2003 yılından itibaren kademeli bir şekilde düşerek, 2011 sonrası Cumhuriyet tarihinin en düşük kredi faiz oranları olan yüzde 4-5 seviyelerine kadar inmiştir. 2002 yılında 153 milyon TL olan kredi bakiyesi, 2014 yılı sonu itibarıyla 12,5 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

AK Parti döneminde Esnaf ve Sanatkârlar Meslek Kuruluşları Kanununu yürürlüğe koyduk. Esnaf ve sanatkârlarımız için bilgi sistemi oluşturduk ve Cumhuriyet tarihinde ilk kez bir strateji belgesi hazırlayarak uygulamaya konulmasını sağladık.

Esnaf ve sanatkârlara yönelik küçük sanayi sitelerinin yapımında TOKİ imkânlarını kullandırdık. Modern toplu taşımacılık ile esnaf ve sanatkârların faaliyet gösterdikleri fiziki mekânların iyileştirilmesine yönelik projeler gerçekleştirdik.

Esnaf ve sanatkârların AB programlarından faydalanmasını kolaylaştırmaya yönelik çalışmalar yaptık.

Ahilik kültürünün yaşatılmasına yönelik çalışmaları destekledik.

Esnaf ve Sanatkârlar Destek Sistemi (ESDES) projesini hayata geçirdik.

Bilim ve teknolojiye dayalı yeni fikir ve buluşlara sahip KOBİ ve girişimcileri 1 milyon liraya kadar destekledik. Bugüne kadar 2 bin 251 işletmeye 214,2 milyon TL destek sağladık.

Girişimci adaylarına kendi işletmelerini kurmak için geri ödemeli ve geri ödemesiz olmak üzere 100 bin TL'ye kadar destek sağlamaktayız. Bugüne kadar, 14.850 girişimcimize 230 milyon TL destek sağladık.

KOBİ'lerimizin sorunlarını üniversitede üretilen bilgi birikimini kullanarak işbirliği içinde çözme alışkanlığı edinmelerini amaçlayan bir destek mekanizması olan **San-Tez Programı**yla bugüne kadar 908 projeye 186 milyon TL kaynak aktardık.

b. Neler Yapacağız

Girişimcilik, yeni Türkiye'nin ekonomi anlayışının temellerinden birisidir. Yenilikçi, katma değeri yüksek, küresel değer zincirinde üst sıralara çıkmış bir üretim yapısı girişimcilerimiz aracılığıyla hayata geçirilecektir.

Girişimciliği bireysel bir inisiyatif ve tutum olmanın ötesinde toplumsal ortamın ve izlenen politikaların bir sonucu olarak görüyoruz. Bu çerçevede, fikir hürriyetinden iyi düzenlemelere varıncaya kadar, geniş bir perspektif içinde girişimcilik alanını inşa ediyoruz.

Türkiye'yi yenilik alanında bir üst lige taşıyacak olan Bilişim Vadisini kurmaktayız.

Artvin ve Hakkâri illerinde de OSB kurulması ile Türkiye'de OSB'si olmayan il bırakmayacağız. 2015 yılı Yatırım Programında 11'i yeni proje olmak üzere toplam 89 OSB projemiz yer almaktadır. 2023 yılı hedefimiz ise 70 yeni OSB ve 1 milyon ilave istihdamdır.

Girişim sermayesi ve bireysel katılım sermayesi gibi yenilikçi finansman imkânlarını ve teknolojik girişimcilik destek modellerini artırma konusunda çalışmalarımızı sürdürmekteyiz.

KOBİ'lerin finansmana erişiminin artırılması amacıyla taşınırın teminat olarak kullanılmasının önündeki engelleri kaldıracak düzenlemeler yapacağız.

KOBİ'lerin borsaya açılma faaliyetlerini destekleyecek; Kredi Garanti Fonu'nun kefalet sağladığı KOBİ sayısını artıracak ve Girişim Sermayesi Fonlarını yaygınlaştıracacağız.

Bakanlar Kurulu Kararıyla Hazine destekli kefalet sisteminden yararlanabileceklerin kapsamını genişlettik ve kapsama İmalatçı KOBİ'ler ile Kadın Girişimcileri ilave ettik.

Her bir KOBİ için 1,5 Milyon TL ve her bir risk gurubu için 2 Milyon TL olan kefalet limitini, imalat sektöründe faaliyet gösteren KOBİ'lerin yatırım kredileri için 2,5 Milyon TL'ye, her bir risk grubundaki imalatçı KOBİ'ler için ise 3 Milyon TL'ye çıkarıyoruz. Ayrıca, diğer KOBİ'ler için 8 yıl olan maksimum vadeyi, imalatçı KOBİ'ler için 10 yıla; diğer KOBİ'ler için yüzde 75 olan kefalet oranını imalatçı KOBİ'ler için yüzde 80'e çıkarıyoruz.

Öncelikli sektörlerde girişimciliği geliştirmek amacıyla doğrudan özel sektör tarafından veya özel sektör-kamu ortaklığında kurulan kuluçka ve hızlandırıcı gibi yapılanmaların desteklenmesi amacıyla bir program oluşturacağız.

İş geliştirme, kuluçka ve hızlandırıcı gibi merkezlerin sayı ve etkinliğini artıracacağız. Bu bağlamda, finansman eksiğinin en çok hissedildiği erken aşama girişimciliğe yönelik, üst fon kurulması için çalışmalarımızı sürdürmekteyiz.

Kadın girişimciliğinin önündeki engellerin kaldırılması ve kadınların ekonomik hayattaki rollerinin geliştirilmesine yönelik yeni destek mekanizmaları geliştireceğiz

Ar-Ge yapan KOBİ'lere teknolojik ürün ticarileştirmesine yönelik personel destekleri sağlayacağız.

Şirketlerin endüstriyel tasarım, üretime hazırlık, üretim süreci, pazara sunum ve satış sonrası hizmetlerine yönelik faaliyetlerini destekleyeceğiz.

Önümüzdeki dönemde verimlilik odaklı bir yaklaşımla rekabet gücünü artırarak cari açık sorunu yaşamadan yüksek ve istikrarlı büyümeye ulaşmayı hedeflemekteyiz. Bu kapsamda hazırladığımız **Üretimde Verimliliğin Artırılması Öncelikli Dönüşüm Programıyla**, verimlilik algısının geliştirilmesini, üretim süreçlerinin iyileştirilmesini, katma değer artırılmasını, böylelikle söz konusu hedefe katkı sağlamayı amaçlamaktayız.

Bu çerçevede, dönem sonunda sanayi sektöründe Toplam Faktör Verimliliğinin (TFV) büyümeye katkısını yüzde 20'nin üzerine çıkarmayı hedeflemekteyiz. Programla;

- İşletmelerin iyi örneklerle buluşturulması yoluyla deneyim aktarımını sağlayacak ve işletmeler arası etkileşim düzeyini yükselteceğiz.
- Verimlilik alanında sistematik gelişmeler kaydeden KOBİ'lerimizin devlet desteklerinden öncelikli ve avantajlı olarak yararlanmasını sağlayacağız.
- KOBİ'lerin kurumsallaşmalarına önem vereceğiz. Bu amaçla destek programları oluşturacağız ve mevcut destekleri gözden geçireceğiz.
- Sanayi bölgelerinin teknolojik donanımı ve teknoloji geliştirme kapasitesini güçlendireceğiz.
- İmalat sanayiinde endüstriyel otomasyon uygulamalarını yaygınlaştıracacağız.
- İmalat sanayiinde kaynak verimliliği potansiyelini belirleyeceğiz, kaynak verimli üretim uygulamalarını yaygınlaştıracacağız.
- Küçük ölçekli işletmelere yönelik olarak ürün tasarımını, çeşitlendirmeyi ve markalaşmayı destekleyecek ve bu konularda eğitim faaliyetleri düzenleyeceğiz.

- KOBİ'lerin finansman kaynaklarına erişimini kolaylaştıracacağız.
- Türk malı markası ve imajının iyileştirilmesi için faaliyetler yürüteceğiz.
- Dış pazarlardaki dağıtım kanallarına doğrudan erişim amacıyla, özellikle yüksek teknoloji sektörlerinde faaliyet gösteren yabancı şirket ve markaların satın alınmasını destekleyeceğiz.

4.4. Bilgi Toplumuna Dönüşüm

Tarihimizde dünyadaki sanayileşmeye gecikmeli olarak uyum sağlama çabasının çok yönlü sonuçlarını yaşamış bir ülke olarak, 21. yüzyılda sanayi sonrası bilgi toplumu süreçlerini yakından takip etmek ve bu süreçlerin içinde yer almak temel amaçlarımızdandır. Bilgi toplumundan, her alanda bilgiyi üreten, bilgiyle yöneten, bilgiyi sorun çözme aracı olarak değerlendiren donanımlı insanlara ve nitelikli organizasyonlara sahip bir toplumsal ortamı anlıyoruz.

AK Parti olarak birinci atılım döneminde, bilgi toplumuna dönüşümün Türkiye'yi gelişmiş ülkeler arasına taşıyacağını ortaya koyduk ve bu alanda ciddi bir zihniyet dönüşümünün önünü açtık. İkinci atılım döneminde, bilgi toplumuna dönüşüm sürecimizi daha da hızlandırmayı temel bir amaç olarak benimsiyoruz.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinden etkili bir araç olarak faydalanarak bilgi tabanlı ekonomiye dönüşümü ve nitelikli istihdamı geliştirmeyi hedefliyoruz.

a. Neler Yaptık

AK Parti iktidarları boyunca yoğunlaştığımız alanlardan birisi de bilgi toplumu olmuştur. Uluslararası alanda artan rekabet ortamında ülkemizi diğer rakipler karşısında avantajlı konuma geçirmek bakımından bu alanı hayati bir önemde görüyoruz.

Bilgi toplumuna geçiş çalışmaları kapsamında, 2003 yılından itibaren e-Dönüşüm Türkiye Projesini yürüttük ve 2006-2010 dönemini kapsayan Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planını uyguladık.

e-Dönüşüm Türkiye Projesi ile kamu bilgi ve iletişim teknolojisi yatırımlarına öncelik verdik ve bu alandaki yatırımları hızlı bir şekilde artırdık. Hükümetlerimiz kamu hizmetlerinin elektronik dönüşümünde devrim niteliğinde mesafeler kaydetti.

Elektronik haberleşme sektörünü 2004 yılında rekabete açtık. Sektörün rekabete açılmasından sonra AB düzenlemeleri ile uyumlu ikincil mevzuat düzenlemelerini yaptık. Ayrıca sektörde yeni işletmecileri yetkilendirdik.

Yeni işletmelerin pazara girişinin kolaylaştırılması, kaynakların etkin kullanımının sağlanması, maliyetlerin düşürülmesi, çevrenin ve kamu sağlığının korunması için ortak yerleşim ve tesis paylaşımına ilişkin usul ve esasları belirledik.

Sabit ve mobil haberleşme altyapısı olmayan kırsal yerleşim yerlerine altyapı kurulumu çalışmalarını yürüttük.

2009 yılında ülkemizde 3G teknolojisi hizmetleri sunumu için işletmecileri yetkilendirdik, 3G hizmetlerini yurt çapında sunmaya başladık.

Bilişim sektörünü hızla büyüttük, e-Devlet uygulamaları ile kamu hizmetlerinin vatandaşa internet üzerinden sunulmasını sağladık.

Elektronik haberleşme alanında sağlanan serbestleşme sonunca oluşan rekabet ortamı ile 2003 yılında neredeyse hiç olmayan geniş bant abone sayısı, bugün 41 milyonu aşmıştır.

3. nesil mobil telefon lisanslarının verilmesi ve regülasyon düzenlemeleri ile mobil kapsamaya yönelik evrensel hizmet uygulamalarını gerçekleştirdik. Mobil iletişimde, 58 milyonu 3G abonesi olmak üzere 72 milyon aboneye ulaştık.

2008 yılında yürürlüğe giren Mobil Numara Taşınabilirliği uygulaması ile 77 milyon numara taşınmıştır.

2009 yılından itibaren fiber internet erişim hizmetini sunmaya başladık. 2014 sonu itibarıyla fiber internet abone sayısı 1,4 milyonu aşmıştır.

İnternet kullanan bireylerin oranı, 2005 yılında yüzde 17,6 iken 2014 yılında bu oran yüzde 53,8'e yükselmiştir.

10 ve üzeri çalışana sahip girişimlerin bilgisayar kullanım oranı, 2005 yılında yüzde 87,8 iken 2014 yılında yüzde 94,4'e yükselmiştir. Benzer şekilde, 10 ve üzeri çalışana sahip girişimlerin internet kullanım oranı, 2005 yılında yüzde 80,4 iken 2014 yılında yüzde 89,9'a yükselmiştir.

FATİH Projesini başlattık. Bu kapsamda tüm okullara ağ altyapısı kurulması ve yaklaşık 85 bin sınıfa akıllı tahta temin edilmesi konusunda önemli aşama kaydettik. Öğrencilerimize tablet dağıtılması süreci devam etmektedir.

2005 yılında Evrensel Hizmet Kanunu yayımlanarak yürürlüğe koyduk. Bu çerçevede, sayısal bölünmenin önüne geçmeyi ve tüm vatandaşlarımıza temel hizmetleri ulaştırmaya dönük çalışmalar yürütüyoruz.

2008 yılında elektronik haberleşme sektörünün düzenleyici çerçevesini belirleyen Elektronik Haberleşme Kanununu yürürlüğe soktuk.

Elektronik Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun yürürlüğe girmiştir.

Elektronik ortamda gerçekleştirilen iş ve işlemlerin geçerliliğini, bütünlüğünü, erişilebilirliğini ve inkâr edilemezliğini sağlayan elektronik imza uygulamasını başlattık.

2008 yılında çıkarılan Ar-Ge Faaliyetlerinin Desteklenmesi Hakkında Kanunla aralarında bilgi teknolojileri sektörünün de yer aldığı alanlarda destekler sağladık.

2014 yılı ortası itibarıyla, Teknoloji Geliştirme Bölgelerinde (TGB) faaliyet gösteren 2.778 firmanın yüzde 58'i yazılım ve bilişim alanındadır. TGB'ler, yazılım geliştiren bilgi teknolojileri firmalarının üçte birinden fazlasını bünyesinde barındırmaktadır.

Bilgi teknolojileri pazarını, 2002 yılındaki 1,8 milyar dolar seviyesinden, 2014 yılında 10,4 milyar dolara ulaştırmıştır.

Acil durumlarda kullanılacak Mobil Baz İstasyonlarının ülke genelindeki sayısını 25'ten 40'a çıkardık.

Elektronik haberleşme sektöründe sabit, mobil ve internet hizmetleri ile çağrı merkezlerine ilişkin hizmet kalitesi standartlarını belirledik.

50 ilimizde çağrı merkezleri açarak 80 bin gencimize iş imkânı sağladık. Bu merkezler sayesinde, vatandaşlarımıza herhangi bir seyahat yapmadan buldukları yerde telefon yoluyla canlı bilgilendirme yapılabilmektedir.

b. Neler Yapacağız

AK Parti olarak, önümüzdeki dönemde de bilgi toplumu olma yolundaki adımlarımıza hız vereceğiz.

Ülkemizin bilgi toplumuna dönüşümde önemli bir yere sahip olan, büyüme ve istihdam odaklı hazırladığımız 2015-2018 dönemini kapsayan **yeni Bilgi Toplumu Stratejisi ve Eylem Planı**nı hayata geçireceğiz. Bu Strateji ve Eylem Planı çerçevesinde bilgi toplumuna dönüşüm alanındaki yatırımlara daha da ağırlık vereceğiz.

Önümüzdeki dönemde kamunun e-dönüşümünü (e-Devlet) büyük oranda tamamlayacağız.

4G mobil elektronik haberleşme hizmetlerine yönelik yetkilendirme çalışmalarını başlattık ve bu hizmetlerin yaygınlaştırılmasını sağlayacağız.

4G elektronik haberleşme ekipmanlarının yurt içinde üretilmesine yönelik teşvikler vereceğiz.

5G mobil elektronik haberleşme altyapısına ilişkin Ar-Ge çalışmalarını başlatacağız.

Elektronik haberleşme sektöründe, düzenleyici çerçeveyi gözden geçirecek ve bölgesel bazda düzenleme yaklaşımına geçeceğiz.

Ulusal genişbant stratejisi hazırlayacağız.

Spektrum kaynaklarının kullanımında etkinlik sağlayacağız.

Ülkemizde internet değişim noktalarının kurulumunu destekleyeceğiz.

Sabit ve mobil haberleşme altyapısı olmayan yerleşim yerlerinde altyapı kurulumu çalışmalarına devam edeceğiz.

Fiber erişim destekleme programı oluşturacağız. Fiber altyapı yatırımlarının artırılmasına önem verecek, hızlı ve kaliteli genişbant erişim yaygınlığını sağlayacağız. 2018 yılında 4 milyon fiber aboneye ulaşmayı hedefliyoruz.

FATİH Projesi kapsamında alınacak olan tablet bilgisayarların ihale süreci kritik görülen teknolojilerin yerleştirilmesine yönelik tasarlayacak, Projenin bir bütün olarak yazılım, hizmetler, uygulama ve sayısal içerik pazarının büyümesine imkân tanımasını sağlayacağız.

Bilgi teknolojileri sektörüne yönelik veri altyapısını güçlendireceğiz.

Bilgi teknolojileri firmalarının küresel pazarlara açılımını teşvik edeceğiz.

Oyun Sektörü Stratejisini oluşturacağız.

BİT'e yönelik Ar-Ge, yenilikçilik ve ihracat teşviklerinin, belirlenecek öncelikli alanlarda, etkileri ölçülebilir bir yapıda uygulanmasını sağlayacağız. Yazılım firmaları için yatırım yerinden bağımsız destekler oluşturacağız.

Başta KOBİ'ler olmak üzere işletmelerin iş verimliliğinin artırılmasında bilgi teknolojilerinden daha fazla yararlanacağız. Bu kapsamda, bulut bilişim hizmetlerinin gelişebilmesi ve yaygınlaşması için gerekli yasal ve idari düzenlemeleri yapacağız.

Kamunun, KOBİ'lere farkındalık eğitimleri ile danışmanlık ve aracılık hizmetlerinin verilmesini ya da desteklenmesini içerecek şekilde bulut bilişim hizmetlerinin yaygınlaşması sürecini kolaylaştırıcı bir rol üstlenmesini sağlayacağız.

Kişisel verilerin korunması ve siber güvenliğe ilişkin yasal düzenlemeleri hayata geçireceğiz. Siber Suçla Mücadele Stratejisi ve Eylem Planı hazırlayacağız.

Bilişim suçları ihtisas mahkemelerini kuracağız.

Akıllı kentler programını geliştireceğiz.

Yeşil bilişim programını geliştirilecek ve hayata geçireceğiz.

Kültürel ve bilimsel nitelikte sayısal bilgiye açık erişim imkânlarını artıracacağız.

Meslek lisesi ve üniversitelerdeki BİT eğitim müfredatını güncelleyecek, özel sektör ve eğitim kurumları arasındaki BİT eğitimi işbirliği programı geliştireceğiz.

Yaygın mesleki bilişim eğitimleri düzenleyeceğiz.

BİT destekli uzaktan çalışma koşullarını yaygınlaştıracacağız.

Yurtdışından nitelikli bilişim işgücü çekme programını hayata geçireceğiz.

Engellilere özel BİT yazılım ve donanımlarının yaygınlaştırılmasını sağlayacağız.

Yoksul ailelere belirli ölçütlerle internet erişimi imkânı sağlayacağız. FATİH projesi kapsamında dağıtılan tablet bilgisayarlardan alan çocukların bulunduğu aileler öncelikli olarak değerlendirilecek, bu ailelere belirli bir kotada internet erişim hizmeti sunumu kamu kaynakları kullanılarak sağlanacaktır.

Çocuklar ve gençler başta olmak üzere daha güvenli ve bilinçli internet kullanımı ve kullanıcı güvenliğini artıracacağız.

İnternet kafelerin şartlarını, başta fiziksel koşullar olmak üzere, tüm bireylere hizmet verilebilmelerini teminen iyileştirecek, bu kafeleri sınıflandıracak, sağlıklı ve güvenli bir şekilde hizmet vermelerini sağlayacağız. Bu sayede, yaklaşık 5 milyon internet kafe kullanıcısı için daha kaliteli ve güvenli hizmet ortamı oluşturmayı hedefliyoruz.

İnternet erişiminin yaygınlaştırılması amacıyla gerekli çalışmaları yapacağız. Bu kapsamda Türkçe sayısal içeriğin gelişimini destekleyeceğiz.

Yerel yönetimlerde kamu bilişim merkezleri kurulmasını destekleyeceğiz.

e-Ticaretin gelişimini teşvik edecek ve e-Ticaret siteleri için güven damgası sistemini hayata geçireceğiz. e-İhracat Stratejisi hazırlayacağız.

İnternet girişimciliği destek merkezi oluşturacağız.

5. YAŞANABİLİR ŞEHİRLER, SÜRDÜRÜLEBİLİR ÇEVRE

Adalet ve Kalkınma Partisi insan merkezli, sürdürülebilir, dengeli ve topyekün kalkınmayı savunur. Kalkınma kavramı, ekonomik gelişmeyi içerir ancak bunun çok ötesine geçer. Kapsayıcı kalkınma anlayışımız, ülkemizin her bir ferdine, her yöresine ulaşmayı, ülkemizin bütün enerjisini harekete geçirerek 2023 ve daha ötesine uzanan vizyonumuzu el birliğiyle gerçekleştirmeyi esas alır. Bu çerçevede, artan refahın çeşitli kesimler ve yöreler itibarıyla dengeli ve adil dağılımı Partimizin benimsediği temel politikalar arasındadır.

Sürdürülebilir kalkınma bugünkü nesil içinde fırsat eşitliğini oluşturduğu gibi nesiller arası adaleti de gözetir. Bu anlayışla, çevreyi gelecek nesillere karşı bir sorumluluk bilinciyle ele alır ve bir emanet olarak görür. Diğer yandan, dünyada giderek artan oranda nüfusun şehirlerde yaşadığı, zenginliğin ve kültürün şehirlerde geliştiğini dikkate aldığımızda, yaşanabilir şehirler oluşturmak temel önceliğimizdir.

Bu süreçte medeniyetimizin üzerinde yükseleceğini düşündüğümüz şehirlerimizin; kültürümüzün renklerini yansıtan ve yaşadığımız zamanın çizgilerini barındıran, altyapısı sağlam, afetlere dayanıklı ve çevreye duyarlı bir biçimde gelişmesini hedefliyoruz.

5.1. Refahın Bölgelere Dengeli Dağılımı

AK Parti olarak anlayışımız, ülkemizin bölgeleri arasındaki farklılıkları azaltmak, yaşam standartlarını birbirine yaklaştırarak topyekün kalkınmayı sağlamaktır.

Türkiye'yi; bölgesel gelişmişlik farklarının azaldığı, refahın ülke sathına daha dengeli yayıldığı, ekonomik ve sosyal bütünleşmenin güçlendiği bir ülke haline getirmek için çabamıza aralıksız devam edeceğiz.

Daha kapsayıcı, hakkaniyetli ve katılımcı kalkınma anlayışımızla, geri kalmış bölgelerimiz başta olmakla üzere, tüm bölgelerimizin rekabet gücünü nitelikli bir biçimde artırmayı ve yerel potansiyeli harekete geçirmeyi temel bir görev olarak

görüyoruz. Bu çerçevede yeni bölgesel politikamızı, hakkaniyet ve rekabet ekseninde geliştiriyoruz.

a. Neler Yaptık

AK Parti iktidarlarımız süresi boyunca geliştirdiğimiz politika ve uygulamalarımız sonucunda bölgeler arasındaki gelir dengesizliği azalma eğilimindedir. En yüksek ve en düşük olan düzey 2 bölgeleri arasındaki fark 2004 yılında 4,3 kat iken 2011 yılında bunu 3,9 kata düşürdük.

Bölgesel gelişme alanında ulusal düzeyde genel politikaları ve öncelikleri tayin etmek amacıyla ilk defa **Bölgesel Gelişme Ulusal Stratejisini** (2014-2023) hazırladık.

Bölgesel düzeyde sosyo-ekonomik gelişme eğilimlerini ve yerleşmelerin gelişme potansiyelini belirlemek üzere ülkemizdeki tüm bölgeleri kapsayacak nitelikte **bölge planlarını** ilk olarak 2010-2013, ardından 2014-2023 dönemi için hazırladık.

Bölgesel gelişme politikasının yönetişimini güçlendirdik, bölgesel gelişme politikalarının merkezi ve yerel düzeyde etkili bir şekilde hayata geçirilmesi için gerekli kurumsal yapılar oluşturduk.

Bölgesel gelişme alanında ulusal düzeyde genel politikaları ve öncelikleri tayin etmek üzere Bölgesel Gelişme Yüksek Kurulu (BGYK) ve kurumlar arasında bölgesel gelişmeye dair koordinasyonu ve işbirliğini sağlamak üzere Bölgesel Gelişme Komitesi (BGK) oluşturduk.

Bölgesel düzeyde, GAP Bölge Kalkınma İdaresine (GAP BKİ) ilave olarak 2011 yılında 642 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile Konya Ovası Projesi (KOP) BKİ, Doğu Anadolu Projesi (DAP) BKİ, Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP) BKİ'yi kurduk.

İlgili kurum ve kuruluşların proje ve faaliyetlerinin uyum, bütünlük ve koordinasyon içinde yürütülmesini sağlamak amacıyla 2014-2018 dönemini kapsayan GAP, KOP, DAP ve DOKAP Eylem Planlarını tamamladık.

Yeni bölgesel yönetim platformu olarak 26 bölgede kalkınma ajanslarını kurduk.

Kalkınma ajanslarına, 2008-2014 döneminde merkezi bütçeden 1,7 milyar TL, yerel pay olarak yaklaşık 850 milyon TL olmak üzere 2,5 milyar TL dolayında kaynak aktardık.

Kalkınma Ajanslarımız, bölgesel gelişmeyi hızlandırmak, bölgeler arası ve bölge içi gelişmişlik farklarını azaltmak üzere planlama, araştırma ve analiz çalışmalarında bulunmakta, bölgelerin potansiyellerinin ve yatırım imkânlarının tanıtımını yapmakta, işbirlikleri ve ortaklıklar kurulmasına yardımcı olmakta, bölge planlarında belirlenen öncelikler doğrultusunda Mali Destek Programları uygulamaktadır.

Mali Destek Programları kapsamında 2008-2014 tarihleri arasında toplam 32.831 proje başvurusu içinden 7.266 projeye destek verdik. Bu projelere tahsis ettiğimiz tutar 2 milyar TL; eş finansman dâhil toplam bütçe tutarı ise 3,7 milyar TL'dir.

Teşvik sistemi ile bölgesel gelişmişlik farklılıklarının azaltılması adına önemli düzenlemeler yaptık. Destek unsurları bağlamında en büyük payı 5. ve 6. Bölgelerdeki illerimize verdik. Bu Bölgelerde gerçekleştirilen yatırımlar için kurumlar vergisi oranını sırasıyla yüzde 4 ve yüzde 2'ye düşürdük.

Yatırım Teşvik Sisteminin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren 5. ve 6. Bölgelerimize yapılacak yatırımlar kapsamında öngördüğümüz sabit yatırım tutarı 30,6 milyar TL olmuş, istihdam ise 123,3 bine ulaşmıştır.

Ajansların bünyesinde 81 ilde Yatırım Destek Ofisleri (YDO) kurduk. Yatırım destek ofisleri; illerinin iş ve yatırım ortamını tanıtarak yatırımcı çekmek, girişimcileri yatırımın her aşamasında bilgilendirmek ve desteklemek üzere faaliyetlerini sürdürmektedir.

Yatırım Destek Ofislerimiz aracılığıyla, kuruldukları günden bu yana toplam 70 binden fazla yatırımcıya çeşitli konularda danışmanlık hizmeti sağladık; 2 binden fazla rapor, analiz, tanıtıcı broşür hazırladık.

Kümelenme politikalarının etkili bir şekilde uygulanması için **Kümelenme Yönetişim Modeli** çalışması yaptık. BM Kalkınma Programı işbirliği hazırladığımız Küme Tanımlama Rehberi kullanılarak Ajanslar tarafından 81 adet kümenin analizinin yapılmasını sağladık.

Yüksek büyüme potansiyeline sahip finansman ihtiyacı olan girişimcileri desteklemek için bölgesel girişim sermayesi modeli ve mevzuatının hazırlıklarını yürütüyoruz.

Sektör stratejilerinde yer alan üretim, ihracat ve katma değer artışı hedeflerine ulaşabilmek için bölgesel rekabet edebilirlik analizleri yapmak ve bölgesel hedefler belirlemek için AB-Türkiye Mali İşbirliği kapsamında OECD ile birlikte Bölgesel Rekabet Edebilirliğin Geliştirilmesi Projesi'ne başladık.

Ulusal ve bölgesel düzeyde yatırım ortamının değerlendirilmesi ve kurumsal kapasitenin geliştirilmesi amacıyla 2010 Yılı AB-Türkiye Mali İşbirliği kapsamında Dünya Bankası ile birlikte Bölgesel Yatırım Ortamı Değerlendirmesi Projesine başladık.

Görece az gelişmiş bölgelerde, büyüme ve çevrelerine hizmet verme potansiyeli yüksek il merkezlerinin ekonomik ve sosyal kalkınmasına ivme kazandırılması ve kalkınmanın çevre yerleşmelere de yayılması için "Cazibe Merkezlerini Destekleme Programı" nı başlattık.

Diyarbakır, Erzurum, Gaziantep, Şanlıurfa ve Van'da uygulanan program kapsamında bugüne kadar çoğunluğu kültür turizmi altyapısının desteklenmesine dönük projelere yaklaşık 274 milyon TL kaynak aktardık. Komşu ülkeler için sınır ötesi işbirliği programları uyguladık.

AB ile üyelik müzakereleri kapsamında, 22 no'lu Bölgesel Gelişme ve Yapısal Araçların Koordinasyonu Faslı 2013 yılında Türkiye-AB Bakanlar Düzeyindeki Onuncu Katılım Konferansı Toplantısında müzakereye açılmıştır. Bu kapsamda, katılım öncesi mali yardımların etkin kullanımına dönük çalışmalarımız devam etmektedir.

b. Neler Yapacağız

AK Parti olarak önümüzdeki dönemde de daha dengeli ve topyekûn kalkınmış bir Türkiye hedefi çerçevesinde bölgesel gelişmişlik farklarını azaltacak, refahın ülke sathına daha dengeli yayılması, ekonomik ve sosyal bütünleşmenin güçlendirilmesi, tüm bölgelerin rekabet güçlerinin artırılmasını sağlayacağız.

Daha kapsayıcı, daha hakkaniyetli ve daha katılımcı kalkınma için bölgesel kalkınma politikalarına özel önem vereceğiz.

Kalkınma politikalarının, yerleşimlerin niteliklerine ve ihtiyaçlarına göre farklılaştırılması sağlayacak, ülke genelinde çok merkezli ve dengeli bir yerleşim sistemi oluşturacağız.

Metropollerin küresel ölçekte rekabet edebilirliğini artıracak, metropol ekonomilerinin ileri teknoloji, ihtisaslaşmış hizmetler ile kültürel sektörlerle odaklanmasını sağlayacağız. Kentsel altyapı ve kentsel kültürün geliştirilerek sosyal uyumun güçlendirilmesini sağlayacağız.

Sanayinin ülke genelinde dengeli gelişimi ve mevcut iç potansiyellerden daha iyi yararlanmak üzere Anadolu'da büyüme odaklarını geliştireceğiz. Dinamik, yatırım ve nitelikli işgücünü kendine çeken rekabetçi şehirler oluşturacağız.

Nispeten düşük gelirli yörelerde kalkınmada sürükleyici rol üstlenecek ve ülke genelinde daha dengeli kalkınmayı sağlayacak merkezleri destekleyecek, zamanla bu şehirlerin kaydettikleri gelişmenin çevre yörelere aktarılmasını sağlayacağız.

Orta gelişmişlik düzeyindeki illerde girişimciliğin desteklenmesine, kentsel standartlarının geliştirilmesine ve şehir imajının güçlendirilmesine, şehirlerdeki dönüşüm sürecini destekleyecek beşeri ve sosyal sermayenin geliştirilmesine ağırlık vereceğiz.

Düşük gelirli illerde asgari yaşam standartlarının iyileştirilmesine, bunların ulusal ekonomik ve sosyal

yapısına entegrasyonunun güçlendirilmesine, temel altyapı ve hizmetlerin kalitesinin ve erişilebilirliğinin artırılmasına, ekonomik kalkınmaya taban oluşturacak sermaye birikiminin sağlanmasına yönelik politikalar uygulayacağız.

Nüfusun bölgelerde kalıcılığını sağlamaya destek olmak üzere bölgelere özel istihdam politikaları ve uygulamalarını geliştireceğiz.

Üniversitelerin buldukları bölgelerle bağlantılarının güçlendirilmesi, öncelikle bölgelerindeki işletmeler ve kurumlara hizmet sunan bilgi, yenilik ve teknoloji aktarım merkezleri haline gelmesini sağlayacağız.

Türkiye'nin sınır bölgeleri ile komşu ülkeler arasındaki bölgesel işbirliklerini güçlendirerek buralarda kalkınma için yeni bir açılım sağlayacağız.

Kalkınma Ajansları tecrübesi değerlendirilerek ajansların daha etkin çalışması yönünde ilave tedbirler uygulayacağız.

Ajans desteklerine ilişkin süreçlerde işlemleri azaltılacak ve destek mekanizmalarını yeni araçlarla çeşitlendirileceğiz.

Kalkınma ajanslarının analiz ve araştırma çalışmalarına ağırlık vermelerini, bölgelerinin potansiyellerine odaklanarak farklılaşmalarını ve strateji geliştirmelerini destekleyeceğiz.

Ajansların Avrupa Birliği Yapısal Fonlarının yönetimi ve kullanılması ile sınır ötesi işbirliklerinin güçlendirilmesi konusunda daha etkili bir rol üstlenmesini sağlayacağız.

Avrupa Birliği Uyum Fonu kapsamında ilgili paydaşların kurumsal kapasitelerinin geliştirilmesi amacıyla strateji ve eylem planı hazırlayarak uygulayacağız. Yapısal Fonların kullandırılması amacıyla gerekli planlama belgelerini hazırlayacak, bu kapsamda proje havuzu oluşturacağız.

Bölgesel desteklerde, Avrupa Birliği gereksinimlerini de karşılayacak kapsamlı bir İzleme Bilgi Sistemi kuracağız.

Yatırım ortamının bölgesel ölçekte değerlendirilmesine ve takibine imkân verecek araştırma ve modelleme çalışmaları yapacağız.

Yatırım destek ve tanıtım uygulamalarının geliştirilmesi ve kalkınma ajansların bu alandaki faaliyetlerinin etkinleştirilmesine yönelik sistem tasarımı çalışmaları yapacağız.

Bölgesel düzeyde iş ve yatırım ortamı analiz edilerek 26 adet bölgesel yatırım ortamı değerlendirme raporu ile bir adet ulusal düzeyde yatırım ortamı değerlendirme raporu hazırlayacağız.

5.2. Mekân Planlaması ve İmar

Şehirlerimizin, sosyal ve iktisadi durumuna bakmadan, her insanı kuşatan, kucaklayan mekânlar olması gerektiğine inanıyoruz. Geçmişte şehirlerimiz, medeniyetimizin özülle şekillenirken, içinde yaşayan insanı da, medeniyetimizin özüne, ruhuna uygun biçimde potasında eriten şehirler olmuştur. Şehir tasavvurumuz, aynı zamanda medeniyet tasavvurumuzdur. Şehir mirasımız, aynı zamanda medeniyet birikimimizdir.

Sadece bugünün şehirlerine, bugünün insanına, bugünün Türkiye'sine karşı sorumlu değiliz. Bugünden yarını inşa etmenin, yarını imar etmenin sorumluluğunu omuzlarımızda taşımanın bilinciyle insanımızı, şehrin odağı haline getirmek; şehirlerimizi huzurlu, mutlu ve özgüven içinde yaşayan insanlardan oluşan kaliteli birer yaşam merkezi haline dönüştürmek, mekân planlamasında temel prensibimizdir.

a. Neler Yaptık

AK Parti iktidarlarımız döneminde ülke nüfusu toplamda yüzde 10 oranında artarken, nüfusu 20 binin üzerindeki yerleşimler itibarıyla şehir nüfusu yüzde 46 oranında artmıştır.

Bu dönemde şehirleşme oranı yüzde 65,5 seviyesinden yüzde 86,7 seviyesine yükselmiştir.

6360 sayılı Kanunla büyükşehir belediyelerinin yetki alanının il sınırı olarak belirlenmesi, 2012 yılında yüzde 72,3 olan şehirleşme oranının 2013 yılında yüzde 86,7 düzeyine yükselmesine neden olmuştur.

2005 yılında mevzuata “il çevre düzeni planı” kavramının eklenmesini sağlayarak büyükşehir belediyelerine il çevre düzeni planı hazırlama yetkisi verdik.

2006 yılında Belediyeler Kanununda yaptığımız değişiklikle Kent Konseylerine yasal bir altyapı kazandırdık.

Kentsel yönetim için Türkiye Yerel Gündem 21 programını yaptık.

2009 yılında Kentleşme Şurasıyla hızlı kentleşmeyi mercek altına aldık.

2010 yılında KENTGES Belgesi Yayınlanarak çeşitli eylemleri tanımlanmıştır. KENTGES İzleme ve Yönlendirme Kurulu oluşturulmuştur.

2011 yılında Çevre ve Şehircilik Bakanlığını kurduk ve kentleşmenin münferit bir politika alanı olarak tanımlanmasını sağladık.

Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğünü kurarak ulusal coğrafi bilgi sistemi adı altında planlamaya ilişkin tüm verilerin dijital ortamda depolanması ve kullanıma açılması çalışmalarına başlanılmasını sağladık.

Türkiye Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi kurulmasına yönelik olarak kurumların ürettiği mekânsal veriler tespit edilmesi ve bu verilerin içerik ve değişim standartlarının belirlenmesini sağladık.

En temel e-Devlet projelerinden birisi olan “Tapu Kadastro Bilgi Sistemi Projesi”ni (TAKBİS) tamamladık.

Kadastro çalışmalarını yüzde 99 seviyesinde tamamladık ve yenileme çalışmalarına devam etmekteyiz.

2012 yılında yaptığımız kanuni düzenlemeyle büyükşehir belediye sayısını 30’a yükselttik, büyükşehir belediye sınırları il mülki sınırları ile bütünleştirdik, büyükşehirlerdeki il özel idareleri ile büyükşehir sınırları içerisindeki belde belediyeleri ve köyleri kaldırdık.

2002-2014 yılları arasında 3194 sayılı İmar Kanunu’nda 14 adet değişiklik yaptık ayrıca yeni ve kapsamlı bir değişiklik de gündemimizdedir.

Kanuni değişiklikle arazilerin parçalanmasını engelledik ve arazi toplulaştırma uygulamaları çalışmalarını hızlandırdık.

2014 yılında her tür ve ölçekteki mekânsal planlar ile bu planlara ilişkin revizyon, ilave ve değişikliklerin yapılmasını kapsayan “Mekânsal Planlar Yapım Yönetmeliği” yayımlanmıştır.

Ülkemiz bütününün yüzde 97’sinde çevre düzeni planı çalışmalarını tamamladık.

Kıyıların sağlıklı bir şekilde planlanması için kıyı kenar çizgilerinin yüzde 98’inin tespit edilmesini sağladık.

b. Neler Yapacağız

AK Parti olarak önümüzdeki dönemde başta kadim şehirlerimiz olmak üzere tüm mekânlarımızda politikamız, dikey değil yatay bir yapılaşma olacaktır. Şehirlerimizi tabiat ve kültür ile iç içe yaşanacak ortamlar olarak korumak ve geliştirmek en önemli önceliklerimiz arasında yer alacaktır.

Sürdürülebilir kalkınma yaklaşımı içinde bir yandan toplumumuzun refahı ve mutluluğunu sağlarken, diğer yandan bu tabiatın ve çevrenin gelecek nesillerin bir emaneti olduğunu akıldan çıkarmayacağız. İnşayı, imarı ve yapılaşmayı, bu ilkeler doğrultusunda geliştirmek için tüm sektörlerde gerekli adımları atacağız.

Her şehrimiz ekonomisiyle, kültürüyle, tarihi mirasıyla, el sanatlarıyla, tarımıyla, turizmiyle ülkeyle entegre olacak

ve ismini duyuracaktır. Öte yandan küresel düzeydeki en ileri teknikler, teknolojiler, gelişmeler, ticari ve ekonomik bağlantılar da şehirlerimizin markalaşmasına katkı sağlayacaktır.

Hedefimiz, şehirlerimizi insan dostu, çevre dostu, estetik, katılımcı ve müreffeh marka şehirler haline getirmektir.

Bu doğrultuda, imar mevzuatını günün ihtiyaçlarına uygun olarak revize edeceğiz. Kentsel tasarım ilkelerini ve uygulamalarını; engelli, yaşlı, hareket kısıtlılığı olanlar gibi özel ilgi bekleyen kesimlerin hizmetlere erişimini kolaylaştırmak üzere geliştireceğiz.

Şehirlerde kamu arazilerinin imarlı yapılaşma, ekonomik kalkınma, ortak sosyo-kültürel fayda temelinde daha aktif kullanımını sağlayacağız.

Önümüzdeki dönemde tarihi dokusu güçlü şehirlerimiz başta olmak üzere dikey değil yatay bir yapılaşmayı özendiracağız.

İnsan dostu, çevre dostu, estetik, katılımcı ve müreffeh hale gelmiş kimlikli ve kişilikli şehirler oluşturacağız.

Şehirlerimizin planlı ve sağlıklı bir yapıya kavuşması için arazi kullanımı, planlama ve yapılaşma konularında temel ilke ve standartlar ile denetim mekanizmasını içerecek şekilde imar ve şehircilik mevzuatını yenileyeceğiz.

Yaşlılarımız, engellilerimiz ve çocuklarımız öncelikli olmak üzere toplumun farklı kesimleri için yaşanabilirliği artırmayı hedefleyen ve hakkaniyeti gözeterek mekânsal planlama ve kentsel tasarım uygulamalarımızı daha da geliştireceğiz.

Ortak kullanım alanlarının genişletilmesi ve imar uygulamalarındaki finansal yüklerin azaltılması amacıyla, yapılaşmamış alanlarda imar haklarının transferi gibi yenilikçi araçların belediyeler tarafından kullanımını yaygınlaştıracacağız.

Mekânsal planlama sistemini sadeleştireceğiz.

Planlamanın ve uygulamanın üst ölçekli strateji, hedef ve kriterleri gözeterek yerinde ve katılımcı bir süreçle gerçekleştirilmesini sağlayacağız.

Coğrafi nitelikli mekânsal bilgi üreten ve kullanan kuruluşlar arasında birlikte çalışabilirlik esaslarını hayata geçirecek ve ulusal coğrafi bilgi sistemi altyapısını kuracağız.

5.3. Kentsel Dönüşüm ve Konut

AK Parti olarak, kentsel dönüşüme bakışımız; uzun yıllardır göç, gecekondulaşma, çarpık yapılaşma, kaynak yetersizliği, hukuki sorunlar nedeniyle büyük sıkıntılar yaşayan kentlerimizi “yaşanabilir” ve “marka” şehirler haline getirmek şeklindedir.

Her bir şehrimiz için uzun vadeli vizyonlar belirleyerek; şehirlerimizin ekonomisiyle, kültürüyle, tarihi mirasıyla, turizmiyle, tarımıyla ülkenin kalkınmasına kaliteli bir biçimde hizmet etmesini sağlamak öncelikli yaklaşımıyla kentsel dönüşümü kalkınmanın estetikle birleştiği medeniyet meydanına açılan bir yol olarak görüyoruz.

a. Neler Yaptık

Bugün yüksek standartlarda şehirleşme artık bir zenginlik ve gelişmişlik göstergesi haline gelmiştir. AK Parti iktidarlarımız döneminde şehirlerde yaşayan nüfus oranı 9 puan artarak yüzde 73'e yükselmiştir.

2004 yılında yaptığımız düzenlemeyle büyükşehir belediyelerimizi kentsel yenileme konusunda; 2005 yılında yaptığımız düzenlemeyle belediyelerimizi kentsel dönüşüm alanında yetkilendirdik.

2004 yılında yaptığımız düzenlemeyle sit alanı olarak tescil edilmiş alanlarda kalan yıpranan tarihi ve kültürel taşınmaz varlıkların yenilenerek korunmasını benimsedik.

2023 hedefli Bütünleşik Kentsel Gelişme Stratejisi ve Eylem Planının 2010 yılında yürürlüğe girmesini sağladık.

Eylem planında kentsel dönüşüm alanında önemli eylemlere yer verdik.

2012 yılında Kanunla Çevre ve Şehircilik Bakanlığının afet riskli alanlarda riskli yapıların tespiti ve bunların yenilenmesi konusunda görevlendirilmesini sağladık.

2014 sonu itibarıyla 40 ilde 152 farklı alanda yaklaşık 1,1 milyon kişinin yaşadığı 175 bin adet yapıyı içeren 7.162 hektar alanın riskli alan olarak ilan edilmesini sağladık.

Lisanslandırılan kuruluşlarca 171.519'u konut olmak üzere toplam 198.762 bağımsız birimi barındıran 56.912 yapının riskli olduğu tespit edilmiştir.

14 ilde 42.657 hektar büyüklüğünde 38 ayrı bölge rezerv yapı alanı olarak tespit edilmiştir.

Kira yardımları, proje giderleri, protokol bedelleri, hizmet alım işleri, kamulaştırma ve yıkım giderleri için yaklaşık 1 milyar 138 milyon TL kaynak tahsis ettik.

Kanun kapsamında Bakanlık ve yerel yönetimlerce yürütülen dönüşüm uygulamaları için toplam 473 milyon TL kaynak aktardık, ödemesi yapılan faiz desteği ise 3 milyon TL'ye ulaşmıştır.

Konut yapımındaki son yıllardaki artışın etkisiyle konut açığı azalmıştır. TOKİ tarafından 2003 yılından itibaren inşaatına başlanan 634.187 konutun yaklaşık 470 bini 2013 sonu itibarıyla sosyal ve teknik donatılarıyla birlikte tamamlanmıştır.

b. Neler Yapacağız

Önümüzdeki dönemde de kentsel dönüşüm çalışmalarımıza kent estetiğini dikkate alarak hızlı bir biçimde devam edeceğiz.

Bu kapsamda "**Rekabetçiliği ve Sosyal Uyumu Gözetilen Kentsel Dönüşüm Öncelikli Dönüşüm Programı**" mızı hayata geçireceğiz. Program kapsamında;

- İmar değişiklikleri ile oluşan değer artışından kamunun pay almasını sağlayacak düzenlemeleri yapacağız.
- Kentsel dönüşüm alanlarında hakların devredilmesine imkân sağlayacak şekilde Gayrimenkul Sertifikası Modeli geliştireceğiz.
- Kentsel dönüşüm projelerinde SUKUK gibi yeni finansman araçlarının önünü açacak düzenlemeler yapacağız.
- Altyapılı arsa geliştirme çalışmalarına yönelik olarak yerel yönetimleri destekleyeceğiz.
- Şehir merkezinde kalan Küçük Sanayi Sitelerini (KSS) taşıyacak veya iyileştireceğiz.
- Dönüşüm alanlarında uygulanacak asgari kentsel standartları, şehirlerimizde yüksek yaşanabilirlik düzeyini mümkün kılacak şekilde belirleyeceğiz.
- Tarihi, kültürel ve estetik değerlerimizle uyumlu kentsel dönüşüm projeleri gerçekleştireceğiz.
- Kentlerin tarihi ve kültürel kimliğini ortaya çıkarmayı ve güçlendirmeyi hedefleyen çalışmalar yapacağız.
- Tarihi şehir merkezlerinin canlandırılmasına yönelik projelere destek vereceğiz.
- Afet riski ile karşı karşıya olan kültür varlıklarına ilişkin öncelikli tedbirler alacağız.
- Özel mülkiyette olan taşınmaz kültür varlıklarının onarımını ve restorasyonunu destekleyeceğiz.
- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı bünyesinde bir Yapı Araştırma Merkezi kuracağız. Yeni yapım teknikleri ve malzeme-ekipman geliştirilmesine odaklanacağız.

- Yenilikçi ve çevreye duyarlı ürün ve çözümlerin uluslararası standartlarda yerli üretimini sağlamak için AR-GE ve yatırım destek mekanizmaları oluşturacağız.
- Piyasaya arz edilen uygunsuz ya da güvensiz ithal yapı malzemelerinin kullanılmasını engelleyeceğiz.
- Kentsel dönüşümde yerli ve yenilikçi ürünlerin kullanılmasını sağlayacağız.
- Büyükşehirlerde mahalle bazlı sosyal analizler yapacağız.
- Dönüşüm alanlarında sosyal uyumun güçlendirilmesi için sosyo-ekonomik ve kültürel etütler gerçekleştirecek ve alt gelir gruplarının ve yoksul kesimin konut ihtiyacının karşılanmasına yönelik düzenlemeler yapacağız.
- Meslek edindirme ve istihdam programları ile sosyal amaçlı kentsel dönüşüm programları arasında ilişkiyi güçlendireceğiz.

Ayrıca kentsel dönüşüm alanlarındaki uygulamaların ülke genelinde önceliklendirilmesi için Kentsel Dönüşüm Alanları Strateji Belgesini hazırlayacağız.

Afet riski yüksek alanlar, artı değer üretme potansiyeli yüksek alanlar ve projeden yararlanacak kişi sayısı gibi kriterler oluşturmak suretiyle kentsel dönüşüme tabi olacak alanlarda önceliklendirme yapacağız.

Kentsel dönüşüm uygulamaları kapsamında 6,5 milyon birimin 2023 yılına kadar dönüştürülmesi hedefi doğrultusunda çalışmalarımıza devam edeceğiz.

Kentsel dönüşümde yeşil bina ve yerleşme uygulamalarını teşvik edeceğiz. Yenilikçi ve çevreye duyarlı ürün ve çözümlerin uluslararası standartlarda yerli üretimine yönelik Ar-Ge ve yatırım destekleri vereceğiz.

Afet riski altındaki alanların dönüştürülmesi çalışmalarında alan içerisinde vakıf kültür varlıklarının

bulunması halinde, işbirliği ve koordinasyonla yapıların ihyası ve çevrelerinin açılmasını sağlayacağız.

Konut piyasasında konut açığının bulunduğu yerleşmeler başta olmak üzere arz ve talep dengesinin kurulmasını sağlayacağız.

Konuta erişimi artırmak üzere sosyal ve teknik altyapıları tamamlanmış arsa üretimine ağırlık vereceğiz.

Alt gelir gruplarının konuta erişimini artırmak üzere finansman yöntemlerini çeşitlendirecek, kiralık konut uygulamalarını geliştireceğiz.

İnsanımızın tasarruf eğilimini teşvik ederek ev sahibi olmasını kolaylaştırmak ve inşaat sektörümüzü desteklemek için yeni bir finansman mekanizması geliştiriyoruz. Ev almak için hesap açan ve yüzde 25 peşinat biriktiren vatandaşımıza yüzde 15 kamu katkısı sağlayacağız.

Yaşlı, çocuk ve engellilerin ihtiyaçlarına uygun konut ve çevrelerinin tasarlanmasına çalışacağız.

Konutlarda enerji verimliliği uygulamalarının yaygınlaştırılması amacıyla yeni finansman modelleri geliştireceğiz.

5.4. Kentsel Altyapı

AK Parti olarak kurulduğumuz günden bugüne vatandaşlarımızın kentlerde huzurlu bir biçimde ve refah içerisinde yaşayabilmesinin güçlü bir kentsel alt yapı ile mümkün olabileceğini benimsedik. Bu yaklaşımla alt yapı hizmetlerinin erişilebilir, eksiksiz, kaliteli, sağlıklı ve ucuz olması vatandaşlarımıza hizmette vazgeçilmez kriterlerimiz arasındadır.

Şehircilik politikamızın merkezine, önce insan sağlığı ve huzuru anlayışımızı oturttuk. Bu anlayışla, vatandaşlarımızın şehirdeki yaşam kalitesini artırmayı görev ediniyoruz.

a. Neler Yaptık

AK Parti, kentsel yaşam kalitesine verdiği önemi kentlerin altyapılarına yönelik yatırımlarıyla göstermektedir. Bir kentte yaşam kalitesini yükselten temel unsurlardan biri altyapısının yeterli ve güçlü olmasıdır.

Bu kapsamda, 2003-2014 yılları arasında işletmeye alınan 70 adet içmesuyu projesi ile 41 milyon kişiye içmesuyu temin ettik.

Kurulan 61 adet modern içmesuyu arıtma tesisinden 41 milyon nüfusun günlük ihtiyacı olan 7 milyon m³ suyun AB standartlarında arıtılmasını sağladık.

Suyun kalite ve miktar olarak daha verimli yönetilmesini sağlamak maksadıyla 25 havza için Havza Koruma Eylem Planları hazırladık.

Şehirlerimize içme ve kullanma suyu temininin uzun vadede kesintisiz devamı için 2008 yılında 81 ilimiz için İçmesuyu Eylem Planları hazırladık.

Son yıllarda çevre ve insan sağlığını korumak amacıyla katı atık yönetimine önem verdik ve bu çerçevede düzenli depolama tesisleri yapımına hız verdik. Diğer taraftan geri kazanım-dönüşüme ilişkin farkındalığın ve çevre bilincinin artması ile geri kazanım-dönüşüm faaliyetlerine hız kazandırdık.

Katı Atık Ana Planını tamamladık.

Ulusal düzeyde etkin bir katı atık yönetim sisteminin kurulmasına yönelik çalışmalar yürütülmüş olup ölçek ekonomisinden faydalanmak üzere Bölgesel Katı Atık Tesisi Projeleri uyguladık.

AB'ye uyum sürecinde atık mevzuatını güncelledik ve AB hibeleriyle finanse edilen projelerin uygulanmasının önünü açtık.

Tehlikeli atığa ilişkin sağlıklı bir veri altyapısı oluşturmak üzere Atık Beyan Sistemi oluşturduk.

Ambalaj atıklarının kaynağında ayrı toplayarak geri kazanımını kolaylaştırmak amacıyla ambalaj üreticileri ve piyasaya süren işletmelerin kayıt altına alınmasını sağladık.

Tıbbi atıkların kaynağında, diğer atıklardan ayrı toplanması, taşınması ve geçici depolanmaları konularında önemli gelişmeler kaydettik, mevcut vahşi depolama alanlarının rehabilitasyonu çalışmalarını başlattık.

Ulusal Geri Dönüşüm Stratejisini uygulamaya koyduk.

İçmesuyu arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun belediye nüfusu içindeki oranı 2002 yılında yüzde 36 iken, 2012 yılında yüzde 56'ya yükselttik.

Kanalizasyon şebekesi ile hizmet verilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı 2002 yılında yüzde 83 iken, 2012 yılında yüzde 92'ye ulaşmıştır.

Atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen nüfusun toplam belediye nüfusuna oranı 2002 yılında yüzde 35 iken, 2012 yılında bu oranı yüzde 68'e yükselttik.

2002 yılında 145 atıksu arıtma tesisi bulunmakta iken, 2014 yılı itibarıyla bu sayıyı 563'e yükselttik.

2002 yılında düzenli depolama tesisi sayısı 12 olup bu tesislerden belediyelerde yaşayan nüfusun yaklaşık yüzde 40'ı faydalanmakta iken 2014 yılı itibarıyla bu sayı 80'e yükselmiş olup, belediyelerde yaşayan nüfusun yaklaşık yüzde 67'si bu tesislerden faydalanmaktadır.

2008 yılında 6 adet tıbbi atık sterilizasyon ünitesi bulunurken, bu sayı 2014 yılında 46'ya yükselmiş olup, bu tesislerden 79 il faydalanmaktadır.

Belediyelerin acil nitelikli olan ancak finansmanında zorluk yaşanan içme suyu ve kanalizasyon projelerine kaynak sağlanması amacıyla 2011 yılında SUKAP programını başlattık.

Programla nüfusu 25 binin altında olan yerleşimlerin içme suyu ve kanalizasyon projelerine yüzde 50 merkezi bütçe hibesi sağladık. Programa merkezi bütçeden 2,6 milyar TL kaynak aktardık. Program kapsamında 696 milyon TL maliyetli 362 projeyi tamamladık, 4,2 milyar TL maliyetli 589 projeyi sürdürmekteyiz.

İçmesuyu yatırımlarımızla İstanbul, Ankara İzmir, Bursa, Mersin, Erzurum, Şanlıurfa, Diyarbakır, Mardin başta olmak üzere bütün şehirlerimizin içmesuyu meselesini uzun vadeli olarak çözdük. Ayrıca, 81 ilimizin uzun vadeli içmesuyu ihtiyacını planladık. Yaptığımız çalışmalarla özellikle 2014 yılında yaşadığımız büyük kuraklıkta dahi şehirlerimizi susuz bırakmadık.

İstanbul'un uzun vadeli içmesuyu ihtiyacını karşılayabilmek için Cumhuriyet tarihinin en büyük içmesuyu projesi olan Melen Projesinin ilk 2 merhalesini tamamladık. İstanbul'a içmesuyu temin etmek için farklı projeleri ayrı ayrı hayata geçiriyoruz. Melen Projesi dâhilindeki, Dünyada iki kıtayı birbirine bağlayan ilk ve tek, 5.551 metre uzunluğundaki Boğaziçi Tüneli ile Asya ve Avrupa'yı denizin 135 metre altından birleştirdik.

İzmir'e içmesuyu temin etmek için Gördes Barajını 2009 yılında tamamladık. 106,5 km isale hattı da inşa edilerek 59 milyon m³ içmesuyu sağladık.

Ankara'nın uzun vadeli su ihtiyacının karşılanması için, Gerede yakınlarından 226 milyon m³/yıl su, 4,5 metre çapında 32 km tünel vasıtasıyla, Çamlıdere Barajına cazibeli olarak aktarılacaktır.

"Ergene Havzası Koruma Eylem Planı" kapsamında DSİ tarafından 12, IPA kaynaklarıyla ise 1 adet olmak üzere toplamda 13 adet evsel atıksu arıtma tesisi (EAAT) projesi yürütülmektedir.

Atıksu arıtma tesisi yönetimlerini teşvik etmek amacıyla, mevzuata uygun olarak çalıştırılan işletmelere ait atıksu arıtma

tesislerinin enerji giderlerinin yüzde 50'sinin karşılanmasını sağlamaktayız.

2011 yılında Su Yönetimi Genel Müdürlüğü, Türkiye Su Enstitüsü ve Altyapı Hizmetleri Genel Müdürlüklerini kurduk.

DSİ Genel Müdürlüğü'nün nüfusu 100 bin üzerindeki yerleşimlere içmesuyu projesi yapması ile ilgili kıstası kaldırdık.

Havza bazında kanalizasyon ve atıksu arıtma tesisi yapımı çalışmalarına başladık.

AB hibeleriyle finanse edilen Çanakkale, Kuşadası, Amasya, Bitlis, Kütahya, Balıkesir Bölgesel Entegre Katı Atık Yönetimi Projelerini hizmete aldık.

GAP Bölge Kalkınma İdaresi Başkanlığı ve ilgili belediyesi tarafından finanse edilen Adıyaman, Mardin, Nizip katı atık projelerini hizmete aldık.

Samsun ve Erzurum katı atık projelerini hizmete aldık.

Özel Çevre Koruma Kurulu Başkanlığı (mülga) tarafından özel alanlarda birçok düzenli depolama sahası yapımını gerçekleştirdik.

Dünya Bankasınca finanse edilen Gelibolu, Bergama katı atık projelerini hizmete aldık.

AB'ye uyum kapsamında atık yönetimi genel esasları, düzenli depolama, yakma tesisleri, ambalaj atıkları, tıbbi atıklar, atık yağlar, bitkisel atık yağlar, atık pil ve akümülatörler, ömrünü tamamlamış lastikler, elektrikli ve elektronik eşya atıkları, hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atığı, ömrünü tamamlamış araçlar gibi alanlarda çeşitli yönetmeliklerin yürürlüğe girmesini sağladık.

b. Neler Yapacağız

Önümüzdeki dönemde de vatandaşlarımızın yaşam kalitesini artıracak şekilde kentsel altyapı çalışmalarına hız

vereceğiz ve yaşanabilir mekânlar vizyonumuz çerçevesinde kentlerimizde temel altyapı gereksinimlerini tamamlamış olacağız.

Su yönetimine ilişkin mevzuattaki eksiklik ve belirsizlikler giderilerek kurumların görev, yetki ve sorumlulukları netleştirilecek, su yönetimiyle ilgili tüm kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu geliştireceğiz.

İklim değişikliğinin ve su havzalarındaki tüm faaliyetlerin su miktarı ve kalitesine etkilerini değerlendirerek havzalarda su tasarrufu sağlama, kuraklıkla mücadele ve kirlilik önleme başta olmak üzere gerekli önlemleri alacağız.

İçme suyu ve kanalizasyon yatırım ve hizmetlerinin sağlanmasında mali sürdürülebilirliği gözeteceğiz.

Melen Barajının inşaatını 2016 yılında tamamlayacağız.

Gerede Projesini tamamlayarak Ankara'nın 2050 yılına kadar içmesuyu problemini çözeceğiz.

KKTC'nin uzun vadeli su ihtiyacının karşılanması için, Anamur Dragon Çayından 75 milyon m³/yıl suyun, Akdeniz'e askıda döşenen borular vasıtasıyla KKTC tarafında Girne yakınlarında inşa edilen Geçitköy Barajı'na aktararak adaya götürülmesini sağlayacağız.

Büyükşehirlerde katı atık yönetimini yeni bir model çerçevesinde ele alacağız.

Sokaklarda çöplerden geri dönüştürülebilir maddeleri ayıklayan vatandaşlarımızın insani şartlarda çalışmasını temin etmek üzere kayıt sistemi oluşturacağız.

Belge sahibi olmak şartıyla çöp toplayıcılarına ikamet ettikleri belediyeler tarafından çalışma şartlarına uygun yazlık ve kışlık olmak üzere her yıl iş kıyafeti ve ayakkabılarını ücretsiz olarak temin edeceğiz. Belge sahibi bu kişilerin yıllık sağlık taramalarının yine bağlı bulunduğu belediyelerde yer alan sağlık birimleri tarafından ücretsiz olarak yaptırılmasını sağlayacağız.

Yerel yönetimlerin katı atık toplama, taşıma, geri kazanım ve bertaraf tesislerini KAP (Katı Atık Programı) çerçevesinde Merkezi Bütçeden her yıl ayıracağımız kaynakla destekleyeceğiz. Katı Atık Ana Planı esasları dahilinde fizibilite, proje ve uygulama aşamalarında yerel yönetimlerin katı atık tesislerinin finansmanını SUKAP benzeri bir yapı ile gerçekleştireceğiz.

5.5. Yerel Yönetimler

AK Parti olarak, idarenin bütünlüğü anlayışıyla merkezi idare ve yerel yönetimler arasında hizmetlerin akılcı bir anlayışla dağılımını öngörüyoruz. Merkezi ve yerel yönetimleri birbirini tamamlayan ve vatandaşlarımıza hizmetleri en etkili şekilde ulaştırma sürecinde temel unsurlar olarak konumlandırıyoruz.

Önümüzdeki dönemde de merkezi standartlar çerçevesinde kamu hizmetlerinin yerinden karşılanması temel ilkimiz olmaya devam edecektir.

Merkezi yönetim ile yerel yönetimler arasında sağlıklı bir işbirliği ve koordinasyonu esas almakta ve yerel nitelikteki her türlü kamu hizmet sunumunun asıl sorumlusunun yerel yönetimler olması gerektiğini düşünmekteyiz. Yerel yönetimlerin, idari ve mali kapasitelerini geliştirerek, vatandaşa en yakın ve yerel taleplere en duyarlı hizmet birimleri olarak hızlı ve verimli çalışmalarını öngörüyoruz.

a. Neler Yaptık

Ülkemizde yerel hizmetlerin daha etkin, hızlı ve nitelikli, şeffaf, katılımcı, hesap verebilir, çevreye duyarlı, dezavantajlı kesimlerin ihtiyaçlarını gözeterek ve mali sürdürülebilirliğini sağlamış bir yönetim anlayışıyla sunulması yönünde ilerlemeler kaydettik.

Mahalli idarelerde yeniden yapılanma çalışmalarını başlattık ve bu idarelerin, sorumluluk, görev ve hizmet alanında birçok temel düzenleme gerçekleştirdik. Yerel yönetimlerin yeniden yapılandırılması çerçevesinde ölçek ekonomilerinden faydalanarak hizmetlerde etkinlik, koordinasyon ve kalitenin

yükseltilmesi amacıyla büyükşehir belediyesi sayısını artırırken belediye sınırlarının il sınırlarına genişlemesini sağladık. Bu yerlerde il özel idarelerinin kapatılmasını ve Belediye sayılarının azalmasını sağladık.

2002 yılında belediye yönetiminde yaşayan nüfusun toplam nüfusa oranı yüzde 81 iken, 2014 yılında bu oran yüzde 93 olmuştur. 2002 yılında belediye sayısı 3.228 iken bu sayı 2014 yılında 1.396'ya düşmüştür. 2002 yılında büyükşehir sayısı 16 iken bu sayı 2014 yılında yapılan düzenleme ile 30'a yükselmiştir.

5216 sayılı "Büyükşehir Belediyesi Kanunu", 5302 sayılı "İl Özel İdaresi Kanunu" ve 5393 sayılı "Belediye Kanunu" nun çıkarılmasını sağladık.

Kentsel altyapıdaki finansman güçlüklerini gidermek ve ölçek ekonomilerinden yararlanmak amacıyla 5355 sayılı Mahalli İdare Birlikleri Kanununun çıkarılmasını sağladık.

Mahalli idareler personelinin eğitim ihtiyacının karşılanması amacıyla birçok kurumumuz tarafından eğitim projeleri sürdürülmektedir.

Belediyelerin performanslarının ölçülmesi amacıyla İçişleri Bakanlığımız bünyesinde BEPER projesini tamamladık.

Belediyelerle ilgili temel verilerin ortak bir veri tabanında toplanması amacıyla yürütülen Yerel Bilgi Projemiz devam etmektedir.

Belediye hizmetlerinin vatandaşa internet ortamında sunulması, yerel hizmetlerin daha etkin, az maliyetli ve her yerden erişilebilir hale getirilmesi, vergi ve fatura gibi ödemelerin internet üzerinden yapılabilmesi amacıyla İçişleri Bakanlığımız bünyesinde Bulut Belediye Projesini başlattık.

b. Neler Yapacağız

Yerel yönetimlerde insan ve hizmet odaklı bir yönetim anlayışına sahibiz. Parti programımızda yer aldığı üzere

önümüzdeki dönemde de çağımızın bir gereği ve ileri demokrasinin temel şartı olan yerelleşme ve yerel yönetimlerin devlet yapısı içerisindeki ağırlığını artırmaya yönelik faaliyet ve çabalarımız aynen devam edecektir.

Yerel yönetimleri salt bir idari ve teknik aygıt olarak görmek değil, ileri demokrasi, yönetişimin kurumsallaşması, vatandaşın güçlendirilmesi ve yönetime katılımı, saydamlık ve hesap verebilirliğin tesisi ile kamu hizmet sunumunda etkinlik ve verimliliğin artırılmasının bir aracı olarak görmekteyiz.

Bu kapsamda yerel yönetimleri daha da güçlendirmeye yönelik yasal ve kurumsal düzenlemelerimizi sürdüreceğiz.

Yerel tercihler dikkate alınarak sağlık, eğitim, kültür, sosyal yardımlaşma, turizm, çevre köy hizmetleri, tarım, hayvancılık, imar ve ulaşım hizmetlerinde yerel yönetimlerin etkinliğinin artırılmasına yönelik çabalarımızı sürdüreceğiz.

Mahalli idarelerin yerel gelirlerini artırmaya yönelik düzenleme yapacağız.

Büyükşehir belediyelerinin hizmet sunum yöntemleri yeni bir model çerçevesinde değerlendirilerek gerekli idari, kurumsal ve mevzuat düzenlemeleri yapacağız.

Yerel yönetimlerin asgari hizmet standartlarını belirlemeye yönelik mevzuat çalışmasını başlatacağız.

Yerel yönetim hizmetlerinin etkinliğini ve sürekliliğini sağlamak üzere personelinin özellikle teknik kadronun her seçim döneminde değişmesini engelleyecek mevzuat çalışması yapacağız.

Yerel yönetimlerin hizmetlerinin önceliğinin belirlenmesi ve altyapı yatırımlarına yeterli kaynak tahsis edilmesini sağlayan düzenlemeler yapacağız.

Başta yeni kurulan büyükşehir belediyeleri olmak üzere mahalli idarelerde çalışan personelin kapasitelerini artırmaya yönelik ölçüt ve standartları belirlenmiş eğitim çalışmaları düzenleyeceğiz.

Bu kapsamda hazırladığımız “**Yerelde Kurumsal Kapasitenin Geliştirilmesi Öncelikli Dönüşüm Programı**” mızı hayata geçireceğiz. Program kapsamında;

- Vatandaşlarımızın belediye hizmetlerinden memnuniyetini belirli aralıklarla ölçeceğiz.
- Belediye hizmetleriyle ilgili alanlarda hizmet standartlarını belirleyeceğiz.
- Bulut Belediye Projesi ile elektronik ortamda sunulacak belediye hizmetlerini standartlaştırarak merkezi bir altyapıya kavuşturacağız.
- Büyükşehir belediyelerinin akıllı kent uygulamalarına yönelik çalışmalarını destekleyeceğiz.
- Mevcut ve yeni kurulan büyükşehir belediyelerini tecrübe aktarımı için eşleştireceğiz.
- Büyükşehirlerde kırsal alanın ihmal edilmemesi için bütçelerinden bu alana asgari bir oranda kaynak ayrılmasına ilişkin düzenlemenin uygulamasını titizlikle takip edeceğiz.
- Kent konseylerinin toplanma ve çalışma sistemlerini gözden geçirecek ve işlevselliklerini artıracacağız.
- Yerel yönetimlerde insan kaynakları yönetimi sistemi kuracağız.
- Yerel yönetimlerde uzmanlık ve kariyer yapısını güçlendireceğiz.
- Valiliklerde nitelikli eleman istihdamını sağlayacağız.
- Yöneticiler için sistematik eğitim programları uygulayacağız.
- Üniversiteler başta olmak üzere yerelde proje geliştirme kapasitesini güçlendireceğiz.

- Bölge kalkınma idarelerini güçlendireceğiz.
- Proje bazlı destekler ile STK’ların kapasitelerini artıracacağız.
- STK-kamu işbirliğinin genel çerçevesini çizen bir kanun tasarısı hazırlayacağız.

Büyükşehir olmayan illeri gözden geçirerek, yapılacak değerlendirmeye göre yeni Büyükşehirler oluşturabileceğiz.

Avrupa Yerel Yönetimler Özerklik Şartının çekince konulan paragraflarını gözden geçirerek, mahalli idarelere yetki aktarımını sürdüreceğiz.

Mahalli idarelerin borçlanma sistemi ve hesap verilebilirliğini güçlendirecek mahiyette düzenlemeler yapacağız.

Temel belediye hizmetleriyle ilgili alanlarda hizmet standartları belirleyerek yürürlüğe konulmasını sağlayacağız.

Mahalli idarelerin sivil toplum örgütleriyle ortak projeler ve faaliyetler yürütmesi için mevzuattaki düzenlemeleri genişletecek, mahalli hizmetlere gönüllü katılım teşvik edecek, kent konseylerini daha etkin konuma getireceğiz.

Kırsal kesimlerde coğrafi ve sosyal koşulları dikkate alarak, imar mevzuatında yeni bir düzenleme yapacağız.

5.6. Kırsal Kalkınma

AK Parti olarak kırsal alanı; dengeli kalkınmanın ve şehir-kır bütünlüğü içerisinde sosyal hayatımızın tamamlayıcı bir unsuru olarak değerlendiriyoruz. Ayrıca kırsal alanı, kentlerimizi ve ülkemizi besleyen, temel girdiler sağlayan, üzerinde yaşadığımız topraklara ve çevreye değer katan yerler olarak görüyoruz. Bu yaklaşımla, kırsal kesimde yaşayan vatandaşlarımıza temel hizmetlerin ulaştırılması, yaşam kalitelerinin artırılması ve kırsal yaşamın korunarak geliştirilmesi temel önceliklerimiz arasındadır.

Sürdürülebilir kalkınmanın kırsal üretim ve koruma ile mümkün olacağı şiarıyla kırsal nüfusumuzun temel ve altyapı ihtiyaçlarını karşılayarak kırsal alanda üretken bir biçimde yaşamasını sağlamayı ülkemizin sağlıklı ve dengeli bir biçimde kalkınması açısından hayati önemde görmekteyiz.

a. Neler Yaptık

AK Parti olarak birinci atılım döneminde kırsal altyapıyı geliştirmek ve kalkınmayı sağlamak amacıyla çeşitli projeler geliştirdik ve Cumhuriyet tarihimizin en büyük kırsal altyapı hamlesini başlattık.

Türkiye için ilk defa ulusal kırsal kalkınma strateji belgelerini (UKKS) hazırladık. UKKS-I (2007-2013) dönemini, UKKS-II ise 2014-2020 dönemini kapsamaktadır.

Yine ülkemiz için ilk defa Kırsal Kalkınma Planını (2010-2013) hazırladık.

Mevzuatla çok sektörlü ve aktörlü bir konu olan kırsal kalkınmada ihtiyaç duyulan kurumlar arası işbirliğini tesis ettik ve Kırsal Kalkınma Planının izleme yapısını güçlendirdik.

Kırsal kalkınmayla ilgili merkezi ve yerel idarelerin asil, kamu dışı kesimlerin ise gözlemci statüde oldukları ve danışma organı işlevinde olan bir Kırsal Kalkınma İzleme Komitesi oluşturduk

2006 yılında başlattığımız "Kırsal Kalkınma Yatırımlarını Destekleme Programı"nı kapsamında yüzde 50 hibe destekleri ile 5.450 yeni tarımsal tesise 1,1 Milyar hibe vererek 41 bin kişiye istihdam imkânı sağladık.

AB ve diğer uluslararası kuruluşlardan temin edilecek fonlarla yürütülecek tarım ve kırsal kalkınma programlarını yönetmek üzere Mayıs 2007'de Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumunu kurduk.

IPARD kapsamında 855 Milyon Avrosu AB hibesi olan toplam 1,1 Milyar Avro desteği kırsal kalkınma için yatırımcılara

sunduk. Bu kapsamda bu güne kadar 7.091 proje tamamlanarak toplam 3,8 Milyar TL yatırım yaptık. Desteklenen IPARD projeleri ile 60 bin kişiye yeni istihdam imkânı sağladık.

Kırsal Alanlarda toplamda 6 Milyar TL yatırım alanı oluşturduk.

2011 yılından bu yana IPARD destekleri ile 600 kadın yatırımcıya yaklaşık 80 milyon TL hibe ödemesi gerçekleştirdik.

2007 yılından beri makine-ekipman alımlarına yüzde 50 Hibe desteği verilmektedir. Bugüne kadar 270 Bin adet makine-ekipman alımına 1.121 milyon TL hibe desteği verdik.

1990-2002 Döneminde 681 kooperatife 99 milyon TL kredi kullanılmış iken, 2003-2014 döneminde kredi verilen kooperatif sayısını yaklaşık 3 kat, destek miktarını ise yaklaşık 22 kat arttırarak 2,2 milyar TL ile 1.858 kooperatif destekledik.

Tarımsal Yayım ve Danışmanlık Hizmetlerine Destekleme Ödemesi kapsamında 2009 yılından bugüne kadar toplam 202 milyon TL destekleme ödemesi yaptık.

Köylerin yol ve içme suyu gibi temel altyapı ihtiyaçlarına yönelik 2005 yılında başlattığımız KÖYDES Projesini, zamanla küçük ölçekli sulama ve atık su işlerinin de kapsanmasıyla entegre bir altyapı programına dönüştürdük. Projeye 2005-2014 döneminde yaklaşık 9,2 milyar TL kaynak tahsis ettik.

KÖYDES Projesinin 2005–2014 uygulama döneminde; 7,3 bin km ham, 80 bin km stabilize, 107 bin km asfalt ve 2,8 bin km beton yol olmak üzere 197 bin km uzunluğunda yol; köy içi yollarda ve köy meydanı düzenlemelerinde 16,7 milyon m² parke yatırımını gerçekleştirdik.

İçme suyu projeleriyle; 4.260 susuz ve 47.918 suyu yetersiz olmak üzere toplam 52.178 üniteye içme suyu yatırımı götürdük. Küçük sulama yatırımlarıyla 62 bin hektar tarım alanını sulamaya kavuşturduk, 65 bin çiftçi ailesi bu sulama yatırımlarından yararlandırdık. 170 ünite de atık su yatırımı gerçekleştirdik.

2005–2014 döneminde toplam köy yolu ağı yaklaşık 42 bin km artmasına rağmen, asfalt-beton yol oranı yüzde 33'ten yüzde 46'ya, suyu yeterli ünite oranı ise yüzde 81'den yüzde 92'ye çıkmıştır.

KÖYDES Projesi uygulamaları başta olmak üzere köylerin mahalli müşterek nitelikteki hizmet ve yatırım ihtiyaçlarını karşılamak üzere hemen hemen tüm ilçelerde Köylere Hizmet Götürme Birliklerini kurduk.

2007-2008 döneminde nüfusu 10 binden düşük belediyelerin küçük ölçekli altyapı ihtiyaçlarını karşılamak üzere BELDES Projesini hayata geçirdik. Projeye aktardığımız kaynak büyüklüğü yaklaşık 626 milyon TL'dir.

İlgili illerde yürüttüğümüz Köye Dönüş ve Rehabilitasyon Programımız kapsamında hak sahiplerinin projelerini destekledik.

IPARD-II Programı (2014-2020) taslağının hazırlanarak 2014 yılı sonunda Avrupa Komisyonu onayına sunulmasını sağladık.

b. Neler Yapacağız

Önümüzdeki dönemde kırsal politikaların coğrafi kapsamının tespiti ve kırsal alan istatistiklerinin sağlıklı bir şekilde üretilebilmesini teminen, idari yapıda meydana gelen değişimlerden de etkilenmeyecek, kademeli bir kırsal alan tanımı üreteceğiz.

Kırsal alanda köy bazlı hizmet ve yatırım ihtiyacı analizi yapacağız.

Doğal ve kültürel kaynak potansiyeli yüksek yörelerde kırsal turizm altyapısını geliştireceğiz.

Kırsal alanda yürütülen iskân projelerinin yöresel mimari dokuyu gözeterek şekilde uygulanmasını sağlayacağız.

Ulusal kaynaklarla merkezi idareler tarafından yürütülen

tüm kırsal kalkınma program ve projelerinin uygulayıcı kurum başkanlığında ilgili kurumlarla bir araya gelinerek yıllık çalışma ve saha ziyareti yapacağı yönlendirme komitelerinin ihdas edilmesini sağlayacağız.

KÖYDES kapsamında derlenen köy altyapısı verilerinin Resmi İstatistik Programı kapsamına kazandırılması ve TÜİK tarafından yıllık köy altyapısı envanterinin yayımlanmasını sağlayacağız.

IPARD kapsamında, 1,9 Milyar TL'si hibe olmak üzere toplamda 4 Milyar TL yeni yatırımla ilave 5 bin tesis açacak, 40 bin yeni istihdam sağlayacağız.

IPARD-2 Uygulama Döneminde, IPARD-1'den farklı olarak kamu katkısının kadın ve genç çiftçilerde yüzde 70'e kadar çıkarılmasını sağlayacağız.

IPARD-2 Uygulama Döneminde, Kırsalda "Yenilenebilir Enerji Yatırımları" destek kapsamına alınmasını, destek oranının kamu yatırımları için yüzde 100'e kadar çıkmasını sağlayacağız.

81 ilimizin TKDK tarafından desteklenmeye başlaması ile TKDK'yu Ödeme Ajansına dönüştüreceğiz.

2015 yılı ve sonrasında kırsal kalkınma alanındaki bilgi ve tecrübelerimizi SESRIC üyesi 57 İslam Ülkesine aktaracağız.

5.7. Çevrenin Korunması

Günümüzde insan faaliyetlerinin doğal kaynaklar üzerinde yarattığı baskı giderek artmaktadır. AK Parti olarak, temel yaklaşımlarımızdan biri de her türlü politika ve kararda daha fazla gözetilecek bir öncelik haline gelen çevre konularında uluslararası gelişmeleri yakından takip etme, koruma ve kullanma dengesini gözetilen bir anlayışla politika üretmektir.

AK Parti olarak, çevrenin korunmasını sadece ulusal ve uluslararası bir sorumluluk gözüyle değil, nesiller arası hakkaniyeti sağlamak açısından da bir zorunluluk olarak görüyor, iklim değişikliği başta olmak üzere, artan çevresel

sorunlara karşı hassasiyet ve tabii afetler konusunda hazırlıklı olmayı en önemli sorumluluklarımızdan biri olarak addediyoruz.

Nitelikli bir kalkınma ortamının tesisinin ancak sürdürülebilir bir çevre yaklaşımı ile mümkün olacağını benimsiyoruz.

a. Neler Yaptık

Birinci atılım döneminde başta küresel ısınmaya neden olan sera gazı emisyonlarının kontrolü olmak üzere, yenilenebilir enerji kullanımının ve enerji verimliliğinin artırılması, atık yönetiminin etkinleştirilmesi, içmesuyu ve kanalizasyon gibi hizmetlerin yaygınlaştırılması ve kalitesinin yükseltilmesi, orman ve korunan alanların genişletilmesi, biyolojik çeşitliliğin korunması ile ilgili uygulamalara öncelik verdik ve çevresel göstergeleri iyileştirdik.

AK Parti olarak çevre politikalarında ve uygulamalarında ülkemizde yeni bir dönemi başlattık. Çevreyi koruma, her türlü kirliliği giderme, ağaçlandırma, yenilenebilir enerji ve enerji verimliliği, tarım topraklarının korunması, içme suyuna erişim alanlarında önemli adımlar attık.

Modern çevre teknolojileri ile arıtma tesislerini yaygın olarak ilk defa AK Parti hükümetleri döneminde memleketimize kazandırdık. Çevreye duyarlı faaliyetlerin insan sağlığının yanısıra yeşil teknolojiler, yeşil işler gibi yeni fırsatları hazırladığı gerçeğinden hareketle yeşil büyümeye geçiş sürecini başlattık. Bu çerçevede çevrenin korunması ve sürdürülebilir kullanımı için çok sayıda proje üretip dev yatırımlara imza attık.

Küresel iklim değişikliğiyle mücadele kapsamında 2004 yılında Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesine ve 2009 yılında Kyoto Protokolüne taraf olduk. İklim değişikliği mücadele kapsamında **Ulusal İklim Değişikliği Stratejisi ve İklim Değişikliği Eylem Planını** hazırladık.

2005 yılında 54 olan hava kalitesi ölçüm istasyonlarının sayısını 2014'de 175'e çıkardık.

2007 yılından beri kükürtdioksit ve partikül madde bazında izlenen hava kalitesi ölçüm sonuçlarına göre ülke genelinde partikül madde yüzde 36 ve kükürt dioksit yüzde 50 oranında azaltmıştır.

Ülkemizde kimyasalların, çevre ve insan sağlığına olumsuz etkilerini önlemek amacıyla üretilen veya ithal edilen bütün zararlı kimyasalların zararlarına ilişkin sınıflandırma ve etiket bilgilerinin toplandığı bir veri tabanı oluşturmak amacıyla çevrimiçi Kimyasal Kayıt Sistemini kurduk.

Türkiye'de üretimi yasak olan ozon tabakasını incelten maddelerin ithalatına yönelik çok sıkı kota önlemleri uyguladık. Ülkemiz ozon tabakasının incilmesiyle mücadele kapsamında son yıllarda yapmış olduğu önemli çalışmalarla Montreal Protokolü kapsamında en başarılı ülkeler arasında yer almıştır.

Ülkemizde 2002 yılında 12 olan Özel Çevre Koruma Bölgesi sayısını 2014 yılında 16'ya yükselttik. Ülkemizin korunan alanların toplam yüz ölçümüne oranını 2002 yılındaki yüzde 4,34 oranından 2014 yılında 8,10'a çıkardık.

Temiz denizlerin bir göstergesi olan mavi bayrağa sahip plaj sayısını 2002 yılında 127 iken 2014 yılında 397'ye çıkardık. Ülkemiz bu sayıyla Dünya'da 3. sıraya yükselmiştir.

Ülkemiz kıyılarında denizel tür, habitat ve denizel ekosistem açısından önemli olan toplam 73 adet denizel hassas alan belirledik.

Çevrimiçi ÇED Süreci Yönetimi sistemi oluşturularak ÇED kapsamında yer alan tüm süreçlerin elektronik sistem üzerinden gerçekleştirilmesini sağlayarak zaman kaybını azalttık.

Çevrimiçi Çevre İzinlerini uygulamaya başlamış olup, daha önceleri yatırımcıdan toplam 199 belge talep edilirken, e-çevre izinleri uygulamamız ile artık sadece 16 belge istenilmektedir.

Ülkemizdeki 25 havzanın havza koruma eylem planlarını 2013 yılı sonunda tamamladık.

Trakya Gelişim Projemiz (TRAGEP) kapsamında Trakya'da baraj ve göletler inşa edecek, münbit toprakları suya kavuşturacak, dereler ıslah edecek, içme ve kullanma suyu ihtiyacımızı 2050 yılına kadar çözeceğiz. Programla ileri atıksu arıtma tesisleri ile katı atık (çöp) bertaraf tesisleri kuracağız. Ergene Nehrinin Temizlenmesi için hazırladığımız Eylem Planını hızla hayata geçirerek, Havzada toplam 13 adet atıksu arıtma tesisini bu yıl tamamlayacağız. Ayrıca, Eylem Planı kapsamındaki 8 adet OSB projesinin altyapı inşaat ihalelerini 2015 yılında yapacağız.

Türkiye, iktidarımız döneminde dünyada orman varlığını arttıran nadir ülkelerden birisi olmuştur. 2002 yılında 208 milyon dekar olan orman varlığımızı artırarak 217 milyon dekar çıkardık.

Ağaçlandırma Seferberliği (2008-2012) kapsamında 5 yılda 2 milyon 430 bin hektar alanda ağaçlandırma çalışma yürüttük. Ağaçlandırmada dünyada ilk üçe girme başarısını gösterdik. 2003-2014 yılları arasında 3 milyar 250 milyon adet fidanı toprakla buluşturduk.

Sadece ormanlar değil insanımızın iç içe yaşadığı alanları da yeşillendirmek gayesiyle bugüne kadar toplam 15.500 km karayolu kenarı, 38.000 okul bahçesi, 16.400 ibadethane ve mezarlık, 1.400 sağlık ocağı ve hastane bahçesini ağaçlandırdık.

Erozyonla Mücadele kapsamında, Baraj Havzaları Yeşil Kuşak Ağaçlandırmaları Eylem Planı ile bu güne kadar 121 adet baraj ve göletin etrafı ağaçlandırdık.

1970'li yıllarda denizlere, göllere ve barajlara erozyonla taşınan toprak miktarı yılda 500 milyon ton iken, son 12 yılda yapılan çalışmalarla bu miktarı 2015 yılında 170 milyon tona düşürdük.

Özel sektör fidancılığını destekliyoruz. İthalatı önleyip fidan ihraç eden bir ülke haline gelmek için ilk fidan borsasını 2014 yılında Sakarya'da kurduk.

2003 yılında başlattığımız Şehir Ormanı Projesiyle, bugüne kadar 127 adet şehir ormanı ve 2014 yılı sonu itibarıyla toplam 227 bal ormanı kurduk.

Türkiye'yi, orman yangınlarıyla mücadelede çevre ülkelere de her an yardım edebilecek güçlü bir orman yangını söndürme sistemine kavuşturduk.

Kamuoyunda 2/B olarak bilinen orman vasfını yitirmiş arazilerin değerlendirilmesi ve satışı konusunda yapılan düzenleme ile 40 yıldır çözülemeyen ve vatandaş ile devleti karşı karşıya getiren meseleyi çözdük.

Korunan alanlarımızı artırıyoruz. 2002 yılında 952 olan korunan alan sayısını 2013 yılında 1.760'a, korunan alan miktarını ise 3,4 milyon hektardan 6,3 milyon hektara çıkarttık. 12 yıl içinde Milli Park sayısını 33'ten 40'a, Tabiat Parkı sayısını 17'den 192'ye çıkardık.

b. Neler Yapacağız

AK Parti olarak çevre konularında uluslararası gelişmeleri yakından takip etmeye, koruma ve kullanma dengesini gözeten ve sürdürülebilir kaynak kullanımının önemini bilen bir anlayışla politika üretmeye devam edeceğiz.

Yeşil büyümenin başta istihdam yaratma ve teknoloji gelişimi olmak üzere getireceği bütün fırsatlardan faydalanılmasını benimseyecek, sürdürülebilir üretim-tüketimi sağlamak üzere kamu alımlarında çevre dostu ürünlerin tercih edilmesini sağlayacağız.

İklim değişikliği başta olmak üzere, artan çevresel sorunlara karşı hassasiyet ve tabii afetler konusunda hazırlıklı olmak, bu dönemde de halkımıza ve yegâne yaşam ortamımız dünyaya karşı partimizin en önemli yükümlülükleri arasında yer almaya devam edecektir.

Çevreci bir ulaşım anlayışıyla, başta kentler olmak üzere yolcu ve yük trafiğinin yoğunlaştığı alanlarda gürültü kirliliği dâhil olmak üzere kirliliğin azaltılmasına özel önem vereceğiz.

Başta karayolu olmak üzere; tüm ulaşım türlerinde sera gazı emisyonlarına yönelik çalışmalara öncelik verecek ve gerekli takip sistemini kuracağız.

Büyükşehirlerde akıllı sistemlerle desteklenen bütünleşik toplu taşıma sistemlerini hayata geçireceğiz. Elektrikli demiryolu hatlarını yaygınlaştırarak sera gazı emisyonlarını azaltacağız.

Atık yönetimi hizmetlerinin desteklenmesine devam edeceğiz. Atık azaltma, kaynakta ayrıştırma, toplama, taşıma, geri kazanım ve bertaraf safhalarını teknik ve mali yönden bir bütün olarak uygulayarak çevreye verilen tahribatı en aza indireceğiz.

Atık yönetiminin, geri dönüşüm yoluyla hem enerji üretimini, hem de istihdamı artırıcı bir yatırım alanı olmasını sağlayacağız.

Küçük hidroelektrik santrallere (HES) ilişkin çevre duyarlılığını en üst düzeyde hayata geçirecek, bu amaçla gerekli düzenlemeleri hızlı bir şekilde yaparak etkili bir şekilde uygulayacağız.

Yer üstü ve yer altı su kaynaklarını kapsayacak şekilde, hukuki ve kurumsal olarak "Bütüncül Su Kaynakları Yönetimi Modeli"ne geçeceğiz. Böylece bütün su havzalarını koruma altına alacak, kirlenmeye karşı önleme stratejileri geliştirecek ve vatandaşın buna katılımını sağlayacağız.

Su Kanunu çıkararak, su yönetimine ilişkin mevzuattaki eksiklik ve belirsizlikleri giderecek; kurumların görev, yetki ve sorumluluklarını netleştirecek; su yönetimiyle ilgili bütün kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu geliştireceğiz.

Su kaynaklarımızın daha etkin yönetimi ve korunması için havza esaslı su yönetimine geçiyoruz. **25 havza için Havza Koruma Eylem Planını** tamamlayarak uygulamaya geçtik. Trakya'nın kanayan yarası Ergene Nehrinin temizlenmesi

için Ergene Havza Koruma Eylem Planı ve projelerini hazırlayarak uygulamaya koyduk. **Ergene Havzası Eylem Planı** kapsamındaki OSB'lere ait beş atıksu arıtma tesisi inşaat ihalesi gerçekleştirilmiştir. Kollektör Hattı ve Deniz Derin Deşarj projesi ihale edilecek olup, projeleri 2 yılda tamamlamayı hedefliyoruz.

Havza bazında entegre atıksu ve su yönetimi sistemi oluşturma çalışmalarına hız vereceğiz. Ulusal havza yönetim sistemini, su kaynaklarının korunması ve sürdürülebilir kullanımına imkân verecek şekilde geliştireceğiz.

2019 yılına kadar havza koruma eylem planlarının tamamını nehir havza yönetim planlarına dönüştüreceğiz. 17 havzanın Kuraklık Yönetim Planlarını hazırlayacağız.

Taşkınlarla mücadelede etkili yönetime geçiyoruz. Taşkınları; öncesinde, esnasında ve sonrasında tüm havzalarda nehir havzası bütününde yöneteceğiz. 17 havzanın taşkın yönetim planını hazırlayacağız.

13 havzada hazırladığımız izleme programlarını, 2015 yılında 12 havzada tamamlayacağız. 2016 yılına kadar bütün akarsu ve göllerimizin su kalitesini, AB normlarına göre izleyeceğiz. Ergene Havzasında kurduğumuz gerçek zamanlı otomatik izleme sistemini ihtiyaç duyulan diğer havzalarda da kuracağız.

Su kaynaklarımızın kalitesini koruyacağız. Su kaynaklarının kalitesinin evsel atık, sanayi atık, zirai ilaç ve zehirli maddelere karşı korunması maksadıyla standartlar ve alınması gereken tedbirleri belirleyeceğiz.

Zirai sulama, içme ve diğer su sektörlerinde etkin ve verimli su kullanımını sağlayacağız. Ayrıca evsel, sanayi ve sulamadan dönen suların iyileştirilerek yeniden kullanılmasını sağlayacağız.

Bilimsel yöntemlerle iklim değişikliğinin ve su havzalarındaki bütün faaliyetlerin su miktarı ve kalitesine etkileri değerlendirilerek havzalarda su tasarrufu sağlama, kuraklıkla

mücadele ve kirlilik önleme başta olmak üzere gerekli uyum önlemlerin alınmasını sağlayacağız.

Su Bilgi Sistemi kuracağız ve böylece su ile ilgili bütün verilere tek merkezden erişilmesini sağlayacağız.

AB Çevre Faslı Su Kalitesi Sektörü kapsamındaki müktesebata uyum sağlanacaktır.

Ormancılıkta 2023 hedefimiz orman alanlarını ülke yüzölçümünün yüzde 30'una denk gelen 23,3 milyon hektara yükseltmektir. Bu amaçla, 2015 yılında orman varlığını 22 milyon hektara yükselteceğiz.

2015-2019 yılları arasında; 12 milyon 700 bin dekar alanda 1 milyar 250 milyon fidanı toprakla buluşturmayı hedefliyoruz.

2015-2019 yılları arasında 500 adet baraj ve göletin etrafını ağaçlandıracak, Maden Sahaları Rehabilitasyonu Eylem Planları ile de 60 bin dekar alana sahip 1.628 adet terk edilmiş maden sahasını ıslah ederek tabiata kazandıracacağız.

Erozyonla taşınan toprak miktarını 2019 yılında 140 milyon tona indireceğiz.

Orman köylülerimizin yerinde kalkandırılması maksadıyla önümüzdeki 5 yıllık dönemde "5 Bin Köye, 5 Bin Gelir Getirici Orman" projesi çerçevesinde ceviz, badem, fıstık çamı gibi meyveli orman ağaçları dikeceğiz.

2019 yılı sonuna kadar ormanlarımızın tamamının tapu ve tescil işlemlerini tamamlayacağız.

Önümüzdeki dönemde orman varlığımızı daha da artırmak için her türlü tedbiri alacak, ormanlarımızın ekonomik, sosyal ve ekolojik fonksiyonlarını gözetken bir anlayışla sürdürülebilir orman yönetimi ilkeleri doğrultusunda yönetmeye devam edeceğiz.

"Tabiatı ve Biyolojik Çeşitliliği Koruma Kanunu" ile tabiatın, tabii değerlerin, biyolojik çeşitliliğin korunması ve halkın tabiat hakkında bilinçlendirilmesi ile toplumun korumaya yönelik katkılarını arttıracacağız.

Ülkemizin biyolojik zenginliğinin net olarak ortaya çıkarılması için başlattığımız ve 19 ilde belirlediğimiz Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanterini, 2019 yılına kadar 81 ile yaygınlaştıracacağız.

Ölçüm, izleme, denetim, kontrol ve raporlama altyapısını geliştireceğiz.

Hava kalitesini daha iyi takip edebilmek için Adana, Diyarbakır, Erzurum, İzmir, Konya ve Samsun illerinde toplam 6 tane Temiz Hava Merkezleri hizmet binası yapacağız.

Korunan alanların yönetimi konusunda iyileştirmeler yapacağız. Korunan alanlar içinde ekoturizm gibi gelir getirici faaliyetleri planlayacak ve destekleyeceğiz. Korunan alanlarda yöre halkına alternatif gelir imkânı sunan alan kılavuzluğu uygulamalarını düzenli olarak gerçekleştirecek ve bu uygulamaları teşvik edeceğiz.

Yaban hayatının korunması ve desteklenmesi maksadıyla Yaban Hayatı Kurtarma ve Rehabilitasyon Merkezleri kuracağız.

AB ile uyumlaştırılan mevzuatın uygulanabilmesi için altyapı ve kapasite geliştirme çalışmaları yapacağız.

Doğa koruma faaliyetlerine devam edeceğiz.

5.8. Afet Yönetimi

Tüm politika ve uygulamalarının merkezine insanı koyan AK Parti için ülkemizde ve dünyamızın her köşesinde en öncelikli konu insan hayatıdır. Bu şiarla, vatandaşlarımızın ve elimizin uzanabildiği tüm insanların önce can güvenliği ve ikinci olarak da mal güvenliğini sağlama konusunda gayret göstermeyi sadece bir görev değil insani bir sorumluluk olarak görmekteyiz.

Vatandaşlarımızın doğal afet ve acil müdahale edilmesi gereken durumlardan korunması ve gereken bilinci kazanarak felaketselere karşı hazırlıklı olmasının sağlanmasına yönelik çaba gösterilmesi, bu alandaki en temel hizmet prensibimizdir.

a. Neler Yaptık

AK Parti olarak, afet ve acil durum hizmetlerinin daha etkin hale getirilmesi ve kurumlar arası yetki karmaşasının sona erdirilmesi amacıyla, 2009 yılında Afet ve Acil Durum Yönetim (AFAD) Başkanlığını kurduk.

Afet ve acil durum yönetimi alanındaki yetki kargaşasını sonlandırarak esnek, anında ve etkin müdahale edebilir bir yapı oluşturduk.

Bu amaçla Türkiye Afet Müdahale Sistemini kurduk. Türkiye Afet Müdahale Planı ile "sıfırinci dakikaya hazırlıklı" olabilmek için tüm kamu, sivil, özel sektör kurum ve kuruluşların rol ve sorumluluklarını belirledik.

AFAD il müdürlüklerinin taşra teşkilatı olarak yeniden yapılandırılması sonucunda AFAD Başkanlığını bağlı yaklaşık 5.600 kişilik uygulayıcı bir kurum haline getirdik.

Doğal afet sigorta sisteminin yaygınlaştırılması ve daha etkin hale getirilmesi amacıyla 6305 sayılı "Afet Sigortaları Kanunu"nu yürürlüğe koyduk. Tapu ve konut kredisi işlemlerine ek olarak elektrik ve su abonelik işlemlerinde de Zorunlu Deprem Sigortası (ZDS) kontrolüne başlanmasını sağladık.

Diğer doğal afetler içinde Doğal Afet Sigortaları Kurumu (DASK) tarafından teminat sunulmasını mümkün kıldık. Sigortalılık oranı 1999'da yüzde 4'ten 2015 Ocak ayı itibarıyla yüzde 38'e çıkmıştır.

27 ilde kurulmasını öngördüğümüz Afet Lojistik depolarının yarısını tamamladık.

Bütünleşik afet tehlike haritalarının oluşturulmasına yönelik kılavuzlar hazırlayarak haritaların üretilmesi çalışmalarına başladık.

Kesintisiz ve güvenli haberleşme sistemlerinin kurulması faaliyetlerini 4 ilde tamamlamış olup sistemin 2016 yılı sonuna kadar da tüm illerimize yaygınlaştırılmasını planlanmaktadır.

2013 yılında **Türkiye Afet Müdahale Planı (TAMP)** yürürlüğe girmiştir.

İstanbul'u muhtemel bir depreme hazırlayabilmek amacıyla oluşturulan **İstanbul Sismik Riskin Azaltılması ve Acil Durum Hazırlık Projesi** kapsamında yürütülen faaliyetler için sağlanan 1 milyar 213 milyon Avro dış finansmanın ağırlıklı olarak öncelikli kamu binalarının sismik risk açıdan güçlendirilmesi veya yıkılıp yeniden yapılması için kullanılmasını sağladık.

Geçmişte görülmemiş etkinlikte bir afet yönetimi sergileyerek Elazığ, Van ve Kütahya depremlerine, Soma maden kazasına ve ülkemizde yaşanan birçok sel, heyelan gibi afetlere hızlı müdahale ettik.

Van depremi sonrasında 35 konteyner kentte 175 bin kişiyi geçici barınma merkezlerinde ağırladık. AFAD koordinasyonunda 2010 yılından 2014 yılının Ağustos ayına kadar yaklaşık 41 bin afet konutu yaptık.

Kriz yönetiminden risk yönetimine geçiş çerçevesinde "**Türkiye Afet Risk Yönetim Sistemi**"ni kurduk. Pilot uygulamasını bu yıl Kahramanmaraş'ta başlattık.

"**Bütünleşik Afet Tehlike Haritalarının Oluşturulması**" projesi ile teknik kılavuzlar hazırladık ve çalışmalarda standardizasyonu sağladık.

Ulaşım, endüstriyel, maden, kimyasal, biyolojik, radyolojik ve nükleer kazalar, iklim değişikliği, kritik yapı çökmeleri gibi teknolojik afetler alanında kurum ve kuruluşlarla işbirliği ve koordinasyon içerisinde, Türkiye'nin "teknolojik afetler yol haritası" nı hazırladık.

"Afete Hazır Türkiye" kampanyası çerçevesinde bir milyondan fazla vatandaşımıza eğitim verdik. Bu kampanya

kapsamında “Afete Hazır Aile”, “Afete Hazır Okul”, “Afete Hazır İşyeri”, “Afete Hazır Gençler” ve “Afete Hazır Medya” projelerini yürütüyoruz.

Afet yönetiminde bilimselliğe ve yüksek teknolojilerin kullanımına önem veriyoruz. Bu bağlamda afet anında tüm kaynaklarımızı etkin şekilde yönetebilmek için “Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi” projesi ve afet anında iletişimin sürdürülebilirliğini sağlamak için “Kesintisiz ve Güvenli Haberleşme Sistemi (KGHS) Projesini” yürütüyoruz.

Afet Yönetim ve Karar Destek Sistemi Projesi (AYDES) ile; Bütünleşik afet yönetiminin tüm aşamalarını elektronik ortamda takip edip, yönetebileceğimiz coğrafi bilgi sistemi tabanlı bir karar destek sistemi oluşturma yolunda; olay komuta modülünün ilk aşamasını tamamladık ve kullanıma sunduk.

İrk, din, dil, ayrımı gözetmeden insani yardım yapıyoruz. Suriye ve Irak başta olmak üzere insani dramı olan kardeşlerimize kapımızı, gönümüz ve soframızı açıyoruz. Bu çalışmalarda kamu içinde daha iyi koordinasyon sağlıyor STK’larla işbirliği yapıyoruz.

Suruç Çadır Kentimiz, 35 bin kişilik kapasitesiyle Türkiye’nin en büyük çadır kenti olarak hizmet vermektedir.

Uluslararası yardımlarda model ülke olarak, şiddetli saldırılar altındaki Gazze halkının yanında olduk. Üç günde 190 bin Kobanili’ye el uzattık. Irak’ta kamp kuran tek ülke olduk.

Suriyeli çocuklar bizimle savaşın değil bilginin dilini öğrendi. Libya’dan en büyük tahliye operasyonunu gerçekleştirdik.

Somali’de yaşanan sıkıntılar sonucunda AFAD koordinasyonu ile Somali’ye 19 uçak ve 10 gemi ile toplam 40 bin tondan fazla insani yardım malzemesi gönderdik.

Sele maruz kalan Pakistanlı kardeşlerimizi unutmadık.

Milletimizin kültüründen gelen insancılığını tüm dünyaya yansıtmak üzere yürüttüğümüz uluslararası yardım faaliyetlerimiz sayesinde Türkiye olarak 2013 yılında, Küresel İnsani Yardım raporuna göre, GSYH’sının yüzde 0,21’ini insani yardım için ayırdık ve milli gelirimize oranla en çok insani yardım yapan ülke olduk.

2012 ve 2013 yılında en fazla uluslararası yardımda bulunan ülkeler listesinde Türkiye, ülkeler bazında ABD ve İngiltere’nin peşinden üçüncü sıradadır. Türkiye 2013 yılında, GSYH’sına göre ABD’den 7 kat daha fazla insani yardım gerçekleştirdi.

Birleşmiş Milletler İnsani İşler Eşgüdüm Ofisi Donör Destekleme Grubuna üye olduk. Böylece BM aracılığıyla diğer ülkelere yapılacak yardımlarda söz sahibi olduk.

b. Neler Yapacağız

AK Parti olarak afet yönetimi konusundaki hedefimiz AFAD koordinasyonunda başlattığımız afet yönetiminde dönüşümü tamamlayarak afetlere dirençli bir ülke ve toplum oluşturmaktır.

Afet ve acil durumlara ilişkin hizmetlerin ve kurumlar arası işbirliğinin yerelde tek merkezden etkin bir şekilde yürütülmesi ihtiyacına yönelik olarak her ilde standart tip ve kalitede afet ve acil durum yönetim merkezleri kuracağız.

Ülkemizin her yerine en geç 1,5 saat içerisinde ulaşabilmek için havadan arama-kurtarma kapasitesini geliştiriyoruz.

Afet anında kesintisiz iletişimi sağlamak amacıyla kesintisiz ve güvenli haberleşme sistemini kuruyoruz. Bu kapsamda 4 ilde pilot çalışmamızı yılsonuna kadar tamamlayıp, 2017 yılı sonuna kadar da tüm illerimize yaygınlaştırıyor olacağız.

Vatandaşlarımıza afet öncesi ve sonrasına yönelik eğitimler vererek afetlere karşı farkındalığı artıracamız.

Halkımızın yüksek bilinç düzeyi, lojistik merkezler, geçici iskân altyapısı, güçlü arama-kurtarma ve müdahale kapasitesi yanında afete dayanıklı yapı stoku ile kriz yönetiminden risk azaltmayı önceleyen bir yapıya geçiyoruz. Amacımız en kötü senaryolarda dahi afetlere dirençli bir toplum yapısı oluşturmaktır.

Doğal afet sigorta sisteminin yaygınlaştırılması çalışmalarına devam edeceğiz.

Altyapı tesislerinin afetlere daha dayanıklı olarak inşa edilmesini sağlayacak ve inşaatların denetiminin bağımsız, ehil ve yetkili kişi ve kurumlar aracılığıyla güçlendirilmesini temin edeceğiz. Bu çerçevede, yapı denetimi mevzuatını yeniden düzenleyeceğiz.

Afet yönetimi konusunda risk yönetimi ve toplumun direncinin artırılmasına yönelik faaliyetlere yer verecek bütüncül bir çerçeve yasa çıkaracağız. Başta mekânsal planlama mevzuatı olmak üzere, arazi kullanım kararları içeren çeşitli mevzuatların 7269 sayılı yasa ile uyumlu hale getirilmesini sağlayacağız.

Afet ve acil durum hizmetlerinden sorumlu kurum ve kuruluşların sorumluluklarının ve görev dağılımının yeniden tanımlanmasını sağlayacağız.

Ülkemizde 15 bölgede "Afet Lojistik Merkezleri" kurulup faaliyete alınmıştır. Bu sayede 600 bin kişiyi barındırabilecek çadır stokumuz ile afetlerde ihtiyaç duyulacak malzemeleri hızlı bir şekilde afet bölgelerine ulaştıracacağız.

2016 yılında BM'nin ilk defa yapacağı, Dünya İnsani Yardım Zirvesine ev sahipliği yapacağız.

Amacımız dönüşüm sürecini tamamlayarak sürdürülebilir kalkınma modeli içerisinde afetlere dirençli ve STK'larla işbirliği ile birlikte en kötü senaryolara daha hazırlıklı olmaktır. Bu kapsamda;

- Türkiye Afet Yönetim Strateji Belgesini tamamlayacağız.

- Bölgesel Afet Eğitim Merkezlerinin ve Gezici Afet Eğitim Merkezlerinin sayısını artıracacağız.
- Bütünleşik Afet Tehlike Haritasının hazırlanmasını hedefliyoruz.
- Her türlü bilimsel çalışmayı kapsayan Türkiye Afet Bilgi Bankasını kuracağız.
- Ülkemizin her yerine en geç 1,5 saatte ulaşabilmek adına Ankara, Bursa, Erzurum ve Samsun'da 4 helikopter ile havadan arama kurtarma kapasitesini geliştiriyoruz.

6. VİZYONER VE ÖNCÜ ÜLKE

AK Parti olarak kurulduğumuz günden itibaren adaleti sadece ekonomik ve sosyal hayatta değil, siyasette ve dış politikada da tesis etmeyi görev edindik. Kutsal bildiğimiz bu görev bilincini, iç ve dış şartlar ne olursa olsun hiç bırakmadık. Dış politikamızı hakkaniyet eksenine oturttuk.

AK Parti olarak, modern Türkiye tarihinde, geçmiş hükümetlerle mukayese götürmeyecek şekilde, dış politikamıza başarı mührü vurduk. Türkiye'yi, hükümetlerimiz döneminde, bağımsız, pro-aktif siyaset ve perspektif üreten bir dış politikaya kavuşturduk. Bölgemizde krizlerin yoğunlaştığı bir dönemde krizlerle dirayetli bir şekilde muhatap olmaktan imtina etmedik. Siyasi istikrara dayalı güçlü sivil yönetimimiz, diğer alanlarda olduğu gibi, dış politikada da büyük bir avantaj oluşturdu.

İktidarlarımız döneminde, ülke menfaatleri ile dünyanın ortak değerlerini yansıtan evrensel ilkeler arasında hiç bir çelişki görmeyen, vizyoner ve gerçekçi bir dış politika geleneğini kurumsallaştırdık. Bu dönemde Türkiye'nin, kendi ekonomik gücü, tarihi mirası ve evrensel değerlerinden ilham alarak, dünyanın daha iyi yaşanabilir bir siyasi düzene kavuşması için üstüne düşen sorumlulukları fazlasıyla yerine getirmesi için çaba sarfettik. Özellikle komşu bölgelerdeki demokrasi, insan haklarına saygılı siyasi istikrar ve ekonomik kalkınma gibi hedefleri gerçekleştirmeye önem verirken, dünyanın başka yerlerindeki toplumların hayatını etkileyen sorunların çözümüne de katkı vermeye devam ettik. Sivil toplum kuruluşları ve vatandaşların katılım ve faaliyetlerini teşvik ettik, dış politikamızın vizyonunu devletler arası ilişkilerin ötesine de taşıyarak, toplumlar ve vatandaşlar arasındaki ilişkilere de genişlettik.

Hükümetlerimiz döneminde dünya ölçeğindeki bazı kronik problemlerin çözülmesi için uluslararası sistemin mekanizmalarının geliştirilmesi ve iyileştirilmesinin öncülüğünü yaptık, Birleşmiş Milletler sisteminin faal bir üyesi olarak, bu sistemdeki sorunlara işaret edip, çözüm önerileri geliştirdik. Dünyanın diğer ülkeleriyle diyalog ve işbirliği halinde; daha müreffeh, istikrarlı ve barış içinde bulunan bir dünyanın inşa edilmesi gerektiğine inanıp, bu amaç içinde sorumluluk ve liderlik üstlenmeyi kendimize ahlaki bir görev bildik.

Türkiye bugün başkalarını takip eden değil, inisiyatif ve sorumluluk alan bir ülkedir. Bölgemizdeki gelişmelere cevap üretmenin ötesine geçerek, küresel meselelerde pozisyonlarını belirlemiş olan Türkiye, insanların hak ve hukuk taleplerini merkeze koyan, ahlaki ve vicdanî yaklaşımı samimiyetle içselleştiren, çok boyutlu dış politikasıyla, son derece çalkantılı bir dönemde unutulmuş veya dışlanmış mazlum halklar için bir ümit ışığı olmuştur.

Daha önce başka ülkelerin izinden giden, kendi çıkarlarını bile koruyamayan bir ülke iken, bugün bölgemizde ve dünyada liderlik yapan bir ülkeyiz. Dış politikayı sadece diplomasi olarak değil, strateji olarak gören bir anlayışı harekete geçirdik.

Sayın Cumhurbaşkanımız Erdoğan'ın liderliğinde AK Parti güçlünün değil, haklının yanında oldu; tüm dünya mazlumları ve mağdurları için adalet, özgürlük ve demokrasi ideallerini savundu.

AK Parti olarak Türkiye'yi öncü bir ülke haline getirmeyi hedefledik. Gücümüzü şefkat, merhamet ve adalet ekseninde büyütme ilkesinden hareket ettik. Dünyadan kopuk değil, her alanda dünyayla bütünleşen bir ülke olmayı şiar edindik.

Dış politikamız vizyona dayalı ve çok boyutlu olmuştur, çok boyutlu olmaya devam edecektir. Türkiye'nin **Avrupa Birliği hedefini** stratejik bir hedef olarak görüyoruz. Ancak Avrupa Birliğiyle ilişkilerimizi, diğer ilişkilerimizin bir alternatifi değil, tamamlayıcısı olarak tanımlıyoruz.

Yeni dönemde de Al Bayrağı, dünyanın her köşesinde dalgalandırabilmek için, Türkiye'nin çevresindeki bütün havzalarda etkin ve sonuç alıcı, vicdani bir dış politika takip etmek için gece gündüz çalışacağız. Ümitlerini bize bağlamış hiçbir kardeş halkı yalnız bırakmayacağız.

Küresel çapta, bölgesel etkinlikte uyguladığımız politikalarımız; oluşturduğumuz bölgesel ve ulusal işbirlikleriyle önümüzdeki dönemde de ülkemizin itibarını artırmayı ve küresel kalkınmaya daha fazla katkı vermeyi sürdüreceğiz.

Dış politikada elde ettiğimiz kazanımlar, öncelikli olarak ticareti ve uluslararası doğrudan yatırımları artırarak ekonomik refahımızı ileriye taşımakta ve karşılıklı etkileşime dayalı olarak sosyal gelişimimizi beslemektedir. Elde ettiğimiz diplomatik başarılar, artan uluslararası ilişkiler, ülkemiz için ticaret ve finans başta olmak üzere her alanda yeni işbirliği imkânları yaratmakta bu da ülkemizin kalkınmasına önemli katkı sağlamaktadır.

6.1. Etkin, Hakkaniyetli, İtibarlı Dış Politika

Adil bir dünya tasavvurumuz dış politikamızı hem güçlendirmiş, hem de zenginleştirmiştir. Bugün Türkiye'nin dünyanın her tarafındaki mazlumların, mağdurların, mültecilerin ve muhtaçların yardımına koşmasının temelinde tarihi misyonumuz olan adalet ve yardımlaşma ilkeleri yatmaktadır.

Bu açıdan ülkemizin ısrarla takip ettiği "**değer odaklı dış politika**", dünyada giderek yükselen uluslararası sistemin demokratikleştirilmesi; adalet ilkesinin hem siyasete, hem de ekonomiye hakim kılınması taleplerine önemli bir güç katmaktadır.

a. Neler Yaptık

Ülkemizin bütün potansiyelini dünyayla ilişkilerimize yansıtmayı genel bir politika olarak benimsedik. Tarımdan enerjiye, ulaştırmadan kültürel ilişkilere, sağlıktan teknik yardıma kadar, bütün kurumlarımızın faaliyetlerine uluslararası bir nitelik kazandırdık. İlgili bütün bakanlıklarımızın yanında TİKA, THY, Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, Yunus Emre Vakfı, AFAD, Kızılay, Kamu Diplomasisi Koordinatörlüğü başta olmak üzere kamu ve sivil toplum kuruluşlarımız tam bir ahenk içinde dünyanın her bölgesinde son derece aktif bir faaliyet göstermektedir.

Adaletsizliğe, her türlü ön yargıya, İslâm düşmanlığına karşı dimdik ayakta durduk, duruyoruz. Elimizi dünyanın dört bir köşesindeki mağdura, mazluma, muhtaca uzatıyoruz. Bunun

bir sonucu olarak Türkiye'nin adı bugün dünyanın pek çok coğrafyasında çok daha saygın bir konumdadır.

Türkiye demokrasisini, ekonomisini sağlam temellere oturttukça, dış politikada da büyük hamlelere imza attı. 12 yıllık iktidarımızın en büyük başarılarından birisi dış politikayı milletimize mal etmemizdir. Etkin, kararlı ve stratejik yönetim anlayışımız ile artık bütün resmi kurumlarımız dış politikaya katkı vermektedir.

Ekonomideki başarılarımız ile dış politika başarılarımız arasında yakın bir ilişki kurduk. Dışa dönük, kendine güvenen, üreten iş dünyamız hem ülkemizin gücüne katkı yapmakta, hem de dış politikamızın onlara açtığı alanlarda dünya ile ilişkilerini güçlendirmektedir. İhracatın artması, yerli ve yabancı yatırımların yüksek ivme kazanması bunun sonucudur.

İktidarlarımız döneminde dış politika alanındaki kazanımlarımız gözle görülür bir biçimde artmıştır. 2003 yılında 166 olan Türkiye Cumhuriyeti'nin yurtdışındaki misyon sayısını, 2014 yılı itibarıyla 259'a ulaştırdık. Küresel ekonomik kriz şartlarında birçok ülke dış misyonlarında küçülmeye giderken, biz tam aksine hızla büyümeye devam ettik.

Dünyanın Türkiye'ye olan ilgisi belirgin şekilde artmıştır. İstanbul bugün, New York'tan sonra dünyada en fazla başkonsolosluğun bulunduğu ikinci şehir haline gelmiştir.

Türkiye, yeniden şekillenen küresel düzenin belirlenmesinde söz sahibi olan aktörlerden biri olabilmek için tüm uluslararası oluşumlarda aktif bir rol oynamaktadır.

Türkiye, bu bağlamda kurucu üyesi olduğu Birleşmiş Milletler'de son yıllarda daha pro-aktif bir yaklaşım benimsemekte ve BM gündeminde bulunan tüm konulardaki çalışmalara aktif katkılar sağlamaya, yapıcı ve uzlaştırıcı bir rol oynamaya gayret etmektedir.

Uluslararası barış ve güvenliğin sağlanmasında ve korunmasında en önemli çok taraflı forum olma özelliğini koruyan BM Güvenlik Konseyi'ne 2009-2010 döneminde geçici

üyeliği ülkemize uluslararası alanda ve BM içinde ilave imkânlar kazandırmıştır.

Türkiye, ayrıca, Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı'yla (UNDP) işbirliğini 2011 yılında imzaladığı Ortaklık Çerçeve Anlaşması aracılığıyla "Stratejik Ortaklık" seviyesine çıkarmıştır.

BM bünyesinde ve dışında küresel düzeyde birçok proje ve girişimle de küresel istikrar ve barışa önemli katkılarda bulunmaktayız.

Türkiye ve İspanya'nın öncülüğünde 2005 yılında başlatılan Medeniyetler İttifakı (Mİ), Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri tarafından da benimsenmiş ve halihazırda Dostlar Grubu'nda 142 ülke ve uluslararası kuruluş barındıran etkili bir BM girişimi halini almıştır.

Finlandiya'yla birlikte 2010 yılından bu yana yürüttüğümüz "Barış için Arabuluculuk" girişimi; 2011 yılında ABD ile birlikte kurduğumuz ve eş başkanlığını yürüttüğümüz "Terörle Mücadele Küresel Forumu"; Forum altındaki Afrika Boynuzu/Yemen Çalışma Grubu (AB ile birlikte) eş-başkanlığı Türkiye'nin bu nitelikteki çabalarına örnek teşkil etmektedir.

BM sistemi içinde barış kültürünü küresel düzeyde yaymak için faaliyet gösteren UNESCO'da öncü rol üstlendik; ülkemizi, örgütün eğitimden kültüre, bilimden iletişime kadar tüm sektörlerinde temsil edilir hale getirdik.

Ülkemizin UNESCO'nun Dünya Miras Komitesine otuz yıl aradan sonra UNESCO seçimler tarihinin rekor sayıda oyunu elde ederek Haziran 2014'te seçilmesini sağladık.

Küresel ölçekte bir kültür merkezleri ağı oluşturarak, Türkiye'nin kültürel sahadaki etkinliğinin artırılması hedefiyle 30 ülkede 38 adet Yunus Emre Türk Kültür Merkezi kurduk.

Artan gücümüzün ve etkinliğimizin bir sonucu olarak Türkiye, geride bıraktığımız dönemde, üyesi bulunduğu birçok uluslararası ve bölgesel örgütte dönem başkanlıkları üstlenmiş ve bu kuruluşların önemli zirvelerine ev sahipliği yapmıştır.

Dış politikamızın öncelikli alanları arasında yer alan insan hakları konusunda başta BM, Avrupa Konseyi ve AGİT olmak üzere değişik uluslararası işbirliği platformlarında aktif roller üstlenerek, bu öncelikli ahlaki meselede uluslararası alandaki katkımızı ve etkinliğimizi artırmaya büyük önem verdik.

Gerçekleştirdiğimiz demokratik reformlar ile temel insan hak ve özgürlüklerine yönelik düzenlemelerde, kurucu üyesi olduğumuz Avrupa Konseyi'nin Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi hükümleri ve AİHM içtihadını yakından takip ettik.

b. Neler Yapacağız

Türkiye'nin insanı, adaleti ve demokrasiyi temel alan dış politikası, bölgesinde ve dünyada hem takdirle karşılanmakta, hem de toplumlar nezdinde büyük kabul görmektedir.

Uzun dönemli bir perspektifle sağlam değerlere dayalı olarak geliştirdiğimiz dış politikamızı önümüzdeki dönemde de dünya ve ülke şartları da dikkate alınarak geliştirmeye devam edeceğiz. Tarih önünde doğru yerde bulunuyoruz. Bu duruşumuzu daha geniş, etkili ve fazla çaba ile önümüzdeki dönemde de sürdüreceğiz.

Kıbrıs Türk Halkının uluslararası toplum içerisindeki haklı yerini alabilmesi, temel önceliklerimizden biridir. KKTC'nin ekonomik altyapısının güçlendirilmesi ve refahının artırılması için bugüne kadar kararlılıkla attığımız adımlara devam edeceğiz.

Kıbrıs'ta, her iki halkın asli kurucu iradelerini, siyasi eşitliklerini ve Ada'nın ortak sahibi olmalarını temel alan müzakere edilmiş adil ve kalıcı bir çözüm için garantör ülke olarak yapıcı katkımızı sürdüreceğiz ve Birleşmiş Milletlerin bu yöndeki çabalarını destekleyeceğiz.

2011 yılından bu yana sancılı bir dönüşüm sürecinden geçmekte olan **Kuzey Afrika ve Orta Doğu** coğrafyasında, geçmiş iktidarımız döneminde olduğu gibi, birleştirici ve yapıcı bir rol oynamaya devam edeceğiz.

Türkiye, Orta Doğu'daki kardeş halkların insan onuru ve bu onurun gereği hak ve özgürlükleri için verdikleri mücadeleye ilkeli bir tutum içinde destek vermiştir. Partimiz, geçmişte olduğu gibi, Türkiye Cumhuriyeti'nin temel değerlerinden biri olan halkın iradesine dayanan demokrasinin herkesin hakkı olduğunu savunmaya devam edecektir.

Güvenlik, refah ve barışın ayrılmaz bir bütünlük teşkil ettiği anlayışıyla, Kuzey Afrika ve Orta Doğu'da istikrarın tesisine katkıda bulunurken, bölge ülkeleriyle karşılıklı faydaya dayalı çok boyutlu politikalar izlemek önceliklerimiz arasında yer alacaktır.

Ortadoğu'da etnik ve mezhebi ayrılıklara dayalı çatışmaların ve dışlayıcı yaklaşımların karşısında olarak, sosyal bütünleşmeyi ve siyasal istikrarı destekleyeceğiz.

Irak'ın toprak bütünlüğünün korunması, ülkede güvenlik ve istikrarın tesisi, demokrasinin güçlendirilmesi, iç barışının sağlanması, komşularıyla ve uluslararası toplumla bütünleşerek bölge açısından güvenlik ve refah yaratan bir devlet haline dönüştürülmesi Irak'a yönelik dış politikamızın temel ilkeleridir.

Partimiz, bu ilkeler çerçevesinde, Irak'ın karşı karşıya bulunduğu ciddi tehdit ve sınamalar ışığında, kapsayıcı bir siyasi iktidar tesis edilmesine destek vermeye ve bu süreçte üzerine düşen katkıyı yapmaya devam edecektir.

Ortadoğu'da kalıcı istikrarın sağlanmasının en önemli koşullarından birisi **Filistin** sorununun adil, kapsamlı ve yaşayabilir bir çözüme ulaştırılmasıdır. Bölgede sürdürülebilir bir barış sağlanması doğrultusundaki aktif çabalarımız, Türkiye'nin Filistin ulusal birlik hükümetine yönelik güçlü desteği önümüzdeki dönemde de devam edecektir.

İsrail'in Mavi Marmara saldırısıyla ilgili olarak Mart 2013'te özür dilemesinin ardından başlayan normalleşme sürecinde ilerleme kaydedilmesi, İsrail'in Filistin'e yönelik saldırıları ve başta Gazze olmak üzere uyguladığı acımasız ambargo sona ermedikçe mümkün olamayacaktır.

Suriye'de dört yıldır devam eden ihtilaf, her geçen gün daha da derinleşen insani yıkıma ilave olarak, bölgesel güvenlik ve istikrar açısından oluşturduğu tehditler bakımından da gündemimizde öncelikli bir konumda bulunmaktadır.

AK Parti iktidarları, insani ve vicdani sorumluluk gereği, rejimin zulmünden kaçarak ülkemize sığınan Suriyelilerin yaralarının sarılması için gerekli yardımı sağlamaya, zor günlerinde Suriyeli kardeşlerimizin yanında yer almaya devam edecektir.

Köklü tarihi, insani ve kültürel bağlarımızın bulunduğu **Balkanlar**'da barış ve istikrar ortamının tesis edilmesi, Partimizin öncelikleri arasında yer almaktadır. Bu çerçevede temel hedefimiz, bölgede barış ve istikrar ortamını tehdit etme potansiyeli barındıran etnik, dini ve siyasi gerginliklerin önlenmesine katkıda bulunmaktır.

Türkiye-Bosna-Hersek-Sırbistan ve Türkiye-Hırvatistan-Sırbistan üçlü mekanizmalarını da kullanarak, Balkan ülkeleriyle ilişkilerimizi güçlendirmeye, barış ve istikrarın kalıcı hale getirilmesi suretiyle, toplumsal huzur ortamının tesisine katkı sağlamaya devam edeceğiz.

Balkan ülkelerinin Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşme perspektifine güçlü desteğimizi de sürdüreceğiz.

Ekonomik ilişkilerimizin yanı sıra tam üyelik müzakereleri yürütmekte olduğumuz **Avrupa Birliği** kurumları ve üye ülkeleriyle iyi ilişkilerimizi geliştirmeye devam edeceğiz. Bir yandan ikili ilişkilerimizi geliştirirken diğer yandan Balkanlar, Kuzey Afrika ve Ortadoğu başta olmak üzere yakın coğrafyalarımızda istikrar ve refah için işbirliğimizi artıracacağız. Avrupa Birliği üyeliğimizin ekonomik dinamizm başta olmak üzere, birçok alanda Birliğe önemli katkılarda bulunacağı gerçeğiyle, devletler arası ilişkilerin ötesinde toplumdan topluma ve iş dünyaları arasında ilişkileri geliştirerek yeni bir süreç başlatacağız. Vizelerin kaldırılması, gümrük birliğimizin güncellenmesi, mali işbirliğimizin derinleştirilmesi gibi yeni inisiyatiflerle Türkiye-AB ilişkilerinde pozitif gündemi güçlendirmeyi hedefliyoruz.

Önümüzdeki dönemde ülkemizin geniş bir coğrafyada yakın işbirliği yaptığı, bölgesel ve uluslararası sorunlara karşı dayanışma içinde bulunduğumuz **ABD** ile ilişkilerimizi karşılıklı saygı ve güven temelinde geliştirmeye devam edeceğiz.

Bir diğer önemli ortağımız ve bölgesel işbirliği bakımından önem taşıyan bir aktör olan **Rusya** ile ilişkilerimizin dinamiği, merkezinde bulunduğumuz geniş coğrafyayı yakından ilgilendirmektedir. Önümüzdeki dönemde, enerji ve ticaret başta olmak üzere, Rusya'yla ilişkilerimizde yakalanan ivmeyi muhafaza etmeye ve daha da güçlendirmeye gayret göstereceğiz.

Komşumuz ve stratejik ortağımız **Ukrayna**'da bölgesel istikrarsızlık kaynağı olarak görebileceğimiz ve uluslararası barış ve güvenliği etkileyebilecek bir potansiyele de sahip bulunan krize, Ukrayna'nın toprak bütünlüğü ve uluslararası hukuk temelinde diplomatik yöntemlerle çözüm bulunması yönünde yürütülen çabaları desteklemeye devam edeceğiz.

Kırım'ın asli halkı olan soydaş Kırım Tatar Türkleri'nin güvenlik ve refahının temini, hak ve çıkarlarının genişletilerek güvenceye kavuşturulması bakımından Ukrayna ile Rusya arasındaki diyalog çabalarını desteklemeyi ve gerekli girişimlerde bulunmayı sürdüreceğiz.

Ülkemiz Güney Kafkasya'daki anlaşmazlıkların barışçı yollardan çözümünü doğrultusunda, **Azerbaycan** toprakları ile Yukarı Karabağ'daki işgalin sona erdirilmesi ve Azerbaycan ile Ermenistan arasındaki gerginliklerin sonlanması için çaba göstermeye devam edecektir.

Önümüzdeki dönemde, **Ermenistan** ile ilişkilerin normalleşmesine yönelik adımlarımız da sürecektir. Ermenistan'ın karşılıklı yarar ve işbirliğinin önünü açacak kapsayıcı, âdil hafıza arayışı içine giren bir anlayışa yönelmesini ve açılımlarımıza ileri görüşle mukabelede bulunmasını bekliyoruz. Barış, istikrar ve refah ortamının Kafkaslar'a teşmilinin ancak böylelikle mümkün olabileceğini düşünüyoruz.

Kafkasya'da oluşturduğumuz Türkiye-Azerbaycan-Gürcistan, Türkiye-Azerbaycan-İran ve Türkiye-Türkmenistan-Azerbaycan üçlü mekanizmaları da meyvelerini vermeye başlamıştır. Kafkasya ve Orta Asya ülkeleriyle ilişkilerimizin daha da geliştirilmesi ve geçtiğimiz dönemde kurulan Türk Konseyi'nin daha da güçlendirilmesi temel hedeflerimiz arasında yer almaktadır.

Afrika bizim çok önem verdiğimiz önceliklerden birisidir. Önümüzdeki dönemde de Türkiye için dünyanın her yerinde mevcut ilave işbirliği imkânlarını tespit etmeyi hedefleyen bu yaklaşımımızı sürdüreceğiz. Geride bıraktığımız beş yıllık dönemde sayılarını 12'den 39'a yükselttiğimiz Afrika kıtasındaki büyükelçiliklerimizin sayısını daha da arttıracaktır.

Türk firmalarının ve işadamlarının Afrika pazarında etkin hale gelebilmeleri ve pazar payını arttırmaları için sarf ettiğimiz gayretler neticesinde 20 milyar dolar seviyesini aşan toplam ticaret hacmimizi daha da yukarıya taşımak için gayret göstereceğiz.

Başta Somali olmak üzere, kalkınma yardımları ve insani yardımlar aracılığıyla bu bölgeye uzattığımız yardım elini de muhafaza edeceğiz.

Asya-Pasifik bölgesiyle ilişkileri derinleştirmeye ve geliştirmeye devam edeceğiz. Geride bıraktığımız dönemde bölgenin önemli ülkeleri Çin, Japonya, Kore Cumhuriyeti, Endonezya ve Malezya ile stratejik seviyeye yükselttiğimiz ilişkilerimizi daha da ileri bir noktaya taşımayı hedefliyoruz.

Tarihi dostluk ve kardeşlik ilişkilerimiz bulunan Afganistan ve Pakistan'ın istikrarı için katkıda bulunmayı sürdüreceğiz, **Güneydoğu Asya**'nın önemli siyasi ve ekonomik güçleri arasında sayılan Hindistan'la ilişkilerimizi güçlendirmeye çalışacağız.

Yeni coğrafyalara erişim sağlama politikamız çerçevesinde, ticari ve diplomatik bağlarımızı güçlendirdiğimiz bir diğer bölge olan **Latin Amerika ve Karayipler** ile ticaret

hacmimiz son on yılda 9 kat artarak, 8 milyar dolar seviyesine ulaşmıştır. Bu yaklaşımımızı muhafaza edecek, ilişkilerimizi karşılıklı saygı ve işbirliği temelinde geliştirmeyi sürdüreceğiz.

Adalet ve Kalkınma Partisi'nin izlediği aktif dış politika sonucunda, Türkiye bugün, yerelden ulusala, ulusaldan bölgesele, bölgeselden küresele her kademedede etkin planlama yapabilen, ön alan, uzun dönemli ve kapsayıcı perspektifler ortaya koyabilen, artan imkân ve kabiliyetlerini öne sürebilen bir aktördür. Önümüzdeki dönemde bu konumumuzu daha da güçlendireceğiz.

Dış ekonomik ilişkiler alanındaki kurumsal yapıyı güçlendirecek, bu alanda faaliyet gösteren kurumların yetki ve sorumlulukları yeniden tanımlayacağız.

Sivil toplum ile işbirliği içerisinde yurtdışındaki eğitim ve kültür faaliyetlerimizi çok daha sistemli bir şekilde güçlendireceğiz.

6.2. Küresel Kalkınma Gündemine Katkı

Adalet ve Kalkınma Partisi olarak, refah artışını sadece kendi milletimiz için değil, tüm insanlık için istiyoruz. Irk, din, dil, köken ayırt etmeksizin, yakın çevremizden başlayarak, tüm dünyada açlıkla, yoksullukla, çatışmalarla, afetlerle ve diğer küresel sorunlarla mücadeleyi destekliyoruz.

Bu anlayışla, başta en az gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerde yaşayanlar olmak üzere küresel düzeyde refahtan pay alma çabasında olan tüm insanlara yardımcı olmayı, onlarla kalkınma tecrübemizi paylaşmayı dış politikamızın temel öncelikleri arasında görüyoruz.

a. Neler Yaptık

AK Parti olarak, güçlü ve saygın bir Türkiye hedefimizin en önemli inşa alanlarından biri olarak dış politikayı görüyoruz.

Ekonomide istikrarlı ve büyüyen bir Türkiye inşa ederken, demokratikleşme, insan hakları ve itibarlı dış politikayı tesis

etme yolunda da tarihi adımlar atıyoruz. Dış politikamızın temel parçası olan küresel kalkınma gündemine önemli katkılar verdik, vermeye de devam ediyoruz.

TİKA'nın 2002'de 12 olan Program Koordinasyon Ofisi (PKO) sayısını, 2014 yılı sonu itibarıyla 37 ülkede, 49'a yükselttik. TİKA'nın faaliyet gösterdiği ülke sayısını da 2002 yılındaki 20 seviyesinden 2014 yılı itibarıyla 120'ye ulaştırdık.

Resmi kalkınma yardımlarımızda önemli ölçüde artış sağladık. 2002 yılında 85 milyon dolar olan Resmi Kalkınma Yardımlarımızı (RKY), 2013 yılı sonu itibarıyla 3,3 milyar dolara ulaştırdık.

Kamu sektörü tarafından yapılan yardım faaliyetlerine ilave olarak, özel sektörün dış yatırımları ile sivil toplum kuruluşlarının faaliyetleri de dâhil edildiğinde, Toplam Kalkınma Yardımlarını (TKY) 2013 yılında 4,4 milyar dolara ulaştırdık.

Savaş ve baskılardan kaçarak ülkemize sığınan Suriyelilere uluslararası hukuk çerçevesinde "geçici koruma" sağlamaktayız. Nisan 2011 tarihinden itibaren Suriyeliler için "açık kapı" politikası uygulamaktayız. Ülkemizdeki Suriyeliler tüm temel yardım ve sağlık hizmetlerinden yararlandırılmaktadır. Esasen tüm uluslararası camianın sorumluluk üstlenmesi gereken mülteciler konusunda ülkemiz, ekonomisi gelişmiş ülkelerden ve uluslararası kurumlardan beklenen desteği görememiştir.

Ayrıca, DEAŞ'ın saldırıları sonucunda Irak'tan ülkemize sığınan 40 bini Yezidi olmak üzere, 200 bin Iraklı'ya da temel yardımlar ve sağlık hizmetleri verdik.

İzlediğimiz insani diplomasinin en güzel örneklerinden biri de Somali'dir. Sayın Cumhurbaşkanımızın Başbakanlığı dönemindeki ziyareti, Somali'nin ayağa kaldırılması için bir milat teşkil etmiş, tüm uluslararası toplumun dikkatini bölgeye çekmiştir.

b. Neler Yapacağız

Önümüzdeki dönemde kalkınma işbirliği politikamızı stratejik bir çerçeveye kavuşturacağız. Kalkınma işbirliğine yönelik mali, beşeri ve kurumsal kapasite ile hukuki altyapımızı güçlendirerek, bu imkânların toplumsal refahımızın yükseltilmesine yönelik kullanılmasını sağlayacağız.

Türkiye'de uluslararası işbirliğine dönük farkındalığın artırılması ve Türkiye ile paydaş ülkeler arasında kültürel işbirliğinin güçlendirilmesi yönünde çalışmaya devam edeceğiz.

Kamu kurumları, özel sektör ve STK'larda uluslararası işbirliği alanında kurumsal ve beşeri kapasitenin geliştirilmesi, ulusal ve uluslararası kamuoyunun farkındalığının artırılması ve Türkiye'nin uluslararası kalkınma işbirliği kuruluşları için bölgesel merkez haline gelmesi amacıyla "**Kalkınma İçin Uluslararası İşbirliğinin Geliştirilmesi Öncelikli Dönüşüm Programı**"mızı hayata geçireceğiz. Program kapsamında;

- Kalkınma İşbirliği Temel Politika ve Strateji Belgesi ve Dış Yardım Kanununu hazırlayacağız.
- Türkiye'nin kalkınma işbirliği kapsamlı gözden geçirme raporunu hazırlayacağız.
- Kalkınma işbirliği alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşlarını akredite edecek, uluslararası merkez olabilmeleri amacıyla destekleyeceğiz.
- Türkiye'nin uzmanlık birikimine sahip olduğu belirli alanlarda "Bilgi ve Tecrübe Paylaşım Programları" başlatacağız.
- Eğitimde uluslararası hareketlilik ve işbirliğini desteği sağlayacağız.
- İlk ve ortaöğretimde küresel farkındalığı artırmaya dönük eğitimler vereceğiz.
- Küresel Toplumla İletişim Stratejisi hazırlayacağız.

- Üniversitelerde uluslararası kalkınma işbirliği araştırma merkezleri ve yüksek lisans programları oluşturacağız.
- Eğitim kurumlarında yabancı dil eğitiminin etkinliği konusunda bir program başlatacağız.
- Üniversitelerde uluslararası öğrenci ofisleri kuracağız ve uluslararası öğrencilere yönelik mevzuat iyileştirme çalışması yapacağız.
- EAGÜ'den gelen öğrenci ve akademisyenlere kalkınmada ihtiyaç duydukları öncelikli alanlarda üniversitemizde burslu eğitim imkânlarını artıracacağız.
- Kamu kurumlarının dış ilişkiler birimlerini, bütçe, insan kaynağı ve kurumsal açıdan güçlendireceğiz.
- Kamu kurumlarında "Dış İlişkiler Uzmanlığı" kadrosu oluşturacağız.
- Uluslararası örgütlerdeki Türk uzman personel sayısını artıracacağız.
- Yurtdışı misyonlardaki ihtisas birimlerini gözden geçireceğiz ve söz konusu birimlere yapılan atamaların liyakat esasına dayalı olmasını sağlayacağız.
- Türkiye'nin acil ve insani yardım kapasitesini gözden geçirip, güçlendireceğiz.

6.3. Bölgesel ve Uluslararası İşbirlikleri

Uluslararası toplumun saygın bir üyesi olarak ülkemizin, bölgesinde ve küresel düzeyde işbirliklerini, gerek insani kalkınma gerekse ekonomik refahı artırma perspektifiyle güçlendirmesi Partimizin dış politikada en önemli önceliklerinden biridir.

AK Parti olarak, geçmişten devraldığımız coğrafi ve kültürel mirasımızı dış politikamız açısından da güçlü bir zemin olarak değerlendirmek gerektiğini düşünüyoruz. Avrupa Birliği ve İslam İşbirliği Teşkilatı gibi yapılar başta olmak üzere

ülkemizin çok uluslu platformlarda etkinliğini yükseltmeyi hedefliyoruz. BM, G-20 gibi önemli mekanizmalarda etkin bir biçimde rol alarak, ülkemizin önceliklerini ve küresel meselelere ilişkin perspektifini güçlü bir şekilde ortaya koyuyoruz.

a. Neler Yaptık

İktidara geldiğimiz 2002 yılından bugüne bölgesel işbirliği dinamiklerini harekete geçirmeyi hedefleyen ve çok taraflı diplomasi araçlarını etkin kullanmayı amaçlayan yapıcı bir diplomasi yürütmekteyiz.

Bugüne kadar toplam 18 ülkeyle özgün bir işbirliği geliştirme modeli olan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi (YDSK) mekanizmasını hayata geçirdik. Bu ülkelerle, Devlet/Hükümet başkanları seviyesinde gerçekleştirdiğimiz 36 ortak kabine toplantısında 396 belge imzaladık.

Dış politikadaki başarılarımız ve çok yönlü ilişkilerimiz sonucunda dış ticaret pazarlarımızı çeşitlendirdik ve ihracatımız ile uluslararası yatırımlarımızda belirgin artışlar sağladık.

Ticari ilişkilerimizi kolaylaştırma perspektifiyle birçok ülkeyle vize uygulamalarını kaldırdık veya vize kolaylıkları sağladık.

Ulaştırma ve lojistik alanlarında firmalarımızın karşılaştığı sorunlara çözümler geliştirdik ve alternatif ulaştırma koridorları oluşturulması için çalışmalar yaptık.

Yaptığımız çalışmaların sonucu olarak Orta Doğu ve Kuzey Afrika, Orta Asya ve Kafkasya ile Güney Doğu Avrupa ve Karadeniz bölgelerindeki ülkelerle ilişkilerimiz giderek gelişmektedir.

19 ülkenin oluşturduğu Orta Doğu ve Kuzey Afrika havzasında, ihracatımızı sekiz kat arttırarak 5,2 milyar dolardan 41,5 milyar dolara çıkardık. Bu havzayla toplam ticaret hacmimiz ise 8 milyar dolardan 66 milyar dolara yükselmiştir. Türk müteahhitlerinin sadece Orta Doğu'daki projelerinin toplam değeri 68 milyar dolara ulaşmıştır.

15 ülkenin oluşturduğu Güney Doğu Avrupa ve Karadeniz havzasında ihracatımızı 4 milyar dolardan 18,5 milyar dolara çıkardık. Bu havzada toplam ticaret hacmimizi 10 milyar dolardan 61 milyar dolara yükselttik.

9 ülkenin oluşturduğu Orta Asya ve Kafkasya havzasında ihracatımız bundan on yıl öncesine kadar 735 milyon dolarla sınırlıydı. Bu rakam bugün 8,5 milyar dolara yaklaşmıştır. Toplam ticaret hacmi ise 1,3 milyar dolardan 12,6 milyar dolara çıkmıştır.

Diğer bölgelerle ticari ve siyasi ilişkilerimizi geliştirirken stratejik bir hedef olarak gördüğümüz Avrupa Birliği üyelik perspektifimizi ihmal etmedik. AB ile yürütmekte olduğumuz katılım müzakerelerini, reform sürecimizi tetikleyen önemli unsur olarak değerlendirdik. Bu kapsamda gerçekleştirdiğimiz yasal ve idari düzenlemeler, siyasi reformlar konusunda İktidarımızın gösterdiği kararlı duruşun en güzel örnekleridir.

Avrupa Birliği'ne katılım müzakerelerine 2005 yılında başladık. Bu kapsamda 35 başlıktan 14'ü müzakerelere açılmıştır. Birçok müzakere başlığı açılmaya ve geçici olarak kapatılmaya hazır olduğu halde Avrupa Birliği'nin iç meseleleri ve bazı üye ülkelerin siyasi mülahazaları nedeniyle bu ilerleme engellenmiştir. İktidarımız, halkımız için önemli gördüğü reformları kararlılıkla sürdürmeye devam etmiş ve AB'yle pozitif bir gündem oluşturma çabasını sürdürmüştür. Bunun somut bir örneği olarak, 2013 yılında tarihi bir adım atarak, vatandaşlarımızın 3-3,5 yıl içinde Schengen ülkelerine vizesiz seyahat edebilmesine imkân verecek Vize Muafiyeti Diyaloğunu resmen başlattık.

Ülkemizin merkezinde bulunduğu coğrafyada bir barış, istikrar ve refah kuşağı oluşturmaya yönelik yaklaşımı çerçevesinde, birçok bölgesel inisiyatif geliştirdik;

- Savaş riskine karşı Ocak 2003'te hayata geçirdiğimiz ve bölgesel istikrar için ortak iradenin ortaya konulduğu Irak'a Komşu Ülkeler Süreci (2003-2008),

- Karşılıklı güven inşasına katkıda bulunmak için başlattığımız Türkiye-Afganistan-Pakistan Üçlü Zirve Süreci (2007'den beri),
- Bosna-Hersek'te barış, istikrar ve refahın pekiştirilmesi ve Balkanlar'daki istikrar ortamına katkıda bulunmak için başlattığımız Türkiye-Bosna-Hersek-Sırbistan Üçlü İşbirliği Mekanizması (2009'dan beri),
- Balkanlarda iyi komşuluk ve bölgesel işbirliğine katkı amacıyla başlattığımız Türkiye-Bosna-Hersek-Hırvatistan Üçlü İşbirliği Mekanizması (2010'dan beri),
- Afganistan'da ve bölge genelinde barış ve istikrara katkı sağlamak üzere 14 bölge ülkesi, süreci dışarıdan destekleyen ülkeler, ulusal ve uluslararası örgütlerin katılımıyla oluşturulan İstanbul Süreci (2011'den beri),
- Bölgesel konuların ele alınmasında işbirliğini geliştirmek üzere kurulan Türkiye-İran-Azerbaycan Üçlü Mekanizması (2011'den beri),
- Güney Kafkasya'da kapsamlı bir işbirliği tesisini amaçlayan Türkiye-Gürcistan-Azerbaycan Üçlü Mekanizması (2012'den beri),
- Enerji ve ulaşım alanlarında işbirliğinin de dâhil olduğu, ilişkilerin daha da geliştirilmesini teminen başlatılan Türkiye-Azerbaycan-Türkmenistan Üçlü Mekanizması (2014'ten beri),
- Suriye halkının meşru istekleri doğrultusunda çatışmayı çözmeye yönelik çabaların teşvik edilmesini teminen 2012 yılında Türkiye'nin kuruluşuna öncülük ettiği Suriye Halkının Dostları Grubu,
- Uluslararası gündemi meşgul eden konularda kurumsal olmayan esnek bir formatta görüş alış verişinde bulunulmasını teminen İsveç ve Brezilya'yla birlikte başlatılan Barış İnşasında Üçlü Dayanışma süreci (2013'ten beri),

- Türk dünyası içinde çok taraflı işbirliği çalışmaları çerçevesinde, 2008 yılında Türk Dili Konuşan Ülkeler Parlamenterler Asamblesi (TÜRKPA), 2009 yılında Türk Dili Konuşan Ülkeler İşbirliği Konseyidir (Türk Konseyi).

Ülkemizin artan ağırlığının bir yansıması olarak, üyesi bulunduğumuz birçok uluslararası ve bölgesel örgütte dönem başkanlıklarını üstlendik ve bu kuruluşların önemli zirvelerine ev sahipliği yaptık.

Son yıllarda İslam ülkeleriyle ilişkilerimiz önemli bir ivme kazanmıştır. İslam ülkelerinin ihracatımızdaki payı hızlı bir şekilde artarak, 2014 yılında yüzde 32'ye ulaşmıştır.

2002-2014 döneminde İslam Ülkeleri Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi (İSEDAK)'ın etkinliğini önemli ölçüde arttırdık. 2004 yılında İSEDAK'ın 20. yıldönümünü münasebetiyle bir ekonomi konferansı, 2009 yılında 25. yıldönümü münasebetiyle ise İSEDAK Ekonomi Zirvesini düzenledik. 2014 yılında İSEDAK 30. yıldönümünü bir dizi yan etkinlik düzenlemek suretiyle kutladık.

2012 yılında ilk defa münhasıran İSEDAK için bir vizyon belgesi olarak tasarlanan İSEDAK Stratejisi, 4. Olağanüstü İslam Zirvesi'nde kabul edilmiştir. Stratejiyle kurulan 6 çalışma grubu ile üye ülkeler arasında bilgi ve tecrübenin paylaşılması, anlayış birliği oluşturulması ve politikaların yakınlaştırılması hedeflenmektedir.

İSEDAK Proje Finansmanı mekanizması ile 2014'te 8 üye ülke ve İİT kuruluşuna proje desteği sağlanmıştır. Bu projelerden doğrudan ve dolaylı olarak 22 üye ülke faydalanmıştır.

İSEDAK'ın İİT-içi ticareti arttırmaya yönelik olarak en önemli projelerinden biri olan İİT Üyesi Ülkeler Arasında Tercihli Ticaret Sisteminin (TPS-OIC)'in hayata geçirilmesi için gerekli şartlar 2014 sonu itibarıyla tamamlanmıştır.

İslam Ülkeleri Standartlar ve Metroloji Enstitüsü (SMIIC) ülkemizin ev sahipliğinde İstanbul'da 2010 yılında faaliyetlerine başlamıştır. Halen 57 İİT üyesinin 30'u SMIIC'e katılmıştır.

İİT Üyesi Ülkeler Menkul Kıymetler Borsaları Forumu 2005'te kurulmuştur. Forumun sekretarya hizmetleri Borsa İstanbul tarafından sağlanmakta olup somut bir çıktısı olan İİT/İSEDAK endeksinde 19 İİT üyesi ülkeden 50 firma yer almaktadır.

Birleşmiş Milletler En Az Gelişmiş Ülkeler (EAGÜ) 4. Konferansı, ülkemizin ev sahipliğinde 2011'de İstanbul'da düzenlenmiştir. 2020 yılına kadar EAGÜ'lerin kalkınmasına dönük olarak hayata geçirilecek faaliyetleri içeren İstanbul Eylem Programı kabul edilmiştir. EAGÜ'lere yönelik olarak kapsamlı bir Ekonomik ve Teknik İşbirliği Paketi açıklanmıştır.

Söz konusu Paketle, 2012 yılından başlamak üzere yıllık 200 milyon doların EAGÜ'lere yönelik ekonomik ve teknik işbirliği program ve projeleri için tahsis edilmesini öngörmekteyiz. EAGÜ'lere yönelik gerçekleşen kalkınma yardımlarımız bu paketteki taahhütlerimizin ötesine geçmiş olup, 2012 ve 2013 yıllarında EAGÜ'lere yönelik projelerin toplam değeri sırasıyla 337 ve 286 milyon dolardır.

Son dönemde etkisi artan ve küresel ekonomik yönetişimin yapı taşlarından biri haline gelen G-20'ye büyük önem atfetmekteyiz. Türkiye, G-20 başkanlığına seçilmiş, öncelikle G-20 Üçlü Yapısı (Troyka) içerisinde yer almış ve 2014 yılı sonunda bir yıllık dönem için G-20 başkanlığını devralmıştır.

IMF'de kotamız artmış, ilk defa İcra Direktörlüğü görevi Türkiye'ye verilmiştir. Böylece ülkemiz, IMF programları uygulayan bir ülke olma konumundan, IMF'de karar alıcı bir ülke konumuna yükselmiştir. Benzer şekilde, Dünya Bankası nezdindeki temsil ve katılımının iyileştirilmesi amacıyla, 2008 yılında başlatılan reform çalışmaları kapsamında yapılan sermaye artırımını sonucunda, ülkemizin oy gücü yüzde 0,53'ten yüzde 1,08'e yükselmiştir.

b. Neler Yapacağız

Dış politikamızın siyaset, ekonomi ve savunma veçheleriyle ana çıpasını oluşturan Avrupa ve Transatlantik kurumlarıyla ilişkilerimizin derinleştirilmesi, önceki iktidarlarımızda olduğu gibi bundan sonrada başlıca önceliklerimizden biri olmaya devam edecektir.

Ülkemizin stratejik bir hedef olarak belirlediği Avrupa Birliği üyeliği doğrultusundaki kararlılığını, bu süreçte esasen halkımızın yaşam standartlarının yükseltilmesine katkıda bulunacak reform sürecini daha da ileri götürmek hususunda irademizi korumaktayız. AB katılım sürecinde siyasi nedenlerden kaynaklanan tikanıklıkların aşılması ve katılım müzakerelerinin yeni fasıllar açılarak canlandırılması yönündeki çalışmalarımıza devam edeceğiz.

Son dönemde, vize muafiyeti hususunda her iki tarafça kabul edilecek bir çözüm bulunmasına yönelik olarak AB Komisyonu ile karşılıklı yapıcı bir anlayış içinde gerçekleşen yoğun temaslarımız sonucunda 2013 yılında başlatılan Vize Muafiyeti Diyaloğu süreci tamamlanacaktır.

AB katılım müzakereleri ve müktesebata uyum çalışmalarının sürdürülmesi, katılım öncesi mali yardımların etkin kullanılması ve Türkiye'nin yeni AB iletişim stratejisinin uygulanması öncelikli hedeflerimiz arasında yer alacaktır.

AB'nin yanı sıra, geçmişte uzak coğrafyalar olarak nitelendirilen bölgelerle kurduğumuz ilişkilerin sağlamlaştırılması ve derinleştirilmesini sürdüreceğiz. Ülkemiz küresel ölçekte barış, istikrar, kültürel uyum ve refaha katkı sağlama yönündeki çabalara aktif katkı ve katılım sağlayacaktır.

Güvenlik ve savunma politikamızın merkezinde olan NATO'nun, gerek askeri gerek siyasi etkinliğinin daha da güçlendirilmesine yönelik çalışmaları bugüne kadar olduğu gibi, bundan sonra da destekleyeceğiz.

Önümüzdeki dönemde bölge ülkeleriyle ülkemiz arasında imzalanmış mevcut STA'lara "hizmet ticareti ve yatırım"

bölümleri eklenmesine ilişkin çalışma ve müzakerelerin başlatılmasını hedeflenmektedir. Hizmet ticareti ve yatırımlara ilişkin hükümler de içeren yeni STA'lar yapılmasına dönük gerekli analizleri tamamlayacağız.

İSEDAK'ın Sekretarya hizmetlerinin daha etkin bir şekilde yürütülebilmesi için İSEDAK'a mahsus bir kanun çıkaracağız.

Önemli bir İSEDAK projesi olan İİT Üyesi Ülkeler Arasında Tercihli Ticaret Sistemi (TPS-OIC)'nin hayata geçirilmesine yönelik olarak Ülkemizin oynadığı öncü rolü sürdüreceğiz.

Yakın çevremizde refah ve istikrar kuşağı oluşturmaya yönelik yaklaşımımız temelinde, başta komşularımız olmak üzere, tüm ülkelerle sorunları geride bırakma ve ortak çözümler üretme yönünde adımlar atmaya devam edeceğiz.

Başta Afrika kıtası olmak üzere, dünya genelindeki diplomatik misyon sayımızı artıracacağız.

BM nezdinde başlatılmasında önemli rol aldığımız "Medeniyetler İttifakı" ve "Barış İçin Arabuluculuk" gibi girişimlere öncülük etmeyi sürdüreceğiz.

Yeni vizyoner dış politikamız kapsamında, ülkemiz 2016 yılında İİT Zirvesine ev sahipliği yapacaktır.

1 Aralık 2014 itibarıyla üstlendiğimiz G-20 Dönem Başkanlığımızı, ülkemizin küresel gündemde yer alan konulara katkı sağlaması ve görünürlüğümüzü artırması bakımından bir fırsat olarak değerlendireceğiz. Bu çerçevede, 15-16 Kasım 2015 tarihlerinde Antalya'da G-20 Liderler Zirvesi'ni düzenleyeceğiz. Dönem Başkanlığımız sırasında yıl boyunca 10'u Bakan seviyesinde olmak üzere, 60 tane üst düzey uluslararası toplantıyı ülkemizin farklı şehirlerinde gerçekleştireceğiz.

2011 yılında İstanbul'da ev sahipliği yaptığımız BM En Az Gelişmiş Ülkeler Dördüncü Zirvesi'nin devamı olarak, 2016 yılında bir Gözden Geçirme Konferansına ev sahipliği yapacağız. Bu vesileyle, dış politikamızda En Az Gelişmiş

Ülkelere vermekte olduğumuz önemin uluslararası planda görünür kılınmasını sağlayacağız.

Önümüzdeki dönemde ayrıca, Avrupa Konseyi bütçesine en çok katkıda bulunan ülkeler grubuna katılarak Avrupa mimarisindeki yerimizi pekiştireceğiz. Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi'ndeki (AKPM) milletvekili sayımızı 12'den 18'e çıkarmayı, Türkçe'nin AKPM'nin çalışma dilleri arasına girmesini ve Avrupa Konseyi bünyesinde hazırlanan, başta temel hak ve özgürlükleri ilgilendiren sözleşmelere taraf olmayı öngörmekteyiz.

10 Ekim 2014 tarihinde imzalanan yeni "Ülke Grubu Anlaşması" ile ülkemiz, Dünya Bankası nezdinde 2014-2016 yılları arasında İcra Direktörü Vekili, 2020-2024 yılları arasında ise İcra Direktörü görevini üstlenecektir. Böylelikle ülkemiz, iktidarlarımız döneminde Uluslararası Para Fonu (IMF)'nun ardından Dünya Bankası İcra Direktörleri Kurulu'nda da ilk defa yer alacaktır.

İnsan haklarının korunması ve geliştirilmesini öncelikli siyasi hedefleri arasında benimseyen İktidarımız, çeşitli ülkelerdeki insan hakları ihlallerinin de dünya kamuoyunun dikkatine getirilmesi ve bu ihlaller hakkında uluslararası platformlarda, özellikle BM'de kararlar çıkarılmasında aktif rol oynamaya devam edecektir.

Uluslararası toplumun saygın bir üyesi olarak, insan haklarının korunmasını, demokrasi ve hukukun üstünlüğünün ülkemizde ve dünyada geliştirilmesini, insan hakları alanında ilgili tüm kurum ve kuruluşlarla yapıcı işbirliğini artarak sürdürmeyi öngörmekteyiz.

6.4. Yurt Dışında Yaşayan Vatandaşlarımız ve Akraba Topluluklar

AK Parti olarak, yurt dışında yaşayan insanımıza da "Milletine hizmeti esas alan Devlet" anlayışıyla yaklaşmaktayız. Yurtdışındaki vatandaşlarımızın ve akraba topluluklarımızın bütün farklılıklarını sahiplenerek menfaatlerini koruyabilmek,

dil ve kültür birikimini geliştirmek, yurtdışına hizmetlerimizi kalıcı ve sağlıklı bir şekilde götürebilmek dış politikamızın ana unsurlarından biridir.

Bu yaklaşımla, yurt dışındaki vatandaşlarımız ve akraba topluluklar olarak farklı ülkelerde yaşamakta olan kardeşlerimizin sadece başı sıkıştığında değil, her daim yanında olmayı ve onlarla birlikte yeni kültürel ve ekonomik inisiyatifler geliştirmeyi benimsiyoruz.

a. Neler Yaptık

Yurtdışında yaşayan vatandaşlarımıza yönelik yaklaşımlarda 80'li yıllardan sonra değişim görülmeye başlanmış ancak AK Parti iktidarına kadar bütüncül politikalar geliştirilememiştir.

İktidarlarımızla birlikte ülkemizde ekonomik ve siyasi istikrarın hâkim oluşuyla, siyasal anlayış ve kurumlarda yeni bir millet dayanışması ortaya çıkmış ve kısa sürede yurtdışında da yankı bulan bu yaklaşım sonucunda yurtdışında yaşayan insanımıza yönelik ayrımcı politika ve düzenlemeler süreç içinde kaldırılmıştır.

AK Parti olarak, yurtdışındaki toplumumuzun bütün farklılıklarını sahiplenerek dil ve kültür birikimini geliştirmek; yurtdışına hizmetlerimizi kalıcı ve sağlıklı bir şekilde götürebilmek; ülkemizin ve yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın menfaatlerini koruyabilmek için çalışmaktayız.

İktidarlarımız döneminde, yurtdışı vatandaşlarımıza yönelik politikalarda gözle görülür bir dönüşüm sağladık, önemli uygulamalar gerçekleştirdik.

"Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı"nı kurduk ve yurtdışında yaşayan Türk vatandaşlarımızın sorunları ile daha yakından ilgilenmeye ve faaliyetlerine finansman desteği vermeye başladık.

Yurtdışında ikamet eden vatandaşlarımızın ilk kez 2014 Cumhurbaşkanlığı seçimlerinde buldukları ülkelerde oy kullanmalarını sağladık. Böylece, demokratik ve anayasal bir hakkın gereğinin yerine getirilmesinin yanında anavatana aidiyet bağlamında da önemli bir adım atılmasını sağlamış olduk.

Yaklaşık 750 bin mavi kartlı vatandaşımızın mağduriyetini giderdik, çifte vatandaşlık kabul etmeyen ülkelerdeki vatandaşlarımızın haklarını koruduk.

Soydaş akraba topluluklar ve uluslararası öğrenciler bağlamında önemli çalışmalar yürüttük.

Uluslararası Öğrenci Strateji Belgesini oluşturduk.

1961 yılında İşgücü Anlaşmaları çerçevesinde, Almanya'ya başlayan işçi göçünün 50. yılına ilişkin, önce 2011 yılında Almanya'da ve sonrasında diğer ülkelerde 50. yıl buluşmalarını gerçekleştirdik.

Mezun envanteri araştırma çalışmalarının yanı sıra 20 ülkede mezun buluşmaları gerçekleştirdik.

Kültürel destek amaçlı olarak yurtdışında yaşayan vatandaşlarımız için kitap setleri ve listeleri hazırlamaktayız.

2009 yılında kurduğumuz Yunus Emre Enstitüsü'nü 30'un üzerindeki ülkede yer alan kültür merkezlerinde Türkçe öğretir hale getirdik, Türk kültür ve sanat dünyasını çeşitli faaliyetlerle tanıttık.

Kolombiya'dan Cibuti'ye, Zambiya'dan Japonya'ya, Portekiz'den Avustralya'ya, dünyanın hemen her köşesinde, yurtdışı misyonlarımızca, bir yandan geleneksel değerlerimizin, diğer yandan çağdaş sanatımızın, zengin ve köklü kültürümüzün tanıtılmasına yönelik kültürel ve akademik etkinlikler düzenledik.

Bu bağlamda, sadece 2014 yılında, 100'e yakın dış temsilciliğimizde 300'ü aşkın etkinlik düzenledik. Farklı coğrafyalardaki halklarla Türk toplumu arasında ilişkiler kurulmasına ve etkileşim sağlanmasına katkıda bulduk.

Yabancı öğrencilere verdiğimiz bursları, "Türkiye Bursları" başlığı altında birleştirilerek daha çok sayıda ülkeden öğrencinin ülkemize gelerek lisans, yüksek lisans ve doktora seviyesinde eğitim almalarını sağladık.

Bugün 150 ülkeden 15 bin öğrenciye üniversitelerimizde burs sağlamaktayız. Türkiye burslarına 2014 yılında 152 ülkeden 82 bin başvuru alınmış olması, ülkemizin yüksek öğrenim alanında sadece bölgesinde değil, dünya genelinde bir cazibe merkezi haline gelmeye başladığını göstermektedir.

TİKA faaliyetleri kapsamında 1992-2002 arasında 2.241 proje yürütülmüşken, 2002-2014 döneminde 13 binin üzerinde proje yürüttük.

2002-2014 yılları arasında KKTC'ye toplam 8,9 milyar TL yardım ulaştırdık. 1,3 milyar TL'ye yaklaşan yatırım tutarı yılda 75 milyon metreküp suyu deniz altından taşıyarak ile KKTC'nin 50 yıllık su ihtiyacını çözüyoruz. KKTC'ye ayrıca, deniz altından kabloyla elektrik götürülmesi projesi hayata geçirileceğiz.

Soydaş ve akraba topluluk bağlamında halen, Osmanlı Arşivlerinde Filistin Belgeleri Projesi, Kırım Çalışmaları, Somali Diaspora Çalışmaları, Türk Konseyi Diaspora İşbirliği Programı, Suriyelilere Yönelik TÖMER Eğitimi ve Ahıska Türkleri Çalışmaları sürmektedir.

b. Neler Yapacağız

Bütüncül bir strateji çerçevesinde yurt dışında yaşayan vatandaşlarımıza yönelik farklı kurumlarımız tarafından yürütülen hizmetlerin koordinasyonunu sağlamayı, AK Parti olarak temel önceliklerimiz arasında görüyoruz.

Partimiz, yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın soydaş ve akraba toplulukların, içinde buldukları topluma entegre olmalarını; ekonomik, sosyal ve siyasi yaşama aktif katılımlarını desteklemektedir. Bununla birlikte, asimilasyon politikalarına karşı, kültürel kimliklerinin korunmasına azami önem gösterecek ve gerekli desteği vermeye devam edeceğiz.

Önümüzdeki dönemde bu kapsamda yurtdışında yaşayan vatandaşlarımızın; kültürel aidiyetlerinin korunmasını, STK'larının daha etkin hale getirilmesini, topluma aktif katılım kapasitelerinin geliştirilmesini ve vatandaşlık haklarının kullanımının güçlendirilmesini destekleyeceğiz.

Yurtdışındaki sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerinin desteklenmesi ve Yurt Dışı Türklerin dil ve kültürel varlıklarının muhafazası için proje destekleme bütçesini artıracacağız.

Türkiye kökenli azınlıkların bulunduğu ülkelerde, Yurt Dışı Türk Okullarının kreş ve orta öğretim seviyelerini de barındırır bir şekilde kurulmasını teşvik edeceğiz.

Üniversiteler bünyesinde Diaspora Araştırma Enstitülerinin kurulması ve geliştirilmesini destekleyeceğiz.

Yurt dışında yaşayan vatandaşlarımızın ülkemize yerleşmeleri durumunda olası entegrasyon sorunlarına karşı programları teşvik edeceğiz.

Bilhassa yeni nesillerin Türkçe ve kültürümüzü korumaları noktasında mevcut hizmetlerimizi geliştirecek yeni adımlar atacağız.

Aile birleşiminde yaşanan sıkıntıları gidermek amacıyla, toplumlar arası ilişkilerin artırılması ve aile değerlerinin yaşatılması için ilgili ülkeler nezdinde girişimlerde bulunmaya devam edeceğiz.

Tüm insanlık için büyük tehdit oluşturan ayrımcılık, ırkçılık, yabancı düşmanlığı ve İslam karşıtlığı ile mücadelede ilgili ülkelerle birlikte hareket ederek, yurt dışındaki insanımızı da yakından ilgilendiren insani değerleri korunma hususunda çalışmalarımızı artıracacağız.

Önümüzdeki dönemde önemli oranda Türkiye kökenli nüfusu barındıran tüm Batı Avrupa ülkelerinde kültür anlaşmalarının güncelleştirilmesini; Danimarka ve Avusturya gibi anlaşma olmayan ülkelerle anlaşma yapılmasını sağlayacağız.

Yenilenen kültür anlaşmaları çerçevesinde, Yunus Emre Enstitülerinin dünya genelinde daha etkin bir şekilde tesis edilmesini sağlayacağız.

STK ve vakıflar aracılığıyla yaygın dil ve kültürel eğitimlerin hazırlanıp uygulanması için destek sunacağız.

Yurtdışındaki vatandaşlarımız arasından içinde yaşadıkları ülkede kültürel alanda öne çıkacak seçkin kişilerin yetiştirilebilmesi için özellikle gençlere yönelik özel programlar geliştireceğiz.

Soydaş ve akraba topluluklarla olan ilişkilerimizin geliştirilmesi amacıyla Liderlik Akademisi, Bürokrasi Akademisi, Yerel Yönetimler Akademisi, Sivil Toplum Akademisi ve Medya Akademisi programlarını yürüteceğiz.

Türkiye'nin yurt dışında Türkçe dil ve kültürünün geliştirilmesi bağlamında sunulan eğitimlere belirli standartlar getirilmesi adına "Yurt Dışı Eğitim Kurumları Merkezi" kurulmasını ve bu kurum tarafından "Yurt Dışı Eğitim Kurumları Kalite Denetim Standardı" geliştirilmesini hedeflemekteyiz.

Kültürel coğrafyamızla işbirliği ve etkileşimin artırılması amacıyla Türkiye'nin merkezinde yer aldığı Ortadoğu, Orta Asya, Kafkasya, Balkanlar ve Afrika ile çok yönlü ilişkilerin kurulması ve geliştirilmesine yönelik tematik buluşmalar gerçekleştireceğiz.

Balkanlar, Ortadoğu, Orta Asya ülkelerinde faaliyet gösteren düşünce kuruluşları ile Türkiye'deki düşünce kuruluşları arasında iletişim ve işbirliğinin artırılması, bu düşünce kuruluşlarının ülkemizin ilgili kurum ve kuruluşlarını yakından tanımaları amacıyla Düşünce Kuruluşları İşbirliği Programı gerçekleştireceğiz.

Geliştirdiğimiz uluslararası yurtlar platformu ve öğrenci değişim programları ile hem uygun konaklama imkânlarından yararlanılacak hem de eğitim, kültürel etkileşim başta olmak üzere farklı alanlarda ortak programlar düzenlenecektir.

Soydaş topluluklara mensup öğrencilerin ülkelerinde yükseköğrenim görmelerini teşvik etmek maksadı ile 2015 yılında “Yerinde Burslandırma” uygulamasını başlatacağız. Programın öncelikle soydaşlarımızın yoğun olarak bulunduğu Balkan ülkeleri ile özellikle Ahıska Türkler ve Türkmenlerin yaşadığı ülkelerde uygulanmasını hedefliyoruz.

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığımızın yurt dışında oluşturduğumuz temsilcilikleri aracılığıyla ilgili ülkelerde yaşayan vatandaşlarımızın, o ülkelerdeki sosyal haklarının daha etkin bir şekilde kullanımını destekleyeceğiz.

Son dönemlerde açıkladığımız doğum hediyesi, çeyiz hesabı, konut destek hesabı gibi uygulamalardan yurt dışında yaşayan vatandaşlarımız da istifade edecektir.

7 HAZİRAN SEÇİMLERİNE DOĞRU...

Kasım 2002’de AK Parti’nin iktidara gelmesiyle birlikte ülkemizde yeni bir dönem başlamıştır. Bu dönem, milletimizin uzun süredir beklediği değişim ve dönüşümlerin sağlanması için sağlam bir siyasi zemin oluşturmuş, devlet ile milleti yeniden buluşturmuş ve bütünleştirmiştir.

7 Haziran seçimleri, Güçlü ve Yeni Türkiye’nin inşasında İkinci Atılım Döneminin başlangıcı olacaktır.

Yeni Türkiye, insanı merkeze alan, özgürlük alanlarının genişletildiği, tabuların yıkılıp yasakların kaldırıldığı, daha demokratik, her alanda kaliteye odaklanmış bir dönemi ifade etmektedir.

İkinci Atılımın güç kaynağı insanımız ve coğrafyamızdır.

Daha çok çalışacağız, daha yeni ve nitelikli işler yapacağız. Her zaman olduğu gibi Milletimizin güvenini boşa çıkarmayacağız.

AK Parti, Milletimizle birlikte, güven ve istikrar içinde yeni bir atılım dönemine hazırdır. 12 yıldır devam eden reformların ve dönüşümlerin, daha üst seviyelere çıkarılması için 7 Haziran seçimleri önemli bir milat olacaktır.

7 Haziran seçimleri, bir millet hareketi olan AK Partinin tüm milletimiz ile birlikte geleceğe daha güçlü ve sağlam adımlarla yürüme seçimidir.

7 Haziran seçimleri ile Yeni Türkiye’nin inşa süreci yeni bir aşamaya geçecektir.

7 Haziran seçimleri ile İkinci Atılım dönemimiz başlayacaktır.

İkinci Atılım döneminde Türkiye güçlü, demokratik, müreffeh ve saygın bir ülke olma hedefine daha büyük bir azimle yürüyecektir.

Son 12 yıldır atılan sağlam temellerin üzerinde nitelikli, özgüvenli, dünya çapında Yeni Türkiye vizyonu yükselecektir.

Yeni Türkiye, nicelik ile nitelik, yerlilik ile dünyaya açıklık, geçmiş ile gelecek, teknik ile estetik, modernlik ile gelenek, kalkınma ile medeniyet arasında kurulan büyük denge demektir.

Yeni Türkiye’de, insanımız en ileri teknolojiler, bilgi ve yeteneklerle donanacak. Müfredatın, öğretmenin, öğretimin kalitesi artacak.

Yeni Türkiye’de, rekabet gücümüzün artırılması, katma değeri yüksek ürünlerin üretimi için Ar-Ge yatırımları öncelikli olacak, her iş dünya ölçeğinde, dünya standartlarında yapılacaktır.

Yeni Türkiye’de hizmet siyaseti, medeniyet siyaseti ile birlikte yürüyecek, her alanda insanı merkeze alan ve ihya eden bir yaklaşım hâkim olacak.

Yeni Türkiye’de özgürlükler ile sorumluluklar, haklar ile görevler yan yana olacak. Medeniyet ve kardeşlik aidiyeti güçlenmiş, sorumlu ve üretken gençler ile Yeni Türkiye yeniden dünyanın medeniyet merkezi olacak.

Yeni Türkiye’de vatandaşlık ile kardeşlik, tarihdışlık ile kaderdaşlık birlikte olacak.

Yeni Türkiye hoşgörüsüyle, çoğulculuğuyla büyük bir medeniyetin mirasçısı olarak birbirine ve dünyaya açık insanların ülkesi olacak.

Yeni Türkiye, geleneği gelecek ile birleştiren insanların ülkesi olacak.

Yeni Türkiye, bilgiyi bilinç ile, bilinci de bilgelik ile bütünleyen insanların ülkesi olacak.

Yeni Türkiye ilmi irfan ile, emeği erdem ile süsleyen insanların ülkesi olacak.

Biz yarının yolcusuyuz. Biz büyük geleceğin kervanımız.

Yeni Türkiye yolunda asla yorulmayız, dinlenmeyiz, durmayız.

Kimse bu milleti ve bizleri bu yürüyüşten alıkoymaz.

AK Parti, son 12 yılda bir tarih yazdı. İkinci Atılım döneminde de yazmaya devam edecek.

Yeni Türkiye yolunda ikinci atılım için 7 Haziran’da bir kez daha AK Parti;

Çünkü AK Parti, halkımızın değerleri ve geçmişiyle bütünleşmiştir.

Çünkü AK Parti, Türkiye’de demokratik ortamda siyasi ve ekonomik istikrarın adıdır.

Çünkü AK Parti, verdiği sözü tutan, gerçekçi politikalarıyla güven veren bir partidir.

Çünkü AK Parti, 12 yıllık yönetim performansı ile kendisini ispat etmiştir.

Çünkü AK Parti, istişareye önem veren güçlü bir liderliğe sahiptir.

Çünkü AK Parti, yönetimde güçlü bir tecrübeye sahiptir.

Çünkü AK Parti, zengin ve yetkin kadroların adresidir.

Çünkü AK Parti, vizyoner ve değişimcidir.

Çünkü AK Parti, farklı yaşam tarzlarına saygılı, özgürlükçü bir partidir.

Çünkü AK Parti, Edirne’den Ardahan’a İzmir’den Diyarbakır’a varlık gösteren Türkiye’nin partisidir.

Çünkü AK Parti, daha geniş bir coğrafyanın da model aldığı tecrübeye sahip bir partidir.

Çünkü AK Parti, vesayet odaklarına karşı millet iradesinin adresidir.

Çünkü AK Parti, halkın kendisine verdiği emanete sahip çıkmıştır.

Çünkü AK Parti, sosyal devlet anlayışını teoriden pratiğe geçiren partidir.

Çünkü AK Parti, ülkemize saygınlık, insanımıza özgüven ve itibar kazandırmıştır.

Çünkü AK Parti, bütün bu özellikleriyle kendisine alternatif olmaya çalışanların yetişemediği bir başarı öyküsüdür.

AK Parti'ye, yeni Türkiye'nin ikinci atılım dönemine güçlü bir destek için hep birlikte

Daima olduğu gibi milletimiz ile el ele, gönül gönüle...

7 Haziran'da sandıklara...

**EK: BEYANNAMEMİZDEN
SEÇİLMİŞ 100 ÖNEMLİ PROJE**

1. Silvan I. Merhale Projesi

5,7 milyar TL'lik Proje kapsamında Silvan Barajı ve bağlı ara depolamaların tamamlanması ve 193.249 hektar alanın sulanması hedeflenmektedir.

2. Arazi Toplulaştırma ve TİGH Projesi

2,5 milyar TL maliyetle, toplam 3,5 milyon hektar alanda toplulaştırma öngörülmektedir.

3. Ilısu Barajı ve HES Projesi

2017'de tamamlanması beklenmektedir. 1.200 MW gücündeki santralin maliyeti 5,5 milyar TL'dir.

4. Yusufeli Barajı ve HES Projesi

2019'da tamamlanması beklenmektedir. 540 MW gücündeki santralin maliyeti 1,5 milyar TL'dir.

5. Tuz Gölü Doğal Gaz Yer Altı Depolama Projesi

2018'de tamamlanması beklenmektedir. 2,1 milyar TL maliyetli proje kapsamında, arz güvenliği amaçlı 1 milyar m³ doğal gazın depolanması hedeflenmektedir.

6. Mersin Akkuyu Nükleer Enerji Santrali Projesi

20 milyar dolar maliyetli projeye, 4 ünite 1200 MW VVER reaktörü kurulacaktır.

7. Sinop Nükleer Enerji Santrali Projesi

Kurulu gücü 4.500-5.000 MW olan projenin maliyeti yaklaşık 22 milyar dolardır.

8. Karapınar Enerji İhtisas Endüstri Bölgesi Projesi

60 milyon m²'lik alanda 4 bin MW'lık kurulu güçle en büyük güneş enerjisi santralinin kurulması planlanmaktadır.

9. Yerli Marka Otomobil Projesi

Elektrikli yerli marka otomobil imalatının 2020'de tamamlanması planlanmaktadır.

10. Kirpi Araçları Projesi

Araç başına 13 askeri personelin tam teçhizatlı olarak güvenle intikali sağlanmaktadır.

11. Bölgesel Uçak Yapımı Projesi

2023 yılına kadar tamamlanması planlanan milli bölgesel uçak projesidir.

12. Hürkuş-B Projesi

2019 yılına kadar Türk mühendisleri tarafından tasarlanan 15 eğitim uçağı tamamlanacaktır.

13. ATAK Helikopter Projesi

3,4 milyar dolarlık projeye 59 helikopter üretilecektir.

14. Altay Milli Tank Projesi

450 km menzilli, 65 km hızlı 250 tank üretilecektir.

15. Mini İnsansız Hava Aracı Projesi

1.200 fit irtifayla en az 1 saat havada kalabilen araçlar üretilerek 20 adet ihraç edilmiştir. Bu araçlar geliştirilmeye devam edilecektir.

16. Diğer Savunma Sanayii Projeleri

Milli Gemi (MİLGEM) Korveti, Sahil Güvenlik Arama Kurtarma Gemileri, F-16 uçakları yenileme vb. savunma sanayii projeleri yürütülecektir.

17. Haberleşme Uydusu Projesi

İlk yerli haberleşme uydusu Türksat-6A ile bu alandaki 10 ülkeden biri arasında girilmesi hedeflenmektedir.

18. Göktürk-3 Projesi

Gece-gündüz, her türlü hava koşulunda uzaydan görüntü alabilmesini sağlayan keşif ve gözetleme biresimli açıklıklı radar (sar) uydu sistemi (göktürk-3) projesi hayata geçirilmektedir.

19. Bölünmüş Yol Projeleri

Trafik yoğunluğunun yüksek olduğu kesimlerde trafik güvenliğinin artırılması ve taşıma sürelerinin kısaltılması amacıyla bölünmüş yol yapımı programına devam edilecektir.

20. Gebze-Orhangazi-İzmir (İzmit Körfez Geçişi ve Bağlantı Yolları Dahil) Otoyolu Projesi

421 km'lik, 6,7 milyar dolar maliyetli yolun yapımının 2020'de tamamlanması beklenmektedir.

21. Kuzey Marmara Otoyolu (3. Köprü dahil) Odayeri-Paşaköy Kesimi Projesi

95 km'lik otoyol ve 2,2 km uzunluğundaki 3. köprüden oluşan projenin maliyeti 2,5 milyar dolardır.

22. Ankara-Niğde Otoyolu Projesi

330 km'lik projenin tutarı 1,4 milyar dolardır. Yap-İşlet-Devret yöntemiyle ihale süreci sürmektedir.

23. Çiğli-Aliğa-Çandarlı Otoyolu Projesi

51 km'si otoyol ve 25 km'si bağlantı yolu olmak üzere toplam 76 km uzunluğundaki projenin tutarı yaklaşık 470 milyon dolardır.

24. 2023 Perspektifinde Diğer Büyük Otoyol Projeleri

- Ankara-Kırıkkale-Delice
- Mersin-Silifke (Taşucu)
- Antalya-Alanya
- Aydın-Denizli-Burdur
- Afyonkarahisar-Burdur-Antalya
- Ankara-Sivrihisar
- Sivrihisar-Bursa
- Sivrihisar-İzmir
- Şanlıurfa-Diyarbakır-Habur
- Delice-Samsun
- Kınalı-Tekirdağ-Çanakkale-Balıkesir
- Gerede-Merzifon
- Yalova-İzmit
- Merzifon-Gürbulak

25. Giresun-Dereli-Şebinkarahisar-Su Şehri Devlet Yolu (Eğribel, Pınarlar, Tüneller Dahil) Projesi

5.905 m. çift tüp tünel ve 1.782 m. bağlantı yollarıyla proje güzergâhı 4,8 km kısaltılmaktadır. 2019'da tamamlanması beklenen projenin maliyeti 583 milyon TL'dir.

26. Adıyaman-Kâhta-Siverek-Diyarbakır Yolunda NİSSİBİ Köprüsü Projesi

Adıyaman-Kâhta-Siverek-Diyarbakır yolundaki 610 metrelik Nissibi Köprüsü tamamlanmış olup bağlantı yolları 2015'te tamamlanacaktır. Maliyeti 108, 4 milyon TL'dir.

27. İkizdere-İspir Yolu Ovit Tüneli ve Bağlantı Yolları Projesi

17.270 m'lik projenin maliyeti 641,3 milyon TL'dir.

28. Kastamonu-Çankırı (İlgaz Tüneli Dahil) Projesi

2018'de tamamlanması beklenen projenin maliyeti 475 milyon TL'dir.

29. Hopa-Borçka (Cankurtaran Tüneli Geçışı Dahil) Projesi

14,3 km çift tüp tünel içeren projenin maliyeti 360 milyon TL'dir.

30. Diğer Büyük Tünel Projeleri

- Cankurtaran ve Salmankaş Tünelleri
- Cizre ile Şırnak'ı birbirine bağlayan Cudi Tüneli
- Akdeniz sahilini geçilebilir kılan Mersin-Antalya arasında 6 adet tünel başta olmak üzere 128 km uzunluğunda 62 adet tünelden oluşmaktadır.

31. Üç Katlı Büyük İstanbul Tüneli Projesi

Tek geçişte tek tünel halindeki karayolu ve metro geçişlerini kapsayan, günde 6,5 milyon vatandaşımızın kullanacağı, toplam 9 farklı raylı sistemini birbirine bağlayacak, Boğaziçi ve Fatih Sultan Mehmet Köprülerinin trafiğine nefes aldıracak projedir.

32. İstanbul Boğazı Karayolu Boğaz Geçiş (Avrasya) Tüneli Projesi

Boğazın tabanında 5,4 km tünel ve 9,2 km yol yapılacaktır. 2011'de başlanan projenin maliyeti 1,1 milyar dolardır.

33. Çanakkale Boğaz Köprüsü Projesi

Otoyollar ve köprülerle çevrilmiş Marmara Ringinin önemli bir parçası olacak Çanakkale Boğaz Köprüsünün yapımına önümüzdeki dönemde başlanacaktır.

34. Kanal İstanbul Projesi

Boğazdaki gemi trafiğini rahatlatarak, 40-45 km'lik projenin hazırlıkları sürmektedir.

35. Yüksek Hızlı Milli Tren Projesi

İhale hazırlıkları süren projede ilk yerli YHT'nin 2018'de faaliyete geçmesi planlanmaktadır.

36. Ankara-İstanbul Hızlı Tren Projesi

Ankara ve İstanbul arasını 1,5 saate indirecek yüksek hızlı tren projesini, YİD modeliyle gerçekleştirmek üzere proje çalışmalarını başlattık.

37. Ankara-İzmir Hızlı Tren Projesi

2012'de başlanan 167 km'lik Polatlı-Afyonkarahisar bölümü yapılmaktadır. 2015'te Afyon-Uşak-Manisa-İzmir kesiminin altyapı inşaatına başlanacak ve 2015 yılı bedeli 4,2 milyar TL'dir.

38. Büyük Hızlı Tren Hatları Projeleri

- İstanbul-Antalya
- İstanbul-İzmir-Aydın
- Karasu-Antalya
- Zonguldak-Mersin
- Samsun-Çorum-Kırıkkale-Ankara
- Kayseri-Nevşehir-Aksaray-Konya-Antalya
- Samsun-Gaziantep

39. Marmaray Projesi

Demiryolu boğaz tüp geçişi 2013'te açılmıştır. Araçların imalatı tamamlanmış, testleri sürmektedir. Proje kapsamında banliyö hatlarının modernizasyonu yüzde 30 oranında tamamlanmıştır.

40. Ankara-Sivas Hızlı Tren Projesi

339 km uzunluğundaki yüksek hızlı tren hattının maliyeti 2,8 milyar TL'dir.

41. Sivas-Erzincan Yüksek Standartlı Demiryolu Projesi

234 km uzunluğundaki Sivas-Erzincan demiryolu hattının toplam maliyeti 4,8 milyar TL'dir.

42. Kars-Tiflis-Bakü Demiryolu Projesi

76 km uzunluğundaki demiryolu hattının maliyeti 1,4 milyar TL'dir.

43. Yerköy-Kayseri Hızlı Tren Projesi

142 km uzunluğundaki hızlı tren hattının maliyeti 1,9 milyar TL'dir.

44. 106 Adet Yüksek Hızlı Tren Seti Temini Projesi

9,6 milyar TL maliyetli projenin 106 setinin ilk 10 adetinin ihalesi sonuçlandırma aşamasında olup 80 adetinin ise ayrı olarak belirli oranda yerli yapım şartı ile ihale edilmesi planlanmaktadır.

45. Diyarbakır Havalimanı Terminali Projesi

236 milyon TL maliyetli olup 2016'da açılması planlanmaktadır.

46. Ordu-Giresun Havaalanı Projesi

Denize dolgu olarak inşaa edilen ilk havalimanı projesi olup maliyeti yaklaşık 350 milyon TL'dir.

47. Hakkâri Yüksekova Havalimanı Projesi

Maliyeti yaklaşık 116 milyon TL olan havalimanının 2015 yılında hizmete açılması beklenmektedir.

48. İstanbul Yeni Havalimanı Projesi

Türkiye'yi Batı Avrupa-Uzak Doğu arasında önemli bir transfer merkezi haline getirecek, yaklaşık 10,2 milyar Avro yatırım ve 22,2 milyar Euro kira bedeli bulunmaktadır. 70 milyon yolcu kapasiteli hava limanının ilk etabının 2017'de tamamlanması beklenmektedir.

49. Filyos Limanı Projesi

1 milyon TEU konteyner, 14 milyon ton dökme yük kapasiteli limanın inşa edilmesi planlanmaktadır.

50. Mersin Limanı Projesi

11,4 milyon TEU kapasiteli, 2,9 milyar Avro maliyetli limanın inşa edilmesi planlanmaktadır.

51. Çandarlı Limanı Projesi

4 milyon TEU kapasiteli, 405 milyon Avro maliyetli liman, önemli bir lojistik merkez olacaktır.

52. Haliç Yat Limanı ve Kompleksi Projesi

1,4 milyar TL maliyetli ve YİD modeliyle gerçekleştirilecek proje kapsamında yat limanı, otel vb. altyapı ve üstyapıların inşası öngörülmektedir.

53. Ankara Kentiçi Ulaşım Projeleri

- Başkentray
- Tandoğan-Keçiören Metro
- AKM-Gar-Kızılay Metro

54. İstanbul Kentiçi Ulaşım Projeleri

2,2 milyar TL maliyetli 19 km'lik hafif raylı sistem hattının 2016'da tamamlanması beklenmektedir. Ayrıca 9,8 milyar TL maliyetli 65,5 km'lik metro hattı yapılmaktadır. Söz konusu hatlar şunlardır:

- Üsküdar-Altunizade-Ümraniye-Dudullu HRS
- Kartal-Kaynarca HRS
- Kaynarca-Sabiha Gökçen HRS
- Levent-Hisarüstü HRS
- Kabataş-Mahmutbey Metrosu
- Yenikapı-İncirli Metrosu
- Bakırköy-Beylikdüzü Metrosu
- Bakırköy-Bahçelievler-Kirazlı Metrosu

55. Gaziray Projesi

Gaziantep'teki şehiriçi raylı sistem projesi olup Gaziantep Belediyesi ile birlikte hayata geçirilecektir.

56. Antalya Havalimanı-Expo Projesi

Projeyle Antalya'daki şehiriçi raylı sistem projesinin havalimanına ve Expo Alanına bağlantısı sağlanacaktır.

57. Trans Anadolu Doğal Gaz Boru Hattı (TANAP) Projesi

2018'de ilk etapta 6 bcm/yıl 2020'de 16, 2023'de 23 bcm, 2026'da 31 bcm gaz akışı olması beklenmektedir.

58. Trans Adriatik Doğal Gaz Boru Hattı (TAP) Projesi

Projeyle doğalgazın Yunanistan ve Arnavutluk üzerinden İtalya'ya ulaşması planlanmaktadır.

59. Irak Türkiye Doğal Gaz Boru Hattı Projesi

Türkiye ve Avrupa için orta vadede 10-12 bcm/yıl gaz alışı gerçekleştirilmesi planlanmaktadır.

60. Doğu Karadeniz Turizm Master Planı Uygulamaları (YEŞİL YOL) Projesi

Yayla turizmi güzergâhında yeterli kapasitede konaklama merkezinin ve farklı turizm türleri için bu noktaların, mevcut kırsal yol izlerinin iyileştirilmesiyle bağlanmasını içeren projelerden oluşmaktadır.

61. Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi

3,7 milyar TL maliyetli projede 733 bin tablet bilgisayar dağıtımı, 3.362 okulun ağ altyapısı, 84.921 derslikte etkileşimli tahta kurulumu yapılmıştır. Proje, önümüzdeki dönemde yaygınlaştırılacaktır.

62. ONCOGEN Projesi

Kanser ve tüm diğer hastalıkların erken tanısında son teknoloji ile kişiye özgü tedavi kitlerini içeren projedir.

63. Milli Aşı Projesi

0-5 yaş arası yapılan aşuların dolumlarını 5 yıl içinde ülkemizde yapacak altyapının kurulması planlanmaktadır.

64. Şehir Hastaneleri Projesi (KÖİ Modeliyle)

Toplam 32.581 yataklı; sağlık kampüsü, sağlık yerleşkesi, devlet hastanesi ve şehir hastanelerini içeren 24 projeden oluşmaktadır.

- Kayseri Entegre Sağlık Kampüsü
- Ankara Etlik Entegre Sağlık Kampüsü
- Ankara Bilkent Entegre Sağlık kampüsü
- Elazığ Entegre Sağlık Kampüsü
- Yozgat Sağlık Yerleşkesi
- İstanbul İkitelli Entegre Sağlık Kampüsü
- Adana Entegre Sağlık Kampüsü

- Gaziantep Entegre Sağlık Kampüsü
- Mersin Entegre Sağlık Kampüsü
- Manisa Eğitim Araştırma Hastanesi
- İzmir Bayraklı Entegre Sağlık Kampüsü
- Konya Karatay Sağlık Tesisi
- Bursa Entegre Sağlık Kampüsü
- Isparta Sağlık Yerleşkesi
- Kocaeli Entegre Sağlık Kampüsü
- Eskişehir Entegre Sağlık Kampüsü
- İstanbul Üsküdar Devlet Hastanesi
- Denizli Sağlık Kampüsü
- Tekirdağ Devlet Hastanesi
- Urfa Şehir Hastanesi
- İzmir Yenışehir Şehir Hastanesi
- Kütahya Şehir Hastanesi
- Samsun Entegre Sağlık Kampüsü
- İstanbul Bakırköy Entegre Sağlık Kampüsü

Ayrıca, 9 yeni proje üzerinde değerlendirmeler devam etmektedir.

65. Yerli Plazma Ürünleri Üretilmesi Projesi

İhtiyacımız olan plazma fraksinasyon ürünlerinin tamamının yerli plazmadan üretilebilmesi, teknoloji transferi ve bu alanda ülke yeterliliğinin sağlanması projesidir.

66. Kıbrıs'a Anamur (Dragon) Çayından Boruyla Su Götürme Projesi (Alaköprü Barajı)

Baraj ve deniz geçişini içeren 1,3 milyar TL maliyetli projeye Kıbrıs'a asma borularla su götürülecektir.

67. Mavi Tünel İçmesuyu Projesi

337 milyon TL maliyetli projeye Bağlarbaşı barajından gelen su, mavi tünel çıkışından alınacaktır. Konya'nın uzun vadeli içmesuyunun karşılanması öngörülmektedir.

68. Büyük İçmesuyu Projeleri

- Ankara İçmesuyu II.Merhale
- Ortaklar (Aydın) İçmesuyu
- Elazığ İçmesuyu
- Mersin-Tarsus
- Tekirdağ İçmesuyu
- Büyük İstanbul İçmesuyu III.Merhale
- Adapazarı İçmesuyu

69. Ergene Havzası OSB Projeleri

10 adet OSB'nin arıtma tesisleri ve altyapılarının tamamlanması ve arıtılan suyun derin deşarjla Marmara denizine verilmesini sağlayacak derin deniz deşarjı ve kolektör hattı yapılacaktır. Maliyeti yaklaşık 1,1 milyar TL'dir.

70. Su ve Kanalizasyon Altyapı Projesi (SUKAP)

Belediyelerin içme suyu ve kanalizasyon projelerine destek için 2011'de başlatılan programla 696 milyon TL'lik 362 proje tamamlanmış, 4,2 milyar TL'lik 589 proje devam etmektedir. Önümüzdeki dönemde projenin tamamlanması beklenmektedir.

71. Katı Atık Programı (KAP)

Proje kapsamında yerel yönetimlerin katı atık toplama, taşıma, geri kazanım ve bertaraf tesisleri, Katı Atık Ana Planı esasları dahilinde SUKAP benzeri bir yapı ile finanse edilecektir.

72. Milli Botanik Bahçesi Projesi

Ülkemizin bitkisel genetik rezervini korumak amacıyla 2.500 dekarlık alanda sera, herbaryum, bitki sarayı gibi açık ve kapalı peyzaj alanları ile araştırma laboratuvarları kurulacaktır.

73. Merkezi Araştırma Laboratuvarları Projesi

94 üniversitede, ortak araştırma altyapısı ihtiyacını karşılamak ve araştırmacılara uygun ortam sağlamak için merkezi araştırma laboratuvarı kurulması desteklenmiştir. Yaklaşık toplam maliyeti 970 milyon TL olan projelerin 49'u tamamlanmış, 45'i ise devam etmektedir.

74. Tematik ve İleri Araştırma Laboratuvarları Projesi

Kamu kurumları ve üniversitelerde 3,1 milyar TL'lik maliyetle, 112'si tamamlanan 174 tematik ve ileri araştırma laboratuvarı desteklenmiştir. Önümüzdeki dönemde bu altyapılar desteklenmeye devam edilecektir. Bu projelerden bazıları şunlardır:

- İleri Biyomedikal Ar-Ge Merkezi - Dokuz Eylül Üniversitesi
- Bulut Bilişim ve Büyük Veri Araştırma Laboratuvarı- TÜBİTAK BİLGEM
- İMECE Uydusu Altyapı Geliştirilmesi- TÜBİTAK UZAY
- Ulusal Yüksek Başarımlı Hesaplama Merkezi - İTÜ

75. Uluslararası Polis Eğitim Merkezi (UPEM) Projesi

1,2 milyar TL'lik projeye Ankara'da 3 bin kişinin aynı anda eğitim alabileceği merkezdir.

76. AFAD Havadan Arama Kurtarma İşçi Helikopter Alımı Projesi

Ülkemizin her yerine en geç 1,5 saat içinde ulaşabilecek Ankara, Bursa, Erzurum ve Samsun'da havadan arama kurtarma kapasitesini 4 helikopter ile geliştireceğiz.

77. 2016 Antalya Botanik-EXPO Projesi

Aksu Belediyesi sınırlarında 112 hektar alanda 23 Nisan 30 Ekim 2016 tarihleri arasında hizmet verecektir.

78. Tarımsal İzleme ve Bilgi Sistemi Projesi (TARBİL)

322 milyon TL'lik proje, rekolte, kuraklık tahmini ve iklim değişikliğini izleme imkanı verecektir.

79. T.C. Kimlik Kartı Yaygınlaştırma Projesi

313 milyon TL maliyetli elektronik kimlik kartı projesi, hizmet sunumunu kolaylaştıracak, kimlik sahteciliğini azaltacaktır. 2015 yılında elektronik kimlik kartlarının dağıtımına başlanacaktır.

80. Acil Çağrı Sistemi (112) Projesi

12 ilde tamamlanan toplam 386 milyon TL'lik projenin çalışmaları 46 ilde devam etmektedir.

81. Kentiçi Güvenlik Sistemi (MOBESE) Projesi

334 milyon TL maliyetli proje kapsamında 81 il merkezinde kurulum tamamlanmış olup ilçe düzeyinde yaygınlaştırma çalışmaları devam etmektedir.

82. Kamu Bulutu Projesi

Projeyle önümüzdeki dönemde kamu veri merkezlerinin bütünleştirilmesi ve etkin hizmet verilmesi sağlanacaktır.

83. 4G Projesi

3G'ye göre 10 kat hızlı veri transferi imkânı sunan projede belli oranda yerli üretim yapılması da planlamaktadır.

84. Sesli ve Görüntülü Bilişim Sistemi (SEGBİS) Projesi

160 milyon TL maliyetli projeyle, ifade ve savunma alınması, duruşmalarda video kaydı alınması ve video konferans yönteminin kullanılmasını hedeflenmektedir.

85. Diğer Önemli e-Devlet Projeleri

- Bütünleşik Sosyal Yardım Hizmetleri Projesi
- Mekânsal Adres Kayıt Sistemi Veri Üretimi ve Yaygınlaştırma Projesi
- Mükellef Uyum Yönetim Sistemleri Projesi
- Yeni Nesil Ödeme Kaydedici Cihazlar Projesi
- Orman Bilgi Sistemi Projesi (ORBİS)
- Sosyal Güvenlik Entegrasyon Projesi (SGEP)
- Bulut Belediye Projesi
- Ulusal Coğrafi Bilgi Sistemi Altyapısı Projesi
- Kamu Güvenli Ağı Projesi
- Kamu Entegre Veri Merkezi Projesi

86. Sınır Kapıları Projesi

Mevcut durumda 4 sınır kapısı (Çıldır-Aktaş, Dilucu, Esendere, Kapıköy) ile Halkalı Gümrük İdaresinin Yap-İşlet-Devret modeliyle modernize devam edilmekte olup, ihtiyaçlar çerçevesinde yeni kapılar da projelendirilecektir.

87. Adalet Sarayları ve Ceza İnfaz Kurumları Projesi

Proje kapsamında yaklaşık 3,5 milyar TL maliyetli 73 adet adalet binası ve 4,7 milyar TL maliyetli 67 adet ceza evi yapım işi yer almaktadır.

88. Kentsel Dönüşüm Projeleri

Kentsel dönüşüm uygulamaları kapsamında 6,5 milyon birimin 2023 yılına kadar dönüştürülmesi hedefi doğrultusunda çalışmalar devam edecektir.

89. Büyük Stadyumlar Projesi

25 ilde toplam yaklaşık 3,2 milyar TL maliyetli 28 adet stadyum projesi Yatırım Programında yer almaktadır.

90. Sosyal Destek Programı (SODES)

2008 yılında GAP İllerinde başlatılan ve 34 ile yaygınlaştırılan Programla dezavantajlı kesimlere yönelik 7.394 projeye beş yılda 875 milyon TL kaynak aktarılmıştır. Proje önümüzdeki dönemde daha da etkili bir şekilde yürütülecektir.

91. Aile Sosyal Destek Programı (ASDEP)

Programla, hizmetlerin tüm ihtiyaç grupları için ulaşılabilir olması, sosyal hizmete ihtiyacı olan bireylerin öncelikle yaşadıkları ortamda kendilerine yeterli hale gelmesi, sosyal hizmet ve yardıma ihtiyaç duyan aileye yerinde, etkili ve yaygın bir hizmet sağlanacaktır.

92. Güneydoğu Anadolu Projesi (GAP)

Mardin, Diyarbakır, Şanlıurfa, Adıyaman, Batman, Gaziantep, Kilis, Siirt, Şırnak illerini kapsayan insan odaklı GAP Eylem Planı, önümüzdeki dönemde ayrılacak 26,7 milyar TL tutarındaki kaynakla devam edecektir.

93. Doğu Anadolu Projesi (DAP)

Ardahan, Kars, Iğdır, Erzurum, Ağrı, Erzincan, Tunceli, Elazığ, Malatya, Muş, Bingöl, Bitlis, Van, Hakkâri illerimizi kapsayan Doğu Anadolu Projesi Eylem Planıyla 21 milyar TL tutarında kaynak kullanılması öngörülmektedir.

94. Doğu Karadeniz Projesi (DOKAP)

Artvin, Rize, Trabzon, Giresun, Ordu, Samsun, Bayburt, Gümüşhane illerimizi kapsayan Doğu Karadeniz Projesi Eylem Planıyla 10,4 milyar TL tutarında kaynak kullanılması öngörülmektedir.

95. Konya Ovası Projesi (KOP)

Konya, Karaman, Aksaray ve Niğde illerimizi kapsayan Konya Ovası Projesi Eylem Planıyla 9,9 milyar TL tutarında kaynak kullanılması öngörülmektedir.

96. Kırsal Kalkınma ve Köylerin Altyapısının Desteklenmesi Projesi (KÖYDES)

Kırsal kesimde yıllardan beri süregelen içme suyu ve yol sorunlarının ortadan kaldırılmasını amaçlayan projeye, başlangıcından bugüne kadar cari fiyatlarla toplamda 9,6 milyar TL ödenek tahsis edilmiştir. Önümüzdeki dönemde, kırsal kalkınma perspektifiyle proje geliştirilerek uygulanmaya devam edilecektir.

97. Kültür Projeleri

- Ankara ve İstanbul'da Ulusal Müze Kompleksleri
- Özel Müzeler
- Tematik Müzeler
- Restorasyon Teknikleri Araştırma ve Uygulama Merkezi
- Milli Kütüphane'nin Dünyanın önde gelen kütüphaneleri arasına girmesi
- Zenginleştirilmiş Kütüphaneler
- Dijital Fotoğraf Arşivleri
- Yeni Kültür Merkezleri

98. 5 Bin Köye 5 Bin Gelir Getirici Orman Projesi

Proje kapsamında, orman köylülerimizin yerinde kalkındırılması için önümüzdeki 5 yıllık dönemde ceviz, badem, fıstık çamı gibi meyveli orman ağaçları dikilecektir.

99. Afet Lojistik Merkezleri Projesi

Ülkemizde farklı bölgelerde faaliyete gösterecek merkezlerde, 600 bin kişiyi barındırabilecek çadır stoku ile afetlerde ihtiyaç duyulacak malzemelerin hızlı bir şekilde afet bölgelerine ulaştırılması sağlanacaktır.

100. Türkiye Olimpiyat Hazırlık Merkezi (TOHM) Projesi

Halkımızın daha yüksek başarılar beklediği Olimpiyatlara bilimsel veriler ışığında sporcu hazırlamak amacıyla 19 ilde, 17 branşta uygulanacaktır.

2015

GENEL SEÇİMLERİ
SEÇİM BEYANNAMESİ

AK PARTİ